

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

πρὸς τὸν «ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΝ»

διὰ τὰ «ΑΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ»

«...Ἡ ὑφ' ἡμῶν ἀναληφθεῖσα ἐκδοτικὴ προσπάθεια πολλὰς θὰ φέρῃ ὠφελείας εἰς τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Κύριας δὲ θεῆς ἡμῶν ἐνισχύσει ἡμᾶς διὰ τὴν ἀλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου».

Ἄριθ. Πρωτ. 69/Γ.Ε./1336/1972

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 48

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ ΟΜΙΛΙΑΙ ΜΒ'—ΜΖ'

Κείμενον: B. de Montfaucon.

Μετάφρασις - Σχόλια

ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ (ΟΜΙΛ. ΜΒ'—ΜΣΤ')
Πτυχιούχου Θεολογίας, Φιλολογίας,
Ἱστορίας - Ἀρχαιολογίας,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΥΒΕΛΑ (ΟΜΙΛ. ΜΖ)
Θεολόγου

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

423 Α -ΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΑΡΣ ΕΓΕΡΘΗΝΤΕΣ ΕΣΤΡΑΦΗΣΑΝ ΠΡΟΣ ΤΑ ΣΩΘΩΝΑ ΚΑΙ ΤΑ ΓΟΜΟΡΡΑ.*

Ἀπό ὅσα ἀνεγνώσαμεν χθές, ἀγαπητοί μου, ἐμάθαμεν τὸ μέγεθος τῆς προθυμίας τοῦ Ἀβραάμ διὰ τὴν φιλοξενίαν. Ἐλάτε, λοιπόν, καὶ σήμερα νὰ μελετήσωμεν τὰ ἐπόμενα, διὰ νὰ γνωρίσωμεν τὴν φιλοσοργίαν καὶ τὴν συμπάθειαν τοῦ πατριάρχου. Διότι ὁ δικαίος αὐτὸς εἶχε μὲ ἀφθονίαν τὴν κάθε μίαν ἀρετὴν. Πραγματικῶς, δὲν ἦτο μόνον φιλόσοργος, φιλόξενος καὶ συμπαθής, ἔλλα καὶ ὄλιος τὰς ἀρετὰς τὰς κατεῖχεν εἰς μέγιστον βαθμόν. Εἶπε λοιπόν, ἔπρεπε νὰ δεῖξῃ ὑπομονήν, θὰ τὸν εὐρησ νὰ ἔχη φθάσει εἰς τὴν πρὸ ὀφθλήν κορυφὴν αὐτῆς. Εἶπε ἀπαιτεῖται ἡ ταπεινοφροσύνη, πάλιν θὰ τὸν ἴδῃς νὰ μὴ ὑποχωρῇ καθόλου, ἀλλὰ νὰ ὑπερνκῇ τοὺς πάντας εἰς τὴν ἀρετὴν αὐτήν. Εἶπε ἡ πίστις χρειάζεται, καὶ εἰς αὐτὴν θὰ ἀποδειχθῇ ὅτι προσθεύει περισσότερο ἀπὸ ὄλους. Διότι ἡ ψυχὴ τοῦ ὁμοιάζει μὲ μίαν εἰκόνα ζωντανήν, ἣ ὅποια παρουσιάζει τὰ διάφορα χρώματα τῆς ἀρετῆς. Συνεπῶς, ποία δικολογία ὑπάρχει πλὴν δι' ἡμᾶς, ὅταν εἴμεθα τόσον κενοί, ὥστε οὔτε μίαν ἀρετὴν νὰ μὴ θέλωμεν νὰ ἐπιτελέσωμεν, Ἐ καθ' ἣν στιγμὴν ἓνας ἀνθρώπος κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὄλιος τὰς ἀρετὰς; Τὸ ὅτι, θέσθαι, εἴμεθα γυμνοὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ ὀφείλεται ὅχι εἰς τὴν ἀδυναμίαν μας, ἀλλὰ εἰς τὴν ἄλλειψιν θελήσεως πρὸς τοῦτο καὶ αὐτὸ τὸ ἀποδεκνύει καθαρά τὸ γεγονός ὅτι ἠμποροῦμεν νὰ εὐρωμεν πολλοὺς συνανθρώπους μας νὰ διακρίνωμενται ἐξαιρετικῶς εἰς τὴν ἀρετὴν. Μὰ καὶ τὸ γεγονός μόνον ὅτι ὁ πατριάρχης, μολονότι ἐγεννήθη καὶ ἐζησε προτοῦ νὰ ἔλθῃ ἡ χάρις τοῦ Ἰησοῦ καὶ προτοῦ νὰ δοθῇ ὁ Νόμος τοῦ Μωϋσέως, κατώρθωσεν ἐν ταῦτοις νὰ φθάσῃ εἰς τόσον μέγαν βαθμόν εἰς τὴν ἀρετὴν, ὀδηγούμενος ἀπὸ τὴν συνειδησίαν τοῦ καὶ τὴν γνώσιν ποὺ προσφέρει ἡ

1. Γεν. 18, 16.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΜΒ'	9	(109)*
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΜΓ'	29	(129)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΜΔ'	51	(150)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΜΕ'	67	(166)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΜΣΤ'	84	(183)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΜΖ'	95	(196)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	109	

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ παραπέμπουσι εἰς τὰς ἀντιστοιχίας σελίδας τοῦ κειμένου.

φύσις, είναι αρκετόν να μᾶς στερήσῃ ἀπὸ κάθε ἀπολογίαν διὰ τὴν ἀδιαφορίαν μας. Ἄλλ' ἴσως μερικοὶ νὰ ἰσχυρισθῶν διὸ ὁ Θεὸς ἐφρόντισε πάρα πολὺ δι' αὐτὸν Δ καὶ μεγάλην πρόνοιαν ἔδειξε πρὸς χάριν τοῦ ὁ Κύριος τοῦ αὐμπαντος. Καί, τὸ παραδέχομαι αὐτό. Ἄλλ' ἐάν ὁ πατριάρχης δὲν ἔκανε πρῶτος δι,τι ἐξηγητάτο ἀπὸ αὐτόν, ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἔλαμβανε τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν. Λοιπὸν, μὴ προσέχῃς μόνον αὐτό, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐξετάσῃς κάθε περιστατικὸν τῆς ζωῆς τοῦ χωριστά, θὰ ἴδῃς δι,τι, ἀφοῦ προηγουμένως ἔδωκεν ἀπόδειξιν τῆς ἀρετῆς τοῦ εἰς κάθε περίπτωσιν, τότε μόνον ἐγένετο ἀξίος τῆς συμμαχίας τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅλα αὐτὰ πολλὰς φορές μέχρι τώρα ὡς τὰ ἀπέδειξε, κατὰ ποῖον τρόπον, δηλαδὴ, ἔκανε τὴν μετακίνησιν ἀπὸ τὴν πατρίδα του, χωρὶς νὰ ἔχῃ διδοχθῆ τὴν εὐσέβειαν ἀπὸ τοὺς γονεῖς του, ἀλλὰ ἀφ' ἑαυτοῦ μὲ τὰς ἰδικὰς του δυνάμεις ἀπέδειξε τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν Θεόν, Ε καὶ ὅταν πάλιν, ἐνῶ εἶχε πρὸ ὀλίγου μεταναστεύσει ἀπὸ τὴν Χαλδαίαν διετάσσετο γρήγορα νὰ ἀνταλλάξῃ τὴν ἰδικὴν του χώραν μὲ τὴν ξένην, ἐν τούτοις δὲν ἐδίστασεν οὔτε ἀνέβαλλεν ἀλλ' ἀμέσως ἐφήρμοξε τὴν ἐντολήν, καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ γνωρίζῃ πού θὰ παύσῃ ἢ περιπλάνησῃς του, καὶ ἐδιάζετο καὶ ἔτρεχε πρὸς τὰ ἀκαθάρτητα, ὅαν νὰ ἦσαν πραγματικά καὶ χειροποιστά, ἐπειδὴ ἔθευρε προτιμότερον ὅλων τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ.

Εἶδες δι,τι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ προσώμιον ὁ Ἀβραάμ. ἔκανε δι,τι ἐξηγητάτο ἀπὸ αὐτόν καὶ δι' αὐτὸ κάθε ἡμέραν ἔλαμβανε μεγάλην καὶ μὲ ἀφρονίαν τὴν θεῖαν βοήθειαν; 424 Α Κατὰ τὸν ἴδιον, λοιπὸν, τρόπον καὶ ἡμεῖς, ἀγαπητοί μου, ἐάν θέλωμεν νὰ ἔχωμεν τὴν ἐξ οὐρανοῦ βοήθειαν ὡς μιμηθῶμεν τὸν πατριάρχην, χωρὶς νὰ ἀδιαφορῶμεν διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ὅταν μᾶς δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ πράξωμεν κάποιον ἐνάρετον ἔργον, νὰ τὸ ἐκτελώμεν μὲ μεγάλην προθυμίαν, ὥστε νὰ προκαλέσωμεν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀγρύπνου ἑκείνου ὀφθαλμοῦ διὰ νὰ μᾶς δώσῃ τὴν ἀμοιβήν. Πραγματικά, ἐκεῖνος πού γνωρίζει τὰς ἀποκρύφους σκέψεις μας, ὅταν ἴδῃ δι,τι ἔχομεν ἐνάρετον διάθεσιν καὶ μὲ προθυμίαν ριπτόμεθα εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀρετῆς, ἀμέσως μᾶς δίδει τὴν βοήθειάν του, ἀνακουφίζων τοὺς πόνους μας, ἐνισχύων τὴν ἀδυναμίαν τῆς φύσεώς μας καὶ χορηγῶν πλουσίας τὰς ἀμοιβάς. Β Καὶ κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων δὲν ἠμπορεῖς ποτὲ νὰ συναντήσῃς κάτι ἀνάλογον νὰ γίνεταί, ἀλλ' ὁ γυμνα-

στής ἴσταται θεατῆς ἀπλῶς μόνον τῶν ἀγωνιζομένων, χωρὶς νὰ δύναται νὰ προσφέρῃ τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ περιμένη τὴν ἀνάδειξιν τοῦ νικητοῦ. Ὁ Κύριός μας, ὅμως, δὲν κάνει τὸ ἴδιον, ἀλλ' ἀγωνίζεται μαζί μας, μᾶς δίδει τὸ χεῖρι του, μᾶς παρωθεῖ καί, σχεδόν, μᾶς παραδίδει τὸν ἀντίπαλόν μας νικημένον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ ἀέμιη κάνει τὸ πᾶν καὶ κάθε τρόπον χρησιμοποιοεῖ, ὥστε νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἀγωνισθῶμεν μὲ ἐπιτυχίον καὶ νὰ κερδίσωμεν τὴν νίκην, διὰ νὰ τοποθετήσῃ εἰς τὸ κεφάλι μας τὸν ἀμαράντινον στέφανον. C «Διότι τὸ κεφάλι σου», λέγει, «ἦν δεχθῆ στέφανον χαρίτων».² Καὶ εἰς μὲν τοὺς ὀλυμπιακοῦς ἀγῶνας, μετὰ τὴν νίκην, ὁ στέφανος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ φύλλα δάφνης καὶ θάυρος καὶ βοή πού προκαλεῖ τὸ πλῆθος, τὰ ὅποια, ὅλα γενικά, μαραίνονται καὶ χάνονται, μολὶς θὰ ἔλθῃ ἡ νύκτα. Ἄλλ' ὁ στέφανος, πού παίρνει κανένας διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τοὺς ἰσθῶτάς του πού ἔχουσεν δι' αὐτήν, δὲν ἔχει τίποτε τὸ αἰσθητόν, τὸ ὅποιον νὰ φθείρεται: μὲ τὴν παρουσίαν ἐπίγειον ζωὴν, μὰ εἶναι διαρκῆς, ἀθάνατος καὶ ἐπεκτείνεται εἰς τὴν αἰωνιότητα. Ὁ μὲν κόπος διαρκεῖ ὀλίγον χρόνον, ἐνῶ ἡ ἀμοιβὴ διὰ τοὺς κόπους δὲν γνωρίζεῖ τέλος, οὔτε φθείρεται μὲ τὸν χρόνον οὔτε μαραίνεται. Δ Καὶ διὰ νὰ καταλάβετε αὐτὸ, νὰ, πόσα χρόνια, καὶ πόσοι γενεαὶ ἀνθρώπων ἐπέρασαν ἀπὸ τότε πού ἔζησεν ὁ πατριάρχης, καὶ ὅμως μέχρι χθὲς καὶ σήμερον τόσοσιν πολὺ λάμπουν οἱ στέφανοι τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου θὰ γίνωνται ἀφῆρη διδασκαλῶς εἰς ὅλους τοὺς συνετοὺς ἀνθρώπους.

Ἄφοῦ, λοιπὸν, αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἦτο ἡ ἀρετὴ τοῦ δικαίου αὐτοῦ, ὡς ἀπεύσωμεν καὶ ὁμοιάσωμεν μὲ αὐτόν καί, ἀφοῦ καταλάβωμεν ἔστω καὶ ἀργὰ τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς μας, ὡς μιμηθῶμεν τὸν πατριάρχην, ὡς φροντισώμεν κάπως διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ὡς δεῖξωμεν μεγάλην ἐπιμέλειαν, ὥστε νὰ μὴ διατηρῶμεν μόνον τὴν σωματικὴν μας ὑγίειαν, ἀλλὰ νὰ θεραπεύωμεν καὶ τῆς ψυχῆς τὰ διάφορα νοσήματα. Ε Διότι, ἐάν θελήσωμεν νὰ προσέχωμεν καὶ νὰ ἀγρυπνώμεν, θὰ θεραπεύσωμεν εὐκολώτερον τὰ νοσήματα τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὰ νοσήματα τοῦ σώματος. Πραγματικά, ὅταν παραδειγματος χάριν μᾶς ἐνοχλῇ κάποιο πάθος, ἐάν θελήσωμεν μὲ εὐσεβῆ σκέψιν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸ δικαστήριον τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ἡμέρας, χωρὶς νὰ

2. Περσ. 1, 8.

ἀπορροφηθῶμεν ἀπὸ τὴν παρουσίαν εὐχαρίστησιν, ἀλλὰ νὰ ἀκεφθῶμεν τὴν ὀδύνην, πού θὰ δοκιμάσωμεν ὕστερα ἀπὸ αὐτά, ἀμέσως τὸ πάθος αὐτὸ θὰ πετάξῃ καὶ θὰ φύγῃ μακριὰ ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας. Ὅποτε, ἅς μὴ κατεχόμεθα ἀπὸ ἀδιαφορίαν, ἀλλ' ἀφοῦ γνωρίζομεν ὅτι μᾶς περιμένει ἀγὼν καὶ πάλιν καὶ πρέπει νὰ λάθωμεν θέσιν μάχης, ἅς ἔχωμεν κάθε ἡμέραν τὴν σκέψιν μας ἀκριαίαν καὶ δυνατὴν, ὥστε, ἔχοντες καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, 428 A νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ συντρίψωμεν τὴν κεφαλὴν τοῦ πονηροῦ αὐτοῦ θηρίου, τοῦ ἐχθροῦ, δηλαδή, τῆς ψυχῆς μας. Διότι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μᾶς ὑπασχέθη αὐτό, λέγων «Ἡέ, ἐγὼ σᾶς ἔδωκα ἐξουσίαν νὰ νικᾶτε καὶ νὰ ποδοπατῆτε πάντα τὰ ὄργανα τοῦ σατανᾶ, πού σὰν φεῖδια καὶ σκορπιοὶ ἐπιβουλεύονται καὶ χύνουν δηλητήριον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Σᾶς δίδω τὴν δύναμιν νὰ καταδικάτε ἅλην τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ». 3 Συνεπῶς, ἅς ἀγρυπνῶμεν, σᾶς παρακαλῶ, διὰ νὰ ἐφαρμόζωμεν τὴν ἀρετὴν, ἀκολουθοῦντες τὸ παράδειγμα τοῦ πατριάρχου, καὶ νὰ ἀξιωθῶμεν νὰ λάθωμεν τοὺς ἰδίους μὲ ἐκεῖνον στεφάνους, νὰ καταλήξωμεν εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ, νὰ ἀποφύγωμεν τὴν φωτιάν τῆς κολάσεως καὶ νὰ γίνωμεν ἄξιον τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν.

Β Ἀλλὰ, διὰ νὰ προκαλέσω μεγαλύτερον ζῆλον μέσα σας καὶ σᾶς παρωθήσω εἰς τὴν μίμησιν τοῦ δικαίου, ἐλάτε νὰ ἐκθέσω καὶ πάλιν τὴν ἱστορίαν του πρὸς τὴν ἀγάπην σας, προχωρῶν εἰς τὴν συνέλειαν τῶν προηγουμένων γεγονότων. Ὑστερα, λοιπόν, ἀπὸ τὴν πλουσίαν ἐκείνην φιλοξενίαν, κρινομένην ἔχι ἀπὸ τὴν ποιότητα ἢ τὴν ποσότητα τῶν φαγητῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν προσμίαν τοῦ πατριάρχου, ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἐδέχθη τὴν μεγαλοδωρίαν τῆς ψυχῆς τοῦ Ἀβραάμ, ἀμέσως τοῦ ἐχάρισε καὶ τὰς ἀμοιβὰς διὰ τὴν φιλοξενίαν. Καὶ ἀφοῦ ἔμοιθε ποῖος εἶναι ὁ φιλοξενηθεὶς καὶ πόση εἶναι ἡ δύναμις του, ὅταν ἐσκόπευαν νὰ προχωρήσουν ἀπὸ ἐκεῖ διὰ νὰ καταστρέψουν τὰ Σόδομα, C τοὺς ἠκολούθησε, λέγει, ὁ πατριάρχης τιμητικά. Κύτταξε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου, πόσην συγκατάθεσιν χρησιμοποιοεῖ, καὶ ἔτσι ἀπ' ἐνὸς μὲν φανερώνει τὴν τιμὴν πού κάνει εἰς τὸν δίκαιον, ἀπ' ἑτέρου δὲ ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν ἀρετὴν πού κρύπτεται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ δικαίου.

3. Λουκ. 10, 19.

«Οἱ φιλοξενούμενοι ἄνδρες», λέγει, «ἐγερθέντες ἐστράφησαν πρὸς τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα». Ἔννοεῖ τοὺς ἀγγέλους. Διότι ἐδῶ εἰς τὴν σκητὴν τοῦ Ἀβραάμ καὶ οἱ ἀγγελοὶ καὶ ὁ Κύριος αὐτῶν ἐνεφανίσθησαν μὲ τὴν ἴδιαν μορφήν. Τώρα, ὁμῶς, οἱ μὲν ἀγγελοὶ ἀπεστέλλοντο σὰν ὑπηρεταὶ διὰ νὰ καταστρέψουν τὰς πόλεις ἐκεῖνας, ὁ Θεός, ὁμῶς, πορεύμενος σὰν φίλος κοντὰ εἰς τὸν φίλον του, D σχεδὸν ἀνακοινῶν εἰς τὸν δίκαιον ὅσα ἐσκόπευε νὰ κάνῃ. Ὅταν, λοιπόν, ἔφυγαν οἱ ἀγγελοὶ «εἶπε», λέγει, «ὁ Κύριος. Δὲν θὰ κρύψω ἀπὸ τὸν δοῦλόν μου Ἀβραάμ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔχω ὑπ' ὄψιν μου νὰ κάνω». 4 Πολὺ μεγάλη εἶναι ἡ συγκατάθεσις τοῦ Θεοῦ καὶ ξεπερνᾷ κάθε λογικὴν ἢ τιμὴν πού κάνει εἰς τὸν δίκαιον. Πρόσεξε δέξαι, ὅτι ἀμιλεῖ πρὸς αὐτόν, σὰν νὰ πρόκειται νὰ ἀμιλήσῃ ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπον, ἀποδεικνύων εἰς ἡμᾶς πόσον πολὺ τιμῶνται ἀπὸ τὸν Θεὸν οἱ ἄνθρωποι. Καὶ διὰ νὰ μὴ σχηματίσῃ τὴν γνώμην ὅτι ἡ μεγάλη αὐτὴ πρὸς τὸν δίκαιον τιμὴ προέρχεται μόνον ἀπὸ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, κύτταξε μὲ ποῖον τρόπον ἡ θεία Γραφὴ μᾶς διδάσκει, ὅτι ὁ ἴδιος ὁ πατριάρχης ἔγινεν αἰτία νὰ τοῦ δοθῇ αὐτὴ ἡ τιμὴ, E μὲ τὸ νὰ ὑπακούῃ πρῶτα εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ. Πραγματικὰ, ὅταν εἶπεν ὁ Θεός «δὲν θὰ κρύψω ἀπὸ τὸν δοῦλόν μου Ἀβραάμ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔχω ὑπ' ὄψιν μου νὰ κάνω», δὲν ἀποκαλύπτει ἀμέσως τί πρόκειται νὰ συμβῇ. Ἦτο, δέξαι, φυσικὸν νὰ προσέθετο καὶ νὰ εἶπῃ, ὅτι σκοπεύει νὰ κατακάωσῃ τὰ Σόδομα. Μὰ ἀξίζει νὰ μὴ προοπεράσωμεν χωρὶς προσοχὴν καὶ ἐκεῖνο, διότι δὲν πρέπει οὔτε συλλαβὴν οὔτε ἓνα μικρὸν γράμμα νὰ προσπερνώμεν ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῆς θείας Γραφῆς. Πόσον τιμητικὸν εἶναι, νομίζεις, καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς, τὸ νὰ λέγῃ, δηλαδή, «ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ τὸν δοῦλόν μου»; Πόσην ἀγάπην ἀποδεικνύει; Πόσην ἀγαθὴν διάθεσιν; Πραγματικὰ, αὐτὸ μάλιστα ἀποδεικνύει τὸ ἐξαιρετικὸν τοῦ πράγματος καὶ τὴν τιμὴν πού γίνεται εἰς τὸν δίκαιον. 428 A Ἐν συνεχείᾳ, ὅπως ἔλεγα, ὅταν εἶπεν ὁ Θεός «δὲν θὰ ἀποκρύψω», δὲν προσθέτει οὔτε ἀναφέρει τὸ τί θὰ συμβῇ, ἀλλὰ τί λέγει; Διὰ νὰ μάθωμεν ὅτι ἔχι τυχαίως καὶ ἄσκοπα δεικνύει δι' αὐτόν τὴν μεγάλην φροντίδα ὁ Θεός, λέγει: «Ὁ Ἀ-

4. Γεν. 18, 17. Μὲ τὴν ὑπόθεσιν πού εἶλετο ἀπὸ τὸν Θεὸν ὁ Ἀβραάμ, ὅτι ὁ αὐτοῦ θὰ ἀλογηθῶν τὰ ἔθνη, παίρνει ἰσχυρότερην θέσιν εἰς τὰ σχέδια τοῦ Θεοῦ, γίνεται σύμβουλος αὐτοῦ ἄρῳον τινα.

βραάμ θα γίνη ὁπωσδήποτε γενάρχη, πατριάρχης λαοῦ μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ καὶ δι' αὐτοῦ θὰ εὐλογηθῶν ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς. Θὰ κάνω δὲ αὐτὸ, διότι ἐγνώριξα ἀνέκαθεν, ὅτι θὰ διδάξῃ ὁ Ἀβραάμ τοὺς υἱοὺς του, ὅταν ζῆ, καὶ θὰ φροντίξῃ νὰ διδάσκωνται οἱ ἐκ τοῦ οἴκου του, ὅταν ἀποθάνη, νὰ φυλάξουν τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου, ὥστε νὰ ἐφαρμόσουν δικαίαν κρίσιν καὶ ἔτσι ὁ Κύριος θὰ ἐκπληρώσῃ εἰς τὸν Ἀβραάμ ὅλα ὅσα ὑποσχέθη εἰς αὐτόν.⁵ Ὡ, πόσον εἶναι τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου. Ἐπειδὴ σκοπεύει εἰς τὴν συνέχειαν νὰ τοῦ γνωρίσῃ τὰ σχετικά μὲ τὴν καταστροφὴν τῶν Σοδῶμων, προφθάνει τώρα καὶ ἐνθαρρύνει τὸν πατριάρχην, ἅψ' ἐνὸς μὲν μὲ τὸ νὰ τοῦ ὑποσχέθῃ τὴν μεγάλην εὐλογίαν καὶ ὅτι θὰ καταστή ἑνάρχος πολλῶν ἐθνῶν, ἅψ' ἑτέρου δὲ διδάσκων αὐτόν ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ παίρνει πᾶν ἀμοιβὴν τῆς φιλοφροσύνης του. Σκέψου, βέβαια, πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀρετὴ τοῦ πατριάρχου, ὅταν λέγῃ ὁ Θεός· «Διότι ἐγνώριξα ἀνέκαθεν, ὅτι θὰ διδάξῃ ὁ Ἀβραάμ τοὺς υἱοὺς του, ὅταν ζῆ, καὶ θὰ φροντίξῃ νὰ διδάσκωνται οἱ ἐκ τοῦ οἴκου του ὅταν ἀποθάνη, νὰ φυλάξουν τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου». Πολὺ τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς. Διότι δὲν δέχεται τὰς ἀμοιβάς, ἐπειδὴ ὁ ἴδιος ὑπῆρξεν ἐνάρετος, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ ἐβίβασε καὶ τοὺς ἀπυγόνους νὰ εἶναι ὅμοιοι μὲ αὐτὸν κατὰ τὴν ἀρετὴν, δι' αὐτὰ καὶ καθίσταται ἄξιος πλουσίας ἀμοιβῆς. Ὁ αὐτὸ ἦτο φυσικόν, διότι αὐτὸς πλέον ἔγινε διδάσκαλος ὄλων. Ἀσφαλῶς, αὐτὸς ποῦ προσέφερε τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ προῖμιον, ὁ ἴδιος θὰ ἦτο αἴτιος καὶ τῶν ἐπομένων γεγονότων.

Καὶ κύτταξε τὴν ἀγαθότητα τοῦ Κυρίου. Δὲν ἀμείδει τὸν δίκαιον διὰ τὴν ἀρετὴν μόνον, τὴν ὅποιαν ἐπέδειξε κατὰ τὸ παρελθόν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μελλοντικὴν. «Διότι ἐγνώριξα», λέγει, «ἀνέκαθεν ὅτι θὰ διδάξῃ τοὺς υἱοὺς του». Ἐπειδὴ, λέγει, γνωρίζω ἐκ τῶν προτέρων τὴν ψυχὴν τοῦ δικαίου, διὰ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν προτέρων δίδω τὰς ἀμοιβάς. Γνωρίζει, βέβαια, τὰς ἀποκρούφους σκέψεις μας καί, ὅταν ἀντιληφθῇ ὅτι σκεπτόμεθα τὰ πρόποντα καὶ ἔχουμεν ὀρθὴν γνώμην, ἀπλώνει τὸ χερὶ του πρὸς βοήθειάν μας Ἰ καὶ μᾶς ἀμείδει προτοῦ νὰ κατήσωμεν καὶ ἔτσι μᾶς καθιστᾷ προθυμότερους. Καὶ αὐτὸ τὸ γεγονός ἠμπορεῖς νὰ τὸ διαπιστώσῃς νὰ γίνεταί εἰς ὄλους τοὺς δικαίους. Ἐπειδὴ,

5. Ἐ.Α. σ. 18-19.

δηλαδή, ὁ Θεὸς γνωρίζει τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, διὰ νὰ μὴ ἀπογοητευθῇ ἀπὸ τὰς δυσκολίας ποῦ συναντᾷ, πολλὰς φορές κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν κόπων δίδει τὴν βοήθειάν του καὶ τὰς ἀμοιβάς του, μὲ σκοπὸν νὰ ἀνακουφίσῃ τὸν κόπον καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ὀρμὴν.

«Διότι ἐγνώριξα ἀνέκαθεν», λέγει, «ὅτι θὰ διδάξῃ τοὺς υἱοὺς του, ὅταν ζῆ, καὶ θὰ φροντίξῃ νὰ διδάσκωνται οἱ ἐκ τοῦ οἴκου του νὰ φυλάξουν τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου». Δὲν λέγει μόνον διὰ τὸν Ἰσὶν ὅτι θὰ διδάξῃ, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς υἱοὺς του λέγει ὅτι «θὰ φυλάξουν τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου», ἐνοῶν τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν Ἰακώβ. «Τὰς ἐδοὺς τοῦ Κυρίου», δηλαδή, τὰ προστάγματα, τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου. Ἐ «Ὡστε νὰ ἐφαρμόζουν», λέγει, «δικαίαν κρίσιν», νὰ μὴ προτιμοῦν τίποτε πρὸ τοῦ δικαίου, νὰ εὐρίσκωνται ἔξω ἀπὸ κάθε ἀδικίαν. Αὐτὴ εἶναι, λοιπόν, ἡ πιὸ μεγάλη ἀρετὴ. Δι' αὐτὸ ἀκριδῶς θὰ πραγματοποιηθοῦν, ὅσα τοῦ ὑποσχέθη ὁ Θεός. Νομίζω, ὁμως, δὲ καὶ κάτι ἄλλο ὑποσεῖ ὁ Θεός, ὅταν λέγῃ ὅτι «Ὁ Ἀβραάμ θὰ γίνη ὁπωσδήποτε γενάρχη λαοῦ μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ», ἀντὶ δηλαδή, νὰ εἴπῃ σὺ, ποῦ ἐπροτίμησας τὴν ἀρετὴν, πιστεύεις εἰς τὰς ἐντολάς μου καὶ συνεχῶς ὑπακούεις, θὰ γίνῃς γενάρχη λαοῦ μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ, ἐνῶ αὐτοὶ οἱ παράνομοι, ποῦ κατοικοῦν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Σοδῶμων, θὰ ἐξαφανισθοῦν ὅλοι. Διότι ὅπως ἡ ἀρετὴ γίνεταί ἀφορμὴ σωτηρίας δι' ἑσούς τὴν ὄσκαον,⁶ ἔτσι καὶ ἡ πονηρία γίνεταί αἰτία τοῦ ἀφρονισμοῦ.

Ἐπειτα, ἀφοῦ μὲ τὴν εὐλογίαν καὶ τοὺς ἐπαίνους ἔδωκε περισσώτερον ἄμωρος εἰς τὸν δίκαιον, ἀρχίζει ἐκεῖνο ποῦ ἤθελε νὰ εἴπῃ καὶ λέγει· «Πολλὰ κρουαγὰ ἀνέρχονται πρὸς ἐμὲ ἀπὸ τὰ Σόδομα καὶ τὴν Γομόρραν, αἱ ἁμαρτίαι των εἶναι πολὺ μεγάλαί. Θὰ καταβῶ ἐκεῖ διὰ νὰ ἴδω, ἐάν αἱ ἁμαρτίαι γίνωνται, ὅπως ἀνέρονται οἱ κρουαγὰ των πρὸς ἐμὲ ἢ ὄχι. Θέλω νὰ μάθω». Ὁ φοβερὰ εἶναι τὰ λεχθέντα. «Πολλὰ κρουαγὰ», λέγει, «ἀνέρχονται πρὸς ἐμὲ ἀπὸ τὰ Σόδομα καὶ τὴν Γομόρραν». Μολοῦντι καὶ ἄλλαι πόλεις καταστράφησαν μαζί μὲ αὐτάς, μὰ ἀνέφερον αὐτάς, ἐπειδὴ ἦσαν αἱ μεγαλύτεραι καὶ δυναστώτεραι. «Πολλὰ κρουαγὰ ἀνέρχονται πρὸς ἐμὲ ἢ καὶ οἱ ἁμαρτίαι των εἶναι πολὺ μεγάλαί». Κύτταξε τὸ μέγεθος τῶν κακῶν. Ὅχι μόνον μεγάλο τὸ πλῆθος τῆς κρουαγῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀδι-

6. Ἐ.Α. σ. 20-21.

κίας. Διότι τὸ «πολλὰι κραυγαὶ ἀνέρχονται πρὸς ἡμῖ ἀπὸ τὰ Σόδομα καὶ τὴν Γομόρραν», νομίζω ὅτι σημαίνει ὅτι μαζί με τὴν παρουσίαν ἐκείνην, τὴν ἀπερίγραπτον καὶ ἀσυγκρίστον, ἐπεδίδοντο καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας ὀδικίας, μὲ τὸ νὰ τυραννοῦν οἱ πῶς δυνατοὶ τοὺς ἀσθενεστέρους καὶ οἱ πλούσιοι τοὺς πτωχοὺς. Ὅχι μόνον, λοιπόν, εἶναι μεγάλη, λέγει, ἡ πένθος κραυγὴ, ἀλλὰ καὶ αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν δὲν εἶναι ἀσημαντοί, μὰ εἶναι μεγάλοι, καὶ μάλιστα πολὺ μεγάλοι. Διότι ἐπενόησαν παράξενον τρόπον παρουσίας Ὁ καὶ ἐφεύρον ἀλλοκότους καὶ ἀνεπιτρέπτους νόμους σαρκικῶν ἐπαρῶν καὶ ἤτο τόσον μεγάλη ἡ δύναμις τῆς κακίας, ὥστε ὅλοι ἀνεξαιρέτως εἶχαν κυριευθῆ ἀπὸ τὸ κακόν, χωρὶς νὰ ἔμποραῦν νὰ διορθωθοῦν, μὰ ἐχρειάζετο καθολικὴ καταστροφή, διότι τὰ πάθη των δὲν ἔπαιρναν θεραπείαν, ἐπειθεῖ εἶχαν καταστῆ ἄνιστα.

Εἰς τὴν συνέχισιν, ὁμοῦ, διδάσκων ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἐν γένει νὰ μὴ καταδικάζουν, ἔστω καὶ ἂν τὰ ἁμαρτήματα εἶναι πολὺ μεγάλα καὶ παρεδεκτά, ἐὰν προηγουμένως δὲν ὑπάρξουν ἅπται ἀποδείξεις, λέγει· «Θὰ καταδῶ ἐκεῖ διὰ νὰ ἴδω, ἐὰν αἱ ἁμαρτίαι γίνονται, ὅπως ἀνέρχονται αἱ κραυγαὶ των πρὸς ἡμῖ ἢ οὐχί. Θέλω νὰ μάθω». Τί θέλει νὰ δεῖξῃ ἢ λέξις συγκατάθεσις; «Θὰ καταδῶ», λέγει, «ἐκεῖ διὰ νὰ ἴδω». Δ Τί λοιπόν, ὁ Θεὸς τοῦ σύμπαντος πηγαίνει ἀπὸ τόπον εἰς τόπον; Ὅχι, θέβαια. Δὲν ἐνοεῖ αὐτό, ἀλλ' ἐκεῖνο πού πολλὰς φορές εἶπα, μετὴν παραστατικότητος τῆς λέξεως, ἐπιθυμεῖ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν τὰ πάντα μετὰ μεγάλην ἀκρίβειαν καὶ νὰ μὴ καταδικάζωμεν τοὺς ἁμαρτωλοὺς, βασίζόμενοι εἰς τὰς διαδόσεις, οὔτε νὰ ἐκδίδωμεν τὴν καταδικαστικὴν μῆσ ἀπόφασιν χωρὶς νὰ ἔχωμεν ἀποδείξεις. Ἄς τὰ ἀκούωμεν ὅλοι αὐτά. Διότι δὲν οφείλουσαν νὰ σέβωνται τὸν νόμον αὐτῶν μόνον ἐκεῖνοι πού κατέχουν τὴν δικαστικὴν ἐδραν, ἀλλὰ καὶ ὁ καθένας μας πρέπει νὰ μὴ κατακρίνη τὸν πλησίον ποτέ, ἐπὶ τῇ βάσει μιᾶς ἀνυπόστατου συκοφαντίας. Δι' αὐτὸ καὶ ἀργότερα ὁ μακάριος Μωϋσῆς, Ἐ ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος συνεβούλευε τὸ ἴδιον, λέγων· «Νὰ μὴ παραδεχθῆς ψευθεῖ πληροφορίαν». Καὶ ὁ μακάριος Παῦλος γράφων ἐφώνησε· «Σὺ διὰτὶ κατακρίνεις τὸν

7. Ἐν προκειμένῳ (στ. 21) ἡ Γραφή ἐκφράζεται ἀνθρωπομορφικῶς, διὰ νὰ καταστήσῃ σαφέστερος τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ.
8. Ἐξὸδ. 23, 1.

ἀδελφόν σου;» Καὶ ὁ Χριστὸς, νοουθετῶν τοὺς μαθητὰς του καὶ διδάσκων τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν, τοὺς γραμματεῖς αὐτῶν καὶ τοὺς Φαρισαίους, ἔλεγε· «Νὰ μὴ κατακρίνετε ἀσυμπαθῶς τὸν πλησίον σας διὰ νὰ μὴ κατακρίθητε ὑπὸ τοῦ Θεοῦ». Διὰτὶ, λέγει, ἀρπάξεις τὸ ἄξιωμα τοῦ δικαστοῦ πρὸ τῆς ἡμέρας του; Διὰτὶ προλαμβάνεις τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν; Θέλεις νὰ γίνῃς δικαστῆς; Γίνε δικαστῆς τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ τῶν ἰδικῶν σου ἁμαρτημάτων. Δὲν σὲ ἐμποδίζει κανένας. Διότι ἔχει καὶ τὰς ἁμαρτίας σου θὰ διορθώσῃ 428 Α καὶ καμμίαν ζημίαν δὲν θὰ ὑποστής ἀπὸ τὴν ἐνεργείαν αὐτῆν. Ἐάν, ὁμοῦ, ἀκρήσῃς τὸν ἑαυτόν σου καὶ μεταβληθῆς εἰς δικαστὴν τῶν ἄλλων, δὲν ἀντιλαμβάνεσαι ὅτι συγκεντρώνεις ἐπάνω σου μεγαλύτερα φαρτία ἁμαρτιῶν.

Δι' αὐτό, σὰς παρακαλῶ, νὰ ἀποφεύγωμεν καθ' ὅλοκληρίαν νὰ καταδικάζωμεν τοὺς συνανθρώπους μας. Διότι μολονότι δὲν εἶσαι δικαστῆς καὶ δὲν ἀπονέμεις τὴν δικαιοσύνην, ἐν τούτοις κατακρίνεις μετὰ τὴν σκέψιν σου καὶ θεωρεῖς κάποιον ὑπεύθυνον μιᾶς ἁμαρτίας, χωρὶς νὰ ἔχῃ καμμίαν ἀπόδειξιν, ἀλλὰ πολλὰς φορές στηρίζεσαι εἰς ὑποψίαν καὶ ἀνυπόστατον συκοφαντίαν. Δι' αὐτὸ ἀκριδῶ καὶ ὁ μακάριος Δαυὶδ ἐφώνησε δυνατὰ· «Τὸν ἀνθρώπον, ὁ ὁποῖος κατέκρινε τὸν πλησίον του κρυφά, ἀπεμάκρυνα ἀπὸ ἐμπρός μου».⁹

Β Εἶδες μέγεθος ἀρετῆς; Ὅχι μόνον δὲν ἐδέχτο ὁ Ἰδιος τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ καὶ ἀπεμάκρυνεν ἐκείνον πού ἤθελε νὰ κατηγορῇ τὸν ἀδελφόν. Ἐάν, λοιπόν, ἐπιθυμῶμεν καὶ ἡμεῖς νὰ μειώσωμεν τὰς ἁμαρτίας μας, αὐτὸ πρὸ πάντων νὰ ἐφορμῶζωμεν, δηλαδή, οὔτε νὰ καταδικάζωμεν τοὺς ἀδελφοὺς μας, οὔτε νὰ πλησιάζωμεν αὐτοὺς πού ἐπιχειροῦν νὰ κατηγοροῦν τοὺς ἄλλους, μᾶλλον δέ, σύμφωνα μετὰ τὸν Δαυὶδ, νὰ τοὺς ἀπομακρύνωμεν ἀπὸ κοντὰ μας καὶ τελείως νὰ τοὺς ἀποστρεφώμεθα. Ἐς ἄλλου, νομίζω, ὅτι καὶ ὁ προφήτης Μωϋσῆς τὸ ἴδιον ἐδίδασκεν, ὅταν ἔλεγε· «Νὰ μὴ παραδεχθῆς ψευθεῖ πληροφορίαν».

Γ Δι' αὐτό, λοιπόν, καὶ τώρα ὁ Κύριος τῶν πάντων ἐχρησιμοποίησε τόσον παραστατικὴν λέξιν,¹⁰ διὰ τὴν ὥ-

9. Ρωμ. 14, 10.

10. Ματθ. 7, 1.

11. Ψαλμ. 100, 5.

12. Πρῶτ. σημείωσιν 7 τῆς παραοίσης ὁμιλίας.

φέλειον τῶν ψυχῶν μας, καὶ λέγει: «Θὰ καταβῶ ἐκεῖ διὰ τὰ ἴδω». Τί λοιπόν; Δὲν ἐγνώριζε καλὰ τὴν κατάστασιν; Δὲν ἤξερε τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν; Δὲν ἐγνώριζεν ὅτι αἱ ἁμαρτίαι των δὲν ἠδύνατο νὰ διορθωθοῦν; Βεβαίως, τὸ ἤξερεν. Μὰ, σὺν νὰ συνέθετε κάποια ἀπολογία πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εἰς τὸ μέλλον θὰ ἤθελαν νὰ κατηγοροῦν χωρὶς ἐντροπὴν, καὶ, ἀποδεικνύων τὴν ἰσχυρογνωμοσύνην αὐτῶν καὶ τὴν μεγάλην ἄλλειψιν τῆς ἀρετῆς των, φέρεται μὲ τὸσον μεγάλην μακροθυμίαν. Ἴσως, ὅμως, ὄχι μόνον δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν, ἀλλὰ διὰ τὴν δόξην καὶ εἰς τὸν δίκαιον ἀφορμὴν νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν φιλοστοργίαν τῆς ψυχῆς του. Οἱ ἄγγελοι, λοιπόν, ὅπως εἶπα παραπάνω, Ἰ κατημῶνθησαν πρὸς τὰ Σόδομα. Ὁ πατριάρχης, ὅμως, ἴστατο ἐνώπιον τοῦ Κυρίου.¹³ «Καὶ ὁ Ἄβραάμ», λέγει ἡ Γραφή, «ἀφοῦ ἐπλησίασε τὸν Κύριον εἶπε: Θὰ καταστρέψῃς τὸν δίκαιον μαζί με τὸν ἀσεβῆ καὶ θὰ εἶναι ὁ δίκαιος εἰς τὴν ἴδιαν μοῖραν με τὸν ἀσεβῆ».¹⁴ Ὡ, παρρησία τοῦ δικαίου, ἢ μάλλον, ὦ, συμπάθειο ψυχῆς. Τόσον τὸν ἐνάρκωσεν ἡ μέθη τῆς συμπάθειας, ὥστε νὰ μὴ ἀντιλαμβάνεται τί λέγει. Μὰ, καὶ ἡ Γραφή, ἀποδεικνύουσα ὅτι μετὰ μεγάλου φόβου καὶ τρόμου υπέβαλε τὴν παράκλησιν αὐτῆν, λέγει: «Καὶ ὁ Ἄβραάμ, ἀφοῦ ἐπλησίασε τὸν Κύριον εἶπε. Θὰ καταστρέψῃς τὸν δίκαιον μαζί με τὸν ἀσεβῆ;» Τί κάνεις ἐκεῖ, ὦ μακάριε πατριάρχαι; Μήπως ὁ Θεὸς ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὴν δικήν σου παράκλησιν διὰ νὰ μὴ τὸ πραγματοποιήσῃ αὐτὸ; Ἄλλὰ ἅς μὴ κάνωμεν αὐτὴν τὴν σκέψιν. Ἐ Διότι ὁ πατριάρχης δὲν τὰ λέγει αὐτὰ μετὰ τὴν ἴδιαν ὅτι ὁ Κύριος σκοπεῖ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν καταστροφὴν, μὰ ἐπειδὴ δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ παρακαλέσῃ κατ' εὐθείαν διὰ τὸν ἀνεψιὸν του Λώτ, δι' αὐτὸ καὶ ὑποβάλλει κοινὴν παράκλησιν δι' ἄλλους, ἐπιθυμῶν μαζί με τοὺς ἄλλους νὰ βιασώσῃ καὶ αὐτὸν, καὶ μαζί με αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν καταστροφὴν. Ἀρχίζει, λοιπόν, τὴν παράκλησιν του καὶ λέγει: «Ἐάν εὐρίσκωνται, δηλαδὴ, εἰς μίαν πόλιν πενήκοντα δίκαιοι, θὰ τοὺς καταστρέψῃς μαζί με τοὺς ἀδίκους; Δὲν θὰ ἀφήσῃς ὅλην τὴν πόλιν ἕνεκα τῶν πενήκοντα δικαίων, ἐάν αὐτοὶ εὐρίσκωνται εἰς αὐτήν; Οὐδέποτε θὰ κάνῃς οὐ κάτι τέτοιο, νὰ φονεύσῃς, δηλαδὴ, τὸν

13. Πρῶλ. Γεν. 18, 22.

14. Ἐ.δ. στ. 23.

δίκαιον μαζί με τὸν ἀσεβῆ, ὥστε νὰ εἶναι εἰς τὴν ἴδιαν μοῖραν ὁ δίκαιος καὶ ὁ ἀσεβῆς.¹⁵ Α Οὐδέποτε. Σὺν κριτῆς ἔλου τοῦ κόσμου, δὲν θὰ εἶσαι δίκαιος».¹⁶

Κύτταζε ὅτι καὶ κατὰ τὴν διατύπωσιν τῆς παρακλήσεως ἀποδεικνύει τὴν φιλόθεον διάθεσιν τῆς ψυχῆς του καὶ ὁμολογεῖ τὸν Θεὸν κριτὴν ἔλου τοῦ κόσμου καὶ παρακαλεῖ νὰ μὴ καταστραφῇ ὁ δίκαιος μαζί με τὸν ἀσεβῆ. Κατόπιν, ὁ ἡμερος καὶ φιλόθεωπος Κύριος συμφωνεῖ μετὰ τὴν παράκλησιν τοῦ πατριάρχου καὶ λέγει: Κάνω, ὅτι εἶπες καὶ δέχομαι τὴν παράκλησίν σου. «Ἐάν εὐρίσκωνται εἰς τὴν πόλιν Σόδομα πενήκοντα δίκαιοι, δὲν θὰ καταστρέψω τὸν τόπον χάριν αὐτῶν».¹⁷ Προσφέρω ὡς χάριν, λέγει, εἰς πενήκοντα δικαίους, ἐάν εὐρεθοῦν, τὴν σωτηρίαν τῶν ὑπολοίπων κατοίκων τῆς περιοχῆς καὶ θὰ πραγματοποιήσῃ τὴν παράκλησίν σου. Ἄλλὰ ἅς ἴδωμεν τὸν δίκαιον αὐτὸν, ὁ ὅποιος, ἀφοῦ ἐπῆρε θάρρος Β καὶ ἐγνώρισε τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ, ὑποβάλλει πάλιν δευτέραν παράκλησιν καὶ λέγει: «Τώρα ἤρχισα καὶ θὰ ἠμιλήσω πρὸς τὸν Κύριόν μου. Τολμῶ τοῦτο, ἂν καὶ εἶμαι χῶμα καὶ στάχτη».¹⁸ Μὴ νομίσης, λέγει, Κύριε, ὅτι ἀγνοῶ τὸν ἑαυτὸν μου καὶ ὑπερβαίω τὸ μέτρον ποῦ μοῦ ἐπιτρέπεται καὶ ὁμιλῶ πρὸς σέ με τὸσον θάρρος. Γνωρίζω, δέξομαι, ὅτι εἶμαι χῶμα καὶ στάχτη. Μὰ, ὅπως γνωρίζω αὐτὸ, καὶ τὸ γνωρίζω πολὺ καλὰ, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον δὲν ἀγνοῶ καὶ ἐκεῖνο, ὅτι, δηλαδὴ, εἶναι μεγάλη ἡ φιλοφροσύνη σου καὶ πλοῦσις εἶσαι εἰς ἀγαθότητα, ὥστε ἐπιθυμῆς νὰ σωθῶν ἔλοι οἱ ἄνθρωποι. Πραγματικά, Σὺ ποῦ ἐδημιούργησες τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ μηδέν, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ τοὺς ἀφανίσῃς ποτέ, ἐάν ἡ ὁρμὴ τῆς ἁμαρτίας δὲν εἶναι ὑπερβολικὴ; C Δι' αὐτὸ καὶ πάλιν σέ παρακαλῶ καὶ σέ ἱκετεύω ἵνα ἀλιγοστεύσῃς οἱ πενήκοντα δίκαιοι καὶ εὐρεθοῦν εἰς τὴν πόλιν τεσσαράκοντα πέντε δίκαιοι, δὲν θὰ σώσῃς τὴν πόλιν; Ὁ Θεὸς ἀπήντησε. Δὲν θὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν, ἐάν εὐρεθοῦν τεσσαράκοντα πέντε δίκαιοι.¹⁹ Ποῖος θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ὀμνήσῃ ἐπάξιον τὸν Θεὸν τῶν πάντων διὰ

15. Ἐ.δ. στ. 24-25. Εἰς τοὺς στίχους αὐτοὺς, εἰς τὸν προηγουμένον καὶ μέχρι τοῦ 38 ὑπάρχουν ἀλλεπάλληλοι ἐρωτήσεις εἰς τὴς ὁποίας ἀμυλλῶνται ἡ ἀγάπη, ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν σκετικὴ τοῦ Ἄβραμ.

16. Ἐ.δ. στ. 26.

17. Ἐ.δ. στ. 27.

18. Ἐ.δ. στ. 28.

τήν τόσην του μακροθυμίας και συγκρατήσεως, ἢ νὰ μακαρίσῃ τὸν δίκαιον ποῦ τόσην παρρησίαν εἶχεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; «Καὶ ὁ Ἀβραάμ», λέγει, «ἐτόλμησε νὰ ὁμιλήσῃ καὶ πάλιν πρὸς τὸν Κύριον καὶ εἶπεν. Ἐάν εὐρεθῶν ἐκεῖ τεσσαράκοντα δίκαιοι, θὰ καταστραφῇ ἡ πόλις; Ὁ Θεὸς ἀπήντησε. Δὲν θὰ καταστρέψω τὴν πόλιν χάριν τῶν τεσσαράκοντα δικαίων.»¹⁹ Ἐπειτα, ὁ δίκαιος, σὰν νὰ ξηνοῦσεν ἐντροπὴν διὰ τὴν ἀνέκφραστον μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ D καὶ φοβηθεὶς μήπως δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὑπερβαίνει τὰ ἐπιτρεπτά ὄρια καὶ ἐπακτείνει τὴν παράκλησιν του πέραν τοῦ μέτρου, λέγει: «Μήπως ὀργισθῆς, Κύριε, ἐάν καὶ πάλιν λαλήσω; Ἐάν εὐρεθῶν ἐκεῖ τριάκοντα δίκαιοι;»²⁰ Ἐπειδὴ ἀντελήφθη ὅτι ὁ Θεὸς ἦτο πρόθυμος νὰ ἐπιδείξῃ μεγαλύτεραν φιλοφροσύνην, δὲν ἐλαττώνει πλέον ὀλίγον κατ' ὀλίγον, οὔτε παραλείπει πέντε μόνον δικαίους,²¹ ἀλλὰ δέκα, καὶ ἔτσι ὑποβάλλει τὴν παράκλησιν καὶ λέγει: «Ἐάν εὐρεθῶν ἐκεῖ τριάκοντα δίκαιοι; Καὶ ὁ Θεὸς ἀπήντησε. Δὲν θὰ καταστρέψω τὴν πόλιν, ἐάν εὐρεθῶν ἐκεῖ τριάκοντα δίκαιοι.»²² Πρόσεξε τὴν ἐπιμονὴν τοῦ δικαίου. Σὰν νὰ ἐπρόκειτο ὁ ἴδιος νὰ καταδικασθῇ μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ, ἔτσι προσπαθεῖ μὲ μεγάλην προθυμίαν διὰ νὰ λυτρώσῃ τὸ ἔθνος τῶν Σοδομιτῶν ἀπὸ τὴν τιμωρίαν ποῦ τὸ ἀπειλεῖ. «Καὶ ὁ Ἀβραάμ συνέχισε. Ἐπειδὴ ἔχω τὸ θάρρος νὰ ὁμιλήσω καὶ πάλιν πρὸς τὸν Κύριόν μου, τὸν ἐρωτῶ. Ἐάν εὐρεθῶν ἐκεῖ εἴκοσι δίκαιοι; Ὁ Θεὸς ἀπήντησε. Δὲν θὰ καταστρέψω τὴν πόλιν, χάριν τῶν εἴκοσι δικαίων.»²³ Ἐπερωτᾷ κάθε λογικὴν καὶ κάθε ἐννοίαν ἢ ἀγαθότης τοῦ Κυρίου. Διότι ποῖος ἀπὸ ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι κυλιόμεθα μέσα εἰς ἀμέτρητα κακά, ἐπρωτίζουμε ποτέ νὰ δεῖξῃ τόσην συγκρατήσιν καὶ μακροθυμίαν, ὅταν πρόκειται νὰ κρίνῃ τοὺς συναθρώπους του;

Μὰ, ὁ δίκαιος, βλέπων τὸν πλοῦτον τῆς φιλοφροσύνης τοῦ Θεοῦ, δὲν σταματᾷ,²⁴ ἀλλὰ πάλιν λέγει: «Μήπως ὀργισθῆς, Κύριε, ἐάν ὁμιλήσω ἀκόμη μίαν φοράν;»²⁵

19. Ἐ. 2. στ. 29.

20. Ἐ. 4. στ. 30.

21. Ὅπως ἔκανε παραπάνω (στῆχος 26), ὅταν ἀπὸ τοὺς πενήτηκοντα κατῆλθεν εἰς τοὺς τεσσαράκοντα πέντε, ἐνθ' ἔτι ἀπὸ τοὺς τεσσαράκοντα κατέρχεται ἑμῶς εἰς τοὺς τριάκοντα.

22. Γεν. 18, 30.

23. Ἐ. 4, στ. 31.

24. Ἐ. 2. στ. 32.

Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἡ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ ἦτο ἀνέκφρατος, δι' αὐτὸ ἐφοβήθη μήπως προκαλέσῃ τὴν ἀγανάκτησιν ἐναντίον του τοῦ παρακαλουμένου καὶ λέγει: «Μήπως ὀργισθῆς, Κύριε;» Μήπως κάνω τίποτε τὸ ἀλόγιστον; Μήπως συμπεριφέρωμαι χωρὶς ἐντροπὴν; Μήπως προβαίω εἰς ἐνέργειαν ἀξίαν κατακρίσεως, ἐάν ὁμιλήσω μίαν φορά ἀκόμη; Δέξου μὲ τὴν ἴδιαν ἐκείνῃ μεγάλῃ σου ἀγαθότητι μίαν ἀκόμη παράκλησιν μου. «Ἐάν εὐρεθῶν ἐκεῖ δέκα δίκαιοι; Καὶ ἀπήντησεν ὁ Θεός. Δὲν θὰ καταστρέψω τὴν πόλιν, χάριν τῶν δέκα δικαίων.»²⁶ Καὶ ἐπειδὴ προηγουμένως εἶπεν: «Νὰ ὁμιλήσω ἀκόμη μίαν φοράν;», ἀνεχώρησεν ὁ Κύριος, ὅταν ἔπαυσε νὰ συνομιλῇ μετὰ τὸν Ἀβραάμ, B ὁ δὲ Ἀβραάμ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν σκηνὴν του.²⁷

Εἶδате τὴν συγκρατήσιν τοῦ Κυρίου; Εἶδате τὴν φιλοστοργίαν τοῦ δικαίου; Ἐμῶς πῶς εἶναι ἡ δύναμις τῶν ἐναρέτων ἀνθρώπων; Ἐάν, λέγει, εὐρεθῶν δέκα δίκαιοι εἰς τὴν πόλιν, χάριν αὐτῶν θὰ συγχωρήσω τὰς ἀμαρτίας ὄλων. Δὲν ἔλεγα, λοιπόν, σωστά παραπάνω ὅτι ὄλα αὐτὰ γίνονται διὰ τὴν μὴ ὑπάρχει καμμία ἀφορμὴ ἀντιλογίας εἰς ὄλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ζοῦν κατὰ τρόπον ἀναίσχυτον ὕστερα ἀπὸ αὐτά; Διότι ὑπάρχουν πολλοὶ παράφρονες, ποῦ ἔχουν ἀσυγκράτητον γλώσσαν καὶ θέλουν νὰ διατυπώσουν κατηγορίας καὶ λέγουν: Μὰ, τότε διότι ἐκάησαν τὰ Σόδομα; Ἐάν εἶχαν γνωρίσει τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ, πιθανόν νὰ μετενόουν. C Μὲ αὐτὸ, ὅμως, ἀποδεικνύουν τὸ μέγεθος τῆς ἁκακίας των καὶ ἀκόμη ὅτι εἰς τόσον μεγάλο πλῆθος ἀνθρώπων ὑπῆρχε τόση ἔρημία ἀρετῆς, ὥστε ὑπῆρχεν ἀνάγκη ἐνὸς νέου κατακλυσμοῦ, σὰν ἐκεῖνον ποῦ προηγουμένως εἶχε γνωρίσει ἡ γῆ. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχεν ὑποσχεθῆ ὁ Θεὸς ὅτι δὲν θὰ δώσῃ πλέον παρομοίαν τιμωρίαν, δι' αὐτὸ καὶ χρησιμοποιοῖ ἄλλον τρόπον τιμωρίας καὶ ἔτσι, ἀφ' ἑνὸς μὲν τιμωρεῖ ἐκείνους, ἀφ' ἑτέρου δὲ προσφέρει εἰς τοὺς μετογενεστέρους συνεχῆ ἀφορμὴν διδασκαλίας. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἀνέτρεψαν τοὺς νόμους τῆς φυσικῆς τάξεως καὶ ἐπενόησαν νέους καὶ ἀνόμους τρόπους σαρκικῆς ἐπαφῆς, δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς τούτῳ ἐτιμώρησε μὲ παράξενον τρόπον μὲ τὸ νὰ μολύνῃ τὴν κοιλίαν τῆς γῆς μετὰ τὴν παρανομίαν ἐκείνων,²⁸ D καὶ νὰ ἀφήσῃ

26. Ἐ. 4.

27. Ἐ. 4. στ. 33.

28. Κατὰ κάποιον τρόπον τὰ σπλάγγνα τῆς γῆς ἐμολύνθησαν ἀπὸ τὴν υπερβολικὴν ἀμαρτίαν τῶν Σοδομιτῶν, ὅταν ἤνοιξε καὶ τοὺς κώπτες.

συνεχή ενθύμησιν εἰς τὰς ἐπιχρυσούμενας γενεάς, ὥστε νὰ μὴ διαπράττουν τὰς ἰδίας ἀμαρτίας, διὰ νὰ μὴ ὑποστοῦν τὴν ἰδίαν τιμωρίαν. Καὶ εἶναι δυνατόν εἰς ὅποιον θέλει νὰ μεταβῆ εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους καὶ νὰ ἴδῃ, ὅπως ἤμποροῦμεν νὰ εἰπώμεν, τὴν ἰδίαν τὴν γῆν νὰ φωνάξῃ καὶ νὰ δεικνύῃ τὰ ἴχνη τῆς τιμωρίας, καὶ ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια, σὺν νὰ ἔγινε χθὲς καὶ πρόσφατα ἡ τιμωρία, ἔτσι καταφαίνεται ἡ ἀγανάκτησις τοῦ Θεοῦ.²⁸

Δι' αὐτὸ, σὰς παρακαλῶ, νὰ σωφρονίζώμεθα ἡμεῖς δι' ὅσα ἐτιμωρήθησαν οἱ ἄλλοι. Μὰ, ἰσως κάποιοι νὰ ἐρωτήσῃ. Τί λοιπόν; Ἐπειδὴ τοιοῦτοτρόπως ἐτιμωρήθησαν ἐκεῖνοι, δὲν ὑπάρχουν καὶ τώρα πολλοί, ἔσθ' οἱ ὅποιοι διαπράττουν τὰς ἰδίας ἀμαρτίας, χωρὶς νὰ τιμωροῦνται; Βέβαια, ὑπάρχουν. Ἀλλὰ τὸ γεγονός αὐτὸ θὰ προξενήσῃ μεγαλυτέραν τιμωρίαν εἰς ὅσους ὑποπίπτουν εἰς τὰ ἴδια παραπτώματα. Διότι, ὅταν δὲν σωφρονίζώμεθα, οὔτε ἀπὸ ὅσα συνέβησαν εἰς ἐκείνους, οὔτε ἀπὸ τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ κερδίζωμεν τίποτε, συλλογίσου ὅτι καὶ ἐκεῖνο τὸ ἄσθεστον πῦρ τὸ καθιστώμεν ἀρμητικώτερον ἐναντίον μας καὶ πικρὸν τὸν σκώληκα κατασκευάζομεν. Ἐξ ἄλλου, ἐπειδὴ καὶ τώρα ὑπάρχουν μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ πολλοὶ ἐνάρετοι, οἱ ὅποιοι δύνανται νὰ ἐξευμενίσουν τὸν Θεόν,²⁹ Ἄ ὅπως ἀκριθῶς τότε ὁ πατριάρχης, μολοντί ἡμεῖς, ἐξετάζοντες μόνον τὸν ἑαυτὸν μας καὶ ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἀδιαφορίαν μας, πιστεύομεν ὅτι ὑπάρχει μεγάλη ἐρημία ἀρετῆς, ὅμως ὁ Θεὸς χάριν τῆς ἀρετῆς ἐκείνων μακροθυμεῖ εἰς αὐτούς. Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι ἡ παρηγορία τῶν ἐναρέτων αὐτῶν γίνεται ἀφορμὴ τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς, ἔκουσε ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν διήγησίν μας τί λέγει πρὸς τὸν πατριάρχην, ὅτι «ἐὰν εὖρω δέκα δικαίους, δὲν θὰ καταστρέψω τὴν πόλιν». Μὰ, διατί λέγω δέκα δικαίους; Κανένας δὲν εὐρέθη ἐκεῖ ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν παρανομίαν, παρὰ μόνον ὁ Λῶτ ὁ δικαῖος καὶ αἱ

28. Πραγματικῶς, καὶ τότε ἀλλὰ καὶ τώρα δύναται ἡ οὐρανόθεν νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν τόπον ἐκεῖνον διὰ νὰ τιμωρήσῃ τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς. Ἡ ἐκεῖ θάλασσα ἐνορμίστει Νεφέρα, οἱ οὐδοὶ ἰχθῶς ὑπάρχει ἐντός αὐτῆς, οὔτε ἕξον ἡμέραν ἢ ἄγριον ἔτι γὰρ ἀπ' αὐτῆς. Τὸ γενικὸν θέημα εἶναι ἐρημία καὶ τῆμος. Εἰς τὸ νῦτον μέρος τῆς θαλάσσης αὐτῆς εὐρίσκονται αἱ πόλεις Σάδρα καὶ Γένωρα, ἐν τῆς καταστροφῆς τῶν ὁποίων προεκάλεθ' ἡ πέρεξ ἐρημία. Ἡ τρομερὰ αὐτῆ ἐρημία εἶναι ἀμύηλον τῆς θέως δικαιοσύνης, ἡ ὅποια ἐτιμωρεῖ διὰ τὴν πόλιν τὴν ἀπελοθέναν καὶ τὴν οὐδομικὴν ἀμαρτίαν τῶν κατοίκων.

δύο θυγατέρες του. **Β** Διότι ἡ γυναῖκά του, ἡ ὁποία διέφυγε τὴν τιμωρίαν εἰς τὴν πόλιν πθανὸν ἐνεκα τῆς ἀρετῆς του, ἐτιμωρήθη ὕστερα ἐξ αἰτίας τῆς ἰδικῆς τῆς ραθυμίας.

Σήμερα, ὅμως, ἐνεκα τῆς ἀνεκφράστου φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ἠδύση ἡ εὐσέβεια, πολλοὶ ὑπάρχουν καὶ μέσα εἰς τὰς πόλεις ἀγνωστοί, οἱ ὅποιοι ἤμποροῦν νὰ ἐξευμενίσουν τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ βουνὰ καὶ τὰ σπήλαια ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι παρόμοιοι, καὶ ἡ ἀρετὴ αὐτῶν τῶν ὀλίγων ἤμπορεῖ νὰ καλύψῃ τὴν κακίαν τῶν πολλῶν, ἐπειδὴ εἶναι μεγάλη ἡ ἀγαθότης τοῦ Κυρίου καὶ πολλὰς φορές γνωρίζει νὰ χαρίσῃ τὴν σωτηρίαν εἰς τοὺς πολλοὺς χάριν τῶν ὀλίγων δικαίων. **Γ** Μὰ, τί λέγω δι' ὀλίγους δικαίους; Πολλὰς φορές, ὅταν δὲν εὐρέθῃ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν δικαίος, ἐνδιαφέρεται διὰ τοὺς ζῶντας, ἐνεκα τῆς ἀρετῆς τῶν ἀποθανόντων, καὶ φωνάζει, λέγων· «Θὰ ὑπερασπίσω τὴν πόλιν αὐτὴν δι' ἐμένα καὶ χάριν τοῦ Δαυὶδ τοῦ δούλου μου». ³⁰ Μολοντί αὐτοί, λέγει, εἶναι ἀνάξιοι νὰ σωθῶν καὶ δὲν προσφέρουν καμμίον ἀφορμὴν σωτηρίας, ἐν τούτοις, ἐπειδὴ συνηθίζω νὰ φέρωμαι μὲ φιλανθρωπίαν καὶ εἶμαι πρόθυμος νὰ ἐλεῶ καὶ νὰ σώζω ἀπὸ τὰ βάσανα, διὰ τὸν ἑαυτὸν μου καὶ διὰ τὸν δούλον μου Δαυὶδ θὰ δώσω τὴν προστασίαν μου. Καὶ αὐτός, λοιπόν, πού πρὸ τῶσων ἐτῶν ἔχει ἀποθάνει, γίνεται αἴτιος τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοὺς ὁποίους ἐπρόδωσεν ἡ ἰδικὴ τῶν ἀδιαφορία. **Δ** **Εἶδες** φιλανθρωπίαν Κυρίου, μὲ ποῖον τρόπον τιμὰ ἐκείνους πού διακρίνονται εἰς τὴν ἀρετὴν; Πόσον τοὺς προτιμᾷ καὶ τοὺς δίδει μεγαλυτέραν ἀξίαν ἀπὸ ὅλων τῶν πληθῶν; Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε· «Καὶ ἐφόρου διὰ ἐνδύματα προδατοδέρματα καὶ γυθιδέρματα, σπερούμενοι, θλιβόμενοι καὶ κακοπαθοῦντες. Τῶν ἁγίων αὐτῶν ἀνδρῶν δὲν ἦτο ἀξίος οὔτε ἡδύνατο νὰ συγκριθῇ μὲ αὐτούς ὀλόκληρος ὁ κόσμος». ³⁰ Ὁλος αὐτὸς ὁ κόσμος, λέγει, πού εὐρίσκειται εἰς τὴν οἰκουμένην ὀλόκληρον, δὲν ἤμπορεῖ νὰ συγκριθῇ καθόλου πρὸς αὐτούς, οἱ ὅποιοι ἔζησαν μέσα εἰς τὰς θλίψεις, τὰς κακουχίας, γυμνοί, περιπλανώμενοι καὶ ἔχοντες διὰ κατοικίας τὰ σπήλαια διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

Ε Ὅταν, λοιπόν, ἴδῃς, ἀγαπητέ μου, κάποιον ἄνδρα

29. Δ' Βασίλ. 19, 84.
30. Ἐβρ. 11, 87-88.

νά φορη εὐτελῆ ἐξωτερικὴν ἐνδυμασίαν, ἀλλὰ νὰ περιβάλλεται μὲ τὴν ἀρετὴν ἐσωτερικῶς, μὴ τὸν περιφρονήσης διὰ τὴν φαινομενικὴν του ἀσημότητά, ἀλλὰ φρόντισε νὰ διακρίνης τὸν πλοῦτον τῆς ψυχῆς του καὶ τὴν ἐσωτερικὴν λαμπρότητα καὶ τότε θὰ ἴδῃς τὴν ἀρετὴν νὰ ἀκτινοβολῆ ἀπὸ ὅλας τὰς πλευράς. Παρόμοιος ἦτο ὁ μακάριος Ἥλιος. Ἔνα προβατόδερμα εἶχε μόνον καὶ ὄμως ὁ Ἀχαάθ, ποῦ ἐφόρει τὸ βασιλικὸν ἐνδυμα, εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ τὸ προβατόδερμα ἐκείνου. Ἀντελήφθης τὴν πενίαν τοῦ Ἀχαάθ καὶ τὸν πλοῦτον τοῦ Ἥλιου; Κύτταξε καὶ πόση διαφορὰ δυνάμειος ὑπῆρξε μεταξύ των. Ἡ μηλοτῆ τοῦ Ἥλιου ἐκλείσει τὸν οὐρανόν, ἐσταμάτησε τὴν πῦσιν τῶν θροῶν καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ προφήτου ἐγινε χαλινὸς εἰς τὸν οὐρανόν καὶ ἐπὶ τρία ἔτη καὶ ἕξ μῆνας δὲν ἔδρεξε. Καὶ ὁ Ἀχαάθ, ποῦ εἶχε τὸν βασιλικὸν μανδύον καὶ τὸ στέμμα, ἔτρεχε νὰ ἀνεύρη τὸν προφήτην.⁸² Ἄ χωρὶς νὰ ἠμπορῆ νὰ ἀποκομίσῃ καμμίαν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν μεγάλην του ἐξουσίαν. Ἀλλὰ πρόσεξε τὴν φιλοanthρωπίαν τοῦ Κυρίου. Ἐπειδὴ ἀντελήφθη ὅτι ὁ προφήτης ἐκινήθη ἀπὸ ἐνθουσιασμόν καὶ μεγάλην θερμότητα καὶ ἐπροκάλεσε τὴν βαρεσίαν αὐτῆν τιμωρίαν εἰς ὀλόκληρον τὴν γῆν, διὰ νὰ μὴ ὑποστῆ καὶ ὁ ἴδιος τὴν τιμωρίαν καὶ καλᾶζεται ὁμοίᾳ καὶ ἐκεῖνος διὰ τὴν πονηρίαν ἐκείνων, λέγει πρὸς αὐτόν «Σῆκω καὶ πῆγαινε εἰς τὰ Σεραπτά τῆς Σιδωνίας. Διότι ἐκεῖ θὰ διατάξω νὰ σὲ τρέφῃ μία γυναῖκα χήρα. Καὶ ἐσηκώθη καὶ ἐπῆγεν ἐκεῖν.⁸³ Κύτταξε, ἀγαπητέ μου, τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος. Διότι καὶ χθὲς ὅλη μας ἡ οἰκία κατέληξεν εἰς τὴν φιλοξενίαν, καὶ νὰ σήμερα ἡ φιλόξενος αὐτῆ χήρα πρόκειται νὰ ὀδηγήσῃ τὸν λόγον εἰς τὸ τέλος. Β Καὶ ἐπῆγε, λέγει, πρὸς τὴν χήραν καὶ τὴν ἡδρε νὰ μαζεύῃ ζύλα καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν. Δός μου ὀλίγον νερὸ νὰ πῶ. Αὐτὴ δὲ ὑπήκουσε. Καὶ λέγει πάλιν πρὸς αὐτήν. Νὰ ζυμώσῃς ψωμὶ διὰ νὰ φάγω.⁸⁴ Ἐκείνη, λοιπόν, ἀποκαλύπτει τὴν μεγάλην τῆς πενίαν, ἢ μᾶλλον τὸν ἀνέκφραστον πλοῦτόν τῆς. Καὶ αὐτὴ λέγει· Δὲν ἔχει ἡ δούλη σου παρὰ μίαν φούχταν ἀλεύρι καὶ ὀλίγον λάδι εἰς τὸ δοχεῖον καὶ θὰ φάγωμεν ἐγὼ καὶ τὰ παιδιὰ καὶ θὰ ἀποθάνωμεν.⁸⁵ Λυπηρὰ τὰ λόγια αὐτά, ἱκανὰ νὰ κόψουν καὶ μίαν λιθίνην καρδί-

81. Γ' Βασίλ. 17, 9-10.
82. Πρὸλ. ε. 4, στ. 10-12.
83. Πρὸλ. ε. 4, στ. 11-12.

αν. Ὁ Καμμία, λέγει, δὲν ὑπάρχει πλέον ἐλπίς σωτηρίας. Ὁ θάνατος εὐρίσκεται εἰς τὴν θύραν. Αὐτὸ μόνον μᾶς ἐμείνε διὰ νὰ ζήσωμεν, τὸ ὅποιον μόλις φθάνει δι' ἐμὲ καὶ τὰ τέκνα μου. Ἐκεῖνο ποῦ ἠμποροῦσα νὰ κάνω, τὸ ἔκανα, σοῦ ἔδωσα νερό. Μά, κύτταξε τί γίνεται, διὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς γυναίκος διὰ τὴν φιλοξενίαν καὶ τοῦ δικαίου τὴν μεγάλην παρησίαν. Ὅταν ὁ προφήτης ἔμαθε τὰ πάντα μὲ ἀκρίθειαν, διὰ νὰ ἀποκαλύψῃ καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν ἀρετὴν τῆς γυναίκας, (διότι ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος εἶπεν ὅτι «διέταξα κάποιον γυναῖκα διὰ νὰ σὲ τρέφῃ», αὐτός ἦτο ποῦ ἐνήργει διὰ μέσου τοῦ προφήτου), λέγει πρὸς αὐτήν· Νὰ ζυμώσῃς πρῶτα δι' ἐμὲ νὰ φάγω καὶ ἔπειτα διὰ τὰ τέκνα σου.⁸⁴ Δ' Ἀκούσατε γυναῖκες, αἱ ὅποιαι ἔχετε ἀφθονα πλοῦτη καὶ δαπανᾶτε τὴν περιουσίαν σας εἰς χίλια ἀνωφελῆ πράγματα, χωρὶς νὰ καταδέχεσθε νὰ δώσετε δύο ὄβολους εἰς τοὺς πτωχοὺς, οὔτε μετὰ τὴν ἰκανοποίησιν τῶν ἐπιθυμιῶν σας, οὔτε νὰ προσφέρετε κάτι εἰς κάποιον ἄνδρα ἐνάριστον, ὁ ὁποῖος πίνεται διὰ τὸν Θεόν. Αὐτῆ, ὄμως, ἂν καὶ δὲν εἶχε τίποτε ἄλλο, παρὰ μίαν φούχταν ἀλεύρι, καὶ ἐπρόκειτο σιγὰ-σιγὰ, σύμφωνα μὲ τὴν ἰδικὴν τῆς σκέψιν, νὰ ἴδῃ τὰ παιδιὰ τῆς νὰ πεθάνουν ἀπὸ τὴν πείναν, ὅταν ἤκουσεν ἀπὸ τὸν προφήτην· νὰ ζυμώσῃς πρῶτα νὰ φάγω ἐγὼ καὶ ὕστερα διὰ τὸν ἐαυτόν σου καὶ τὰ τέκνα σου, δὲν ὀδύσασεν οὔτε ἠδιαφόρησεν, Ἐ ἀλλ' ἐξέτελεσε τὴν ἐντολήν,⁸⁵ διδάσκουσα ὅλους μας νὰ πραγματοποιῶμεν τὴν ἐξυμνήρησιν τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας ἀνάπαυσιν καὶ ἀκόμη νὰ μὴ ἀδιοφορώμεν διὰ τὰ κέρδη ποῦ προέρχονται ἀπὸ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ἀλλὰ νὰ γνωρίζωμεν καλὰ ὅτι μεγάλη ἀνταμοισθὴ θὰ μᾶς δοθῇ δι' αὐτάς.

Κύτταξε, λοιπόν, ὅτι αὐτὴ ἡ χήρα, μὲ τὸ νὰ προσφέρῃ ὀλίγον ἀλεύρι καὶ λάδι, ἀπέκτησεν ἕνα ἀνεξάντλητον ἀλάω. Διότι ὕστερα ἀπὸ τὴν διατροφήν τοῦ προφήτου, οὔτε ἡ φούχτα τοῦ ἀλεύρου οὔτε τὸ δοχεῖον τοῦ ἐλαίου ἐξηντιλοῦντο, καθ' ἣν στιγμὴν ὅλη ἡ χώρα ὑπέφερεν ἀπὸ τὴν πείναν. Καὶ τὸ περισσότερο θαυμαστόν καὶ παράδοξον εἶναι ὅτι δὲν εἶχεν ἀνάγκην πλέον νὰ κοπιᾶσῃ,⁴³³ Ἄ ἀλλὰ συνέχεια εἶχεν ἔτοιμον τὸ ἀλεύρι καὶ τὸ λάδι, χωρὶς νὰ χρειάζεται οὔτε τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, οὔτε τὴν

84. Πρὸλ. ε. 4, στ. 18.
85. Πρὸλ. ε. 4, στ. 16.

βοήθειαν τῶν δοδῶν διὰ τὸ ὄργωμα, οὔτε καμμίαν ἄλλην φροντίδα, ἀλλὰ ἠμποροῦσε νὰ τὰ ἔχη ὅλα κατὰ τρόπον ποῦ ὑπερέβαινε τὴν φυσικὴν τάξιν. Καὶ ἐνῶ ὁ βασιλεὺς, ποῦ ἐφόρει τὸ στέμμα τῆς ἐξουσίας, εὐρίσκετο εἰς ἀμνηστανίαν καὶ ὑπέφερον ἀπὸ τὴν πείναν, ἢ χήρα ἢ πτωχὴ, ποῦ ἐστερεῖτο τῶν πάντων, εὐρίσκετο εἰς συνεχὴ εὐπορίαν, ἐπειδὴ ὑποδόχηθ' ἔσχε τὸν προφήτην. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· «Ἐκεῖνος, ποῦ ὑποδέχεται καὶ ὑποστηρίζει καὶ συντρέχει κάποιον, λόγῳ τοῦ ὅτι εἶναι προφήτης, θὰ λάβῃ τὴν ἴδιαν ἀνταμοιβὴν, τὴν ὅποιαν καὶ ὁ προφήτης».⁸⁶ Ἐίδες χθὲς ποίας ἀμοιβὰς ἠξιώθη νὰ λάβῃ ὁ πατριάρχης, Ἐπειδὴ ἔκανε πλουσίαν καὶ μὲ μεγάλην θερμότητα τὴν φιλοξενίαν, κύτταξε τώρα ὅτι καὶ αὐτὴ χήρα ἀπὸ τὴν Σιδῶνα ἀπέκτησε ἀμέσως ἀνυπολόγιστον πλοῦτον. Διότι ἡ γλῶσσα τοῦ προφήτου, ἡ ὅποια ἐσφράγισε τὸν οὐρανόν, αὐτὴ ἔκανε νὰ πολλαπλασιασθῆται ἡ φύχτα τὸ ἀλεύρι καὶ τὸ ὀλίγον λάδι τοῦ δοχείου.

Αὐτὴν ἄς μιμηθῶμεν ὅλοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ἐγὼ, βέβαια, ἤθελα νὰ σὰς ὀδηγήσω εἰς τὸν ζῆλον τοῦ προφήτου καὶ τὴν μίμησιν τῆς ἀρετῆς ἐκείνου, ἀλλ' ἐπειδὴ σὰς φαίνεται δύσκολον αὐτὸ, μολονότι καὶ ἐκεῖνος ἦτο ἄνθρωπος καὶ ἔφερε σάρκα σὰν καὶ μᾶς C καὶ εἶχε τὴν ἴδιαν μὲ ἡμᾶς φύσιν, ἐπειδὴ ὅμως ἔκανε ὅ,τι ἐξηρτᾶτο ἀπὸ αὐτὸν μὲ προθυμίαν καὶ ἐδιάλεξε τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, κατέστη δέξιος νὰ δεχθῇ τὴν ἐξ οὐρανοῦ χάριν καὶ βοήθειαν, δι' αὐτὸ τώρα, ἐάν θὰ μιμηθῶμεν τὴν γυναῖκα αὐτὴν, θὰ ἠμπορέσωμεν θαυμάσιως νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν κατάστασιν ἐκείνην, ἡ ὅποια θὰ μᾶς δώσῃ τὴν δυνατότητα νὰ μιμηθῶμεν καὶ τὸν προφήτην αὐτόν. Συνεπῶς, ἄς μιμηθῶμεν τὴν φιλοξενίαν αὐτῆς καὶ κανέναν πλέον νὰ μὴ προσβάλλῃ σὰν δικαιολογίαν τῆς ἀφιλαξένου συμπεριφορᾶς τοῦ τὴν πεινᾷ. Διότι, ἐάν κάποιος εἶναι πτωχός, δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι πτωχότερος ἀπὸ ἐκείνην, ἡ ὅποια εἶχε τροφὴν μόνον διὰ μίαν ἡμέραν καὶ, ὅμως, δὲν ἔδειξε δισταγμὸν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς αἰτήσεως τοῦ δικαίου. Ἀλλὰ, ἀφοῦ ἔδειξε μεγάλην προθυμίαν, γρήγορα ἔλαθε καὶ τὴν ἀνταμοιβὴν. Βέβαιον, αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι τὰ ὅσα δίδει ὁ Θεός. D Δηλαδή, ἀντὶ μικρῶν προσφορῶν συνηθίζει νὰ ἀνταποδίδῃ μεγάλα ἀγαθὰ. Διότι, πῆς μου, μήπως ἔ-

86. Ματθ. 10, 41.

δωσε τόσα, ὅσα ἔλαθεν; Ὅχι βέβαια. Ἀλλὰ ὁ Κύριός μας συνήθως προσέχει ὄχι τὴν ποσότητα, ἀλλὰ τὴν ἀφθονίαν τῆς διαθέσεως καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῆς τὰ μικρὰ θεωροῦνται μεγάλα καὶ πόλλας φορές αἱ μεγάλα προσφοραὶ δὲν λαμβάνονται ὅπ' ὄψιν, ὅταν δὲν δίδονται μὲ χαριωπὴν καὶ πρόθυμιαν διάθεσιν. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ χήρα ἐκείνη, ποῦ ἀναφέρεται εἰς τὸ Εὐαγγέλιον,⁸⁷ ἐνῶ πολλοὶ ἄνθρωποι πολλαῖς ἔρριπτον χρήματα εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ ναοῦ, ἐν τούτοις τοὺς ἐνέκρηεν ὄλους, ἂν καὶ ἔρριψε δύο λεπτά, ὄχι διότι ἔβαλε περισσότερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ διότι ἔδειξε πλουσίαν διάθεσιν νὰ προσφέρῃ. Πραγματικὰ, ὄλοι οἱ ἄλλοι, λέγει, Ἐ ἔκανον τὴν ἐλεημοσύνην μὲ ὄ,τι τοὺς ἐπερίσσευσεν, ἐνῶ αὐτὴ ἔδωκεν ὅσα εἶχεν, δηλαδή, προσέφερεν ὄλα τὰ χρήματά της.

Οἱ ἄνδρες ἄς μιμηθῶμεν καὶ τὰς γυναῖκας καὶ ἄς μὴ φανῶμεν κατώτεροι ἀπὸ αὐτάς, ἀλλὰ νὰ φροντίσωμεν νὰ μὴ ἐξοδεύωμεν ὄλην μας τὴν περιουσίαν διὰ τὴν ἰδικὴν μας ἰκανοποίησιν καὶ ἀπόλαυσιν, μὰ νὰ ἐνδιαφερώμεθα πολὺ διὰ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην καὶ μάλιστα νὰ πράττωμεν αὐτὸ μὲ προθυμίαν καὶ εὐχαρίστησιν. ⁴³⁴ A Διότι καὶ ὁ γεωργός, ὅταν σκορπῇ εἰς τὴν γῆν τοὺς σπόρους δὲν τὸ κάνει μὲ δυσωρέσκαιαν, ἀλλὰ μὲ χαρὸν καὶ ἀγαλλίαν, καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα νομίζει ὅτι θάλεπαι τὰ θεμάτια μὲ τὰ στάχυα καὶ ὅπ' αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις καὶ τὴν ψυχικὴν διάθεσιν ἀφήνει τοὺς σπόρους νὰ πᾶσουν εἰς τὴν γῆν.

Καὶ σὺ, λοιπόν, ἀγαπητέ μου, νὰ μὴ θλίπῃς μόνον τὸν λαμβάνοντα οὔτε τὴν γινωμένην δοσάνην, ἀλλὰ συλλογίσου ὅτι αὐτὸς μὲν εἶναι δραστός, ὁ ὅποιος δέχεται τὴν προσφορὰν σου, ἀλλ' εἶναι ἄλλος ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος θεωρεῖ σὰν δωρεάν ποῦ γίνεται πρὸς τὸν ἴδιον, ὅ,τι δίδεις εἰς τὸν ἔχοντα ἀνάγκην, καὶ μάλιστα δὲν εἶναι κάποιος τυχαῖος, ἀλλ' ὁ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὁ Δεσπότης τῶν ὄλων, ὁ ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ, ἀκόμη, σκέψου ὅτι ἡ δοσάνη αὐτὴ μεταβάλλεται εἰς ἰδικόν σου ἔσοδον καὶ ὄχι μόνον δὲν ὀλιγοστεύει τὴν περιουσίαν σου, ἀλλὰ μάλλον τὴν πολλαπλασιάζει, ἐάν ἐσὺ κάνῃς τὴν προσφορὰν σου μὲ πίστιν καὶ χαριωπὴν προθυμίαν. Μὰ, θὰ ἀναφέρω καὶ τὸ σπουδαιότερον τῶν ἀγαθῶν. Μαζὶ μὲ τὸ ἔσοδον, ποῦ ἀπακτᾶς, ἀπὸ τὴν δοσάνην αὐτὴν ποῦ κάνεις, σοῦ συγχωροῦνται καὶ αἱ ἁμαρτίαι σου. Καὶ ποῖον

87. Ἰερ. Λουκ. 21, 1-4.

ἢ μπορεί νά συγκριθῆ μέ τὸ γεγονός αὐτό; Β' Ἐάν, λοιπόν, ἐπιθυμῶμεν νά μάθωμεν τὸν τρόπον νά ἀπακτῶμεν τὸν δαληθινὸν πλοῦτον καὶ μαζί με αὐτὸν νά εὐρωμεν καὶ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, ὡς ἀδειάζωμεν τὰ ὑπάρχοντά μας εἰς τὰ χεῖρα τῶν πτωχῶν, ὡς τὰ ἀπώστείλωμεν ἐκ τῶν προτέρων εἰς τὸν οὐρανόν, ὅπου οὔτε κλέπτῃς οὔτε ληστῆς οὔτε διαρρήκτης οὔτε τοῦ δούλου ἢ κακουργία οὔτε τίποτε ἄλλο θὰ ἠμπορέσῃ νά δλάψῃ τὰ πλοῦτή μας. Διότι ὁ τόπος ἐκεῖνος (ὁ οὐρανός) εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ παρομοίας ζημίας. Μόνον πού δέν πρέπει νά πράττωμεν αὐτὸ με κινήτρον τὴν κενοδοξίαν, ἀλλὰ σύμφωνα με τὰς ἐντολάς, πού μας ἔδωκεν ὁ Κύριος, ὥστε νά μὴ δοξασθῶμεν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, C ἀλλὰ νά ἐπαινεθῶμεν ἀπὸ τὸν κοινόν μας Κύριον, διὰ νά μὴ ὑποστῶμεν καὶ τὴν δοπάνην καὶ χάσωμεν καὶ τὸ κέρδος. Διότι ὅπως ἀκριβῶς εἶναι ἀπρόσβλητος ἀπὸ βλας τὰς ἀλλας ἐπιθέσεις ὁ πλοῦτος πού μετατίθεται εἰς τὸν οὐρανὸν διὰ μέσου τῶν χειρῶν τῶν πτωχῶν, ἔτσι, ὅμως, καταστρέφεται ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν μόνον. Καὶ ὅτι εἶναι ἐδῶ εἰς τὴν γῆν ὁ σκόρος καὶ τὸ σκουλήκι διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἐνδιωμάτων σου, τὸ ἴδιον εἶναι καὶ ἡ κενοδοξία διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ πλοῦτου, τὸν ὁποῖον συγκεντρῶνεις, ὅταν κάνῃς ἔλεημοσύνην.

Δι' αὐτὸ, σὺ παρακαλῶ, ἔχει μόνον νά κάνωμεν ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ νά τὴν κάνωμεν ὅπως πρέπει, διὰ νά ἀπακτῶμεν μεγάλα ἀγαθὰ, ἀντὶ τῶν ὀλίγων πού προσφέρωμεν, ἀντὶ τῶν φθαρτῶν τὰ ἀφθάρτα, D ἀντὶ τῶν προσωρινῶν τὰ αἰώνια καὶ μαζί με βλα αὐτὰ νά ἠμπορέσωμεν νά ἐπιτύχωμεν καὶ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀπορορήτων ἀγαθῶν. Τὰ ὅποια μακάρι νά ἐπιτύχωμεν βλο: μας με τὴν χάριν καὶ τὴν φιλευδωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί με τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιὸν Πνεῦμα συγχρόνως, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ ΤΡΙΤΗ

«ΚΑΤΑ ΤΟ ἘΣΠΕΡΑΣ», ΑΓΓΕΙ. «ἘΦΘΑΣΑΝ Οἱ ΔΥΟ ἈΓΓΕΛΟΙ Εἰς τὰ Σόδομα».¹

424 Ε' Σὺν ἓνα ἀνθυσιμένον λειβάδι, πού στολιζεται με διάφορα καὶ ποικίλα ἄνθη, ἔτσι καὶ ἡ θεία Γραφή μᾶς παρουσιάζει τὰς ἀρετὰς τῶν δικαίων, ἔχει διὰ νά ἀπολαύσωμεν δι' ὀλίγον χρόνον τὴν εὐδοσίαν ὅπως εἰς τὰ ἄνθη, ἀλλὰ διὰ νά ἀφελούμεθα συνεχῶς ἀπὸ αὐτάς. Διότι ἐκεῖ ἀπλῶς συλλέγομεν με τὰ χεῖρα μας τὰ ἄνθη καὶ ὀστερα ἀπὸ ὀλίγον μαραινόνται καὶ χάνουν τὴν ὀμορφίαν των. Ἐδῶ, ὅμως, δέν συμβαίνει τὸ ἴδιον, ἀλλ' ὅταν διὰ τῆς ἀκοῆς δεχθῶμεν τὰς ἀρετὰς τῶν δικαίων 425 Α καὶ τὰς ἐντυπώσωμεν εἰς τὸ βάθος τῆς διανοίας μας, ἠμποροῦμεν νά ἀπολαμβάνωμεν τὴν εὐδοσίαν αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν ζωὴν μας, εἰάν, βέβαια, τὸ θέλωμεν. Ἐλᾶτε, λοιπόν, ἀφοῦ αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι ἡ εὐδοσία τῶν ἁγίων πού περιέχονται εἰς τὴν θείαν Γραφήν, ὡς προσημασίωμεν σήμερον νά γνωρίσωμεν τὴν εὐδοσίαν τοῦ Λῳτ, διὰ νά ἀντιληφθῶμεν ἀκριβῶς ὅτι ἡ συναναστροφή τοῦ δικαίου αὐτοῦ με τὸν πατριάρχην τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς καὶ ὅτι καὶ αὐτός, μιμούμενος τὸν πατριάρχην, ἀπεδείκνυε τὴν φιλοξενίαν του διὰ τῶν ἔργων.

Μά, διὰ νά γίνῃ σαφέστερος ὁ λόγος, ἀξίζει νά ἀκούσωμεν τὰ ἴδια τὰ λόγια τῆς Γραφῆς: «Κατὰ τὸ ἔσπερας», λέγει, «ἔφθασαν οἱ δύο ἄγγελοι εἰς τὰ Σόδομα». Β Διὰ ποῖον λόγον ἤρχισε τοιοῦτοτρόπως τὴν διήγησιν, δηλοῦσθι «κατὰ τὸ ἔσπερας ἔφθασαν οἱ δύο ἄγγελοι εἰς τὰ Σόδομα»; Ἐπειδὴ μετὰ τὴν φιλοξενίαν τοῦ πατριάρχου

1. Γεν. 19. 1. Ὁ Θεός, ὁ Ἄβραμ καὶ οἱ δύο ἄγγελοι ἔργων μαζί ἀπὸ τὴν συνῆν τοῦ Ἄβραμ καὶ μέχρις ἐνός σημείου συνεβάνον. Ἀπὸ ἐκεῖ οἱ δύο ἄγγελοι προχωροῦν καὶ φθάνου εἰς τὰ Σόδομα, ὁ δὲ Θεός καὶ ὁ Ἄβραμ ἵσταται εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον. Ἐποῦ ἔλαβον χώραν ἐν τοῖς στίχοις 28-33 τοῦ 18 κεφαλαίου διαλυμένον. Μετὰ τὴν συνουσίαν αὐτῶν ὁ Θεός καὶ ὁ Ἄβραμ χωρῶνται, ὅρα 18, 38. (Πρόλ. Ἰωὴλ Γεννακοπούλου, β. σ. σελ. 139).

και την αναχώρησίν των από την σκηνήν του, ὁ μὲν σπαργικός και φιλόανθρωπος Θεός, μιμούμενος τὴν ἰδικήν του ἀγαθότητα και ἐμφανισθεὶς μετὴν μορφὴν ἀνθρώπου τότε, παρέμεινε και συνεζήτη μετὸν πατριάρχην, ἐπιθυμῶν νὰ διδάξῃ εἰς δλους μας και τὸ μέγεθος τῆς ἰδικῆς του μακροθυμίας και τὴν φιλοστοργίαν τοῦ πατριάρχου, ἐνῶ οἱ ἄγγελοι κατηνύθησαν πρὸς τὰ Σόδομα, δι' αὐτὸ ἢ Γραφή, συνεχίζουσα τὴν διήγησίν της κατὰ λογικὴν σειράν, μᾶς λέγει σήμερα: «Κατὰ τὸ ἑσπέρας ἔφθασαν οἱ δύο ἄγγελοι εἰς τὰ Σόδομα», C διὰ νὰ ἐκτελέσουν τὴν ἐντολήν ποῦ ἔλαβον.² Καὶ πρόσεξε τὴν ἀκριβολογίαν και τὴν παρατηρητικότητά της Γραφῆς, διτι, δηλοῦν, μᾶς ἐσημείωσε και τὴν ὥραν τῆς ἀφίξεώς των. Διότι λέγει «κατὰ τὸ ἑσπέρας». Καὶ διὰ ποῖον λόγον ἐφάνερωσε και τὴν ὥραν; Καὶ διατί ἔφθασαν κατὰ τὸ δράδι; Διὰ νὰ μᾶς ἀποδείξῃ τὸ μέγεθος τῆς φιλοξενίας τοῦ Λῴτ. Δηλαδή, ὅπως ἀκριδῶς ὁ πατριάρχης κατὰ τὸ μεσημέρι ἐκάθητο και παρετήρει τοὺς διαβάτας και εἶχεν ὡς ἀπασχόλησιν νὰ προσκαλῆ αὐτοὺς πρὸς φιλοξενίαν και ἔτρεχε και μετὰ μεγάλην χαρὰν ὑπεδέχετο τοὺς ὁδοιπόρους, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον και ὁ δίκαιος Λῴτ, ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὴν κακότητα τῶν κατοίκων τῶν Σοδόμων και τὴν ἀφιλόξενον αὐτῶν διόθεσιν, δὲν ἄφηνεν, οὔτε τὴν ὥραν τῆς νύκτας, D ἀλλὰ περίμενε μέχρις αὐτῆν τὴν ὥραν, μήπως τοῦ διαφύγῃ κανένας θησαυρός, ἀλλὰ νὰ ἤμπαρῆσῃ νὰ κόψῃ και τὸν καρπὸν ποῦ προσφέρει ἢ φιλοξενία. Ἄξιζει, πραγματικά, νὰ δοκιμάσῃ κανεὶς μεγάλον θαυμασμόν διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου αὐτοῦ ἀνδρός, διότι μοιλονότι ἔζη μεταξύ τῶσων ἀμαρτωλῶν, ὅχι μόνον δὲν τὸν ἐκυρίευσεν ἡ ἀδιαφορία, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο ἐνάρετος καθίστατο. Καὶ ἐνῶ δλοιοι, ὅπως ἤμπορεῖ νὰ λεχθῆ, ἐδάδιζαν μετὰ τεύθυνσιν τὸν κρημνόν, αὐτὸς μόνος μεταξύ τῶσων πλήθους ἐδάδιζε τὴν εὐθείαν ὁδόν. Ποῦ εἶναι τώρα οἱ ὑποστηρίζοντες διτι δὲν εἶναι δυνατόν κανεὶς νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἀρετὴν του, ὅταν εὐρίσκειται μέσα εἰς τὴν πόλιν, E ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀπαμυκρυνθῆ ἀπὸ τὸν κόσμον και νὰ ζῆ εἰς τὰ θουνά, και ἀκόμη (ὑποστηρίζουν) διτι δὲν ἤμπορεῖ νὰ εἶναι ἐνάρετος ὁποῖος διοικεῖ τὸ σπίτι του, ἔχει γυναῖκα και φροντίζει διὰ τὰ παιδιὰ του και τοὺς δούλους του; Ἄς ἴδωμ, λοιπόν, τὸν δίκαιον αὐτόν, ὁ ὁποῖος εἶχε γυναῖκα, παιδιά, δού-

2. Ἡβλ. σημείωσιν 1 τῆς παραοσης ἐπιλήτας.

λους, ἔζη εἰς τὴν πόλιν και μάλιστα ἤρχετο εἰς ἐπαφήν μετὰ τῶσους πονηροὺς και ἀμαρτωλοὺς ἀνθρώπους και ὅμως ἔκτινοβολεῖ, ὡς σπινθήρ μέσα εἰς τὸ πέλαγος και ὅχι μόνον δὲν σθῆνει τελείως, ἀλλὰ και περισσότερο φῶς ἐκπέμπει. Καὶ τὰ λέγω αὐτά, ὅχι διὰ νὰ ἐμποδίσω τὴν ἀναχώρησιν ἀπὸ τὰς πόλεις και νὰ ἀπαγορεύσω τὴν διαμονὴν εἰς τὰ θουνά και τὰς ἐρήμους, ³ ἀλλ' ἐπειδὴ θέλω νὰ ἀποδείξω διτι εἰς ὅποιον ἐπιθυμεῖ νὰ προσέξῃ και νὰ ἀγρυπνῆ κανένα ἀπὸ τὰ παροπάνω δὲν τοῦ γίνεται ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀρετὴν. Δηλαδή, ὅπως ἀκριδῶς τὸν ῥάθυμον και τὸν ἀδιάφορον δὲν ἤμπορεῖ καθόλου νὰ τὸν ὠφελήσῃ ἢ ἔρημος, διότι τὴν ἀρετὴν δὲν εἶναι ὁ τόπος ποῦ τὴν δημιουργεῖ, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ και ὁ χαρακτήρ, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον και τὸν προσεκτικόν και τὸν ἀγρυπνόν δὲν ἤμπορεῖ καθόλου νὰ τὸν βλάψῃ τὸ γεγονός διτι κατοικεῖ μέσα εἰς τὴν πόλιν. Καὶ δι' αὐτὸ ἤθελα, ὅπως ὁ μακάριος αὐτός, νὰ κατοικοῦν οἱ ἐνάρετοι κυρίως μέσα εἰς τὰς πόλεις, διὰ νὰ χρησιμεύουν ὡς ζυμῶρι διὰ τοὺς ἄλλους και πολλοὺς νὰ προσελκύουν εἰς μίμησιν των. Μά, ἐπειδὴ αὐτὸ φαίνεται διτι εἶναι δύσκολον, ὅς γίνῃ ἔστω και ἐκεῖνο. B «Διότι περὶνᾶ και φεύγει πλέον διαρκῶς ὡς σκιά τὸ ἐξωτερικόν φαινόμενον τοῦ κόσμου αὐτοῦ»⁴ και εἶναι σύντομος ἢ παρούσα ζωὴ, και ἐὰν τώρα, ποῦ εὐρισκόμεθα ἀκόμη εἰς τὸ σκάφος τοῦ ἀγῶνος, δὲν ἀγωνισθῶμεν διὰ τὴν ἀρετὴν και δὲν προσπαθῶμεν νὰ διαφυγῶμεν τὰ δίκτυα τῆς κακίας, ἀργότερα δοκοπα θὰ κατηγορηθῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, ὅταν πλέον δὲν θὰ ὑπάρχῃ καμία ὠφέλεια ἀπὸ τὴν μετάνοιαν. Δι' ὅσον χρόνον εὐρισκόμεθα εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν εἶναι δυνατόν, ὅταν μετανοήσωμεν, νὰ ἐπαφελῶμεν τοῦ κέρδους, ποῦ δίδει ἡ μετάνοια, και, ἀπὸ ἀποπλῶκαμεν τὰ προηγούμενα ἀμαρτήματά μας, νὰ καταστήσωμεν ἄξιοι τῆς φιλοφροσύνης τοῦ Κυρίου, C ἐνῶ, ἐὰν χάσωμεν τὸν παρόντα χρόνον και ἀποθάνωμεν εἰς ἀνοσιπτον χρόνον, και τότε μετανοήσωμεν, δὲν θὰ ἔχωμεν καμμίαν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν μετάνοιαν αὐτῆν. Καὶ διὰ νὰ τὸ καταλάβῃς αὐτό, ἄκουσε τὸν προφήτην ποῦ λέγει: «Καθ' ὅσον εἰς τὸν Ἄβην δὲν θὰ ψάλλῃ κανένας τὸ ὄνομά σου». Καὶ πάλιν «Διότι ἀπὸ τὸν θάνατον οὔτε ὁ ἀδελφός των δὲν δύναται νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ. Θὰ τοὺς σώ-

3. Α' Κορινθ. 7, 81.

4. Ψαλμ. 8, 6.

ση ἄλλος ἄνθρωπος;»⁵ Κανένας λοιπόν, λέγει, δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ, ὁ ὁποῖος θὰ σώσῃ αὐτὸν ποῦ τὸν ἔχει προδώσει ἢ ἀδιαφορία του, οὔτε καὶ ἂν εἶναι ἀδελφός, πατέρας ἢ μητέρα. Μά, διατί λέγω ἀδελφός, πατέρας ἢ μητέρα; Ἄφου οὔτε οἱ ἴδιοι οἱ δίκαιοι, ποῦ τότε θὰ ἔχουν μεγάλην παρηγορίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ ἠμπορέσουν νὰ μᾶς βοηθήσουν, ἐάν τώρα ἀδιαφορήσωμεν. **Δ** Διότι ἐάν παρουσιασθῶν, λέγει, ὁ Νῶε, ὁ Ἰώβ καὶ ὁ Δανιήλ, δὲν θὰ ἠμπόρουν νὰ διασώσουν τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας των.⁶ Κύτταξε τὸ μέγεθος τῆς ἀπειλῆς καὶ ποίους δικαίους ἀνέφερεν, ἐπεὶ αὐτοὶ κατὰ καιροῦς ἔγινον ἀφορμὴ νὰ σωθῶν καὶ ἄλλοι. Δηλαδή, ὁ μὲν Νῶε ἔσωσε τὴν γυναῖκά του καὶ τὰ τέκνα του, ὅταν συνέβη ὁ φοβερός ἐκεῖνος κατακλυσμός, ὁ δὲ Ἰώβ ὁμοίως συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ σωθῶν ἄλλοι καὶ ὁ Δανιήλ πολλοὺς ἔσωσεν ἀπὸ τὸν θάνατον, ὅταν ὁ θάρσαρος ἐκεῖνος ἐξήγει δτι ὑπερέβαινε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν **Ε** καὶ ἐπέδικε νὰ φονεύσῃ τοὺς Χαλδαίους, τοὺς Μάγους καὶ τοὺς Γαζαρηνοὺς.

Ἔσπε, διὰ νὰ μὴ σχηματίσωμεν τὴν γκῶμην ὅτι καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν θὰ συμβαίνουν παρόμοια περιστατικά καὶ οἱ ἐνάρετοι καὶ οἱ ἔχοντες παρηγορίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ θὰ ἠμπορέσουν νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὴν κόλασιν τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους των, οἱ ὁποῖοι ἐδῶ εἰς τὴν γῆν ζοῦν μὲ πλήρη ἀδιαφορίαν, δι' αὐτὸ μᾶς ἀνέφερε καὶ αὐτοὺς τοὺς αγίους, διὰ νὰ ἀδείξῃ τὸν φόβον μας καὶ νὰ μᾶς διδάξῃ δτι ὑστερα ἀπὸ τὴν θείαν δοξάσειαν πρέπει νὰ στηρίζωμεν τὴν σωτηρίαν μας εἰς τὴν προσωπικὴν μας εὐσέβειαν καὶ ἄχι νὰ κωχῶμεθα διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν προγόνων μας, ὅταν ἡμεῖς ζῶμεν μέσα εἰς τὴν κακίαν, οὔτε νὰ ἐλπίζωμεν εἰς ἄλλο τίποτε, παρὰ μόνον ἕνα πρᾶγμα νὰ φροντίζωμεν. Ὅσον, δηλαδή, ἔχωμεν ἐναρέτους προγόνους, πρέπει νὰ μιμούμεθα τὴν ἀρετὴν των,⁷ Ἄ ἐνῶ, ὅταν συμβαίνει τὸ ἀντίθετον καὶ καταγώμεθα ἀπὸ φαῦλους προγόνους, νὰ μὴ νομίζωμεν ὅτι ἡ καταγωγὴ αὐτὴ μᾶς βλάπτει, ἀλλὰ νὰ ριπώμεθα εἰς τοὺς κόπους ποῦ ἀπαιτεῖ ἡ ἀρετὴ, διότι καμμίαν ζημίαν δὲν προκαλεῖ ἡ ἀμαρτωλότης τῶν προγόνων μας. Πραγματικῶς, ὁ καθένας στεφανώνεται ἢ καταδικάζεται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πράξεων του, ὅπως καθαρὰ τὸ λέγει καὶ ὁ μακάριος Παῦλος:

5. Παλιμ. 48, 8.
6. Πρωτ. Ἰεζ. 14, 20.

«Διὰ νὰ ἀπολαύσῃ ὁ καθένας μας ἐκεῖνα ποῦ ἔκανε μὲ τὸ σῶμα, ἀναλόγως τῶν ὧν ἐπράξεν εἴτε ἀγαθὸν εἶναι τὸ σύνολον τῶν πράξεων του, εἴτε κακόν». Καὶ πάλιν προσθέτει: «Ὁ ὁποῖος θὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν καθένα σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα του».⁸

Ἄφου, λοιπόν, γνωρίζομεν ἅλα αὐτὰ καὶ ἀφου ἀπομακρύνωμεν ἀπὸ κοντὰ μας τὴν ἀδιαφορίαν, ἄς φροντίσωμεν καὶ ἄς ἐνδιαφερθῶμεν ἰδιαίτερα διὰ τὴν ἀρετὴν. **Β** Καὶ ὅσον εὐρισκόμεθα ἀκόμη εἰς τὸ σκάμμα τῶν ἀγῶνων⁹ καὶ προτοῦ νὰ διαλυθῇ τὸ θέατρον,¹⁰ ἄς φροντίσωμεν διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ὥστε, ἀφου ἴσωμεν ἐνάρετα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συντόμου ἐπιγείου παραμονῆς μας, νὰ λάβωμεν τὰς ἀμοιβὰς τῆς εὐσεβείας μας κατὰ τὸν ἀτελεύτητον αἰῶνα. Ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ δίκαιος Λῶτ, ὁ ὁποῖος μολοντὶ ἔκατοκοῦσεν ἀνάμεσα εἰς τὸσον ἀμαρτωλοὺς ἀνθρώπους καὶ δὲν εἶχε κανένα συνεχρόν εἰς τὴν ἀρετὴν του, ἀλλὰ τοὺς ἐβλεπε ὄλους νὰ τὸν χλευάζουν καὶ νὰ τὸν περιπαίζου, ἐν τούτοις ἄχι μόνον δὲν ἔγινεν ἀκηρρότερος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ τὸσον διεκρίθη εἰς αὐτὴν, ὥστε κατέστη ἄξιος νὰ φιλοξενηθῇ καὶ ἀγγέλους ἀκόμη καὶ ἐνῶ ὄλοι ὑψίσταυτο ὀλοκληρωτικὴν καταστροφὴν, **Γ** μόνον αὐτός καὶ οἱ θυγατέρες του διέφυγον τὴν ἐπιβληθεῖσαν τιμωρίαν.

Ἄλλ' ἄς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν συνέχειαν τῆς διηγῆσεως. «Κατὰ τὸ ἑσπέρας», λέγει, «ἔφθασαν οἱ δύο ἀγγέλοι εἰς τὰ Σόδομα». Ἡ ὥρα τῆς ἀφίξεως τῶν ἀγγέλων μᾶς ἀποδεικνύει κυρίως τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς τοῦ δικαίου αὐτοῦ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος ἂν καὶ εἶχε νυκτώσει, περιμενε καὶ δὲν ἄφησε τὸ πάστο του.¹¹ Ἐπεὶ δὲ, δηλαδή, ἐγνωρίζε τὴν ὠφέλειαν ποῦ προσφέρει ἡ φιλοξενία, δι' αὐτὸ, ἐπιθυμῶν νὰ ἀποκτήσῃ τὸν πλοῦτον αὐτόν, ἐπέμενε νὰ περιμένῃ καὶ δὲν ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὸν τόπον, μολοντὶ εἶχε τελειώσει ἡ ἡμέρα. Διότι τέτοια εἶναι ἡ θερμὴ καὶ ἀγρυπνος ψυχὴ. **Δ** Δὲν ἐμποδίζεται ἀπὸ τυχαία κωλύματα νὰ ἀπο-

7. Β' Κορινθ. 6, 10.

8. Ρωμ. 2, 6.

9. Μεταφορικῶς ἐννοεῖται ὁ Χριστοστόμος τὴν ἐπίγειον ζωὴν σκάμμα, δεδομένου ὅτι ὁ Χριστιανὸς εὐρισκεται εἰς διαρκὴ ἰταυμότητα καὶ διαβάζει σκληρὸν ἀγῶνα.

10. Νὰ ἀποθάνωμεν, δηλαδή.

11. «Ὁ Αὐτὸς ἐκάθητο εἰς τὴν πόλιν τῶν Σοδομόων διὰ νὰ εἶδῃ κάποιον πρὸς φιλοξενίαν. Πρωτ. Γεν. 19, 1.

δειξη τὴν ἀρετὴν τῆς, ἀλλὰ χρησιμοποιοῖ τὰ ἐμπόδια αὐτὰ διὰ νὰ φθάσῃ ὑψηλότερα εἰς τὴν σφαῖραν τῆς ἠθικῆς τελειότητος καὶ ἀνάπτει μεγαλυτέραν τὴν φλόγα τῆς ἐπιθυμίας πρὸς ἐπιτέλειαν τῆς ἀρετῆς. «Ὅταν τοὺς εἶδεν», λέγει, «ἠγέρθη καὶ μετέβη πρὸς συνάντησίν των».¹² Ἄς τὸ ἀκούσουν αὐτὸ ἐκείνοι ποὺ φέρονται μὲ μεγάλην σκληρότητα καὶ ἀπαυθρωπίαν καὶ πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι πολλές φορές ἔρχονται καὶ παρακαλοῦν θερμὰ νὰ τοὺς φιλοξενησωμεν καὶ ἐπιμένουν πρὸς τοῦτο δακρύζοντες. Διότι κύτταξε τὸν δίκαιον αὐτόν, ὅτι δὲν ἀνέμενε νὰ ὑπάγουν ἐκείνοι πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ὅπως ὁ πατριάρχης, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ποιοὶ ἦσαν οἱ πλησιάζοντες ἔκαστον θεωρῶν αὐτοὺς ὡς κάποιους ἀπλοῦς ὁδοπόρους, μόλις τοὺς εἶδε, οὐκ ἐδὼν, ἐσκήρτησε καὶ ἐγέμισεν ἀπὸ χαρὰν μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐπέτυχε τὸ θῆρασμα καὶ δὲν ἔχασεν ὅτι ἐπέδωκεν. «Ὅταν τοὺς εἶδε», λέγει, ἠγέρθη καὶ μετέβη πρὸς συνάντησίν των καὶ τοὺς προσκύνησε μέχρις ἐδάφους».¹³ Ἠγάρισθησαν τὸν Θεόν, διότι τὸν ἤξιωσε νὰ ὑποδεχθῇ τοὺς ὁδοπόρους. Κύτταξε τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς του. Ἐθεώρησε μεγάλην εὐεργεσίαν σταλείσαν ἀπὸ τὸν Θεόν, τὸ γεγονός ὅτι συνήρτησε τοὺς ξένους δούλους καὶ τοῦ ἐδίδοτο ἡ εὐκαρία νὰ ἰκανοποιήσῃ τὸν πόθον τῆς ψυχῆς του μὲ τὴν ὑποδοχὴν καὶ τὴν φιλοξενίαν αὐτῶν.

Μὴ μοῦ προσβάλλῃς τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι ἦσαν ἀγγελοι. Ἄλλὰ ἐκεῖνο σκέψου μόνον, ὅτι ὁ δίκαιος δὲν τὸ ἐγνώριζεν ἀκόμη αὐτὸ, ἀλλὰ τοὺς ὑπεδέχθη ὡς νὰ ὑπεδέχετο ἀγνώστους περαστικούς. ¹⁴ «Καὶ εἶπε. Κύριοι, ἰδοὺ, περάσατε εἰς τὸ σπίτι τοῦ δούλου σας, διανυκτερεύσατε πλησίον μου, πλύνετε τοὺς πόδας σας καὶ ἐγερθέντες τὴν πρωΐαν συνεχίσατε τὴν πορείαν σας».¹⁴ Τὰ λόγια αὐτὰ εἶναι ἀρκετὰ διὰ νὰ φανερώσουν τὴν ἀρετὴν ποὺ ἐκρύπτετο εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ δικαίου. Διότι τί νὰ θαυμάσῃ κανένας, τὴν ὑπερβολικὴν ταπεινοφροσύνην ἢ τὴν θερμότητα καὶ τὴν προθυμίαν ποὺ εἶχε διὰ τὴν φιλοξενίαν; «Ἰδοὺ», λέγει, «παράσατε, Κύριοι, εἰς τὸ σπίτι τοῦ δούλου σας». Ἐκείνους ὀνομάζει κυρίους καὶ τὸν ἑαυτὸν τοῦ δούλου των. Ἄς ἀκούσωμεν, ἀγαπητοὶ μου, τοὺς λόγους αὐτοὺς μὲ προσοχὴν καὶ ἄς διαχθῶμεν νὰ πράττωμεν κατὰ

12. Γεν. 18, 1.

13. Ἔ. 4.

14. Ἔ. 4. σ. 2.

ἡμεῖς τὰ ἴδια. Ὁ ξυδοξος, ὁ πασιγνωστος, Β ὁ πλουσιώτατος, ὁ οἰκοδεσπότης, ὀνομάζει Κυρίου τοὺς ὁδοίπορους, τοὺς ξένους, τοὺς ἀγνώστους, τοὺς ἀσήμους κατὰ τὴν ἐμφάνισιν, τοὺς περαστικούς, τοὺς μὴ ἔχοντας κομμίαν σχέσιν μαζί του, καὶ λέγει: «Περάσατε εἰς τὸ σπίτι τοῦ δούλου σας καὶ διανυκτερεύσατε πλησίον μου». Διότι ὡς ἔπιασε, λέγει, ἡ νύκτα. Ἀκούσατέ μου, ξεκουρασθήτε ἀπὸ τὸν κόπον τῆς ἡμέρας, μὲ τὸ νὰ διανυκτερεύσατε εἰς τὸ σπίτι τοῦ δούλου σας. Ἐξ ἄλλου, μήπως, λέγει, ὡς ὑπόσχομαι τίποτε τὸ σπουδαῖον; Ἀπλῶς, «πλύνετε τοὺς πόδας σας», ποὺ εἶναι κουρασμένοι ἀπὸ τὴν ὁδοπορίαν, «καὶ ἐγερθέντες τὴν πρωΐαν συνεχίσατε τὴν πορείαν σας». Ἐάντε μοῦ αὐτὴν τὴν χάριν καὶ μὴ ἀρνηθῆτε τὴν πρόσκλησίν μου. «Ἐκείνοι», λέγει ἡ Γραφή, «ἀπήντησαν». Ὅχι. Εἰς τὴν πλατείαν εἰς τὸ ὑπαιθρον θὰ διανυκτερεύσωμεν».¹⁵ Καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν τόσο θερμὴν πρόσκλησίν του, ὅταν τοὺς εἶδε νὰ ἀρνοῦνται, δὲν ἠδιαφόρησεν, οὔτε παρητήθη τοῦ σκοποῦ του, οὔτε ἔπαθεν ὅτι παθαίνομεν ἡμεῖς πολλές φορές, οἱ ὅποιοι, ὅταν θελήσωμεν νὰ προτρέψωμεν κάποιον εἰς κάτι, μόλις τὸν εἶδομεν νὰ ἀρνηθῆαι ἄλλοτε, ἄμεως παραινόμεθα τῆς προσπάθειάς μας. Αἰτία δὲ αὐτοῦ εἶναι τὸ γεγονός ὅτι δὲν τὸ κάνομεν αὐτὸ μὲ θερμὴν καὶ πόθον, ἀλλ' ἐπὶ πλέον πιστεύομεν ὅτι ἔχομεν ἰκανοποιητικὴν δικαιολογίαν ἢ μὲ τὸ νὰ λέγωμεν ὅτι ἐκάνομεν ὅτι ἐξηρητάτο ἀπὸ ἡμᾶς.

Μά, τί λέγεις ὅτι ἔκανες τὸ καθῆκον σου; Σοῦ ξέφυγε τὸ θῆρασμα, ἔχασες τὸν θησαυρὸν καὶ ἰσχυρίζεσαι ὅτι ἔκανες ὅ,τι ἔπρεπε; Τότε μόνον θὰ εἶχες κάνει ὅ,τι ἐξηρητάτο ἀπὸ ἐσέ, εἴν δὲν ἐρριπτες τὸν θησαυρὸν ἀπὸ τὰ χεῖριά σου, εἴν δὲν ἔχανες τὸ θῆρασμα, εἴν δὲν ἐδεικνυες τὴν ἐπιθυμίαν σου πρὸς φιλοξενίαν μόνον μὲ τὰ λόγια. Μά, ὁ δίκαιος δὲν συμπεριεφέρθη τοιοῦτοτρόπως. Ἄλλὰ τί ἔκανεν; Ὅταν τοὺς εἶδε ν' ἀρνοῦνται τὴν πρόσκλησίν του καὶ νὰ θέλουν νὰ διανυκτερεύσουν εἰς τὴν πλατείαν, (οἱ ἄγγελοι τὸ ἔκανον αὐτὸ, ἐπειδὴ ἐπιθυμοῦν ν' ἀποκαλύψουν ἀκόμη περισσότερο τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου καὶ ν' ἀποδείξουν εἰς ὅλους Ἐ πόσην ἀγάπην εἶχεν αὐτὸς διὰ

15. Ἔ. 4. Οἱ ἄγγελοι μὲ τὴν ἀπάντησίν των αὐτὴν δηλώνουν εἰς τὸν λόγον ὅτι εἶναι ξένοι καὶ ἵνα τὸ διηγήσωμεν ἀκόμη περισσότερο τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τοὺς φιλοξενήσῃ, διδομένου ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην δὲν ἴσχυον τὰ σημεριὰ ἐνοχόματα καὶ χάματα καὶ ἡ ψευδοφροσύνη τῆς διανυκτερεύσεως τῶν ὁδοιπόρων.

τὴν φιλοξενίαν), τότε πλέον δὲν ἀρκεῖται νὰ τοὺς προκαλῆ διὰ λόγων, ἀλλὰ δοκεῖ καὶ πρὸς αὐτῶν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε: «Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κερδίζεται διὰ τῆς βίας καὶ ἐκείνου ποῦ θιάζουσι τοὺς ἑαυτοῦς τὴν ἀρπάξουσιν».¹⁶ Διότι οὗτοι ὑπάρχει κέρδος πνευματικῶν ἐπιβάλλεται ὁ καταναγκασμὸς καὶ ἡ βία πρέπει νὰ ἐπαινῆται. «Καὶ ὁ Λῶτ», λέγει ἡ Γραφή, «ἐπέμεινε καὶ ἐπέβηκεν αὐτούς».¹⁷ Ἐγὼ νομίζω ὅτι τοὺς ἐσυρεν εἰς τὸ σπίτι του χωρὶς νὰ θέλουν. Ἐπειτα, ὅταν εἶδαν ὅτι ὁ δίκαιος εἶχε λάθει ἀπόφασιν νὰ τοὺς φιλοξενήσῃ καὶ δὲν παρητέτο διαφοροτικὰ τῆς προσπάθειάς του αὐτῆς, ἐὰν δὲν ἐπραγματοποιεῖ τὴν ἐπιθυμίαν του «ὑπεχώρησεν», λέγει, «μετέβησαν πρὸς αὐτὸν καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ σπίτι του».¹⁸ Αὐτὸ καὶ ὁ Λῶτ τοὺς ἐδῶκε νὰ πίνουσι, τοὺς ἔψησε λαγάνες εἰς τὴν φωτιάν καὶ τοὺς παρέθεσε τραπέζι καὶ ἔβραυν.¹⁹ προτοῦ νὰ κοιμηθῶν.²⁰ Εἶδες καὶ ἐδῶ ὅτι ἡ φιλοξενία δὲν ἔγκειται εἰς τὴν παράθεσιν πολυτελοῦς τραπέζης, ἀλλὰ εἰς τὴν πρόθυμον διάθεσιν πρὸς τοῦτο; Ὅταν, λοιπὸν, κατάρθωσι νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὸ σπίτι του, ἀμέσως τοὺς προσφέρει τὴν φιλοξενίαν. Καὶ ἐκεῖνος μὲν προτοκιάζετο νὰ τοὺς περιποιηθῇ καὶ τοὺς προσέφερε νὰ φάγουν καὶ ἀπέδιδε κάθε τιμὴν καὶ ἐξυπρέτησιν πρὸς τοὺς προσελθόντας, θεωρῶν αὐτοὺς ὅτι εἶναι τίποτε περσοτικὸ ἀνθρώποι. «Οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως, οἱ Σοδομίται, ἀπὸ τοῦ νεωτέρου ἕως τοῦ γεροντοτέρου, ὅλος ὁ λαὸς ταυτοχρόνως, περιεκύκλωσαν τὴν οἰκίαν τοῦ Λῶτ καὶ ἰστάμενοι ἔξω τῆς οἰκίας ἐρώναζον πρὸς τὸν Λῶτ καὶ ἔλεγον πρὸς αὐτόν. Β Ποῦ εἶναι οἱ ἄνδρες, οἱ ὅποιοι τὸ ἐσπέρας εἰσῆλθον πρὸς σέ; Βγάλε τοὺς ἔξω, ἵνα ἀσελγήσωμεν ἐπ' αὐτῶν».²⁰ Ἄς μὴ προσπεράσωμεν ἀγοπητοῦ μου, γρήγορα τὰ λεχθέντα, οὔτε νὰ προσέξωμεν μόνον τὴν μακίαν αὐτῶν, ποῦ δὲν δέχεται συγχώρησιν, ἀλλ' ἄς συλλογισθῶμεν μὲ παῖον τρόπον ὁ δίκαιος, κατοικῶν ἀνάμεσα εἰς τέτοια διεφθαρμένα θηρία, ἔλαμψεν τόσον καὶ ἔδειξε τό-

16. Ματθ. 11, 12.

17. Γεν. 19, 8.

18. Εἰς τὸ κείμενον τῆς Γραφῆς ὑπάρχει τελεαία ἐνταῦθα, ἀλλ' ὁ Χρυσόστομος ἐκλήμεινε τὴν φράσιν «πρὸ τοῦ κοιμηθῆναι δέ...», ὡς ἀνηκούσαν νοηματικῶς εἰς τὸν προηγούμενον στίχον 8, καὶ ἔτι εἰς τὸν 4. Πάντως καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις τὸ νόημα δὲν ἀλλοιοῦται οὐσιαστικῶς.

19. Γεν. 19, 8-4.

20. ῥ. δ. στ. 4-6.

σον μεγάλην ἀρετὴν, πῶς ἠμπόρεσε νὰ ὑποφέρῃ τὴν παρανομίαν αὐτῶν, πῶς δὲν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο, πῶς ἠνείχετο νὰ συνομιλῇ μαζί των. Ἐγὼ θὰ σὰς εἴπω τὸ «πῶς». Ἐπειδὴ ὁ Κύριος τῶν πάντων ἐγνωρίζεν ἃκ τῶν προτέρων ὅτι τὴν υπερβολικὴν πονηρίαν αὐτῶν, ἐπρόνυθε ὥστε ὁ δίκαιος αὐτὸς νὰ κατοικήσῃ εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, διὰ νὰ ἠμπορήσῃ, σὺν ἀριστῶσι ἰατροῦς νὰ θεραπεύσῃ τὰς ἀσθενείας αὐτῶν. Μολοντότι, ὅμως, ἔβλεπεν αὐτοὺς νὰ ἀσθενοῦν ἀθεράπευτα καὶ νὰ μὴ προτίθενται νὰ δεχθῶν καμμίαν θεραπείαν, ἐν τούτοις οὔτε τότε ἀπαχωρεῖ. Διότι τέτοιος εἶναι ὁ πραγματικὸς ἰατρός. Ὅταν, δηλαδὴ, ἴδῃ, ὅτι τὰ νοσήματα νικῶν τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην, δὲν παύει καὶ πάλιν νὰ κἀνῃ δ.τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτῶν, ὥστε, ἐὰν μὲν κατορθώσῃ νὰ θεραπεύσῃ τὸν ἀσθενῆ μὲ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ χρόνου, νὰ ἀποδείξῃ τὴν δύναμιν τῆς τέχνης του. Ἐάν, ὅμως, δὲν κατορθώσῃ τίποτε πλέον, ἔχει τὴν ἰσχυρότερον ἀπολογίον, ὅτι δὲν παρέλειψε κανένα ἀπὸ τὰ καθήκοντά του. Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Ὁ δίκαιος, δηλαδὴ, αὐτός, ἢ ἂν καὶ σιμωαντρέφετο μὲ αὐτούς, καὶ πάλιν παρέμεινε δίκαιος ἀποδεικνύων τὴν μεγάλην του εὐσέβειαν. Ἐκεῖνοι, ὅμως, δι' αὐτὸ ἦσαν ἀσυγχώρητοι, διότι οὐ μόνον δὲν ἔπαυσαν νὰ ἁμαρτάνουν, ἀλλὰ κατέστησαν πρὸς ἁμαρτωλοί. Διότι κύτταξε: «Περιεκύκλωσαν», λέγει, «τὴν οἰκίαν τοῦ Λῶτ ἀπὸ τοῦ νεωτέρου ἕως τοῦ γεροντοτέρου, ὅλος ὁ λαὸς ταυτοχρόνως». Μεγίστη εἶναι ἡ συμφωνία τῆς πονηρίας, μεγάλη ἡ ὁρμὴ τῆς κακίας, ἀνεκφραστός τῆς παρανομίας ἢ ὑπερβολὴ, ἀσυγχώρητος ἢ ἐπιχείρησις, ἢ «Ἄπὸ τοῦ νεωτέρου», λέγει, «ἕως τοῦ γεροντοτέρου». Δὲν ἦσαν μόνον οἱ νεῶι, λέγει δηλαδὴ, ποῦ ἐλήθουν τὰς παρανομίους καὶ ἀσελγείας αὐτὰς πράξεις, ἀλλὰ καὶ γεροντότεροι καὶ ὅλος ὁ λαὸς ταυτοχρόνως. Καὶ δὲν ἐντρέποντο τὴν ἀνοδίη καὶ αἰσχρὰν αὐτὴν ἀπόπειραν, οὔτε ἀσκέπτοντο τὸν ἀκοιμητὸν ὀφθαλμὸν, οὔτε τὸν δίκαιον ἠσχύοντο, οὔτε ἐσέβοντο τοὺς θεωρουμένους ὡς ξένους, οἱ ὅποιοι κατέλυσαν ἐδῶ διὰ νὰ φιλοξενηθῶν ἀπὸ τὸν δίκαιον, ἀλλὰ χωρὶς νὰ κοκκινίσουν καὶ μὲ γυμνὸν τὸ καφάλι, ὅπως ἠμπορεῖ κανένας νὰ εἴπῃ, πλησιάζουσι ἐκστομίζοντες τὰ λόγια ἐκεῖνα τῆς ἀσελγείας καὶ ἀφου ἐκάλεσαν τὸν δίκαιον ἔλεγον πρὸς αὐτόν: 440 Α «Ποῦ εἶναι οἱ ἄνδρες, οἱ ὅποιοι τὸ ἐσπέρας εἰσῆλθον πρὸς σέ; Βγάλε τοὺς ἔξω, ἵνα ἀσελγήσωμεν ἐπ' αὐτῶν». Πιστεύω ὅτι ὁ δίκαιος, διὰ τὴν ἐπι-

χείρησίν των αὐτῶν καὶ τὴν παράνομον πονηρίαν των, περιμένετε μέχρι τὴν νύκτα, ὥστε νὰ μὴ ἀφήσῃ κανένας ἀπὸ τοὺς ὁδοιπόρους νὰ πᾶσῃ εἰς τὰς παγίδας ἐκείνων ἀπὸ βρυσηνῶν. Καὶ ὁ μὲν δίκαιος, ἀποδεικνύων μαζί με τὴν φιλοξενίαν του καὶ τὴν ὑπερβολικὴν του σωφροσύνην, αὐτὴν τὴν φροντίδα ἐπαίρνει, ὥστε νὰ ὑποδεχέται δλους τοὺς διερχομένους, χωρὶς νὰ τοῦ διαφεύγῃ κανένας, Β ἔστω καὶ ἂν ἀκόμη ἐνόμιζεν ὅτι φιλοξενεῖ ἀνθρώπους καὶ ἄχι ἀγγέλους. Ἐνῶ οἱ παράνομοι ἐκείνοι, ἄκτός τοῦ ὅτι δὲν ἔκανον τίποτε ἀπὸ ὅσα ἐπραττεν ὁ πατριάρχης, ἐτόλμων νὰ ἐπιχειροῦν ἐκείνας τὰς πράξεις, αἱ ὁποῖαι ὑπερβαίνουν κάθε ἄλλην κακίαν. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, ἤθελαν νὰ διασκευτερεύσουν εἰς τὴν πλατείαν, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ δώσουν τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν δίκαιον νὰ ἀποδείξῃ τὴν μεγάλην ἐπιθυμίαν ποῦ εἶχε διὰ νὰ τοὺς φιλοξενήσῃ, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ διδάξουν αὐτὸν ὅτι δίκαια ἐπρόκειτο νὰ τιμωρηθῶν ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι με τὴν ὑπερβολὴν ἐπραττον τὴν παρανομίαν.

Ἄλλ' ἄς γνωρίσωμεν, λοιπόν, τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς τοῦ δικαίου. Ἐ «Ὁ Λάτς» λέγει, ἡ Γραφή, «ἐξήλθε πρὸς αὐτοὺς ἔξω τῆς θύρας καὶ ἔκλεισε τὴν θύραν ὀπισθὲν του. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς»²¹ Κύτταξε ὅτι φοβεῖται ὁ δίκαιος καὶ τρέμει διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ξένων. Πραγματικά, ἄχι μόνον ἔκλεισε τὴν θύραν ὀπισθὲν του, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὴν μανίαν καὶ τὴν θρασύτητα αὐτῶν καὶ ὑποπτεύετο τὴν ἀκολασίαν των, λέγει ἐν συνεχείᾳ πρὸς αὐτούς «Ἀδελφοί, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ»²² Ὡ μακροθυμία τοῦ δικαίου, ὡ ὑπερβολικὴ ταπεινοφροσύνη. Αὐτὸ εἶναι πραγματικὴ ἀρετὴ τὸ νὰ συμπεριφέρεται κανεὶς με ἐπιεικειαν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ εἶδους, κανένας, βέβαια, ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ ἐπιθυμοῦν νὰ θεραπεύσουν κάποιον ἄρρωστον καὶ νὰ σωφρονίσουν ἕνα τρελλόν, δὲν κάνει αὐτὸ με ὀργὴν καὶ σκληρότητα. Δ Κύτταξε, λοιπόν, ὅτι ὀνομάζει ἀδελφούς αὐτούς, ποῦ ἐπιθυμοῦν νὰ διαπράξουν τὰς παρανομίας αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ἐπειδὴ ἐπιδιώκει νὰ τοὺς κἀνῃ νὰ αἰσθανθῶν ἐντροπὴν, νὰ ἐγγίωσῃ τὴν συνειδησίαν των καὶ νὰ τοὺς ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὴν μιανὴν των ἐπιχειρήσιν. «Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ», λέγει, «ἀδελφοί, πρέπει νὰ προ-

21. Ἰ. β. σ. 6-7.
22. Ἰ. β. σ. 7.

ἴητε εἰς τὸ κακὸν αὐτῶν»²³ Νὰ μὴ σκεφθῆτε, λέγει, κατὶ παρόμοιον, νὰ μὴ σχεδιάζετε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πονηρίας αὐτῆς πράξεως, νὰ μὴ παραδιάζετε τὴν φύσιν, ὅτε νὰ ἐπινοήσετε τὰς ἀνεπιτρεπτοὺς αὐτὰς μίξεις. Μά, εἰν θέλετε νὰ καθησυχάσετε τὴν ἔξαρσιν τῆς μανίας σας, ἐγὼ θὰ σὰς δώσω τὴν δυνατότητα, ὥστε ἡ ἀμωρτία ποῦ τοιμάτε νὰ καταστῇ πὺδ ἑλαφρά. «Πλησίον μου εὐρίσκονται δύο θυγατέρες ἀγαμοὶ καὶ παρθένοι»²⁴ Ε Δὲν ἔχουν, λέγει, ἀκόμη γνωρίσει ἀνδρα, εἶναι ἀγαμοὶ, ἀνέταφοι παρθένοι, εὐρίσκονται εἰς τὴν καταλληλοτέρων στιγμὴν τῆς ἡλικίας των καὶ ἀκτινοβολοῦν ἀπὸ ὠραιότητά. Θὰ σὰς δώσω αὐτὰς καὶ χρησιμοποίησατε αὐτὰς, ὅπως σὰς ἀρέσει. Ἀφροῦ τὰς πάρετε, λέγει, ἱκανοποιήσατε εἰς αὐτὰς τὴν ἀσέλγειάν σας καὶ χορτάσατε τὴν πονηρίαν σας ἐπιθυμίαν.²⁵ «Μόνον τοὺς ἀνδρας αὐτοὺς μὴ ἀδικήσατε, διότι εἰσῆλθον εἰς τὸ σπῆτι μου ὡς φιλοξενούμενοι ὑπὸ τὴν προστασίαν μου»²⁶ Ἐπειδὴ, λέγει, ἐπέσα αὐτοὺς νὰ εἰσελθῶν εἰς τὸ σπῆτι μου, διὰ νὰ μὴ καταλογισθῇ εἰς ὄραμας μου ἡ παρανομία ποῦ θὰ γίνῃ εἰς αὐτούς καὶ θεωρηθῶ ἐγὼ αἴτιος τῆς προσβολῆς αὐτῆς, δι' αὐτὸ αὐτῶν σὰς προσφέρω τὰς δύο θυγατέρας μου, ὥστε νὰ τοὺς ἐλευθερώσω ἀπὸ τὰ χέρια σας. Πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀρετὴ τοῦ δικαίου; Ὑπερέβη κάθε ἀρετὴν φιλοξενίας. 441 Ἀ Τί ἠμωρεὶ νὰ εἴπη κανεὶς ἀντάξιν τῆς φιλοφροσύνης τοῦ δικαίου αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν ἠνέχησῃ νὰ προφυλάξῃ ὅτε τὰς θυγατέρας του, διὰ νὰ τιμῆσῃ τοὺς φιλοξενουμένους καὶ τοὺς γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν ἀσέλγειαν τῶν Σοδομιτῶν;

Καὶ ἐκείνος μὲν προσέφερε τὰς θυγατέρας του διὰ νὰ προστατεύσῃ ἀπὸ τὴν προσβολὴν τῶν παρανόμων τοὺς ξένους, τοὺς ὁδοιπόρους, (πάλιν, βέβαια, λέγω τὰ ἴδια), τοὺς τελείως ἀγνώστους εἰς αὐτὸν. Ἡμεῖς, ὁμως, μολονότι πολλὰς φορές ἐλέπημεν τοὺς ἀδελφούς νὰ ἔχουν πέσει

23. Ἰ. β. 4.

24. Ἰ. β. σ. 8.

25. Διὰ τὴν ἑσπίαν αὐτῆν καὶ τὴν ὀρθότητα ταύτης ἀπεβάλλει ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος, ἐνῶ ὁ Χρυσόστομος τονίζει ταύτην ὡς ἡ ἰσομένη ἐπίσης ἡμῶς εἰς τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος (Ἰ Πέτρ. 2, 7-8) τονίζει τὴν εὐσεβὴν θέσιν τοῦ Λάτς καὶ ὀνομάζει αὐτὸν δίκαιον. Τὸ ἑσπίον εἶναι ὅτι ὁ Λάτς ἐπαράβη ἀπὸ τὸ ὑπερβῆτατον αὐτὸ αἴτημα καὶ ἠμῶς ἐν ἄσυνεχῃ ὁρῶν, ἐν, πρὸς ἀπογοῆν μεγάλην παρὰ φύσιν ἀμωρτία, ἐπιτέθη μικρότερον ἡμῶς, φυσικῶν χρῆσιν, διὰ νὰ προστατεύσῃ τοὺς ξένους. (Βλέπε Ἰωὴ Γεννηκαπολλῶν, β. β. σελ. 150-151).

26. Γεν. 19, 8.

εις αὐτὸ τὸ θάρσθρον τῆς ἀσεβείας καὶ ἠμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν, νὰ ἔχουν φθάσει εἰς τὸν φάρυγγα τοῦ διαβόλου, ἐν τούτοις δὲν καταδεχόμεθα οὐτε νὰ τοὺς ἀπευθύνωμεν τὸν λόγον, οὐτε νὰ τοὺς συμβουλευώμεν καὶ νὰ τοὺς προσφέρωμεν τὴν προτροπὴν διὰ τοῦ λόγου, **Β** νὰ τοὺς ἀπομακρύνωμεν ἀπὸ τὴν κακίαν καὶ νὰ τοὺς δδηγήσωμεν πρὸς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς. Ποίαν ἀπολογίαν θὰ ἔχωμεν, λοιπόν, ὅταν ὁ δίκαιος Λῶτ δὲν ἐλογάρισεν οὐτε τὰς θυγατέρας του διὰ τὴν προστατεύσει τούτους ξένους, ἐνῶ ἡμεῖς συμπεριφερόμεθα μὲ τὴν σκληρότητα καὶ πρὸς τοὺς ἰσικούς μας ἀνθρώπους ἀκόμη καὶ πολλὰς φορές ἔκατομίζομεν τὰ ψυχρὰ, ἀδιάφορα καὶ τελείως παράλογα ἐκεῖνα λόγια; Δηλαδή, τί κοινὸν ἔχω, λέγει, πρὸς αὐτόν; Δὲν με ἐνδιαφέρει καθόλου, δὲν με συνδέει κανένα πρᾶγμα μὲ αὐτόν. Μά, τί λέγεις, ἀνθρώπε; Δὲν ἔχεις τίποτε τὸ κοινὸν μὲ αὐτόν; Καὶ ὅμως, εἶναι ἀδελφός σου, ἔχει τὴν ἴδιαν φύσιν μὲ ἐσένα, εὐρίσκασθε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἰδίου Κυρίου, πολλὰς δὲ φορές συμμετέχετε εἰς τὴν ἴδιαν τράπεζαν, ἐννοῶ τὴν πνευματικὴν καὶ φρικτὴν τράπεζαν τῆς θείας εὐχαριστίας, **Γ** καὶ λέγεις, ὅτι δὲν ἔχεις τίποτε τὸ κοινὸν μὲ αὐτόν καὶ τὸν προσπερνῆς ἀδιάφορα, χωρὶς νὰ τοῦ ἀπλώσῃς χερὶ βοήθειας, ἐνῶ εὐρίσκειται πεσμένος εἰς τὸ δάσος;

Καὶ ὁ μὲν νόμος τοῦ Μωϋσέως διέτασσε τοὺς Ἰουδαίους νὰ μὴ ἀδιαφοροῦν οὐτε διὰ τὰ ζῶα καὶ τῶν ἐχθρῶν τῶν ἀκόμη, ὅταν ἐχρειάζοντο τὴν βοήθειάν των διὰ νὰ σηκωθοῦν ἀπὸ τὴν πτώσιν πού τοὺς ἐπροκάλει τὸ φορτίον των.²⁷ Ἐσύ, ὅμως, ἐνῶ βλέπεις πολλὰκις τὸν ἀδελφόν σου νὰ καίεται πληγωμένος ἀπὸ τὰ τραύματα τοῦ διαβόλου ὄχι εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ εἰς τὸ θάρσθρον τῆς ἀμαρτίας, δὲν τὸν γλυτώνεις μὲ τὴν παραινέσιν σου, οὐτε τοῦ δίδεις τὴν συμβουλὴν σου, οὐτε φροντίζεις νὰ εὕρῃς κατὰ τὸ δυνατόν καὶ ἄλλους συμμάχους, διὰ νὰ ἠμπορέσῃς νὰ ἐλευθερώσῃς ἀπὸ τὸν φάρυγγα τοῦ θηρίου τὸ ἰδικόν σου μέλος **Δ** καὶ νὰ τὸ ἐπαναφέρῃς εἰς τὴν εὐγενῆ θέσιν πού τοῦ ταυριάζει, ὥστε καὶ αὐὸ ὁ ἴδιος, ἐάν κάποτε πέσῃς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπεύχομαι, εἰς τὰ δίκτυα τοῦ πονηροῦ ἐκείνου δαίμονος, νὰ ἐσὼκ εἰς θέσιν νὰ ἔχῃς ἐκεῖνους πού θὰ ἠμπορέσουν νὰ σὲ ὑπερασπίσουν καὶ νὰ σὲ ἐλευθερώσουν ἀπὸ τὰ χεῖρα τοῦ διαβόλου; Ἔτσι καὶ ὁ Παῦ-

27. Πράξ. ἑξῆς. 23, 5.

λος, ἐπιθυμῶν νὰ παροτρύνῃ τοὺς Γαλάτας νὰ φροντίσουν διὰ τὰ ἴδια τὰ μέλη των, λέγει: «Πρόσεχε δὲ τὸν εαυτόν σου σὺ πού διορθῶνεις τὸν ἄλλον, νὰ μὴ περιπέσῃς καὶ σὺ εἰς πειρασμόν».²⁸ Ἐάν νὰ ἔλεγς, σχεδόν, ὅτι ἐάν δείξῃς ἀδιαφορίαν καὶ σκληρότητα πρὸς τὸν ἀδελφόν σου, ὁ ὁποῖος χρειάζεται τὴν βοήθειάν σου, ἴσως καὶ ἐσένα, ὅταν περιπέσῃς εἰς τὴν ἴδιαν κατάστασιν, κάποιος ἄλλος νὰ σὲ προσπαρᾷ μὲ τὰ ἴδια αἰσθήματα.

Συνεπῶς, ἐάν θέλῃς νὰ μὴ περιφρονηθῇς καὶ σὺ, ἐάν τυχόν κάποτε ἀμαρτήσῃς, οὐτε καὶ ἐσύ νὰ περιφρονηθῇς, ἀλλὰ νὰ φέρεσαι μὲ μεγάλην φιλοστοργίαν καὶ νὰ θεωρῇς ὅτι κερδίζεις ἀνυπολόγιστον θησαυρόν, **Ε** ὅταν ἠμπορέσῃς νὰ διασώσῃς τὸν ἀδελφόν σου. Διότι καμμία ἄλλη πράξις δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ μὲ αὐτὴν σου τὴν ἐνέργειαν εἰς ποσοστὸν ἀρετῆς. Πραγματικὰ, ἐάν σκεφθῇς μόνον ὅτι αὐτός, τὸν ὁποῖον περιφρονεῖς καὶ προσπερνῆς ἀδιάφορα, τόσοσὺν πολὺ ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ὥστε χάριν αὐτοῦ νὰ μὴ ἀποφύγῃ νὰ χύσῃ καὶ τὸ αἷμά του, ὅπως καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Καὶ θὰ χάσῃ ὁ ἀδελφός σου, πού εἶναι ἀδύνατος πνευματικῶς, ἐξ αἰτίας τῆς ἰδικῆς σου γνώσεως, διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ὁποῖου ὁ Χριστὸς ἐθυσίασε τὴν ζωὴν του».²⁹ πὼς δὲν θὰ κερκθῇς ὑπὸ τὴν γῆν ἀπὸ ἐντροπὴν; Ἄφου, λοιπόν, ὁ Χριστὸς ἔχουσε δι' αὐτὸν τὸ αἷμά του, τί μεγάλο θὰ κἀνῃς ἐσύ, ἐάν δείξῃς τὴν φιλοστοργίαν σου πρὸς αὐτόν, τὸν σηκώσῃς, ἐνῶ εἶναι πεσμένος, μὲ τὰ συμβουλευτικὰ σου λόγια.⁴⁴² Ἄνευθύρης τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, πού ἔχει διβιοθῆ καὶ πιθανῶς εὐρίσκειται εἰς τὸν θυδὸν τῆς κακίας καὶ τὸν προετοιμάσῃς διὰ νὰ ἀντικρύσῃ τὸ φῶς τῆς ἀρετῆς, χωρὶς νὰ ἐπιστρέψῃ ποτε εἰς τὸ σκοτάδι τῆς κακίας;

Ἄς μνηθῶμεν, λοιπόν, σὰς παρακαλῶ, τὸν δίκαιον Λῶτ καὶ ἐάν ἐπιβάλλεται νὰ ὑποστῶμεν καὶ κάποιον κίνδυνον προκειμένου νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν σωτηρίαν τοῦ πλησίον μας, ἄς μὴ τὸν ἀποφύγωμεν. Διότι ὁ κίνδυνος αὐτοῦ τοῦ εἶδους γίνεται ἀφορμὴ σωτηρίας δι' ἡμᾶς καὶ μᾶς διδίδει μεγάλην παρησίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Σκέψου, σὲ παρακαλῶ, ὅτι ὁ δίκαιος αὐτὸς ἀντετάχθη πρὸς ὀλόκληρον πλῆθος, τὸ ὁποῖον τὴν μεγάλην συμφωνίαν ἐδείξεν εἰς τὴν ἐπιτέλειαν τῆς κακίας, **Β** καὶ ἀκόμη μὲ πολλὴν ἐ-

28. Γαλ. 6, 1.

29. Α' Κορινθ. 8, 11.

πιείκειαν ἀπέδειξεν ἀνέφοροστον ἀνδρείαν, ἔστω ἄν και οὔτε ἔται ἠδυνήθη νὰ κάμψη τὴν ἀσυγκράτητον αὐτῶν μανίαν. Διότι, ὕστερα ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ ἐκείνου, τὴν ὑπερβολικὴν του ἐπιείκειαν και τὴν παράδοσιν σχεδὸν τῶν θυγατέρων του διὰ τῶν λόγων εἰς τὰ χεῖρα αὐτῶν, τί ἀπαντοῦν πρὸς αὐτόν; «Φύγε ἀπ' αὐτοῦ».⁸⁰ Ὡ ὑπερβολὴ μέθης, ὡ ἀποκορύφωσις τῆς κακίας. Διότι τέτοια εἶναι ἡ πονηρὰ και ἀκόλαστος αὐτῆ ἐπιθυμία. Ὅταν, δηλαδὴ, κυριαρχήσῃ τοῦ λογικοῦ, δὲν ἀφίημι πλέον νὰ διοκρίνη κανεὶς τίποτε ἀπὸ τὰ πρέποντα, ἀλλὰ ὅπως γίνεται εἰς μίαν μάχην, ἢ ὅποια διεξάγεται εἰς τὸ σκοτάδι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός, ἔτσι ἐνεργεῖ ὅλας τὰς πράξεις του. «Φύγε ἀπ' αὐτοῦ», λέγει. «Ἥλθεσ ἀπὸ ἄλλην χώραν και μένεις μαζί μας. C Θὰ γίνης και δικαστὴς μας; Στάσου. Θὰ κακοποιήσωμεν, λοιπόν, ἐσένα περισσότερο παρὰ ἐκείνους». Κύτταξε μὲ πόσῃ ἐπιείκειαν ὁμιλεῖ πρὸς αὐτούς ὁ δίκαιος και μὲ πόσῃν θρασύτητα τοῦ ἀπαντοῦν ἐκείνοι. Σὺν νὰ ἐκυριεύθησαν λοιπόν ἀπὸ τὴν διαβολικὴν μανίαν και σὺν νὰ κατεβῶντων ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν διάβολον, ἔτσι ἐπιτίθενται ἐναντίον τοῦ δικαίου και λέγουσιν «Ἥλθεσ ἀπὸ ἄλλην χώραν και μένεις μαζί μας. Θὰ γίνης και δικαστὴς μας;» Ἦσαν ξένος, λέγουσιν, και σὲ ἐδέχθημεν. Μήπως, ὁμως, ἔγινες και δικαστὴς μας; Ὡ ὑπερβολὴ ἀγνωμοσύνης. Ἐπρεπε νὰ ἐντραποῦν, ἔπρεπε νὰ σεβασθοῦν τὴν συμβουλήν τοῦ δικαίου, αὐτοὶ ὅμως, ὅπως οἱ πρελλοὶ ἐπιχειροῦν νὰ φονεύσωσιν και τὸν ἰατρόν, ἔτσι και αὐτοὶ! «Θὰ κακοποιήσωμεν, λοιπόν, ἐσένα περισσότερο», λέγουσιν, «παρὰ ἐκείνους».⁸¹ D Ἐὰν δὲν θέλῃς, λέγουσιν, νὰ ἤσυχάσῃς, θὰ μάθῃς ὅτι δὲν θὰ κερδίσῃς τίποτε ἀπὸ τὴν προστασίαν ποῦ προσφέρεις εἰς αὐτούς, παρὰ ὅτι ἐκείνοι θὰ διαφύγουν τὸν κίνδυνον και θὰ κινδυνεύσῃς ἐσὺ. Ἀκάθεκτοι ὄρουσιν και θιασπραγοῦν κατὰ τοῦ Λῴτ.⁸² Κύτταξε ὅτι ὁ δίκαιος φέρεται μὲ γενναϊότητα και ἐπιχειρεῖ νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὸσαν πλῆθος. «Και πλησιάζουσιν», λέγει, «τὴν θύραν διὰ νὰ τὴν σπᾶσουν και νὰ εἰσελθοῦν εἰς τὴν οἰκίαν».⁸³ Ὅταν, δηλαδὴ, ἐσκόπευε νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ σπίτι, ἐπειδὴ ἀντελήφθη τὴν μανίαν αὐτῶν, ἐκλείσει τὴν θύραν ἐπισθὲν του, ἀλλὰ οἱ μαροὶ και παρὰνο-

80. Ἐν. 19, 9.

81. Ἐ. ἄ.

82. Ἐ. ἄ.

83. Ἐ. ἄ.

μοι αὐτοὶ δὲν δέχονται τὴν συμβουλήν τοῦ δικαίου, E δι' αὐτὸ και τὸν ἴδιον διάζουσιν και τὴν θύραν ἐπιχειροῦν νὰ σπᾶσουν. Ἄλλ' ἀφοῦ διὰ τῶν ἔργων ἀπεδείχθη, ἀπ' ἐνός μὲν ἢ ἀρετῆ τοῦ δικαίου και ἡ προστασία του πρὸς τοὺς θεωρουμένους ξένους ἀπ' ἐτέρου δὲ ὀλεκλήρου ἐκείνου τοῦ πλήθους ἢ συμφωνία διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς κακίας, τότε πλέον ἀποκαλύπτονται και οἱ φιλοξενοῦμενοι. Καὶ ὅταν εἶδαν ὅτι ὁ δίκαιος ἔκανεσ δ,τι ἐξηρτῆτο ἀπὸ αὐτόν, ἀποδεικνύουν τὴν δύναμιν των και ὑπερασπίζουσιν τὸν δίκαιον, ὁ ὅποῖος ἐπέζητο ἀπὸ τὴν μανίαν ἐκείνων. «Οἱ ἐντὸς τοῦ οἴκου δύο ξένοι ἄνδρες», λέγει ἡ Γραφή, «ἀπλώσαντες τὰς χεῖράς των ἐπράδησαν τὸν Λῴτ πρὸς τὸν ἑαυτὸν των εἰς τὸν οἶκον»⁸⁴ A και ἐκλείσαν τὴν θύραν τοῦ οἴκου. Τοὺς δὲ ἄνδρας τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν θύραν τοῦ οἴκου των κατέστησαν τυφλοὺς ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου και ἔτσι ἐκείνοι παρέλυσαν και ἀπέκαμαν ζητοῦντες νὰ εὑρουν τὴν θύραν».⁸⁵

Βλέπεις ὅτι και ὁ δίκαιος αὐτὸς λαμβάνει ἀμέσως τὴν ἀμοιβὴν του διὰ τὴν φιλοξενίαν του και οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐκείνοι ἔλασαν ἀνταξίαν τιμωρίας; «Ἐπράδησαν», λέγει, «τὸν Λῴτ πρὸς τὸν ἑαυτὸν των εἰς τὸν οἶκον και ἐκλείσαν τὴν θύραν τοῦ οἴκου. Τοὺς δὲ ἄνδρας τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν θύραν τοῦ οἴκου των κατέστησαν τυφλοὺς ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου και ἔτσι ἐκείνοι παρέλυσαν και ἀπέκαμαν ζητοῦντες νὰ εὑρουν τὴν θύραν». Ἐπειδὴ εἶχε τυφλωθῇ τὸ μάτι τῆς ψυχῆς των, δι' αὐτὸ ὀφίστανται και τὴν τύφλωσιν τῆς ὁράσεως, B δ' αὐτὸ νὰ διδαχθοῦν ὅτι δὲν τοὺς προσφέρουν καμμίον ὠφέλειαν οἱ σωματικοὶ ὀφθαλμοί, ὅταν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς διανοίας εἶναι κατεστραμμένοι. Καὶ ἐπειδὴ ἦσαν ὄλοι σύμφωνοι εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς κακίας και οὔτε οἱ νέοι οὔτε οἱ γέροντες δὲν ἀπουσίασαν ἀπὸ τὴν πονηρὰν ἐπιχείρησιν, δι' αὐτὸ ὄλοι, λέγει, ἐτυφλώθησαν και ὄχι μόνον τὴν τύφλωσιν ὑπέστησαν, ἀλλὰ ἔχασαν τὴν δύναμιν τοῦ σώματός των. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, εἶχαν ὑποστή παραλύσιν εἰς τὸ σπουδαιότερον στοιχεῖον τῆς ὑποστάσεώς των, τὴν ψυχὴν, δι' αὐτὸ ἔχασαν και τὴν δύναμιν τοῦ σώματός των. Καὶ αὐτοὶ ποῦ προηγουμένως ἐπιχειροῦν νὰ σπᾶσουν τὴν θύραν και μεγάλας ἀπειλάς ἐξετόξευον κατὰ τοῦ δικαίου, ὁμαδικῶς παραλοῦν και δὲν βλέπουν τὴν θύραν, ἢ ὅποια εὐρίσκετο ἐμπρὸς των. C

84. Ἐ. ἄ. στ. 10-11.

Τότε, λοιπόν, ανέπνευσεν από ανακούφισιν ὁ δίκαιος, δταν ἀντελήφθη ποιοὶ ἦσαν οἱ φιλοξενούμενοι καὶ πόσον μεγάλη ἦτο ἡ δύναμις των. Διότι «οἱ δύο ξένοι», λέγει, «εἶπαν πρὸς τὸν Ἄωτ. Ὑπάρχουν ἐδῶ εἰς τὴν πόλιν κανένας γαμβρός σου ἢ υἱὸς σου ἢ θυγατέρες σου ἢ κάποιος ἄλλος ἰδικὸς σου;». 35 Κύτταξε ὅτι ἀμείβουν τὸν δίκαιον διὰ τὴν φιλοξενίαν καὶ ὅτι ἐπιθυμοῦν νὰ τοῦ χαρίσων τὴν σωτηρίαν ὄλων τῶν ἰδικῶν του ἀνθρώπων. Ἐάν, λέγουσιν, ὑπάρχη κάποιος ἰδικὸς σου εἰς τὴν πόλιν, ἐάν ἐπιθυμῆς νὰ σώσῃς κάποιον, ἐάν γνωρίζῃς κανένα πού νὰ μὴ εἶναι ἀμαρτωλὸς ὡς ἂν αὐτοὺς, «ἐξάγαγε αὐτοὺς ἀπὸ τὴν πόλιν αὐτὴν», 36 καὶ τὴν χώραν αὐτὴν, ἐξάγαγε ὄλους τοὺς συγγενεῖς σου, «διότι ἡμεῖς θὰ καταστρέψωμεν τὸν τόπον αὐτόν». 37 Ἐπειτα λέγουσιν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς καταστροφῆς, ἐξηγοῦντες τὰ πάντα μὲ ἀκριβείαν εἰς τὸν δίκαιον. «Ἐπειδὴ», λέγουσιν, «ἡ κατ' αὐτῶν πρὸς τὸν Θεὸν κατακραυγὴ εἶναι μεγάλη ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ ὁ Κύριος μᾶς ἀπέστειλεν διὰ νὰ ἀφανίσωμεν αὐτούς». 38 Αὐτὸ εἶναι ἕκκεινο, τὸ ὁποῖον ἔλεγεν εἰς τὸν πατριάρχην Ἀβραάμ, ὅτι, δηλαδή, «πολλοὶ κραυγαὶ ἀνέρχονται πρὸς ἐμὲ ἐκ Σοδόμων καὶ Γομόρρων». 39 «Ἡ κατ' αὐτῶν πρὸς τὸν Θεὸν κατακραυγὴ» λέγει, «εἶναι μεγάλη ἐνώπιον τοῦ Κυρίου».

Εἶναι μεγάλη ἡ ἁμαρτία αὐτῶν καὶ δι' αὐτὸ, ἐπειδὴ ἡ νόσος εἶναι ἀνίατος καὶ τὸ τραῦμα δὲν δεχεται καμμίαν θεραπείαν, μᾶς ἀπέστειλε ὁ Κύριος διὰ νὰ καταστρέψωμεν τὴν πόλιν. Ἐδῶ ἔχομεν ἕκκεινο πού ἔλεγεν ὁ μακάριος Δαυὶδ. Ἐ «Αὐτὸς εἶναι ἕκκεινος, ὁ ὁποῖος ἐπλάσσε τοὺς ἀγγέλους ταχεῖς ὡς τοὺς ἀνέμους καὶ τοὺς λειτουργοὺς του τοὺς ἔκαμε ὁ Κύριος δραστηρίους ὡς τὴν φλόγα τοῦ πυρός». 40 Ἐπειδὴ, λέγουσιν, ἤλασμεν διὰ νὰ καταστρέψωμεν ἄλλην αὐτὴν τὴν περιοχὴν, (διότι ἐξ αἰτίας τῆς πονηρίας τῶν κατοίκων θὰ ὑποστῇ καὶ ἡ γῆ τὴν τιμωρίαν), δι' αὐτὸ νὰ φύγῃς ἐσὺ ἀπὸ ἐδῶ. Ὅταν ἤκουσεν αὐτὰ ὁ δίκαιος καὶ ἔμαθε τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν ἦλθαν οἱ ἄδικοι μὲ ἄνδρας κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν, ἀλλὰ εἰς τὴν πραγματικότητι ἄγγελοι καὶ ὑπηρετὰι τοῦ Θεοῦ τῶν πάντων,

35. Ἐ. ἀ. στ. 12.

36. Ἐ. ἀ.

37. Ἐ. ἀ. στ. 13.

38. Ἐ. ἀ.

39. Ἐ. ἀ. 18, 20.

40. Ἐ. ἀ. 103, 4.

«ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ οἴκου του καὶ ὤμιλησε πρὸς τοὺς γαμβρούς πού εἶχαν νυμφευθῆ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ». 41 Καὶ ἄνω παραπάνω ἔλεγε πρὸς τοὺς παρόντους ἕκκεινους 44 Ἀ ὅτι νὰ, «πλησίον μου εὗρισκονται δύο θυγατέρες ἄγαμοι καὶ παρθένοι». 42 Διὰ τὴν, λοιπόν, ἐδῶ λέγει «πρὸς τοὺς γαμβρούς, πού εἶχαν νυμφευθῆ τὰς θυγατέρας του; Μὴ νομίσης ὅτι αὐτὰ τὰ λόγια ἀντιφάσκουν πρὸς ὅσα εἶπε προηγουμένως ὁ δίκαιος. Διότι ἦτο συνήθεια αὐτὸ εἰς τοὺς παλαιούς ἀνθρώπους νὰ μνηστεύουν τὰ τέκνα των ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ πολλὰς φορὰς νὰ συγκατακοῦν μὲ τὰς μνηστευθείσας καὶ ἔτσι νὰ ζοῦν κοντὰ εἰς τοὺς γονεῖς των αὐτῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ τώρα γίνεται εἰς πολλὰ μέρη. Ἐπειδὴ, λοιπόν, εἶχε γίνει πλεῖον ἢ μνηστεία, δι' αὐτὸ τοὺς ὀνομάζει γαμβρούς του καὶ λέγει, «οἱ ὁποῖοι εἶχαν νυμφευθῆ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ», Β διότι κατὰ τὴν διάθεσιν καὶ τὴν συγκατάθεσιν τὰς εἶχαν νυμφευθῆ». 43 «Καὶ λέγει' Σηκώθητε καὶ ἐξέλθητε ἀπὸ τὸ μέρος αὐτό, διότι ὁ Κύριος θὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν. Ἐνόμισαν οἱ μέλλοντες γαμβροὶ τοῦ Ἄωτ, ὅτι αὐτὸς ἀστυκώεται ἐνώπιον των καὶ δέν τὸν ἠκολούθησαν». 44 Κύτταξε ὅτι καὶ ἕκκεινο ἦσαν ἀπὸ τὸ ἴδιον πονηρὸν ζυμάρι μὲ τοὺς ἄλλους Σοδομίτας. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεός, ἐπειδὴ ἤθελε γρηγορὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν δίκαιον ἀπὸ τὴν συγγένειον αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, δέν ἐπέτρεψε νὰ ἔλθουν εἰς ἐσφῆν ἢ θυγατέρες του μὲ αὐτούς, ἀλλὰ μασὶ μὲ τοὺς κακοὺς ἕκκεινους ἤρπασεν ἐκ τῶν προτέρων καὶ αὐτούς, διὰ νὰ ἀποφύγῃ ὁ δίκαιος τὴν συγγένειον μὲ αὐτούς, ἀφοῦ ἀναχωρήσῃ μὲ τὰς θυγατέρας του. Ὅταν, λοιπόν, ἤκουσεν ἀπὸ τὸν δίκαιον τὴν φοδερὰν αὐτὴν ἀπειλήν, σχεδὸν τὸν ἐχλειάσαν C καὶ ἐνόμισεν ὅτι λέγει ἀνοησίας. Μά, ὁ δίκαιος ἔκαμεν ὅτι ἐξηρητᾶτο ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἐπειδὴ μίαν φορὰν ἐμνήστευσε τὰς θυγατέρας του, ἠθέλησε νὰ γλυτώσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὴν τιμωρίαν. Μά, ἕκκεινο ὅτε ὑπὸ τὴν ἰδιότητα αὐτὴν τὸν ὑπήκουσαν, ἀλλ' ἔμειναν σταθεροὶ εἰς τὰς συνηθείας των

41. Γεν. 19, 14.

42. Ἐ. ἀ. στ. 8.

43. Ἐννοεῖται, γαμβροὺς ὀνομάζει τοὺς μνηστεύτας. Ὁ ἄθεος εἶχεν ἀρραβωνίσει αὐτὰς μὲ Σοδομίτας. Ἐπὶ τῆς, ἡμῶν, καὶ ἡ ἀποφῆς ὅτι ὁ ἄθεος εἶχε καὶ ἄλλας θυγατέρας ὑπὸ τῆς, ἕκτος τῶν ἐν στίχῳ B ἀναπερομένων δύο παρθένων. Ἡλίαν παραδεκτὴ θεωρεῖται ἡ πρώτη γνώμη, ἥτις ἐννοεῖται καὶ ἐπὶ τοῦ στίχου 15, ὅπου ἐπιμαίει περὶ δύο θυγατέρων.

44. Γεν. 19, 14.

καὶ ἐπληροφοροῦντο ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ γεγονότα πλέον, ὅτι ἀντιθετὰ πρὸς τὸ συμφέρον των δὲν ἐδέχθησαν τὴν συμβουλήν τοῦ δικαίου. «Κατὰ τὰ ἡμερώματα», λέγει ἡ Γραφή, «ἐπίεσον οἱ ἄγγελοι τὸν Λῶτ λέγοντες. Ἐγερεθεὶς λάβε τὴν γυναῖκά σου καὶ τὰς δύο θυγατέρας σου, τὰς ὁποίας ἔχεις, καὶ ἐξελεθε ἐκ τῆς πόλεως διὰ νὰ μὴ τιμωρηθῆς καὶ σὺ μὲ τὰς ἁμαρτίας τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης. Οἱ περὶ τὸν Λῶτ ἐταράχθησαν». ⁴⁵ Ὁ Μὴ καθυστερῆς, λέγει, διότι πρέπει νὰ τιμωρηθοῦν πλέον αὐτοί. Σῶσαε, λοιπόν, τὸν ἑαυτὸν σου, τὴν γυναῖκά σου καὶ τὰς δύο θυγατέρας σου. Διότι αὐτοὶ ποῦ δὲν ἠθέλησαν νὰ πειθοῦν εἰς τὴν προτροπὴν σου, θὰ τιμωρηθοῦν γρήγορα μαζί μὲ τοὺς ἄλλους. Συνεπῶς, νὰ μὴ καθυστερῆς, μήπως καὶ σὺ ὑποστής τὴν τιμωρίαν τῶν παρανόμων αὐτῶν. «Καὶ ἐταράχθησαν», ὅταν ἤκουσαν αὐτὰ οἱ περὶ τὸν Λῶτ, τὴν γυναῖκά του καὶ τὰς θυγατέρας του. «Ἐταράχθησαν», λέγει, δηλαδή, ἐγένισαν φόβον, τοὺς κατέλαβε τρόμος Ἐ καὶ ἐνοιώσαν ἀγωνίαν διὰ τὴν ἀπειλήν. Δι' αὐτὸ ἀπὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τὸν δίκαιον καὶ ἄγγελον, λέγει, «ἔπιασαν τὸ χεῖρ αὐτοῦ». ⁴⁶ Δὲν ὁμιλεῖ πλέον ἡ Γραφή σὺν νὰ ἐννοῆ ἀνθρώπους, ἀλλ' ἐπειδὴ πρόκειται νὰ πραγματοποιήσουν τὴν τιμωρίαν, τοὺς ὀνομάζει ἄγγελους καὶ λέγει: «Οἱ ἄγγελοι ἔλαβον τὴν χεῖρα τοῦ Λῶτ, τὴν χεῖρα τῆς γυναίκος του, τὰς χεῖρας τῶν δύο θυγατέρων του — διότι ὁ Θεὸς ἐλυπήθη τὸν Λῶτ — καὶ ἐξήγαγον αὐτοὺς ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν Σοδόμων». ⁴⁷ Ἐδωσαν θάρρος εἰς αὐτοὺς μὲ τὴν ἐπαφὴν τῆς χειρὸς καὶ ἐνεδυνάμωσαν τὴν προθυμίαν των, διὰ νὰ μὴ παραλύσῃ τὴν δύναμίν των ὁ φόβος. Δι' αὐτὸ προσέθεσε: «Διότι ὁ Κύριος ἐλυπήθη τὸν Λῶτ». Λέγει, δηλαδή, ὅτι ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἔβριεν αὐτὸν ἄξιον νὰ σωθῇ, δι' αὐτὸ καὶ οἱ ἄγγελοι, ἐπιθυμοῦντες νὰ δυναμώσουν τὴν προθυμίαν αὐτῶν, ⁴⁸ Ἄ πιάσαν τὸ χεῖρ αὐτῶν καὶ κάρου τοὺς ἔφεραν ἔξω τῆς πόλεως εἶπαν εἰς τὸν Λῶτ καὶ τοὺς οἰκειοὺς του. Φύγετε καὶ σώσατε τὴν ζωὴν σας. Πίσω μὴ κυττάξετε, ⁴⁹ ὅτε νὰ σταματήσατε εἰς τὰ περὶχωρα τῶν Σοδόμων. Καταφύγετε εἰς τὸ ἀπέναντι ὄρος, διὰ νὰ μὴ

45. *E. ἄ. στ. 15-16.

46. *E. ἄ. στ. 16.

47. *E. ἄ.

48. Ἡ ἐπιτολή αὐτῆ ἐβδόμῃ, διὰ νὰ δοκιμασθῇ ἡ πίστις καὶ ἡ ὑπομονὴ τοῦ Λῶτ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν κατὰ τοὺς μὲν, διὰ νὰ σκεῖσιν νὰ φύγουν κατὰ τοὺς δεξιούς. (*Ἰωάν. Γεν. ἄ. στ. 18ῃ).

συμπεριληφθῆτε εἰς τὴν καταστροφὴν». ⁵⁰ Συνεπῶς, ἐπειδὴ, λέγει, σὲ ἀπαμακρύνωμεν ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς αὐτοὺς, νὰ μὴ κυττάξῃς πλέον πρὸς τὰ ὀπίσω, ὅτε νὰ θελήσῃς νὰ ἴδῃς τὰ δεσὰ θὰ συμβοῦν εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ τρέξε νὰ φύγῃς μακριά, διὰ νὰ ἠμπορέῃς νὰ ἀποφύγῃς τὴν τιμωρίαν ποῦ ἔρχεται ἐναντίον αὐτῶν. Ἐπειτα, ἐπειδὴ ἐφοβήθη ὁ δίκαιος μήπως δὲν προσφάσῃ νὰ μεταβῇ εἰς τὸν τόπον, ποῦ τοῦ εἶχεν ὀρισθῆ καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ὄρος, λέγει: **Β** «Κύριε, σὲ παρακαλῶ, ἀφοῦ ὁ δούλος σου εὔρε καὶ ἔχει χάριν ἐνώπιόν σου καὶ ἔβρισες τὴν μεγάλην κολωσύνην σου φροντίζων διὰ τὴν ζωὴν μου, ἐγὼ δὲν θὰ προσφάσω νὰ καταφύγω καὶ νὰ σωθῶ εἰς τὸ ὄρος ἐκεῖνο μὴ τυχόν μὲ προλάβουν τὰ ἐπερχόμενα κακὰ καὶ ἀποθάνω» σὲ παρακαλῶ λοιπόν, Ἰεσοῦ ἡ πόλις ἐκεῖνη εἶναι πλησίον, ὥστε νὰ καταφύγω ἐκεῖ, εἶναι μικρά καὶ θὰ σωθῶ ἐκεῖ. ⁵¹ Ἄν μοῦ ἐπιτρέψῃς νὰ ὑπάγω ἐκεῖ, διὰ νὰ σωθῶ, θὰ ἀφείλω τὴν ζωὴν μου εἰς σέ». ⁵² Ἐπειδὴ ἀπεφασίσατε, λέγει, νὰ μοῦ χαρίσατε τὴν σωτηρίαν, ἀλλ' εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ τὴν δύναμίν μου τὸ νὰ φθάσω ἔγκορα εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, σὰς παρακαλῶ, νὰ δεῖξετε μεγαλύτεραν φιλανθρωπίαν πρὸς ἐμένα καὶ νὰ κάνετε ἐλαφρότερον τὴν κούρασίν μου. **Γ** Ὡστε, διὰ νὰ μὴ μὲ προσφάσῃ ἡ ἐπερχομένη τιμωρία καὶ τιμωρηθῶ μαζί μὲ αὐτοὺς ἐπιτρέψατέ μου νὰ μεταβῶ εἰς τὴν πλησίον πόλιν. Διότι, ἂν καὶ εἶναι ἀσημαντος καὶ μικρά, ἐκεῖ θὰ ἠμπορέσω νὰ σωθῶ καὶ νὰ ζῶ πλέον μὲ ἀσφάλειαν.

«Καὶ ὁ ἄγγελος εἶπεν εἰς αὐτόν. Νά, ἤκουσα τὴν προσευχὴν σου καὶ διὰ τὴν παράκλησίν σου ταύτην δὲν θὰ καταστρέψω τὴν πόλιν ἐκείνην, διὰ τὴν ὁποίαν μὲ παρακάλεσες». ⁵³ Ἐδέχθη λέγει, τὴν παράκλησίν σου καὶ θὰ κάνω καὶ αὐτὸ, δηλαδή, θὰ σοῦ τὴν ἐκπληρώσω καὶ δὲν θὰ καταστρέψω τὴν πόλιν πρὸς χάριν σου. Ἐπείθεσε, λοιπόν, καὶ φθάσε εἰς τὸν τόπον αὐτὸν καὶ σώσασου». ⁵⁴ Πραγματικὰ, δὲν θὰ κάνω τίποτε μέχρις ὅτου νὰ φθάσῃς ἐσὺ ἐκεῖ. «Διότι δὲν θὰ καταστρέψω τὴν περιοχὴν», λέγει,

49. Γεν. 19, 17.

50. Ὁ Λῶτ ἐνόμιζεν, ὅτι ἐπειδὴ εἶναι μικρά, δὲν θὰ εἶναι πολὺ διαφραμένη καὶ δὲν θὰ καταστραφῇ.

51. Γεν. 19, 18-20.

52. *E. ἄ. στ. 21.

53. *E. ἄ. στ. 22.

«μέχρι να υπάγης εσύ εκεί».⁵⁴ Ἐπειδὴ ἔνδιαφέρομαι διὰ τὴν σωτηρίαν σου, **Δ** θὰ περιμένα να ἀφίχθῃς ἐκεῖ καὶ ὕστερα θὰ τιμωρῶω αὐτούς, «Ὁ ἥλιος ἀνέτειλεν εἰς τὴν χώραν καὶ ὁ Λῶτ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Σηγῶρα».⁵⁵ Κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἐβῆσαν εἰς τὴν πόλιν καὶ μάλιστα εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ἐτιμωρήθησαν ἐκεῖνοι. «Ὁ Κύριος», λέγει, «ἔβρεξεν εἰς τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα θεῖαφι καὶ φωτιάν ἐξ οὐρανοῦ, ἐκ τοῦ Θεοῦ κατήλθε. Ἡ θεομηνία αὐτὴ κατέστρεψε τὰς πόλεις αὐτάς, ὅλα τὰ περίχωρα καὶ ὄλους τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων καὶ πᾶσαν θλάστην τοῦ μέρους ἐκείνου».⁵⁶ Μὴ παραξενεύεσαι, ἀγαπητέ μου, ἀπὸ τὸν τρόπον ποῦ ἐκτίθενται ἐνταῦθα τὰ γεγονότα. Διότι εἶναι γνώρισμα αὐτὸ τῆς Γραφῆς καὶ πολλὰς φορές χρησιμοποιεῖ ἔτσι ἀδιάφορα τὰ ρήματα. **Ε** Πράγμα ποῦ καὶ ἐν προκειμένῳ ἠμποροῦμεν νὰ ἴδωμεν. Πραγματικά, «ἔβρεξεν, λέγει, «ὁ Κύριος θεῖαφι καὶ φωτιάν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἐκ τοῦ Θεοῦ κατήλθε», διὰ νὰ δηλώσῃ ὅτι ὁ Κύριος ἔδωκε τὴν τιμωρίαν καὶ ὅτι δὲν κατέστρεψε μόνον τὰς πόλεις, ὅλα τὰ περίχωρα καὶ ὄλους τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων, ἀλλὰ ἠφάνισε καὶ ὅλην τὴν θλάστην τῆς γῆς. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς αὐτῆς ἠμάρτησαν ὑπερβολικά, δι' αὐτὸ, λέγει, καθιστῶ τὴν γῆν ἄκαρπον, ὥστε, ἂν καὶ ἐκεῖνοι κατεστράφησαν»,⁵⁷ **Α** νὰ καταστή ἡ γῆ μίση διαρκῆς ὑπάρτησις πρὸς τὰς ἐπερχομένας γενεάς, διδάσκουσα τοὺς πάντας μὲ τὴν ἰδικὴν τῆς ἀφάρτηαν τὴν πονηρίαν τῶν ἀνθρώπων ποῦ κατώκησαν εἰς αὐτήν.⁵⁷

Εἶδες τί σημαίνει ἀρετὴ καὶ τί κακία καὶ πῶς ἐσωθῆ μὲν ὁ δίκαιος, ἐνῶ αὐτοὶ ἔλαβον τιμωρίαν ἀνταξίαν τῆς πονηρίας των; Καὶ πῶς ἀκριδῶς ὁ δίκαιος ἐξ αἰτίας τῆς ἀρετῆς του ἔσωσε τὰς θυγατέρας του καὶ παρημποδισε τὴν καταστροφὴν τῆς μικρᾶς ἐκείνης πόλεως, ἔτσι καὶ αὐτοὶ ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερβολικῆς των πονηρίας ὄχι μόνον αὐτοὶ ἐχάθησαν καὶ κατεστράφησαν, ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν κατέστησαν ἄκαρπον εἰς τὸ ἔξῃς. **Β** «Ἡ γυναῖκα τοῦ Λῶτ»,

54. *E. 3.
55. *E. 2. σ. 23. Ἡ Σηγῶρα εἶναι πόλις κειμένη μίαν ὥραν περίπου Ν.Α. τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης.
56. *E. 2. σ. 24-26.
57. Περὶ τῆς πραγματοποιήσεως καταστροφῆς καὶ τῶν συνεπειῶν ταύτης, αἱ ὁποῖαι μέχρι σήμερον εἶναι καιροφανεῖς, βλέπε στ' ἀριθ. 29 σημειώσεων τῆς 42ας ἡμετέρας.

λέγει, «ἔστρεψεν ὀπίσω νὰ ἴδῃ τὴν καταστροφὴν καὶ ἐγενε στήλη ἄλατος».⁵⁸ Ἐπειδὴ, θέδαια, ἤκουσε τοὺς ἀγγέλους νὰ διατάσσον τὸν δίκαιον νὰ μὴ προσέχῃ τί γίνεται πίσω του, ἀλλὰ μὲ μεγάλην σπουδὴν νὰ ἀναχωρήσουν ἀπὸ τὴν πόλιν, ἀλλὰ παρῆκουσε τὴν ἐντολὴν καὶ δὲν ἐφύλαξε τὴν παραγγέλιαν, δι' αὐτὸ καὶ τιμωρεῖται διὰ τὴν ἀδικιορίαν τῆς αὐτῆν.

Ἡμεῖς ὅμως, ἀκούοντες αὐτὰ, ὡς φροντισόμεν πολὺ διὰ τὴν σωτηρίαν μας καὶ ὡς ἀποφύγομεν νὰ μιμηθῶμεν τὴν παρανομίαν ἐκείνων, ὡς μιμηθῶμεν δὲ τὴν φιλοξενίαν καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν τοῦ δικαίου Λῶτ, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἀποφύγομεν καὶ τὴν ὀργὴν τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχομένην. **Σ** Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὅπως ὁποῦτε δὲν εἶναι δυνατόν, ἐκεῖνος, ποῦ ἐπιδιώκει μὲ ζῆλον τὴν φιλοξενίαν, νὰ μὴ κερδίσῃ μεγάλην θησαυρὸν πνευματικῶν ἀπὸ αὐτῆν. Καθ' ὅσον οἱ δίκαιοι αὐτοὶ, καὶ ὁ Ἄβραάμ καὶ ὁ Λῶτ, τῶσον μεγάλην βοήθειαν ἔλαβαν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ, ἐνῶ εἶχαν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι φιλοξενούσιν ἀνθρώπους, κοπήξιώθησαν νὰ φιλοξενήσουν ἀγγέλους καὶ μάλιστα τὸν Κύριον τῶν ἀγγέλων. Ὑπάρχει, θέδαια, ἡ δυνατότης καὶ εἰς ἡμᾶς, ἐὰν θέλωμεν, καὶ τώρα νὰ ὑποδεχθῶμεν τὸν Κύριον πρὸς φιλοξενίαν. Διότι αὐτὸς εἶναι ποῦ εἶπεν· «Ἐκεῖνος, ποῦ σὰς ὑποδέχεται πρὸς φιλοξενίαν ὡς διακόνους τοῦ εὐαγγελίου μου, ὑποδέχεται ὄχι σὰς, ἀλλὰ ἐμέ».⁵⁹ Συνεπῶς, μὲ τὴν διάθεσιν αὐτὴν ὡς ὑποδεχόμεθα τοὺς ξένους πρὸς φιλοξενίαν, χωρὶς ποτὲ νὰ δίδωμεν προσοχὴν εἰς τὴν ταπεινὴν καὶ τὴν ἀσημιον ἐξωτερικὴν των ἐμφάνισιν. Διότι καμμία φορὰ, ἐὰν μὲ παρανομοῖαν διάθεσιν προσφέραμεν τὴν φιλοξενίαν μας, θὰ ἀξιωθῶμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ὑποδεχθῶμεν παρανομοῖους ξένους, **Δ** οἱ ὅποιοι θεωροῦνται ἀνθρώποι, ἀλλὰ ἐφαρμόζουσι τὴν ἀρετὴν τῶν ἀγγέλων. Μόνον δὲν πρέπει νὰ ἐμεῖθα περιεργοὶ οὔτε νὰ ἐρωτῶμεν συνεχῶς, διὰ νὰ μὴ χάσωμεν τὸν θησαυρὸν. Διότι καὶ ὁ μακάριος Παῦλος αὐτοὺς τοὺς δικαίους ἐνοεῖ καὶ ὡς διδάσκει πῶς ἐπέτυχον νὰ προσφέρουν αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὴν φιλοξενίαν καὶ λέγει· «Ἡ ἐξελθὼν τὴν φιλοξενίαν, διότι μὲ αὐτὴν μερικοὶ ἠξιώθησαν, χωρὶς νὰ ἤξεύρουν ποίους ἐδέχοντο, νὰ φιλοξενήσουν ἀγγέλους».⁶⁰ Πραγματικά, αὐτὸ πρὸ πάντων ἀπέδειξεν αὐτοὺς

58. Γεν. 19, 26.
59. Ματθ. 10, 40.
60. Ἐβρ. 13, 2.

ἀξίους βαυμισμοῦ καὶ μεγάλους, τὸ γεγονός, δηλαδή, ὅτι, χωρὶς νὰ τοὺς γνωρίζουν ποῖοι εἶναι, τοὺς προσέφεραν τὴν φιλοξενίαν των. Καὶ ἡμεῖς, λοιπόν, ὡς ἐνεργῶμεν τὴν φιλοξενίαν μὲ πίστιν καὶ εὐλάβειαν, Ἐ δὲ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὸν θησαυρὸν ποῦ ἀπορρέει ἀπ' αὐτὴν, τὸν ὁποῖον εἶπε ὁλοι μᾶς νὰ ἀπολαύσωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

447 Α «Ο ΑΒΡΑΑΜ ΗΨΕΡΘΗ ΛΙΑΝ ΠΡΩΤ¹ ΚΑΙ ΜΕΤΕΒΗ ΕΙΣ ΤΟ ΜΕΡΟΣ ΟΠΟΥ ΧΘΕΣ ΕΓΓΙΕΚΕΤΟ ΟΡΘΙΟΣ ΕΝΘΗΙΟΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ.»²

Ἡ χθεσινὴ μας ὁμιλία, ἡ ὁποία εἶχεν ὡς θέμα τὴν εὐαγγελικὴν περικοπὴν περὶ τῆς Σαμαρείτιδος,³ μᾶς εἶδαξεν εἰς ἱκανοποιητικὸν βαθμῶν, ἀπ' ἐνὸς μὲν τοῦ Κυρίου τὴν ἀνέκφραστον μακροθυμίαν καὶ τὸ ὑπερβολικὸν τοῦ ἐνδιαφέρον δι' αὐτὴν, ἀπ' ἑτέρου δὲ τὴν μεγάλην εὐγνωμοσύνην αὐτῆς. Εἶδατε ὅτι ἐνῶ μετέβη διὰ νὰ πάρῃ οἰσθητὸν νερὸ, ἠντλησεν ἐκ τῆς νοητῆς πηγῆς τὰ θεῖα νάματα καὶ ἔτσι ἐπέστρεφεν εἰς τὸ σπίτι τῆς, πραγματοποιοῦσα τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου Β «Τὸ νερὸ ποῦ θὰ τοῦ δώσω, θὰ μεταβληθῆ μέσα του εἰς πηγὴν νεροῦ, ποῦ δὲν θὰ στειρεύῃ, ἀλλὰ θὰ ἀναβλύξῃ καὶ θὰ πηρᾷ καὶ θὰ τρέχῃ πάντοτε διὰ νὰ τοῦ παρέχῃ ζωὴν αἰώνιον.»⁴ Ἀφοῦ, λοιπόν, ἐγάμισεν αὐτὴ ἀπὸ τὴν βελαν καὶ πνευματικὴν ἐκείνην πηγὴν, δὲν ἐκράτησε μέσα τῆς τὰ νάματα, ἀλλὰ ἐκχειλίζουσα, ὅπως ἠμπορεῖ νὰ λεχθῆ, ἐκχέει τὸ χάρισμα τῆς δωρεᾶς ποῦ τῆς ἐδόθη καὶ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως καὶ αὐτομάτως μεταβλήθη εἰς κήρυκα ἢ Σαμαρείτις, ἢ ἀλλόφυλος. Εἶδατε τί σημαίνει εὐγνωμοσύνα ψυχῆ, εἶδατε τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία κανένα δὲν περιφρονεῖ, ἀλλὰ εἴτε εἰς γυναῖκα, εἴτε εἰς πτωχόν, εἴτε ὅπουδήποτε ἄλλου συναντήσῃ ψυχὴν πρόθυμον καὶ θερμὴν, ἀμέσως τῆς δίδει τὴν χάριν του. C Ἄς μιμηθῶμεν λοιπόν, ὡς παρακαλῶ, καὶ ἡμεῖς τὴν γυναῖκα αὐτὴν καὶ ὡς ἀποδεχώμεθα μὲ μεγάλην προσοχὴν τὰ διδάγματα τοῦ ἁγίου

1. Ἀντίστοιχος ὁ ἄβρααμ σπᾶθει εἰς τὸν τόπον, ὅπου προσέλασε τὸν θεὸν προνομιῶν, διὰ νὰ ἴδῃ τί ἔγενεν. Πρβλ. Γεν. 18, 22 - 28.

2. Γεν. 19, 27.

3. Ὁ Χριστόστομος, ἐπιδοκῶν νὰ εἶναι ἐπιεικής εἰς τὰς ὁμιλίαις του, δέκαστε τὴν οὐρανὸν ἐν ὁμιλίᾳ του ἐπὶ ἐκὸς συγκεκριμένου θέματος καὶ σχολίαζε μὲ τὸ παρεχόμενον πρὸς ἐν τῆ μεταβῆ ἑσπᾶν. Ἔτσι καὶ ἔδοξεν μετὰ τὴν ἄσπην ὁμιλίαν του, σχολίασεν μὲ τὴν μεσοβλήσασαν ἐσπᾶν τῆς Σαμαρείτιδος κατὰ τὴν τετάρτην μετὰ τὸ Πάσχα Κυριακὴν.

4. Ἰωάν. 4, 14.

Πνεύματος. Διότι τὰ λεγόμενα δὲν εἶναι ἰδικά μου, οὔτε λέγω ἀπὸ τὴν ἰδικήν μου γλώσσαν, ὅσα θὰ εἶπω, ἀλλὰ ὁμιλῶ ὀδηγούμενος ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου χάριν τῆς ἰδικῆς σας ὠφελείας καὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ. Συνεπῶς, νὰ μὴ ἀποβλέψῃς, ἀγαπητέ μου, πρὸς ἐμένα πού ὁμιλῶ, οὔτε νὰ σταθῆς εἰς τὴν ἰδικήν μου ἀσημότητα, ἀλλὰ νὰ λάβῃς ὑπ' ὄψιν σου ὅτι φέρω, ὅτι μοῦ ἔδωσεν ὁ Κύριος καί, ἔχων τὴν προσοχήν σου ἐστραμμένην πρὸς αὐτόν πού με ἀπέστειλεν, νὰ δεχῃσαι τὰ λεγόμενα με ἀγρυπνῶν πνεύμα. **Δ** Διότι καὶ εἰς τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, ὅταν ὁ βασιλεὺς, πού φορεῖ τὸ στέμμα τῆς ἐξουσίας, ἀποστείλῃ διατάγματα, ἐκεῖνος πού τὰ μεταφέρει δὲν ἔχει καρμίων ἀξίαν αὐτὸς καθ' ἑαυτόν, ἀλλ' εἶναι ἓνα ἀσήμαντον πρόσωπον, καὶ πολλὰς φορές δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἐπιδείξῃ ὅτι κατὰγεται ἀπὸ εὐγενεῖς προγόνους, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος εἶναι ἀνώμμος καὶ ἀπὸ ἀνωμόμους καὶ ταπεινοὺς προγόνους κατὰγεται, μὰ ἐκεῖνοι, πού πρόκειται νὰ δεχθῶν τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀποσταλλόμενα, δὲν προσέχουν ἐκείνον προσωπικῶς, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῶν γραμμάτων τοῦ βασιλέως τοῦ ἀπόνεμον μεγάλην τιμὴν καὶ δέχονται τὰ γράμματα μετὰ μέγαν φόβον καὶ πολλὴν προσοχήν. **Ε** Ἐάν, λοιπόν, ἐκεῖνος, πού φέρει τὰ διατάγματα ἐνὸς ἀνθρώπου καὶ μόνον ἀπλῶ χαρτί μεταφέρει, γίνεται δεκτὸς ἀπὸ ἄλλους, πολὺ περισσότερο ἐσεῖς θὰ θεωρηθῆτε δικαίον, ὅταν δεχῃσθε μετὰ μέγαν προσοχήν τοὺς λόγους τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοὺς ὁποίους δι' ἐμοῦ σὰς διδάσκει, διὰ νὰ λάβετε πολλὴν ἀμοιβὴν διὰ τὴν εὐγνωμοσύνην σας αὐτῆν.

⁴⁴⁸ **Α** Πραγματικῶς, ὅταν ὁ Κύριος τῶν ὄλων ἴδῃ τὴν προθυμίαν τῆς ψυχῆς σας, ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς ἐμένα θὰ δώσῃ ἀφρονωτέραν τὴν χάριν τοῦ διὰ νὰ ἠμπορέσω νὰ σὰς οἰκοδομήσω πνευματικῶς, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ σὰς χορηγήσῃ μεγαλυτέραν σύνεσιν, ὥστε νὰ ἀντιλαμβάνεσθε καλὰ τὰ ὅσα σὰς λέγω. Διότι ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος εἶναι πλουσία καὶ μολοντί ἀποστέλλεται πρὸς ἄλλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐν τούτοις δὲν παθαίνει καρμίων μείωσιν, ἀλλὰ μετὰ τὴν διανομὴν αὐξάνει περισσότερο καὶ ἄσων πῶς πολλοὶ μετέχουν αὐτῆς, τόσο καὶ ἡ δωρεὰ τῆς πολλαπλασιάζεται.

Τώρα, ἐλάτε, ἐὰν νομίζετε, νὰ συνδεθῶμεν σήμερα μετὰ τὴν συνέχειαν τῆς προηγουμένης μας ὁμιλίας καὶ νὰ ἴδωμεν εἰς ποῖον σημεῖον ἐπαύσαμεν τὸν λόγον **Β** καὶ ἀ-

πὸ πού πρέπει νὰ ἀρχίσωμεν σήμερα. Λοιπόν, εἰς ποῖον σημεῖον ὠδηγήσαμεν τὸν λόγον καὶ ὕστερα ἐτελειώσαμεν τὴν διδασκαλίαν; Μὰ, θέσασα, ἀφοῦ σὰς διηγῆθην τὰ σχετιζόμενα μετὰ τὸν Λῶτ καὶ τὸν ἐμπρησίων τῶν Σοδόμων, ἐσταμάτησα εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ὁ Λῶτ ἐσώθη καταφυγὼν εἰς τὴν Σηγῶρ. «Ὁ ἥλιος», λέγει, «ἀνέτειλεν εἰς τὴν χώραν καὶ ὁ Λῶτ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Σηγῶρ», καὶ τότε ἡ ἀπὸ τὸν Θεὸν προσεχομένη ὀργὴ ἐκεῖνη ἐπέπεσεν εἰς τοὺς κατοικοὺς τῶν Σοδόμων καὶ κατέστρεψε τὴν περιοχὴν ἅλην καὶ ἡ γυναῖκα τοῦ δικαίου, ἠρσμονήσασα τὴν ἐντολὴν τῶν ἀγγέλων καὶ στρέψασα τὸ βλέμμα τῆς εἰς τὰ ὄπισθ, μετεβλήθη εἰς στηλὴν ἄλατος, προσφέρουσα, ἔτσι, συνεχῆ ὑπόμνησιν τῆς ραθυμίας τῆς εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. **Σ** Σήμερα, λοιπόν, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναγνώσωμεν τὴν συνέχειαν καὶ νὰ εἶπω ὀλίγα εἰς τὴν ἀγάπην σας, διὰ νὰ γνωρίσετε καὶ πάλιν καὶ τοῦ πατριάρχου τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν φιλοστοργίαν καὶ τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ δι' αὐτόν. «Ὅταν πλέον ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος καὶ ὁ μὲν δικαῖος Λῶτ διεσώθη καταφυγὼν εἰς τὴν Σηγῶρ, οἱ δὲ Σοδομίται ὑπέστησαν τὴν καταστροφὴν, τότε ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ, λυπούμενος καὶ αὐτοὺς διὰ τὴν καταστροφὴν πού ὑπέστησαν ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας τῶν, ἀλλὰ καὶ ἐνδιαφερόμενος ἑξαιρητικῶς διὰ τὴν τύχην τοῦ Λῶτ, ἀφοῦ ἐσκόπησεν πολὺ πρῶτ, λέγει ἡ Γραφή, καὶ ἐκόνταξ μετὰ μάτι ἐξεταστικόν τὰ ὅσα εἶχαν συμβῆ. «Ἐσκόπησεν ἡ Γραφή, λέγει, «ὁ Ἀβραάμ πολὺ πρῶτ καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸ μέρος, ὅπου ᾗδε εὐρίσκειτο ὄρθριος ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. **Δ** Ἐστρεψε τὸ βλέμμα του εἰς τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα καὶ εἰς τὴν περιχώρον τοῦ μέρους αὐτοῦ καὶ ἐπρόσεξε. Καὶ νὰ φωτῖα ἀνέβαινον ἀπὸ τὴν γῆν, ὡς νὰ ἐξήρχετο καπνὸς φωτιάς ἀπὸ ἀσβεστακμίνων». Ἐξ αὐτοῦ ἐπῆγε, λέγει, εἰς ἐκείνο τὸ μέρος, εἰς τὸ ὅποιον συνωμίλησεν μετὰ τὸν Θεόν καὶ τὸν παρεκάλεσε διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν Σοδομιτῶν, παρετήρει τὰ σημάδια τῆς φοβερᾶς ἐκεῖνης τιμωρίας καὶ χάριν τοῦ δικαίου Λῶτ ἠθέλε νὰ μάθῃ κάτι νέον. Διότι τέτοιος εἶναι ὁ χαρακτήρ τῶν ἁγίων ἀνθρώπων, δηλοσῆ, φιλόστοργος καὶ συμπάθης. Καὶ διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ἡ θεία Γραφή ὅτι τὴν γνώσιν αὐτὴν ἔδωσεν εἰς αὐτόν ἡ χάρις

h. Γεν. 19, 28.
 5. Ἐ. 4. στ. 27-28.
 7. Πρῶτ. 9. 4. 18, 23-32.

τοῦ Πνεύματος καὶ συγχρόνως διὰ τὴν ἀπαλλάξῃ καὶ τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ τῆν ἀνησυχίαν τοῦ διὰ τὸν Λῶτ, λέγει «Ὁταν ἐπρόκειτο νὰ καταστρέψῃ ὁ Θεὸς τὰς πόλεις τῆς περιοχῆς αὐτῆς, Ἐνεθυμήθη τὸν Ἀβραάμ καὶ ἐγλύτωσε τὸν Λῶτ ἐκ τῆς καταστροφῆς».⁸

Τὶ σημαίνει, «ἐνεθυμήθη ὁ Θεὸς τὸν Ἀβραάμ»; Ἐνοεῖ τὴν παράκλησιν, τὴν ὅποιαν ἔκανε, ὅταν ἔλεγε «Θά καταστρέψῃς τὸν δικαίον μετὰ τὸν ἀσεβῆ μαζί!».⁹ Τί θὰ ἀπαντήσωμεν, ὁμῶς, ἐάν μᾶς ἐρωτήσῃ κάποιος ὁ δίκαιος Λῶτ ἐσώθη ἐξ αἰτίας τῆς παρακλήσεως τοῦ Ἀβραάμ καὶ ὄχι διὰ τῆς ἰδικῆς του δικαιοσύνης; Ναι, ἐσώθη καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως τοῦ πατριάρχου. Διότι, ὅταν προσφέρωμεν ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, τότε καὶ οἱ προσευχοὶ τῶν δικαίων μᾶς ὠφελοῦν πάρα πολὺ. ⁴⁴⁹ Ἄ Ἐνῶ, ὅταν οἱ ἴδιοι ἡμεῖς κατεχόμεθα ἀπὸ ραθυμίας καὶ στηριζώμεν τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας μας μόνον εἰς τὰς πρεσβείας τῶν ἁγίων, τότε πλέον δὲν ἔχομεν τίποτε νὰ κερδίσωμεν Ὅχι, βέβαιον, ἐπεὶ οἱ δίκαιοι εἶναι ἀνίσχυροι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι προδίδομεν τοὺς ἑαυτοὺς μας μετὰ τὴν ραθυμίαν μας.

Καὶ διὰ τὴν καταλάβῃς καλὰ ὅτι, ὅταν δεσκνύωμεν ἀμέλειαν καὶ ἀδιαφορίαν οἱ ἴδιοι, δὲν ἔχομεν καμμίαν ὠφέλειαν, εἴτε δίκαιοι εἶναι οἱ παρακαλοῦντες δι' ἡμᾶς, εἴτε προφήται (διότι ἐκείνοι ἀποδεκνύουν τὴν ἀρετὴν των καὶ μετὰ τὰς δεήσεις των αὐτὰς, ἐνῶ ἡμεῖς δὲν ὠφελοῦμεθα καθόλου ἐξ αἰτίας τῆς συμπεριφορᾶς μας), ἀκούσε τὸν Θεὸν τῶν ὄλων νὰ λέγῃ πρὸς τὸν ἡγιασμένον ἐκ κοιλίας μητρός του Ἱερειάν· **Β** «Νὰ μὴ προσεύχῃς διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, διότι δὲν θὰ ἀκούσω τὰς προσευχὰς σου».¹⁰ Κύτταξε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου. Πρα- λέγει εἰς τὸν προφήτην τὴν αἰτίαν τῆς μὴ εἰσακοῆς τῆς προσευχῆς μὴ τυχόν, μετὰ τὴν μὴ εἰσακουσθεῖσαν προσευχὴν του, νομίσῃ ὅτι αὐτὸ συμβαίνει ἐξ ἰδικῆς του ὑπαιτιότητος. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, προμηνεῖ εἰς αὐτὸν τὴν κακίαν τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ διδοῖ ἐντολὴν νὰ μὴ προσεύχεται ὑπὲρ αὐτοῦ, ὥστε καὶ ὁ ἴδιος νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζῃ τὸ μέγεθος τῆς πονηρίας ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ ἐκείνοι νὰ ἀντιληφθῶν ὅτι καμμίαν βοήθειαν δὲν τοὺς δίδει ὁ

8. *B. 2. 18, 29.

9. *B. 2. 18, 23.

10. *Ier. 7. 16.

προφήτης, ἐάν πραγμαμένως δὲν θελήσουν καὶ οἱ ἴδιοι νὰ κάνουν ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτοῦ.

Γνωρίζοντες αὐτὰ, ἀγαπητοὶ μου, ἄς καταφεύγωμεν μὲν εἰς τὰς πρεσβείας τῶν ἁγίων Ἐ καὶ ἄς παρακαλῶμεν νὰ δέωνται διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ἀλλ' ἄς μὴ ἐπαναπαύωμεθα μόνον εἰς τὰς ἰκεσίας ἐκείνων, μὰ καὶ ἡμεῖς ἄς τακτοποιώμεν ὅπως πρέπει τὴν συμπεριφορὰν μας καὶ ἄς φροντίζωμεν νὰ μεταβαλλώμεθα πρὸς τὸ καλλίτερον, διὰ τὴν δημιουργήσωμεν τὰς προϋποθέσεις νὰ ἐνεργήσῃ καὶ ἡ πρεσβεία ποῦ γίνεται πρὸς χάριν μας ἀπὸ τοὺς ἁγίους. Αὐτὸ τὸ λέγει καὶ πρὸς τὸν ἴδιον προφήτην ὁ Κύριος τῶν ὄλων «Δὲν βλέπεις τί κάνουν αὐτοὶ εἰς τὰς πόλεις τοῦ Ἰούδα; Καίουν παχέα κρέατα καὶ κατασκευάζουν πλακούντια πρὸς τὴν πῆν στρατιᾶς τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ».¹¹ Δηλαδή, λέγει πρὸς αὐτόν. Δι' αὐτοὺς με παρακαλεῖς, οἱ ὅποιοι δὲν σταματοῦν νὰ πράττουν τὴν πονηρίαν, ποῦ δὲν ἔμπορουν καθόλου νὰ ἀντιληφθῶν τὴν ἀσθένειαν ἀπὸ τῆν ὅποιαν κατέχονται, ἀλλὰ ζοῦν με τὴν ἀναισθησίαν; **Δ** Δὲν βλέπεις τὴν ὑπερβολικὴν των καταφρόνησιν πρὸς ἐμέ; Δὲν βλέπεις τὴν μεγάλην των μακίαν; Ὅτι δὲν ἐχώρτασαν ἀκόμη ἀπὸ τῆν ἀσθεσίαν των, ἀλλὰ, ὅπως ὁ χοῖρος εἰς τὸν βούρκο, ἔτσι κυλῶνται μέσα εἰς τὰς ἰδικὰς των παρανομίας; Διότι μήπως ἐπεριμεναν νὰ τοὺς ἐνθαρρύνω, ἐάν ἤθελον νὰ ἐπιστρέψουν; Δὲν εἶμαι ἐγὼ ποῦ διὰ μέσου τῶν προφητῶν φωνάζω καὶ λέγω «Μετὰ τὴν εἰδωλολατρίαν, πορνείαν, εἴπα πρὸς αὐτοὺς Ἐπιστρέψατε πρὸς ἐμέ καὶ δὲν ἐπίστρεψαν».¹² Μήπως, βέβαιον, ζητῶ τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ ταῦσαι τὴν πονηρίαν καὶ νὰ σταματήσουν νὰ πράττουν τὰ κακά; Μήπως, πάλιν, ζητῶ εὐθύνας διὰ τὰ περασμένα ἀμαρτήματα, Ἐ ὅταν τοὺς ἴδω νὰ κατέχονται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μετανοήσουν; Κάθε ἡμέραν δὲν φωνάζω δυνατὰ λέγων ὅτι «δὲν ἐπιθυμῶ τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, μέχρις ὅτου νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ ζῇ ἐν μετανοίᾳ».¹³ Μήπως δὲν κάνω τὰ πάντα, διὰ νὰ λυτρώω ἀπὸ τὴν καταστροφὴν ὅσους ἔχουν ἐμπλακῆ εἰς τὴν πλάνην; Μήπως ἀντιδρῶ, ὅταν τοὺς ἴδω νὰ μετανοοῦν; Ἐγὼ δὲν εἶμαι, ποῦ λέγω «ἐνῶ ἀκόμη προσεύχῃς, θά σοῦ εἴπω.

11. *B. 4. 7. 17-18.

12. *B. 4. 8. 7.

13. *Ier. 18. 23.

Νά, είμαι κοντά σου;¹⁴ Μήπως αυτοί οι ίδιοι επιθυμοῦν τόσον τὴν σωτηρίαν των, ὡσον φροντίζω ἐγὼ νὰ σωθῶν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι,¹⁵ Α καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθειαν;¹⁶ Μήπως, λοιπόν, δι' αὐτὸ οὐ φερα ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξίαν εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ὑπάρξεως, μὲ σκοπὸν νὰ σὲ καταστρέψω; Μήπως ἠτοίμασα χωρὶς σκοπὸν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τὰ ἀνυπολόγιστα ἀγαθά; Μήπως δι' αὐτὸ δὲν ἠπειλήσα καὶ μετὰ τὴν γένεαν, διὰ νὰ προτρέψω διὰ τοῦ φόβου αὐτῆς νὰ τρέξουν ὅλοι πρὸς τὴν οὐράνιον βασιλείαν; Συνεπῶς, μακάριε προφήτα, μὴ ἐγκαταλείπῃς αὐτοὺς καὶ προσεύχῃσαι εἰς ἐμένα πρὸς χάριν αὐτῶν, ἀλλὰ δι' ἓνα πρᾶγμα κυρίως νὰ φροντίζῃς, νὰ ὑπερνικήσῃς, θηλασθῇ, τὴν σαθέειαν ἐκεῖνων, νὰ τοὺς κάνης νὰ ἀισθανθῶν τὴν νόσον πού τοὺς κατέχει, νὰ τοὺς ὀδηγήσῃς εἰς τὴν υγείαν καὶ τότε, ὅπως εἴηποτε, θὰ ἐποκολουθῆρη καὶ ἡ ἰδική μου σωθῆεια.

Β Πραγματικὰ, δὲν βροδύνω, οὔτε ἀνοδάλλω, ὅταν ἴδω μίαν ψυχὴν ἐδγκώμονα. Διάτι ἓνα πρᾶγμα μόνον ἐπιζητῶ, τὴν ὁμολογίαν τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ τότε πλέον δὲν τιμωρῶ δι' αὐτά. Μήπως, λοιπόν, εἶναι τίποτε θαρῶ καὶ δύσκολον αὐτὸ πού προτείνω ἐγὼ; Ἐάν, δέδοχα, δὲν ἐγνώρισα ὅτι γίνονται χειρότεροι, ἐπειδὴ δὲν ὁμολογοῦν τὰ προηγούμενα ἁμαρτήματά των, ἀσφαλῶς, οὔτε καὶ αὐτὸ θὰ ἐζητήσῃ. Ἄλλ' ἐπειδὴ γνωρίζω ὅτι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ῥέπει περισσότερο πρὸς τὴν κακίαν, δι' αὐτὸ ἐπιθυμῶ νὰ ὁμολογοῦν τὰ προηγούμενα ἁμαρτήματα, ὥστε ἡ ὁμολογία αὐτῆ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ νὰ ἐπαναλάβουν τὰ ἴδια ἁμαρτήματα.

Γ Αὐτὰ, λοιπόν, σκεπτόμενοι, ἀγαπητοὶ μου, καὶ ἀντίλαμθανόμενοι τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας, ἃς μὴ μᾶς κυριεύῃ ἡ ραθυμία, ἀλλ' ἃς ἐνδιαφερόμεθα, προηγούμενως, διὰ τὴν πνευματικὴν μας κατάστασιν καὶ ἃς καθαρῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας ἀπὸ τῶν ῥύπων τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἔτσι νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὰς πρεσβείας τῶν ἁγίων. Διότι ἐάν θέλωμεν νὰ προσέχωμεν καὶ νὰ ἀγρυπνώμεν, τότε καὶ μόνοι μας, ἐάν προσευχώμεθα, ἠμποροῦμεν νὰ ἀποκομίσωμεν μεγάλην ὠφέλειαν. Πραγματικὰ, ἐπειδὴ ὁ Κύριός μας εἶναι φιλάνθρωπος, δὲν μᾶς θηρεῖ τόσον, ὅταν παρακαλοῦν ἄλλοι δι' ἡμᾶς, ὡσον μᾶς

14. Ἡσ. 58, 9.
16. Α' Τιμ. 2, 4.

δοθηεῖ, ὅταν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι καταφεύγωμεν πρὸς αὐτόν. **Δ** Κύτταξε ὑπερβολὴν ἀγαθότητος. Ἐάν ἴδῃ ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, τοὺς ἠτμιασμένους, τοὺς μὴ ἔχοντας καμμίαν παρηγορίαν νὰ ἀφυπνισθῶμεν ὀλίγον καὶ νὰ θέλωμεν νὰ καταφύγωμεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς φιλανθρωπίας του, ἀμέσως εἰσκακοῦει τὰς πρεσβείας μας καὶ μᾶς ἀπλώνει τὸ χερί του, ὅταν εὐρισκώμεθα κατὰ γῆς, καὶ μᾶς σηκώνει, ὅταν ἔχωμεν πέση, καὶ φωνάζει δυνατὰ λέγων· «Μήπως ὁ πίπτων δὲ σηκώνεται!»¹⁷

Μά, διὰ νὰ καταλάβῃς ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ γεγονότα, διὰ πολλοὺ ἀνθρώπων ἐπέτυχον διὰ ἐπεδίκων, ἀφοῦ παρεκάλουν τὸν Θεὸν οἱ ἴδιοι καὶ οὐχὶ διὰ μέσου ἄλλων, εἶναι ἀνάγκη νὰ φέρω εἰς τὸ μέσον αὐτοὺς πού ἐπέτυχον αὐτὸ, διὰ νὰ τοὺς μνησθῶμεν καὶ ἡμεῖς καὶ νὰ θερμανθῇ ὁ ζήλος μας. **Ε** Ἄς ἀκούσωμεν, λοιπόν, μὲ ποῖον τρόπον ἡ Χαναναία ἐκείνη γυναῖκα, πού πολὺ ὑπέφερε καὶ ἦτο ἀλλόφυλος, ὅταν εἶδε τὸν ἱερέα τῶν ψυχῶν καὶ τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης νὰ ἀνατέλλῃ ἐπάνω εἰς αὐτοὺς πού εὐρισκόντο καθισμένοι εἰς τὸ σκότος τῆς ἀγνοίας, προσευχήθη μετὰ θερμῆν καὶ καίουσαν προθυμίαν, χωρὶς νὰ τὴν καταστήρη πῶς διατακτικὴν τὸ γεγονός ὅτι ἦτο γυναῖκα καὶ μάλιστα ἀλλόφυλος, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἀπεμάρκρυνεν ὅλα τὰ ἐμπόδια αὐτά, ἐπληρώσαε καὶ λέγει· «Ἐλέησόν με, Κύριε, διότι ἡ θυγατέρα μου κατέχεται ἀπὸ δαιμόνιον καὶ ὀποφέρει φρικτά». **Σ** Μά, ὁ Κύριος, πού γνωρίζει τὰ ἀπόρητα τῆς διονοίας μας, σιωπῶν καὶ δὲν ἀπαντᾷ, δὲν τῆς ἀπευθίνει τὸν λόγον, οὔτε ἐκδηλώνει τὴν λύπην του διὰ τὴν γυναῖκα, ἀν καὶ τὴν εἶδε νὰ τὸν πλησιάζῃ μετὰ τὴν ὀδύνην, ἀλλὰ μακροθυμεῖ,¹⁸ Α ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖ νὰ φανερώσῃ εἰς ὅλους τὸν ἔθνασον, πού εἶναι κρυμμένος εἰς τὴν γυναῖκα ἐκεῖνην. Ἐγνώριζε, δέδοχα, τὸν κρυμμένον μαργαρίτην, τὸν ὅποιον δὲν ἤθελε νὰ μὴ γνωρίσωμεν ἡμεῖς. Καὶ δι' αὐτὸ ἀνοδάλλει τὴν θεραπείαν καὶ δὲν κρίνει ἄξιον νὰ τῆς ἀπαντήσῃ, ὥστε ἡ μεγάλη ἐπιμονὴ τῆς γυναίκας αὐτῆς νὰ γίνῃ ἀφορμὴ διδασκαλίας εἰς ὅλους τοὺς μεταγενεστέρους. Καὶ κύτταξε τὴν ἀνάκαρστον ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἴδιος μὲν, λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, δὲν ἐβίβεν ἀπάντησιν εἰς αὐτήν. Οἱ μωθηταὶ του, ὅμως, ἐπέδη

18. Ἰερ. 8, 4.
17. Ματθ. 16, 22. Περὶ τῆς Χαναναίας ἀμειβῆ ὁ Χρυσόστομος καὶ εἰς τὴν Βῆην ἀμειβῆν του εἰς τὴν Γενεάν.

είχαν την εντύπωσιν ὅτι ἦσαν πῶ φιλόστοργοι καὶ πῶ φιλόφρονες, δὲν τολμοῦν νὰ εἰπουν φανερά ἱκανοποίησε τὸ αἰτημὰ της, λυπήσου αὐτὴν, δεῖξέ της εὐσπλαγχνίαν. Ἄλλὰ τί λέγουσιν; «Κάμε τὸ θέλημά της, διότι φωνάζει δυνατὰ ὀπίσω μας καὶ ἀπὸ τὰς φωνὰς της θὰ συγκεντρωθῇ κόσμος πολὺς»,¹⁸ δηλαδή, σὺν νὰ λέγουσιν, σχεδὸν ἢ Ἄπαλλάξέ μας ἀπὸ τὴν ἐνόχλησιν αὐτῆν, ἐλευθέρωσέ μας ἀπὸ τὰς κραυγὰς τῆς γυναῖκος αὐτῆς. Τί κάνει, ὅμως, ὁ Κύριος; Νομίζετε, λέγει, ὅτι ἄσκοπα ἐτήρησα σιγὴν καὶ δὲν κατεδέχθην νὰ της δώσω ἀπάντησιν; Ἀκούσατε, λοιπόν. «Δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν Πατέρα μου παρὰ διὰ τὸ χαμένα πρόβατον τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ». ¹⁹ Δὲν γνωρίζετε, λέγει, ὅτι ἡ γυναῖκα αὐτὴ εἶναι ἀλλόφυλος; Δὲν γνωρίζετε ὅτι καὶ εἰς ἑσὰς ἔδωσα τὴν ἐντολήν νὰ μὴ μεταθῆτε εἰς δρόμον πού θὰ σὰς φέρῃ εἰς χώραν ἐιδωλολατρῶν;²⁰ Διὰ ποῖον λόγον, λοιπόν, εἶσι ἀπερίσκεπτα δεικνύετε τὴν συμπάθειάν σας πρὸς αὐτὴν; Κύτταξε τὴν πολυμήχανον σοφίαν τοῦ Θεοῦ, πῶς καὶ ὅταν ἔδωκε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἀπαντᾷ πρὸς αὐτὴν, θαυρτέρα ἀπὸ τὴν σιωπὴν προσέβαλε τὴν γυναῖκα C καὶ, σχεδὸν, τὴν ἐπλήγωσε σοβαρὰ, ἐπειδὴ ἤθελε σιγὰ-σιγὰ νὰ τὴν προκαλέσῃ, διὰ νὰ μάθουν οἱ ἀγνωστοὶ μαθηταὶ τοῦ τὴν πίστιν πού ἐκρύπτετο εἰς αὐτὴν. Μὰ, οὔτε καὶ εἶσι ἠδιαφόρησεν, οὔτε κατελήθη ἀπὸ μεγαλύτερον δισταγμόν, ὅταν εἶδεν ὅτι καὶ οἱ μαθηταὶ μὲ τὴν παρέμβασιν των δὲν ἐπέτυχον τίποτε περισσότερον, καὶ οὔτε ἐσκέφθη ἄφου οὔτε οἱ μαθηταὶ δὲν ἠμπόρουν νὰ τὸν μαλακώσουν μὲ τὴν παράκλησιν των πρὸς χάριν μου, δὲ ποῖον λόγον πλέον ἐπιμένω ἀνώφελα καὶ ἄσκοπα; Ἄλλὰ, σὺν νὰ τὴν ἔκαιγε φωτιά, νὰ της ἐφλόγιζε τὸν νοῦν καὶ κλαίονσαι σπαρακτικὰ, πλησιάζει καὶ ἀφου τὸν προσεκύνησεν, λέγει ἡ «Κύριε, βοήθη με εἰς τὴν δυστυχίαν μου». ²¹ Μὰ, οὔτε καὶ τότε ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν παράκλησιν αὐτῆς, D ἀλλὰ της δίδει θαυρτέραν ἀπάντησιν ἀπὸ τὴν προηγούμενην. «Δὲν εἶναι σωστόν, λέγει, «νὰ πάρῃ κανεὶς τὸ ψωμὶ τῶν παιδιῶν καὶ νὰ τὸ ρίξῃ εἰς τὰ σκυλάκια». ²² Σκέψου, ἀγαπητέ μου, εἰς τὸ σημείον αὐτὸ καὶ θαύμασε τὸν πόθον τῆς ψυχῆς καὶ τὴν ὑπερβο-

18. *E. δ. στ. 23.

19. *E. δ. στ. 24.

20. Ἠρδ. ε. δ. 10, β.

21. *E. δ. στ. 25.

22. *E. δ. στ. 26.

λικὴν τῆς πίστιν. Διότι, μολοντί τὴν ἀπεκάλεσε σκυλάκι ἐν τούτοις δὲν ἀπεγοητεύθη, οὔτε ἀπεμακρύνθη, ἀλλὰ μὲ μεγάλην εὐγνωμοσύνην λέγει «Νοί, Κύριε, δέχομαι ὅτι εἰμὶ σκυλάκι. Διότι καὶ τὰ σπιτίσια σκυλάκια τρώγουσιν ἀπὸ τὰ ψίχουλα πού πίπτουσι ἀπὸ τὸ τραπέζι τῶν κυρίων των». ²³ Παραδέχομαι, λέγει, ὅτι εἰμὶ σκυλάκι. Σὺν σκυλάκι, λοιπόν, θεώρησέ με ἄξιον νὰ μοῦ δώσης τὰ ψίχουλα πού πίπτουσι ἀπὸ τὸ τραπέζι σου. Εἶδες πίστιν γυναῖκος καὶ εὐγνωμοσύνην; Παραδέχθη δ.τι ἐλέγχθη καὶ ἄμεσως ἐπέτυχε τὸ ἐπιδικώμενον E καὶ μάλιστα τὸ ἐπέτυχε μετὰ πολλῶν ἐπαίνων. Διότι τί λέγει ὁ Χριστός; «Ἦ γυναῖκα, ἡ πίστις σου εἶνα μεγάλη. Ἄς γίνῃ εἰς σέ, ὅπως θέλεις». ²⁴ «Ἦ γυναῖκα». Ἡ φράσις δεικνύει θαυμασμόν καὶ τὸ λεχθὲν εἶναι γεμᾶτο ἀπὸ ἐπαίνων. Ἐβείξες, λέγει, μεγάλην πίστιν, δι' αὐτὸ θὰ γίνουσι τόσα εἰς σέ, δσα, δηλαδή, θέλεις. Κύτταξε ἀφθονίαν μεγαλοδορίας καὶ θαύμασε τὴν σοφίαν τοῦ Κυρίου. Μήπως εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ περιστατικοῦ αὐτοῦ δὲν ἐσχηματίσαμεν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ Κύριος εἶναι κάπως σκληρός, ⁴³² A ὅταν τὴν ἀπέπεμπε τοιοτοτρόπως καὶ κατὰ πρῶτον οὔτε νὰ ἀπαντήσῃ δὲν κατεδέχετο πρὸς τὴν γυναῖκα, εἰς τὴν συνέχειαν δὲ μὲ τὴν πρώτην καὶ τὴν δευτέραν ἀπάντησιν σχεδὸν τὴν ἐξεδίωκε καὶ ἐξεφρόδιεν αὐτὴν, πού τὸν ἐπλησίασε μὲ τόσον μέγαν πόθον; Ἄλλὰ ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ γεγονότος νὰ ἀντιληφθῆς τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἀνέβαλε νὰ ἱκανοποιῇ τὴν παράκλησιν της, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τὴν καταστήσῃ ἐνδοξότεραν. Πραγματικὰ, εἰν ἄμεσως ἱκανοποιεῖ τὸ αἰτημὰ της, δὲν θὰ ἐγνωρίζαμεν τὴν ἀρετὴν τῆς γυναῖκος αὐτῆς. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἀνέβαλεν ἐπ' ὀλίγον, ἐγνωρίσαμεν καὶ τοῦ Κυρίου τὴν ἀνέκφραστον φιλοφροσύνην καὶ ἐκεῖνης τὴν ὑπερβολικὴν πίστιν.

Ἡ Ἠσαγκάσθη νὰ σὰς ὑπενθυμῶσιν ὅλην αὐτὴν τὴν ἱστορίαν, διὰ νὰ ἀντιληφθῆτε ὅτι δὲν ἐπιτυχάνουσι τὸ ἐπιδικώμενον τόσον, ὅταν παρακαλῶμεν διὰ μέσου ἄλλων, δσον, ὅταν οἱ ἴδιοι προσωπικῶς προσευχόμεθα, ἀρκεῖ μόνον νὰ καταφύγωμεν εἰς τὸν Θεόν μὲ θερμῶν διαθεσῶν καὶ ἀγρυπνῶν ψυχῆν. Διότι, νὰ αὐτὴ ἡ Χαναναία γυναῖκα, μολοντί εἶχε καὶ τοὺς μαθητὰς μὲ τὸ μέρος της καὶ ἱκέτευον ὑπὲρ αὐτῆς, ἐν τούτοις δὲν ἠμπόρουν νὰ ἐπι-

23. *E. δ. στ. 27.

24. *E. δ. στ. 28.

τύχη τίποτε περισσότερο, μέχρις ότου προσελκυσε την φιλοφροσύνην του Κυρίου με την προσωπικήν της επιμονήν.

Μά, και ή παραβολή εκείνου του φίλου,²⁶ ό οποίος άργά την νύκτα έπήγεν εις τό σπίτι του φίλου του και έζήτησε τά τρία ψωμιά, τό ίδιον ύπαινίσσεται. «Σας διαβεβαιώ», λέγει ό Κύριος, «ότι και εάν δέν σηκωθί να του δώση λόγω του ότι είναι φίλος του, C τουλάχιστον όμως διά την άδιακρίσιον και την αναιδειαν που έδειξεν εις τέτοιαν ώραν να τον άνησυχήση με τό αίτημά του, θα σηκωθί και θα του δώση εκείνα, που του χρειάζονται».²⁷

Γνωρίζοντες, λοιπόν, την άνάκρυστον φιλοφροσύνην του Κυρίου μας, άς προσερχώμεθα προς αυτόν, δεικνύοντες και, σχεδόν, εκθέτοντες πρό των όφθαλμών μας καθέναν από τά άμαρτήματά μας ξεχωριστά, ζητούντες συγχώρησιν διά τά προηγούμενα πλημμελήματά μας, ώστε και εις τό μέλλον να είμεθα πιο προσεκτικοί και προκαλέσωμεν περισσότερο την συμπάθειάν του.

‘Αλλά’ άς επανέλθωμεν, εάν θέλετε, εις την συνέχειαν του άγιογραφικού αναγνώσματος. «Ό Λόγος», λέγει ή Γραφή, «από την Σιγγώρ ανέβη και εκάθητο εις τό θρος αυτός και μαζί του αι δύο θυγατέρες του, διότι έφοδίσθη να παραμείνη εις την Σιγγώρ. D Κατώκησεν εις τό οπήλαιον του θρους αυτού ό ίδιος και μαζί του αι δύο θυγατέρες του».²⁸ Έχεν έντονον άκόμη τον φόβον από την τιμωρίαν που έπληξε τους Σοδομίτας και δι’ αυτό άπομακρύνεται ό δικαίος και κατοικεί, λέγει, εις τό θρος μαζί με τάς θυγατέρας του και έτσι εύρίσκειτο εις άκραν έρημίαν και μόνησιν πλέον, αφού έκαιτοκούσεν εις τό θρος με τάς δύο θυγατέρας του. «Η μεγαλύτερα θυγατέρα», λέγει, «είπε προς την μικροτέραν. ‘Ό πατέρας μας είναι ήλικιωμένος και ούδεις υπάρχει εις τό μέρος, όπου μένομεν, ό οποίος θα μας νυμφευθί, όπως γίνεται εις όλους τους ανθρώπους. Έλαι, λοιπόν, άς δώσωμεν εις τον πατέρα μας κροσι διά να μεθύση, E άς κοιμηθώμεν μαζί του και άς αποκτήσωμεν άπογόνους εκ του πατρός μας».²⁹ Με εύλόθειαν

26. Πρβλ. Λουκ. 11, 5-8.

26. Έ. ά. σ. 8.

27. Γεν. 19, 50. Παρά την θεϊάν διαθεσίαν δέν νοιόθει άσφάλειαν εις την Σιγγώρ. Πιθανόν να συνήγαγε και έναί έλλείψιν φιλοφροσύνης, όπως εις τό Σόδομα, και να έφοδίσθη νέαν καταστροφήν.

28. Έ. ά. σ. 31-32. Η οικογένεια ήτο ό ήμιστος ακούς της γο-

και μεγάλον φόβον άς άκούωμεν, άγοπητοί μου, δια άναφέρονται εις τό κείμενον της ‘Αγίας Γραφής. Διότι τίποτε δέν έχει γραφή άσκαπα και τυχαία, αλλά όλα προς τό συμφέρον μας και την ωφέλειάν μας, έστω και άν ήμεις άγνωώμεν μαρικά. Πραγματικά, δέν ήμπορούμεν να τά γνωρίσωμεν όλα με άκριθειαν, αλλά’ άν και προσπαθώμεν, όσον μας είναι δυνατόν, να αιτιολογήσωμεν ώρισμένα γεγονότα, έν τούτοις και πάλιν ύπάρχει εις αυτά κάποιος μεγάλος θησαυρός άπόκρυφος και δυσερμίνευτος. 493 A Κύτταξε, λοιπόν, ότι ή Γραφή με τό να μας διηγηθί τά πάντα με σαφήνειαν και με τό να μας καταστήρη γνωστόν τάς ένεργείας των θυγατέρων του δικαίου, άφ’ ενός μόν δίδει ικανοποιητικήν δικαιολογίαν της πράξεως αυτών, άφ’ έτέρου δε δικαιολογεί τον δικαίον, ώστε κανένας, αποδίδων εις τό γεγονός αυτό καθ’ έαυτό, ούτε τον δικαίον να κατηγορήση ούτε τάς θυγατέρας του, νομίζων ότι ή ένωσις αυτή έπραγματοποιήθη από άσέλειαν.

Πώς, λοιπόν, άπολογείται διά τάς θυγατέρας; «Είπε», λέγει, «ή μεγαλύτερα εις την μικροτέραν. ‘Ό πατέρας μας είναι ήλικιωμένος και ούδεις ύπάρχει εις τό μέρος, όπου μένομεν, ό οποίος θα μας νυμφευθί, όπως γίνεται εις όλους τους ανθρώπους». Κύτταξε τον σκοπόν με προσοχήν B και να άπαλλάξης αυτάς από κάθε κατηγορίαν. Ένόμισαν, δηλαδή, ότι είχε γίνει άολκληρωτική καταστροφή των ανθρώπων και ότι κανένας δέν έμεινεν άπολύτως. Έπειτα, έδλεπαν και τά γηρατεία του πατρός των. Λοιπόν, διά να μη άφανισθί τό γένος μας και χαθί τό δνομά μας, (διότι αυτό άπετέλει σπουδαίον φροντίδα διά τους παλαιούς, τό να δεινωρίζεται τό γένος των διά της ά-

ναιός. Αι θυγατέρες του Λόγ. έλέκοναι ότι θα έταραχόντο της εύτυχίας αυτών, διότι δέν θα ήρχοντο εις γάμον, προέβησαν εις τό άπονενομητόν διάδικήμα των να άποκτήσωμεν άπογόνους εκ του πατρός των. ‘Ό Λόγ. έπέθεσε νόμον και, ώστε όσα πρό της πράξεως ούτε μετά τούτην ανησυχίαν τί ήσαν. Πραγματικά, ό Λόγ. δέν ήτο της άρετής του ‘Αβραάμ. ‘Ητο λιγότερον δικαίος, ισότιμος μετά τους Σοδομίτων και ‘Αδραάμ, διότι και τάς θυγατέρας του έμνηστεύσε μετά Σοδομίτων και ό ίδιος έμέθεσεν. ‘Ό θεός έπιτάσσει την άμωμεισίαν ταύτην, διότι, προσέβησαν την διαφοράν των άπογόνων του Λόγ. Μωαβιτών και ‘Αμμωνιτών, ήθελε να μισθωθόν από τους ‘Ιουδαίους. ‘Όθεν, οι έπόγονοι αυτών, Μωαβίται - ‘Αμμωνίται, αποκλείονται από τον περιούσιον λαόν του θεού μέχρι της 10ης γενεάς, ήτοι πάντες. (Πρβλ. Λευτ. 24, 4 και Δ’ Βασιλ. 3, 26). Βλέπε, ‘Ιωήλ Γιανν. I, 2. σελ. 156 - 157.

ποκτήσεως διαδόχων), διά να μη υπομείνωμεν, λοιπόν, και ήμεϊς, λέγει, καθολικόν αφανισμόν, αφού ο πατέρας μας εφθασεν εις τὸ γῆρας και κανένας ἄλλος ἄνδρας δὲν εὐρίσκειται ἐδῶ, με τὸν ὁποῖον νὰ ἐλάβωμεν εἰς ἐπαφὴν και νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἀποκτήσωμεν τέκνα και νὰ ἀφήσωμεν διαδόχους εἰς τὸ γένος μας, δι' αὐτὸ «ἔλα», λέγει, διά να μὴ συμβῆ αὐτό, «ὡς δώσωμεν εἰς τὸν πατέρα μας κρασί διὰ νὰ μεθύσῃ». Ἐπειδὴ, λέγει, Ὁ δὲν θὰ ἔδεδετο ποτὲ οὐτε νὰ ἀκούσῃ κάτι τέτοιο ὁ πατέρας μας, ὡς ἐπιτύχωμεν τὴν ἀπάντη με τὴν βοήθειαν τοῦ κρασιοῦ. «Ἐπότισον τὸν πατέρα των κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην κρασί και εἰσελθούσα ἢ προσυτέρα εἰς τὸν κοιτώνα του ἐκοιμήθη μετὰ τοῦ πατρὸς τῆς κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην. Ὁ πατέρας δὲν ἀντελήφθη τί ἐπραξέ, οὔτε ὅταν συνευρέθη μετὰ τῆς κόρης του, οὔτε ὅταν ἐξύπνησεν».⁸⁰ Εἶδες ὅτι και διά τὸν δίκαιον ἀπελογήθη ἡ θεία Γραφή, ὄχι μίαν φοράν, ἀλλὰ δύο; Κατὰ πρῶτον, με ὅσα εἶπεν ὅτι αἱ θυγατέρες ἐπραγματοποίησαν τὴν ἀπάντη με τὴν βοήθειαν τοῦ οἴνου, ἀπέδειξεν ὅτι δὲν θὰ ἠμποροῦσαν διαφορετικὰ νὰ πείσουν τὸν πατέρα των νὰ δεχθῆ τὴν πράξιν αὐτὴν. Ἐ Τώρα πάλιν, νομίζω, ὅτι τὸ γεγονός αὐτὸ προῆλθεν ἐκ θείας οικονομίας, τὸ νὰ περιπέσῃ, δηλαδὴ, εἰς τὴν κόρην, ὥστε νὰ μὴ αἰσθανθῆ τίποτε ἀπὸ τὰ γενόμενα, διά νὰ εἶναι ἐκτός πάσης κατηγορίας. Διότι ἐκεῖνα τὰ ἁμαρτήματα μᾶς κατακρίνουν και μᾶς καταδικάζουν, τὰ ὁποῖα διαπράτταμεν ἐν γνῶσει και με τὴν θέλησίν μας. Βλέπεις, ὅτι ἡ Γραφή μαρτυρεῖ ὑπὲρ τοῦ δικαίου ὅτι ἠγνώει τελείως τὸ γεγονός; Ἀλλὰ πάλιν ἀνακύπτει ἕνα ἄλλο ζήτημα, τὸ τῆς μέθης, δηλαδὴ. Διότι πρέπει νὰ τὰ ἐξετάζωμεν ὅλα, ὥστε νὰ μὴ ἀφήνωμεν καμμίαν ἀφορμὴν πρὸς κατηγορίαν εἰς τοὺς ἀγνώμονας και ἀνοσιγνῶτους. Τί θὰ ἀπαντήσωμεν, λοιπόν, δι' αὐτό; Ὅτι ὁ Λῶτ δὲν ἐμέθυσε τόσο ἀπὸ ἀκράτεια, ὅσον ἀπὸ λύπην και στενοχωρίαν.

Ἐ Συνεπῶς, ὡς μὴ τοιμήσῃ κανένας ποτὲ νὰ κατηγορήσῃ τὸν δίκαιον ἢ τὰς θυγατέρας του. Διότι κατὰ ποῖαν λογικὴν δὲν θὰ ἦτο ἀπόδειξις ἐσχάτης μανίας και παραφροσύνης, αὐτοὺς τοὺς ὁποῖους ἡ θεία Γραφή ἀπήλλαξεν ἀπὸ κάθε κατηγορίαν, μᾶλλον δὲ και τόσο ἀπελογήθη ὑπὲρ αὐτῶν, νὰ τοὺς καταδικάζωμεν ήμεϊς, ποὺ εἰμεθα γεμάτοι ἀπὸ ἀνυπολόγητα βάρη ἁμαρτιῶν, και νὰ μὴ ἀ-

80. Ἐ. ἄ. σ. 35.

κοῦμεν τὸν Παῦλον, ποὺ λέγει: «Ὁ Θεὸς συγχωρεῖ τὰς ἁμαρτίας μας και μᾶς δικαιώνει. Ποῖος θὰ μᾶς κατακρίνῃ και ποῖου ἢ καταδικαστικῆς ἀπόφασις ἐναντίον μας θὰ ἠμπορέσῃ νὰ σταθῆ;».⁸¹ Καὶ διά νὰ πεισθῆς ὅτι αὐτὸ δὲν ἐγένετο ἄσκοπα και τυχαία, ἀλλὰ ἡ ὑπερβολικὴ λύπη και ἡ προσθήκη τοῦ οἴνου δὲν τὸν ἐπῆραν νὰ καταλάβῃ τίποτε, ἄκουσε τί λέγει: ⁸² Ἀ «Κατὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἡ μεγαλύτερα ἀδελφὴ εἶπεν εἰς τὴν μικροτέραν. Νά, χθὲς ἐκοιμήθην με τὸν πατέρα μας. Ἄς ποτίσωμεν αὐτὸν οἶνον και κατὰ τὴν νύκτα αὐτὴν και εἰσελθούσα και σὺ εἰς τὸν κοιτῶνα κοιμήσου μαζί του, διά νὰ ἀποκτήσωμεν ἀπογόνους ἐκ τοῦ πατρὸς μας».⁸³ Βλέπεις, ὅτι με σωστὴν σκέψιν τὸ ἔκαναν αὐτό. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἠμπόρεσα ἐγὼ, λέγει, νὰ ἐπιτύχω τὸν σκοπὸν μου, εἶναι ἀνάγκη και σὺ νὰ κάνῃς τὸ ἴδιον. Διότι ἐνδέχεται νὰ ἐπαληθεύσῃ ἡ ἐλπίς μας Ἐ και νὰ μὴ ἐξαφανισθῆ τελείως τὸ γένος μας. «Ἐπότισον τὸν πατέρα των και κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην οἶνον, τὸν ἐμέθυσαν και εἰσελθούσα ἢ νεωτέρα ἀδελφὴ ἐκοιμήθη με τὸν πατέρα τῆς. Ὁ Λῶτ δὲν συνησάνθη τί ἐπραξεν οὔτε ὅταν συνευρέθη και με τὴν κόρην αὐτὴν οὔτε ὅταν ἐξύπνησεν».⁸⁴ Πρόσεξε, ἀγαπητέ μου, ὅτι ὅλον τὸ περιστατικόν αὐτὸ ἦτο ἔργον τῆς οικονομίας τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀκριβῶς συνέβη εἰς τὸν πρωτόπλαστον. Πραγματικὰ, ὅπως ἐκεῖ, ἐνῶ ὁ Ἄδὰμ ἐκοιμάτο, ἔλαθεν ἕνα μέρος ἀπὸ τὴν πλευρὰν του, χωρίς νὰ τὸν ἀφῆσῃ νὰ καταλάβῃ τίποτε, ἀλλὰ, αφού ἐπλάσε τὴν πλευρὰν ἐκείνην εἰς γυναῖκα, τὴν παρουσίασεν εἰς τὸν Ἄδὰμ, ὅπως ἀκριβῶς και τώρα συνέβη. Διότι, ἐὰν ἡ ἀφαίρεσις τῆς πλευρᾶς ἐγένετο χωρίς νὰ αἰσθανθῆ τίποτε ὁ Ἄδὰμ, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς τὸν ἐρρίψεν εἰς ἔκστασιν, Ὁ πολὺ περισσότερο τώρα συνέβη αὐτό. Πραγματικὰ, ἐκεῖνο ποὺ εἶπεν ἡ θεία Γραφή, ὅτι «ὁ Θεὸς ἔφερε δοθῶν ὕπνον εἰς τὸν Ἄδὰμ και ἐκοιμήθη».⁸⁵ αὐτὸ και ἐν προκειμένῳ ἐσημείωσε, με τὸ νὰ εἶπῃ ὅτι «δὲν συνησάνθη τί ἐπραξεν (ὁ Λῶτ), οὔτε ὅταν συνευρέθη με τὴν κόρην του, οὔτε ὅταν ἐξύπνησεν».

«Ἐμείναν Ἐγκοισι», λέγει, «ἐκ τοῦ πατρὸς των. Καὶ ἐγέννησεν ἡ μεγαλύτερα θυγατέρα και ὠνόμασε τὸ παιδί

80. Ρωμ. 8, 33-34. Πρὸλ. και σημείωσιν 28 τῆς παραβολῆς ὁμιλίας.
81. Γεν. 19, 84.
82. Ἐ. ἄ. σ. 35.
83. Ἐ. ἄ. 2, 21.

Μωάθ, λέγουσα: Ἐκ τοῦ πατρὸς μου ἀπέκτησα υἱόν. Αὐτὸς εἶναι ὁ γενάρχης τῶν Μωαθιτῶν. Ἐγέννησε δὲ καὶ ἡ νεωτέρα θυγατέρα καὶ ὠνόμασε τὸ παιδί Ἀμμάν, λέγουσα: Αὐτὸς εἶναι υἱὸς μου γνήσιος, γόνος τοῦ λαοῦ μου. Αὐτὸς εἶναι ὁ γενάρχης τῶν Ἀμμωνιτῶν.³⁴ Βλέπεις, ὅτι τὸ γεγονός αὐτὸ δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα ἀσελείας, ἀλλ' ἁμέσως μὲ τὰ ὄνόματα, ποῦ ἔδωσαν εἰς τὰ γεννηθέντα τέκνα, ὑπεδήλωσαν τὸ σκεῦός, Ἰ καὶ σχεδόν, ὅταν νὰ ἀνεγράψαν τὴν ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος εἰς κάποιαν στήλην μὲ τὰ ὄνόματα ποῦ ἔδωσαν εἰς τὰ παιδιά, προαναγγέλλον, πλέον, ὅτι ἔθνη θὰ προέλθουν ἀπὸ αὐτὰ καὶ ὅτι θὰ πολλαπλασιασθοῦν οἱ ἀπόγονοι τῶν γεννηθέντων. Διότι ὁ ἕνας θὰ εἶναι γενάρχης τῶν Μωαθιτῶν καὶ ὁ ἄλλος γενάρχης τῶν Ἀμμωνιτῶν.

Ἀλλὰ τότε μὲν, ἐπειδὴ ἦτο ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ προοίμιον καὶ ἐπεθύμουν νὰ διατηρηθῆι ἡ μνήμη των διὰ τῆς διαδοχῆς τῶν ἀπογόνων, ἔδειξαν τόσην σπουδὴν αἱ θυγατέρες τοῦ δικαίου Λώτ. Τώρα, ὅμως, ἐπειδὴ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἔχει προχωρήσει πολὺ ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ ἐν γένει Ἐ καὶ σύμφωνα μὲ τὸν μακάριον Παῦλον «Περὶ καὶ φεύγει διαρκῶς ὅταν σκιά τὸ ἐξωτερικὸν φαινόμενον τοῦ κόσμου αὐτοῦ»,³⁵ ὡς προσπαθῶμεν νὰ ἀφηνεῶμεν τὴν μνήμην τοῦ ὀνόματός μας διὰ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ὥστε καὶ μετὰ τὸν θάνατόν μας ἡ ἀκρίθεια τοῦ ἀρίστου τρόπου τῆς ζωῆς μας ν' ἀποτελῆ ὑπόμνησιν καὶ διδασκαλίαν εἰς ὅσους μᾶς δλέπουν. Διότι οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ ζῶντες κατὰ τρόπον συνεινῶν, δὲν ἠμποροῦν μόνον νὰ προσφέρουν μεγάλην ὠφέλειαν εἰς ὅσους τοὺς παρατηροῦν, ὅσον χρόνον εὐρίσκονται εἰς τὴν παρουσίαν ζωῆν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἐπιγείου βίου. Καὶ διὰ νὰ πεισθῆς περὶ αὐτοῦ, κύτταξέ ποσα χρόνια ἐπέερασεν μέχρι σήμερα³⁶ Ἀ καὶ, κάθε φοράν ποῦ θὰ θελήσωμεν νὰ διεγερῶμεν κάποιους πρὸς τὴν σωφροσύνην, φέρομεν ὡς παράδειγμα τὸν Ἰωσήφ, τὸν ὠραῖον, τὸν καλόν, τὸν νέον, ὁ ὁποῖος εἰς αὐτὴν τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας του ἔδειξε τόσην μεγάλην γενναϊότητα περὶ τὴν ἀσκήσιν τῆς σωφροσύνης, καὶ ἔτσι προσπαθοῦμεν νὰ παρωθήσωμεν τοὺς ἄκροατάς μας εἰς τὴν μίμησιν τοῦ δικαίου αὐτοῦ. Πῆς μου σὲ παρακαλῶ, ποῖος θὰ δυνηθῆ νὰ θαυμάσῃ ὅσον ἀξίζει τὸν μα-

34. Ἐ. Δ. 19, 36-38. Πρβλ. καὶ σημειώσιν 28 τῆς παραύτης ὁμιλίας.
36. Α' Κορινθ. 7, 31.

κάριον αὐτόν (Ἰωσήφ), ποῦ μοιλοῦντι ἦτο δούλος καὶ εὐρίσκειτο εἰς τὸ ἄθος τῆς ἡλικίας του, ὅπου κυρίως πιὸ πολὺ ἀνάπτει τὸ καμίνι τῶν ἐπιθυμιῶν, ἐν τούτοις, ὅταν εἶδε τὴν κυρίαν του νὰ τὸν ἐπιθυμῆ μὲ μανίαν, ἔδειξε τόσην ἀνδρείαν, Ἐ καὶ ἐρρίφθη ὀλοκληρωτικῶς εἰς τοὺς ἀγῶνας ποῦ ἀπαιτεῖ ἡ ἐγκράτεια, ὥστε νὰ ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν ἀκόλαστον ἐκείνην γυναῖκα χωρὶς ἐνδυμῆματα, γυμνός, ἀλλ' ἐνδεδυμένος μὲ τὸ ἐνδυμα τῆς σωφροσύνης.³⁶ Καὶ ἦτο δυνατόν νὰ παρατηρηθῆς πρᾶγμα νέον καὶ παράδοξον, δηλαδή, ἕνα ἄνθρωπος νὰ ἔχη πέσει εἰς τὰ χέρια τοῦ λύκου, ἢ μᾶλλον τῆς λεοκίτης, καὶ νὰ ἠμπορήσῃ νὰ ἐσφύγῃ, καὶ ὅταν τὸ περιστέρι ποῦ ἀποφεύγει τὸ κτύπημα τοῦ ἰερακος, ἔτσι καὶ ὁ δίκαιος διέφυγεν ἀπὸ τὰ χέρια ἐκείνης. Καὶ, νομίζω, ὅτι δὲν εἶναι τόσον ἀξίον θαυμάσιον τὸ γεγονός ὅτι οἱ γνωστοὶ ἐκείνοι τρεῖς παῖδες κατώρθεσαν νὰ ὑπερικήσουν τὴν φωτιὰν εὐρισκόμενοι εἰς τὸ μέσον τῆς καμίνου εἰς τὴν Βαβυλώνα C καὶ νὰ μὴ πάθουν τίποτε τὰ σώματά των,³⁷ ὅσον εἶναι ἀξίον θαυμάσιον καὶ παράδοξον τὸ ὅτι ὁ δίκαιος αὐτός, ὅν καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν κάμινον αὐτήν, ποῦ εἶναι χειροτέρα ἀπὸ ἐκείνην τῆς Βαβυλώνας, ἐνοῶν τὴν ἀσελείαν τῆς Αἰγυπτίας, ἐν τούτοις ἔμεινεν ἀνέπαφος καὶ ἐκράτησε καθαρὸν τὸ ἐνδυμα τῆς σωφροσύνης καὶ ἔτσι σῶος ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν περιπέτειαν ἐκείνην. Καὶ μὴ παραξενεύεσαι, ἀγαπητέ μου. Διότι, ἐπειδὴ προσέφερον ὅτι ἐξηρατὸ ἀπὸ αὐτόν, εἶχε κοντὰ του καὶ τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ προερχομένην βοήθειαν, ἡ ὁποία ἔσθλην τὴν φωτιὰν ἐκείνην καὶ τοῦ ἐχάρηξε τὴν δροσίαν τοῦ Πνεύματος μέσα εἰς τὴν κάμινον.

Εἶδατε ὅτι οἱ ἄνθρωποι καὶ ὅσον χρόνον εὐρίσκονται εἰς τὴν γῆν, Ἰ ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατόν των, γίνονται ἀφορμὴ ὠφελείας δι' ἡμᾶς; Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς, ἐξ ἄλλου, σὰς ἀνέφερα ἐν προκειμένῳ τὸν δίκαιον Ἰωσήφ, διὰ νὰ τὸν ἀκολουθῶμεν ὅλοι μας. Αὐτόν, λοιπόν, ὡς μιμηθῶμεν ὅλοι ἀνεξαιρέτως καὶ ὡς νικήσωμεν τὰς ἡδονὰς καὶ γνωρίζοντες ὅτι, πραγματικῶς, δὲν ἔχομεν νὰ παλαίσωμεν πρὸς ἀντιπάλους ὁμοίους μας, μὲ σῆμα καὶ σάρκα ὅταν τὴν ἰσχυρὴν μας ἀλλὰ ἡ πάλῃ καὶ ὁ πόλεμός μας εἶναι πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τὰ διαβολικὰ αὐτὰ τᾶγματα, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας, ποῦ ἀρχοῦν ἐπὶ τοῦ

36. Πρβλ. Γεν. 39, 6 ἐξ.
37. Πρβλ. Δαν. 3 ἐξ.

πλήθους τῶν ἀνθρώπων, τῶν βυθισμένων εἰς τὸ ἡθικὸν σκότος, τὸ ὁποῖον ἐπικρατεῖ εἰς τὸν αἰῶνα τούτου»,³⁸ ἄς ἀπληκώμεθα ἀνάλογα καὶ, σκεπτόμενοι δι, ἐνῷ ἔχομεν σῶμα, εἰμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ παλαίωμεν πρὸς ἀσωμάτους δυνάμεις, ἄς θαρακίζώμεθα μὲ τὰ ὄπλα τοῦ Πνεύματος. Ἐξ ἄλλου, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁ φιλόνηρωπος Κύριος, ἐπειδὴ ἀκριβῶς περιβαλλόμεθα ἀπὸ σάρκα Ἐ καὶ ἔχομεν νὰ πολεμήσωμεν πρὸς ἀοράτους δυνάμεις, κατεσκεύασεν ἀόρατα καὶ τὰ ὄπλα μας, ὥστε μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὄπλων νὰ νικήσωμεν τὴν φύσιν τῶν ἀντιπάλων μας. Ἐχόντες, λοιπὸν, πεποιθήσιν εἰς τὴν δύναμιν τῶν ὄπλων αὐτῶν, ἄς πράττωμεν δι, τι ἐξαρτάται ἀπὸ ἡμᾶς καὶ θὰ ἡμπορέσωμεν, ἐνισχυόμενοι ἀπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν πανοπλίαν, νὰ κατακόψωμεν τὴν ὄψιν τοῦ διαβόλου. Διότι δὲν ἡμπορεῖ νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἀστραπὴν ποῦ ἐκπέμπουν τὰ ὄπλα αὐτά, ἀλλ' ἂν ἐπιχειρήσῃ νὰ σταθῇ ἀπέναντί μας, ἀμέσως τυφλώνεται δολοκλήρωτῶς.

Πραγματικῶς, ὅπου ὑπάρχει σωφροσύνη, σεμνότης καὶ ἐν ἀφθονίᾳ αἱ ἄλλαι ἀρεταί, ⁴⁵⁶ Ἄ ἐκεῖ ἀπλοῦται πλουσιπάροχα καὶ ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν «Ἐπιδιώκετε νὰ ἔχετε εἰρήνην μὲ ὄλους. Ἐπιδιώκετε καὶ τὸν ἀγιασμόν.»³⁹ Ὅθεν, σᾶς παρακαλῶ, νὰ καθαρῶσωμεν τὴν συνειδήσιν μας καὶ νὰ ξεπλύνωμεν τὰς σκέψεις μας, ὥστε, ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ κάθε ρυπαρὰν ἰδέαν, νὰ προσελεύσωμεν τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος διὰ νὰ ὑπερνεκῶσωμεν τὰς μηχανὰς καὶ τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου καὶ νὰ ἀξιώθωμεν νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ ἀπόρητα ἐκεῖνα ἀγαθά, τὰ ὁποῖα εἶδε ὄλοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλονηρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως ἀνίκει ἡ δόξα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

38. Ἐφεσ. 6, 12.
39. Ἐφε. 13, 14.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ ΠΕΜΠΤΗ

456 B «Ο ΑΒΡΑΑΜ ΕΚΕΙΘΕΝ¹ ΚΑΤΗΓΥΝΩΝ ΠΡΟΣ ΝΟΤΟΝ² ΚΑΙ ΕΚΚΑΤΕΣΤΑΘΗ ΜΕΤΑΣΤ³ ΚΑΘΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ ΣΟΥΡ⁴ ΑΠΟ ΕΚΕΙ ΜΕΤΕΒΗ ΚΑΙ ΚΑΤΕΚΗΣΕ ΠΡΟΣΦΩΡΙΝΩΣ ΕΙΣ ΓΕΡΑΡΑ».⁴

Χαίρομαι ποῦ σᾶς βλέπω νὰ τρέχετε ὄλοι, διὰ νὰ ἀκροασθῆτε τὴν ὁμιλίαν μου, καὶ νὰ δέχεσθε μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν τὴν διδασκαλίαν μου. Δι' αὐτὸ καὶ ἐγὼ φροντίζω μὲ μεγάλην προθυμίαν νὰ σᾶς παραθέτω κάθε ἡμέραν τὴν πτωχὴν αὐτὴν καὶ εὐτελεῖ τράπεζαν. Ἐ Διότι ἡ μεγάλη σας ὄρεξις καλύπτει τὴν λιτότητα τῆς τραπεζῆς καὶ κάνει νὰ φαίνωνται μεγάλα καὶ ὀφθονα τὰ μικρά. Αὐτὸ εἶναι δυνατόν νὰ τὸ διαπιστώσωμεν καὶ εἰς τὰ ὕλικα φαγητά. Δηλαδή, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος, ποῦ θὰ προσκαλέσῃ χορτάτους συνδαιτυμόνας, ἔστω καὶ ἂν τοὺς παραθέσῃ ὀφθονα καὶ ἀκριβὰ φαγητά, ὁ χορτασμός τῶν παρακαθημένων ἐξαφανίζει τὴν πολυτέλειαν τῶν προσφερθέντων καὶ πολλάς φορές θεωροῦνται χωρὶς ἀξίαν τὰ μεγάλα, ἐπειδὴ οἱ τρώγοντες δὲν τὰ παίρνουν μὲ εὐχαρίστησιν, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ποῦ θὰ προσκαλέσῃ πεινῶντας διὰ νὰ τοὺς κἀμῃ τὸ τραπέζι, ἔστω καὶ ἂν παραθέσῃ πτωχικὰ φαγητά, ὁ θὰ φανοῦν πλοῦσια καὶ ὀφθονα, διότι ἡ προθυμία καὶ ἡ ὄρεξις τῶν φιλοξενουμένων θὰ καταναλίσκῃ μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν τὰ προσφερόμενα. Κατὰ τὸν ἴδιον, λοιπὸν, τρόπον καὶ ἐγὼ, βασίζομενος εἰς τὴν πνευματικὴν σας ὄρεξιν, δὲν διστάζω, ἔστω καὶ ἂν διαθέτω εὐτελεῖ καὶ πτωχὴν τράπεζαν, νὰ τὴν παραθέσω συνεχῶς εἰς τὴν ἰδικὴν σας ἀγάπην. Αὐτὸ τὸ ἔλεγε καὶ κάποιος σοφός. «Εἶναι ἀνωτέρα ἡ φιλοξενία μὲ χόρτα, ἀλλὰ μὲ

1. Δηλαδή, ἐκ τῆς ἐρῆς τοῦ Μαμερῆ πλησίον τῆς Χεδράν.
2. Τὸ «πρὸς ἴλα» τοῦ κειμένου, σημαίνει πρὸς Νότον.
3. Ἐγκατεστάθη εἰς κάποιαν ἐρῆσον ἑσῶν, ἐρισκομένην μεταξὺ τῶν ἐρῆμων ἑδῆς καὶ Ἄσσορ, ἀπέναντι τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Αἰγύπτου.
4. Γεν. 20, 1. Τὰ Γεράρα ἐρῆσκονται πλησίον τῆς Μοσαίτης βαλῆσσης, περὶ τὰ 70 χιλ. νοτιοδυτικῶς τῆς Χεδράν, εἰς τὰ ὄρηια σύνορα τῆς ἐρῆμου Φαράν καὶ εἰς τὴν ἰσοῦ πρὸς Αἴγυτον.

ἀγάπην, παρὰ μὲ μισοῦσιν, ἀλλὰ μὲ ἐχθρότητα»,⁵ ὑποδεικνύων ὅτι ἡ ἀγάπη ἄλλοι διαφορετικὰ τὰ προσφερόμενα καὶ μὲ τὰ μάτια ἐκείνης τὰ εὐτελῆ φαίνονται πολυτελῆ καὶ τὰ μικρὰ μεγάλα. Ἐ. Ποῖον πρῶγμα, λοιπόν, θὰ ἦτο πλέον μακρότερον ἀπὸ ἐμένα, ὁ ὅποιος ἠμιλῶ πρὸς τόσον πολλοὺς ἀκροατάς, πού ἔχουν τόσην θερμὴν καὶ προσεκτικὴν ἀγάπην; Διότι τίποτε δὲν χρειάζεται τόσον ὁ ἠμιλητής, ὅσον τὴν καλὴν διάθεσιν τοῦ ἀκροατοῦ. Πραγματικά, ὅταν ἴδῃ τὴν προθυμίαν τῶν ἀκροατῶν του νὰ εἶναι θερμὴ, τονώνεται καὶ ὁ ἴδιος καὶ, ὅπως ἠμπορεῖ νὰ λεχθῆ, παίρνει δύναμιν μεγάλην, ἐπεὶ δὲ γνωρίζει ὅτι ὅσον πλουσιώτερον θὰ παραθέσῃ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν τράπεζαν, τόσον περισσώτερον θὰ αὐξηθῆ ἡ εὐπορία του.⁴⁵⁷ Α. Διότι εἰς τὰ πνευματικὰ ζητήματα συμβαίνει τὸ ἀντίθετον τῶν υλικῶν. Ἐκεῖ, δηλαδή, εἰς τὰ υλικά, ἡ ἀφθονία τῆς τραπέζης προκαλεῖ φθορὰν καὶ μειώνει τὴν περιουσίαν τοῦ προσφέροντος. Ἐνῶ ἐδῶ συμβαίνει ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον, δηλαδή, ὅσον περισσώτεροι εἶναι οἱ φιλοξενούμενοι, τόσον αὐξάνει ἡ περιουσία μας. Βέβαια, δὲν ἐννοῶ τὰ ἰδικά μου, ἀλλὰ ὅσα θὰ χρηρηγήσῃ ἡ θεία χάρις ἐκ τῆς φιλοφρονήσεως τῆς καὶ διὰ τὴν ἰδικὴν σας πνευματικὴν οικοδομίαν.

Ἐλάτε, λοιπόν, ἀφοῦ μὲ τόσην εὐχαρίστησιν καὶ προθυμίαν προσέχετε τὰ λεγόμενα, ἄς ἐρευνησώμεν καὶ πάλιν τὰ ἀναγνωσθέντα προσφάτως καὶ ἄς λάβωμεν τὸ κέρδος πού χαρίζει ἡ ἐρευνα αὐτοῦ τοῦ εἵδους. Ἐπειδὴ, βέβαια, σύμφωνα μὲ τὴν σπουδαίαν προτροπὴν τοῦ Χριστοῦ, πού εἶπεν Β. «Ἐρευνάτε τὰς Γραφάς»,⁶ ὑπάρχει μεγάλος θησαυρὸς μέσα εἰς τὰς Γραφάς καὶ μάλιστα κρυμμένος εἰς τὸ βάθος, δι' αὐτὸ χρειάζεται ἐρευνα, ὥστε, ἀφοῦ γνωρίσωμεν τὴν δύναμιν πού κρύπτεται εἰς τὸ βάθος, νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ λάβωμεν μεγάλην ὠφέλειαν ἀπὸ ἐκεῖ. Ἐς ἄλλου, δι' αὐτὸ καὶ ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος ἀρρόντισε νὰ μᾶς παραδοθῶν διὰ τῆς Γραφῆς αἱ ἀρεταὶ ἄλλων ἐν γένει τῶν δικαίων, ὥστε καὶ ἡμεῖς νὰ ἔχωμεν συνεχῆ διδασκαλίαν καὶ νὰ ρυθμίζωμεν τὴν ζωὴν μας πρὸς ζῆλον καὶ μίμησιν τῶν δικαίων ἐκείνων.

⁷ Ἄς ἀκούσωμεν, λοιπόν, τί θέλει καὶ σήμερον νὰ μᾶς διηγηθῆ ἡ θεία Γραφή διὰ τὸν πατριάρχην. «Ὁ Ἀβραάμ

5. Ματθ. 15, 17.
6. Ἰωάν. 5, 39.

κατηθύνη ἐκεῖθεν», λέγει, «πρὸς Νότον καὶ ἐγκατεστάθη μεταξὺ Κάδης καὶ τῆς ἐρήμου Σούρ». Ἀπὸ ἐκεῖ μετέβη καὶ κατώκησε προσωρινῶς εἰς Γέραρα.⁷ «Καὶ κατηθύνη ἐκεῖθεν», λέγει, Ἀπὸ ποῦ ἐκίνησεν; Μά, ἀπὸ τῶν τόπων ὅπου εἶχε στήσῃ τὴν σκηνὴν του καὶ ὅπου ἠξιώθη νὰ φιλοξενήσῃ τὸν Κύριον τῶν δούλων με τοὺς ἀγγέλους. Ἀπὸ ἐκεῖ, λέγει, ἀφοῦ ἔφυγε, «κατώκησε προσωρινῶς εἰς τὰ Γέραρα». Κύτταξε τὴν διαγωγὴν τῶν δικαίων, πόσον ἀπλή καὶ ἀπέριττος ἦτο, πόσον εὐκόλα μετηνώστειον καὶ σὰν πάροικοι καὶ παρεπίδημοι, ἔτσι ἐτακτοποῖον τὴν ζωὴν των, καὶ ἄλλοτε μὲν ἐδῶ, ἄλλοτε δὲ ἐκεῖ ἔστησαν τὴν σκηνὴν των, σὰν νὰ ἔξων εἰς ξένην χώραν. Β. Ὅχι ὅπως κάνομεν ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι κατοικοῦμεν τὴν ξένην χώραν σὰν νὰ ἦτο πατρίς μας, οἰκοδομοῦμεν λαμπρὰς οἰκίας, στοάς, περιπάτους,⁸ ἀποκτώμεν χωράφια, κατασκευάζομεν λουτρά καὶ ἄλλα ἀμέτρητα πράττομεν. Ἀλλὰ κύτταξε ὅτι ὁ δίκαιος περιορίζει τὴν περιουσίαν του ἄλλην μόνον εἰς τοὺς γεννηθέντας εἰς τὸν οἶκόν του δούλους καὶ εἰς τὰ ποιμνία καὶ ποῦθεν δὲν ἐγκαθίσταται μονίμως, ἀλλ' ἄλλοτε μὲν στήνει τὴν σκηνὴν του εἰς τὴν Βεθλὴλ, ἄλλοτε δὲ παρὰ τὴν ἐρῶν Μομβρῆ, ἄλλοτε πάλιν κατέρχεται εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τώρα κατασκηνώνει εἰς τὰ Γέραρα καὶ ὑπομένει τὰ πάντα μὲ εὐκολίαν Ε καὶ ἔτσι ἀποδεικνύει μὲ ὅλα αὐτὰ καθαρὰ τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν Κύριον. Καὶ ὕστερα ἀπὸ τόσας μεγάλας ὑποσχέσεις καὶ ἐπαγγελίας, πού τοῦ εἶχε δώσει ὁ Θεός, μολοντί ἄλλοτε νὰ περιβάλλεται ἀπὸ τόσους κινδύνους καὶ νὰ περιπίπτῃ εἰς ποικίλους καὶ διαφόρους πειρασμούς, ἐν τούτοις, σὰν ἀδάμας, παραμένει σταθερὸς καὶ ἀμετάβλητος, ἀποδεικνύων τὴν φιλόθεον ψυχὴν του, χωρὶς νὰ τὸν καθιστᾷ κωθρότερον κανένα ἀπὸ τὰ παρεμβαλλόμενα ἐμπόδια.

Κύτταξε, λοιπόν, καὶ τώρα, ἀγαπητέ μου, ποῖος πειρασμὸς τὸν εὕρσκει καὶ εἰς τὰ Γέραρα, καὶ θαύμασε τὴν ἀνδρείαν τῆς ἀρετῆς τοῦ δικαίου,⁴⁵⁸ Α μὲ ποῖον τρόπον αὐτὸ πού κανένας δὲν ἠμποροῦσε νὰ ὑποφέρῃ καὶ οὔτε νὰ τὸ ἀκούσῃ δὲν θὰ ἐδέχετο, τοῦτο αὐτὸς ὑπέμεινε, χωρὶς νὰ ἀγανακτῆ, χωρὶς νὰ ζητῆ εὐθύναν ἀπὸ τὸν Κύριον διὰ

7. Βλέπε τὰς σημειώσεις 1 - 4 τῆς παραρτήσεως ἑμμέλης.

8. Περὶ τῆς ἀρετῆς κατὰ τὸν ἄλλον διὰ περιπάτου, πού πολλὰς φορές εἶναι ἐπιδοσεγος.

τά συμβαίνοντα, όπως κάνουν πολλοί από τους ανθρώπους και μάλιστα, μολονότι πιέζονται από ανυπολόγιστα βάρη αμαρτιών. Όταν, λοιπόν, συναντήσουν δυσκολία, αμέσως έρευνώντας και εξετάζοντας λέγουν: Διότι συνέβη τό και τό; Και διά ποιόν λόγον έπετράπη να γίνει αυτό; Μά ο δικαίος δεν συμπεριφέρεται τοιοιτοτρόπως, δι' αυτό και του έδωθη μεγαλύτερα βοήθεια εκ του ουρανού. Πραγματικά, αυτό είναι τό γνώρισμα του εγνώμονος δούλου, να μη έρευνά δηλαδή κανένα από όσα γίνονται από τον Κύριόν του, αλλά να δέχεται τά πάντα σιωπηρώς και με μεγάλην ευχαρίστησιν.

Β Και πρόσεξε, ότι με όλους τους άλλοπαλλήλους πειρασμούς ή άρετή του δικαίου λάμπει περισσότερο, αφού ο Θεός διά μέσου όλων αυτών δοξάζει αυτόν. Πραγματικά, όπως ακριβώς, όταν έπήγεν εις την Αίγυπτον, σαν άγνωστος και ξένος και από όλους άγνωσόμενος, έπέστρεψεν από εκεί αφνιδια με μεγάλην τιμήν, έτσι και τώρα, έγκατασταθείς εις τά Γέραρα, κατ' άρχάς κάνει ό,τι έξαρτάται από αυτόν, ενώ εις την συνέχειαν του προσφέρει ο Θεός τόσην βοήθειαν, ώστε και ο βασιλεύς της χώρας και οι κάτοικοι της περιοχής C να συναγωνίζονται εις τό να τιμήσουν από πάσης απόψεως τον δικαίον. «Ο 'Αβραάμ φθάσας εις τά Γέραρα και όμιλών περί της γυναικός του Σάρρας ειπε», λέγει ή Γραφή, «ότι είναι άδελφή του. Έφοδίσθη να ειπή ότι είναι σύζυγός του, μη τυχόν φονεύσουν αυτόν οι κάτοικοι της πόλεως εκείνης εξ αίτίας της». ⁹ Κύτταξε, ότι ή ψυχή του δικαίου έπιλοορκείτο από τυραννικά πάθη και ο φόβος τον έπιέξεν. 'Αλλά μολονότι ο πρώτος φόβος ήτο πολύ θαρύς, δηλαδή ο φόβος να προδοθή από την σύζυγόν του, έν τούτοις ο φόβος αυτός έτίθετο εις τό περιθώριον από τον φόβον του θανάτου. Διότι διά να αποφυγή αυτόν, άνέχεται να δλεπή την σύντροφον του δίου του να περιέρχεται εις τά χέρια του βασιλέως. Πόσον δέ ανυπόφορον είναι αυτό, γνωρίζουν όσοι έχουν σύζυγους. **Δ** Δι' αυτό και κάποιος ασφός έλεγε: «Είναι γεμάτη από ζήλια ή καρδιά του συζύγου της πόρνης γυναίκας, δι' αυτό δεν θα την λυπηθή κατά την ήμέραν που θα δικάζεται και δεν θα αλλάξη την έξέραν του με κανένα λύτρον». ¹⁰ 'Αλλά τό θαρύ αυτό πά-

9. Γεν. 20, 2.
10. Παροιμ. 6, 34-35.

θος, που δι' όλους είναι ανυπόφορον, κύτταξε πόσον γενναία τό υποφέρει ο δικαίος, επειδή έφοδείο τον θάνατον. Τό ίδιον πρόγμα συμβαίνει συνήθως και εις τά σωματικά πάθηματα. Όταν, δηλαδή, δύο πάθηματα συγχρόνως προσβάλλουν τό σώμα μας, ή έντασις του ενός καλύπτει τό άλλον και μίς απορροφά εξ ολοκλήρου ο πόνος εκείνου και πολλές φορές δεν αντιλαμβάνόμεθα καθόλου τό άλλο, επειδή ο μεγάλος πόνος μίς κατέχει και δεν μίς αφήνει καιρόν να γνωρίσωμεν τό μικρότερον πάθος. Έ Κατά τον ίδιον, λοιπόν, τρόπον και ο δικαίος 'Αβραάμ, επειδή έβλεπε να τον απειλή ήμεσα ο φόβος του θανάτου, θεωρεί όλα τά άλλα υποφερτά.

'Αλλά, αγαπητέ μου, άκούων αυτά, να μη κατηγορήσης τον δικαίον διά μικροψυχίαν, επειδή έφοδίσθη τον θάνατον, μά, θαύμασε την φιλανθρωπίαν που έδειξε προς ήμιάς ο Κύριός μας, διότι τον θάνατον που τότε ήτο φοβερός εις τους δικαίους και αγίους εκείνους, αυτόν τώρα κατέστησεν ευκαταφρόνητον ο Χριστός, και αυτόν που έφοδίσθησαν οι ένάρετοι εκείνοι, που τόσην παρησίαν είχαν ένώπιον του Θεού, αυτόν τώρα περιφρονούν και νέει και κόραι τρυφερά. ⁴⁵⁹ **Α** Διότι δεν είναι πλέον θάνατος, παρά ύπνος και αποδημία και μετάδοσις από τά χειρότερα προς τά ανώτερα. Πραγματικά, ο θάνατος του Κυρίου μίς έχάρισε την άθανασίαν και με την κάθοδόν του εις τον 'Αδην διέλυσε τά νεύρα αυτού και κατήργησε την δύναμίν του. Και αυτόν, που πρό αυτού ήτο φοβερός και δμειλικτος, αυτόν κατέστηρε τόσο ευκαταφρόνητον, ώστε μερικοί να σπεύδουν και να έπίζητουν την μετάδοσίν των προς τά εκεί. Δι' αυτό και ο Παύλος φωνάζει δυνατά λέγων «(Έπιθυμώ) να φύγω από την ζωήν αυτήν και να είμαι μαζί με τον Χριστόν, διότι αυτό είναι άσυνκρίτως καλύτερον δι' έμέ». ¹¹ 'Αλλ' όλα αυτά συμβαίνουιν τώρα, μετά την παρουσίαν του Χριστού, **Β** μετά την συντριβήν των χαλκών θυρών του 'Αδου, μετά την άνατολήν του ήλιου της δικαιοσύνης εις ολοκλήρον την οικουμένην. Μά, τότε είχε φοβεράν όψιν ο θάνατος και συνετάρασσε τον νούν των δικαίων εκείνων ανδρών, δι' αυτό και όλα τά άλλα κακά τά υπέφεραν με εύκολιαν, έστω και αν ήσαν ανυπόφορα.

Δι' αυτόν τον λόγον και ο δικαίος 'Αβραάμ, επειδή

11. Έφεσ. 1, 23.

ἐφοβείτο τὰς παγίδας τῶν κατοίκων τῶν Γεράρων, ἐγκαθίσταται ἐκεῖ ὅχι ὡς ἔχων σύζυγον, ἀλλὰ ὡς φέρων τὴν ἀδελφὴν μαζί του. Καὶ ὅπως παρεχώρησεν ὁ Θεὸς νὰ κατέβῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον, Ἐπειδὴ ἤθελε νὰ γνωρίσουν τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου οἱ ἀγνώμονες καὶ ἀνοήτοισι ἄκαιοι, ἔτσι καὶ ἐν προκειμένῳ δεκνύει τὴν μακροθυμίαν τοῦ ὁ Θεός, ὥστε, ἂψ' ἐνὸς μὲν νὰ διαλάβῃ διὰ μέσου δλων ἡ ὑπακομὴ τοῦ δικαίου, ἂψ' ἑτέρου δὲ νὰ καταστῇ γνωστὴ εἰς ὅλους ἡ εὐνοια τοῦ Θεοῦ δι' αὐτόν.

«Ὁ Ἄδιδμέλεχ ὁ βασιλεὺς τῶν Γεράρων ἀπέστειλεν ἀνθρώπους διὰ νὰ λάθουν τὴν Σάρραν διὰ νὰ ἔχη αὐτὴν ὡς σύζυγον του.»¹² Σκέψου, σὲ παρακαλῶ, τὴν θύελλαν τῶν σκέψεων, ποῦ ὤφισται ὁ δικαίος, δταν ἔδλεπε τὴν γυναῖκά του νὰ ἀρπάξεται, χωρὶς νὰ ἔμπορῇ νὰ ἀντιτάξῃ καμμίαν ἀντίρρασην. Ὅλα, θέβαια, τὰ ὑπέφερε σιωπηλῶς, ἐπειδὴ ἐγκώριζεν ὅτι δὲν θὰ τὸν περιφρονήσῃ ὁ Κύριος, ἀλλὰ γρήγορα θὰ τοῦ στείλῃ τὴν βοήθειάν του. Ὁ Μά, πρέπει νὰ θαυμάσωμεν καὶ τῆς Σάρρας τὴν μεγάλην φιλοστοργίαν, διότι ἐπιθυμῆι νὰ προφυλάξῃ τὸν δικαίον ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου. Διότι ἠδύνατο νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν προσποίησιν καὶ νὰ ἀποφύγῃ τὴν θεθαίαν ἀτίμιωσιν. Ἄλλὰ τὰ ὑπέφερεν ὅλα μὲ γενναϊότητα, διὰ νὰ προσφέρῃ τὴν σωτηρίαν εἰς τὸν δικαίον. Καὶ, ἔτσι, ἐπαληθεύων ἐκεῖνο ποῦ εἶχε λεχθῆ, ὅτι, θηλαδῆ καὶ δύο θὰ γίνουσι μία σὰρξ.¹³ Ἀφοῦ, λοιπόν, ἦσαν μία σὰρξ, τὸσον ἐφρόντιζεν ὁ ἕνας διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἄλλου καὶ τὸσην ἀγάπην εἶχαν μεταξύ των, ὅαν νὰ ἦσαν ἕνα σῶμα καὶ μία ψυχῆ.

Ἄς τὰ ἀκούουν αὐτὰ οἱ ἄνδρες, ἄς τὰ ἀκούουν καὶ αἱ γυναῖκες. Ἐ Αἱ γυναῖκες μὲν, διὰ νὰ δεκνύουσιν τὸσην ἀγάπην πρὸς τοὺς ἄνδρας των καὶ τίποτε νὰ μὴ προτιμοῦν ἀπὸ τὴν σωτηρίαν ἐκείνων. Οἱ δὲ ἄνδρες, διὰ νὰ ἔχουν ὁμοίως τὴν ἴδιαν ἀγάπην πρὸς τὰς γυναῖκάς των καὶ νὰ πράττουσι τὰ πάντα, ὅαν νὰ ἔχουν μίαν ψυχὴν καὶ ἕνα σῶμα μὲ αὐτάς. Διότι αὐτὸ εἶναι ἡ ἀληθινὴ συζυγία, δταν ὑπάρχῃ, δηλαδῆ, τὸσον μεγάλη συμφωνία μεταξύ τῶν συζύγων, δταν τὸσσος εἶναι ὁ μεταξύ των σύνδεσμος, δταν ἔτσι τοὺς ἐνώνει ἡ ἀγάπη. Πραγματικῶς, ὅπως δὲν ἔμπορεῖ ποτὲ ἕνα σῶμα νὰ ἐπαναστατήσῃ ἐναντίον τοῦ

12. Γεν. 20, 2.
18. Ἐ. ε. 2, 24.

ἑαυτοῦ του, ὅτε ἡ ψυχὴ ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ τῆς, ἔτσι νὰ μὴ στρέφονται ὁ ἕνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου, ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα, ἀλλὰ πρέπει νὰ παραμένουσιν ἡνωμένοι. Διότι τότε θὰ καταστῇ δυνατόν νὰ ἀποκτήσουσι ἀνυπολόγιστα ἀγαθὰ.¹⁴ Ἀ βέβαια, ὅπου ὑπάρχει μεγάλη ὁμόνοια, ἐκεῖ συγκεντρώνονται ὅλα τὰ ἀγαθὰ, ἐκεῖ ἐπικρατεῖ ἡ εἰρήνη, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ πνευματικὴ εὐφροσύνη. Πουθενὰ δὲν διεξάγεται πόλεμος, πουθενὰ δὲν γίνεται μάχη, πουθενὰ δὲν κυριαρχοῦν ἡ ἐχθρα καὶ ἡ φιλονικία, ἀλλ' ὅλα αὐτὰ τίθενται εἰς τὸ περιθώριον, διότι ἡ ρίζα τῶν ἀγαθῶν, ἐννοῶ τὴν ὁμόνοιαν, τὰ ἐξαρτῶνται ὅλα.

«Ὁ Ἄδιδμέλεχ ὁ βασιλεὺς τῶν Γεράρων ἀπέστειλεν ἀνθρώπους καὶ ἔλαβε τὴν Σάρραν διὰ νὰ τὴν ἔχη ὡς σύζυγον του. Ὁ Θεός, ὅμως, παρουσιάσθη πρὸς τὸν Ἄδιδμέλεχ τὴν νύκτα εἰς τὸ δνειρόν του καὶ εἶπε Ἰσοῦ σὺ ἀποθνήσκεις ἐξ αἰτίας τῆς γυναίκος Σάρρας, τὴν ὅποιαν ἔλαβες. Αὐτὴ εἶναι σύζυγος τοῦ Ἀβραάμ.»¹⁵ Κύτταξέ τὴν φιλοκωρυπίαν τοῦ Θεοῦ. Ὅταν, δηλαδῆ, εἶβεν ὅτι ὁ δικαίος ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ θανάτου ὑπέμεινε μὲ γενναϊότητα τὴν ἀρπαγὴν τῆς Σάρρας, ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν ἐπῆρε πιστεύων ὅτι εἶναι ἀδελφὴ τοῦ δικαίου, τότε πλέον φανερῶνται τὴν ἰδικὴν του πρόνοιαν **Β** καὶ ἔτσι συγχρόνως, ἂψ' ἐνὸς μὲν ἀποδεκνύει λαμπρότερον τὸν δικαίον καὶ ἀπαλλάσσει τὴν Σάρραν ἀπὸ τὴν ταπεινώσιν, ἂψ' ἑτέρου δὲ προφυλάσσει καὶ τὸν βασιλέα ἀπὸ τὴν διάπραξιν τῆς μαρτίας. «Ὁ Θεός, ὅμως, παρουσιάσθη πρὸς τὸν Ἄδιδμέλεχ τὴν νύκτα εἰς τὸ δνειρόν του». Κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ὕπνου, λέγει ἡ Γραφή, (παραουσιάσθη ὁ Θεός), ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τὸν προφυλάξῃ ἀπὸ τὴν παρανομίαν, καὶ τοῦ ἀπεκάλυψε τὴν ἀλήθειαν, τοῦ ἐγνωρίσεν ὅσα ἦγονε καὶ τοῦ ἐπροκάλυψε μεγάλον φόβον, ἀφοῦ τὸν ἠπειλάσεν μὲ θάνατον. «Ἰσοῦ σὺ ἀποθνήσκεις», λέγει, ἀξ αἰτίας τῆς γυναίκος Σάρρας, τὴν ὅποιαν ἔλαβες. Αὐτὴ εἶναι σύζυγος τοῦ Ἀβραάμ. Ὁ Ἄδιδμέλεχ δὲ δὲν ἠγγίασεν αὐτὴν.»¹⁶ Ἐ Ὅλα δὲ αὐτὰ ἔγιναν διὰ νὰ ἐπαληθεύῃ ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν πατριάρχην. Ἐπειδὴ, δηλαδῆ, πρὸ ὀλίγου χρόνου εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς τὸν Ἀβραάμ ὅτι θὰ γεννηθῇ ὁ Ἰσαὰκ ἐκ τῆς Σάρρας καὶ ἐπληρώσῃ πλέον ὁ καιρὸς τοῦ τοκετοῦ, διὰ νὰ μὴ θλάψῃ κατὰ τὴν τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θε-

14. Ἐ. ε. 20, 2-3.
15. Ἐ. ε. σ. 3-4.

οὔ, ἐμβάλλει τόσον φόβον εἰς τὸν Ἀδιμέλεχ, ὥστε κατε-
 τράμαξεν αὐτός καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐγγίσῃ τὴν Σάρρα.
 Δι' αὐτὰ, θέθαισι, προσέθεσεν ἡ θεὰ Γραφή ὅτι «Ὁ Ἀδι-
 μέλεχ δὲν ἤγγισεν αὐτήν». Ἄλλ' ἐπὶ πλέον ἀπολογεῖται
 διὰ τὸ τόλμημά του καὶ λέγει· «Κύριε, θὰ τιμωρήσῃς διὰ
 θανάτου τὴν ἀγνοίαν δικαίων ἀνθρώπων;»¹⁶ Μήπως, λέγει,
 ἐγνώρισα ὅτι εἶναι γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸ ἔκανα αὐτό; Ἡ
 μήπως, θέθαισι, ἤθελα νὰ ἀδικήσω τὸν ξένον; Μήπως τὴν
 ἀφήρσα, θεωρῶν αὐτὴν σύζυγόν μου; Ὁχι. Προέβην εἰς
 τὴν πράξιν αὐτὴν μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ πάρω
 τὴν ἀδελφὴν του καὶ πιστεύων ὅτι καὶ αὐτὴν καὶ τὸν ἴδιον
 θὰ τιμῶμαι τοιοῦτοτρόπως. «Θὰ τιμωρήσῃς, λοιπόν, διὰ
 θανάτου τὴν ἀγνοίαν δικαίων ἀνθρώπων;». Θὰ μὲ τιμωρή-
 σῃς, λέγει, μὲ θάνατον, ἀφοῦ ἐνήργησα σύμφωνα μὲ τὸ
 δίκαιον; Ἐν συνεχείᾳ ἀμιγρῶς σαφέστερα, λέγει· «Αὐτὸς
 δὲν μοῦ εἶπεν, ὅτι εἶναι ἀδελφὴ μου καὶ αὐτὴ ἡ ἴδια δὲν μοῦ
 εἶπεν ὅτι εἶναι ἀδελφός μου;»¹⁷ Κύτταξε πόσῃ ἁμόνοιαν
 καὶ συμφωνίαν εἶχαν ὁ Ἀβραὰμ καὶ ἡ Σάρρα. Καὶ αὐτὸς,
 λέγει, μοῦ εἶπεν αὐτὸ καὶ αὐτὴ συμφώνησεν μὲ τὰ λεγόμε-
 νά μου. «Ἐπομένως, μὲ καθαρὰν καρδίαν καὶ καθαρὰς
 χεῖρας ἔκανα τοῦτο, λαθὼν αὐτὴν ὡς σύζυγόν μου»¹⁸ λέ-
 γει. Ἐ δὲν τὸ ἔκανα μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ δια-
 πράξω κάτι τὸ παράνομον, ἀλλὰ μὲ τὴν πεποιθήσιν ὅτι
 πράττω κάτι τὸ νόμιμον καὶ τὸ ἐπιτρεπόμενον, χωρὶς νὰ
 ἔχω καρμίαν πρόθεσιν νὰ τὸν προσβάλω. Τί κάνει, λοι-
 πόν, ὁ φιλόνητος Κύριος; «Εἶπε δὲ ὁ Θεὸς εἰς αὐτὸν
 κατ' ὄναρ»¹⁹· Κύτταξε πόσον συγκαταβαίνει ὁ Κύριος τῶν
 ὀλων, ἀποδεκνύων δι' ὀλων τὴν ἀγαθότητά του. «Καὶ ἐ-
 γὼ κατάλαθον, ὅτι μὲ καθαρὰν καρδίαν ἔκανες αὐτό»²⁰
 λέγει ὁ Θεός. Γνωρίζω καλά, λέγει, ὅτι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐδη-
 μιούργησαν τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν²¹· Ἄ καὶ ὅτι ἐσὺ τὸ ἔ-
 κανες αὐτὸ ἐξαπατηθεὶς ἀπὸ τὰ λεγόμενά των. Καὶ δι' αὐ-
 τὸν τὸν λόγον, διὰ νὰ μὴ ἀμαρτήσῃς παρασυρόμενος ἀ-
 πὸ τὴν ἐπάτην αὐτῶν, «σὲ ἐλυπήθηκα, ὥστε νὰ μὴ ἀμαρ-
 τήσῃς ἐνώπιόν μου»²².

Μεγάλη ἡ συγκατάθεσις τῶν λόγων αὐτῶν καὶ μεγί-

16. *E. 2. σ. 4.
 17. *E. 2. σ. 5.
 18. *E. 2.
 19. *E. 2. σ. 6.
 20. *E. 2.
 21. *E. 2.

στη ἡ φιλονητοσύνη τοῦ Κυρίου. Εἰς ἐμένα, λέγει, ἐπρόκει-
 το νὰ διαπραχθῇ τὸ ἀμάρτημα. Ὅπως ἀκριβῶς συμβαί-
 νει μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν, δηλαδή, κάποιοι προσβά-
 λῃ ἕνα ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας τὸν ὁποῖον πολὺ τιμᾷ ὁ κύ-
 ριος του, θεωρεῖ προσωπικὴν του τὴν προσβολὴν ὁ κύ-
 ριος καὶ λέγει, ὅτι ἐμένα προσέβαλες μὲ ὅσα κακὰ ἔκανες
 εἰς τὸν δούλόν μου, διότι, ὅτι γίνεται εἰς ἐκεῖνον εἶναι ὡς
 νὰ γίνεται εἰς ἐμένα, κατὰ τὸν ἴδιον, λοιπόν, τρόπον καὶ ὁ
 ἀγαθὸς Κύριος «σὲ ἐλυπήθηκα», λέγει, ὥστε νὰ μὴ ἀ-
 μαρτήσῃς ἐνώπιόν μου». Β' ἱδικοί μου δούλοι εἶναι, λέγει,
 καὶ τόσον παλὺ ἐνδιαφέρομαι δι' αὐτούς, ὥστε θεωρῶ ὅταν
 νὰ γίνωνται εἰς ἐμέ, ὅσα γίνονται εἰς αὐτούς, εἴτε εἶναι ἀ-
 γαθὰ εἴτε κακὰ. «Διὰ τοῦτο δὲν σὲ θύρησα νὰ ἐγγίης αὐ-
 τήν»²³· Ἐπειδὴ, λοιπόν, παλὺ φροντίζω δι' αὐτούς καὶ ἐ-
 πειθὴ ἐγνώρισα ὅτι ἐξ ἀγνοίας ἐσκόπευες νὰ προσβάλῃς
 αὐτούς, «σὲ ἐλυπήθηκα, ὥστε νὰ μὴ ἀμαρτήσῃς ἐνώπιόν
 μου». Συνεπῶς, νὰ μὴ θεωρῆς τὸν Ἀβραὰμ ὡς ἕνα ἀ-
 πλὸν καὶ τυχαῖον ἄνθρωπον, ἀλλὰ γνώριζε ὅτι εἶναι ἕνας
 ἀπὸ τοὺς πλέον ἀγαπητοὺς μου καὶ ἀπὸ αὐτοὺς πρὸς συν-
 θέουσαι στενά μαζί μου. Ἐώρα, λοιπόν, γύρισε πίσω τὴν
 γυναῖκα εἰς τὸν σύζυγόν της, C διότι αὐτὸς εἶναι προφη-
 τὴς, θὰ προσευχηθῇ διὰ σὲ καὶ δὲν θὰ τιμωρηθῇς διὰ θά-
 νατου»²⁴· Κύτταξε μὲ ποῖον τρόπον ἀποκαλύπτει τὴν ἀ-
 ρετὴν τοῦ δικαίου, τὸν ὀνομάζει προφήτην καὶ σχεδὸν
 προσηγορεύει τὸν βασιλεῖα νὰ γίνῃ ὑπηρέτης αὐτοῦ. «Θὰ
 προσευχηθῇ», λέγει, «διὰ σὲ καὶ δὲν θὰ τιμωρηθῇς διὰ θά-
 νατου». Ἐκεῖνος, λοιπόν, ἐπειδὴ ἐροδῆθη μήπως τὸν θανα-
 τώσῃς ἐσὺ, ἐδημιούργησε τὴν προσποίησιν αὐτὴν καὶ
 σχεδὸν ἐδοξήθησεν εἰς τὴν ἀτίμωσιν τῆς Σάρρας. Γνωρίζε,
 ὁμοῦ, ὅτι οἱ προσευχοὶ αὐτοῦ θὰ σοῦ χαρίσων τὴν ζω-
 ῆν σου.

Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ ἀδιαφορήσῃ διὰ τὰς ἐντολάς αὐ-
 τὰς, ἐπειδὴ πιθανὸν νὰ ἐφλογίζετο ἀπὸ τὴν σαρκικὴν ἐπι-
 θυμίαν καὶ νὰ ἐνέκωτο ἀπὸ τὸ κάλλος τῆς Σάρρας, ὁ Θε-
 ος ἐπορεύσκει τὸν φόβον καὶ τὸν ἀπειλεῖ ὅτι θὰ τοῦ δώ-
 σῃ μεγαλύτεραν τιμωρίαν. D «Ἐάν, ὁμοῦ, δὲν τὴν ἐπι-
 στρέψῃς», λέγει, «μιάθε ὅτι θὰ τιμωρηθῇς διὰ θανάτου σὺ

22. *R. 2.

23. *E. 2. σ. 7. Περὶ τοῦ Ἀβραὰμ ὡς προφήτου πρὸς τὸν ἴδιον. 8. 50.
 ἐν καὶ ἡ λέξις προφήτης δύναται νὰ ἔχη τὴν ἴδιαν ἀπὸ μόνον τοῦ προ-
 λέγοντος τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ καὶ τοῦ εὐαγγελιστοῦ ἀνθρώπου τοῦ μετὰ τοῦ θεοῦ
 συνθεμένου στενά καὶ προσεχόντος διὰ τὸν εὐαγγέλιον.

καὶ ὄλοι οἱ ἰδικοί σου».²⁴ Δὲν θὰ ὑποστής ἐσὺ μόνον τὴν τιμωρίαν τῆς παρακοῆς, λέγει, ἀλλὰ καὶ ὄλοι οἱ ἰδικοί σου θὰ ἀποθάνουν ἐξ αἰτίας σου. Ἐξ ἄλλου, δι' αὐτὸ ὁ Θεὸς συζητεῖ ὅλα αὐτὰ μὲ αὐτὸν κατὰ τὴν δίκαιαν τῆς νυκτός, ὥστε νὰ δεχθῆ μὲ ἡσυχίαν τὴν συμβουλήν καὶ μὲ μεγάλον φόβον πραγματοποιήσῃ τὴν ἐντολήν πού τοῦ ἐδόθη. Πραγματικά, «ὁ Ἀβιμέλεχ», λέγει ἡ Γραφή, «ἠγγέθη λίαν πρωί, προσεκάλεσεν δούλους τοὺς δούλους του καὶ εἶπεν εἰς ἐπιτήκειον πάντων τὰ λόγια αὐτά».²⁵

Κύτταξε μὲ ποῖον τρόπον ὁ βασιλεὺς γίνεται κήρυξ τῆς ἀρετῆς τοῦ δικαίου Ἐ καὶ τὸν καθιστᾷ γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους του. Πραγματικά, ἀφοῦ ἐκάλεσε, λέγει, δούλους τοὺς δούλους του διηγήθη εἰς αὐτοὺς ὅλα ὅσα τοῦ ἀπεκάλυψεν ὁ Θεός, ὥστε νὰ γνωρίσουν ὄλοι καὶ τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν φροντίδα πού ἤξιώθη νὰ ἔχη ἀπὸ τὸν Κύριον ἕνεκα τοῦ ἐναρέτου χαρακτήρος καὶ τῆς συμπεριφορᾶς του ἐν γένει. «Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ βασιλέως ἐφοβήθησαν πολὺ, ὅταν ἤκουσαν αὐτά».²⁶ Εἶδες ὅτι ὁ δίκαιος δὲν ἔκανε δάκρυα καὶ τυχὰς τὰς μεταναστεῦσαις; Πραγματικά, ἐὰν ἔμενον εἰς τὸ μέρος, ὅπου εἶχε προηγουμένως ἐγκατασταθῆ, πὼς θὰ ἠδύνατο ὄλοι οἱ κάτοικοι τῶν Γεράρων νὰ γνωρίσουν πόση πρόνοιαν δεκνύει ὁ Θεός διὰ τὸν δίκαιον; ⁴⁶² Α «Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ βασιλέως ἐφοβήθησαν πολὺ, ὅταν ἤκουσαν αὐτά». Τοὺς ἐκυρίευσεν μεγάλος φόβος, κατελήφθησαν ἀπὸ ἀγωνίαν διὰ τὸ κάθε τι. Ἐπειτα, λέγει ὁ Ἀβιμέλεχ ἐκάλεσε τὸν Ἀβραάμ.²⁷ Σκέψου, σὲ παρακαλῶ, μὲ πόσῃ λομπρότητι εἰσάγεται ὁ δίκαιος πρὸς τὸν βασιλέα, αὐτὸς πού πρὸ ὀλίγου ἔθεωρεῖτο ἀπὸ αὐτοὺς ἀξίος περιφρονήσεως καὶ τὸν ἐπαίρναν σὺν κάποιοι ἀλήτην καὶ ξένον. Ἀφοῦ συνεκεντρώθησαν ὄλοι μαζί, καλεῖται ὁ πατριάρχης, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ κανένα ἀπὸ αὐτοὺς προηγουμένως, καὶ μαθαίνει ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν βασιλέα τὰ ὅσα ἔκανε ὁ Θεός εἰς αὐτὸν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ. Β Πραγματικά, «εἶπεν εἰς αὐτόν. Διατί μᾶς τὸ ἔκανες αὐτό; Μήπως σοῦ ἐπταίσαμεν εἰς τίποτε, ὥστε νὰ καταλογισθῆ εἰς ἐμέ καὶ εἰς ὄλην τὴν βασιλείαν μου τοιαύτη εὐθύνῃ; Προ-

24. *Ε. 2.

25. *Ε. 2. στ. 8.

26. *Ε. 2.

27. *Ε. 2. στ. 9-10.

γμα τὸ ὅποιον δὲν ἐπιτρέπεται οὐδεὶς νὰ κάνῃ, τὸ ἔχει κάνει σὺ εἰς ἐμέ. Διὰ ποῖον σκοπὸν τὸ ἔκανες αὐτό;»²⁸ Διατί, λέγει, ἠθέλησες νὰ μὲ ρίψῃς εἰς τόσον μεγάλην ἀμαρτίαν; Διὰ ποῖον λόγον καὶ τί ἐσκέφθης καὶ ἔκανες αὐτό; Κύτταξε, ὅτι μὲ τὰ ἰδικὰ του λόγια ἀποκαλύπτει τὴν ἀπειλήν πού τοῦ ἔκανε ὁ Θεός. Ἐπειδὴ, δηλαδή, τοῦ εἶπεν ὁ Θεός, ὅτι ἐὰν δὲν τὴν ἐπιτρέψῃς, θὰ τιμωρηθῆς διὰ θανάτου σὺ καὶ ὄλοι οἱ ἰδικοί σου», αὐτὸ ἀκριβῶς ἐξηγῶν ὁ Ἀβιμέλεχ λέγει «Μήπως σοῦ ἐπταίσασι εἰς κάτι, ὥστε νὰ καταλογισθῆ εἰς ἐμέ καὶ εἰς ὄλην τὴν βασιλείαν μου τοιαύτη εὐθύνῃ;». Διότι μήπως ἡ τιμωρία θὰ περιορίζετο μόνον εἰς ἐμένα; Ἀντίθετα, ὄλη μου ἡ βασιλεία ἐπρόκειτο νὰ ἀφανισθῆ καθ' ὅλακληρίαν, ἐξ αἰτίας τῆς ἀπίστης πού ἔκανες ἐσὺ. «Διὰ ποῖον σκοπὸν τὸ ἔκανες αὐτό;».

Πρόσεξε εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ἀγαπητέ μου, τὸ φρόνημα τοῦ δικαίου, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς ἀπολογίας του τοὺς προσφέρει διδασκαλίαν θεογνωσίας. «Τὸ ἔκανα αὐτό, λέγει, διότι εἶπα· Δὲν ὑπάρχει εὐσέβεια εἰς τὸν τόπον αὐτόν. Θὰ μὲ φονεύσουν ἕνεκα τῆς γυναικὸς μου, διὰ νὰ λάβουν ταύτην ὡς σύζυγον τὴν».²⁹ Μὲ κατέλασεν ἡ ἀγωνία, λέγει, μήπως, ἐπειδὴ εὐρίσκεισθε ἀκόμη εἰς τὴν πλάνην, δὲν ἐνδιαφέροσθε καθόλου διὰ τὴν δικαιοσύνην καὶ δι' αὐτό, ἐνδιαφερόμενος διὰ σᾶς, μήπως ἐπιχειρήσετε νὰ μὲ φονεύσετε, ἢ πληροφοροῦμενοι ὅτι εἶναι γυναικᾶ μου καὶ παροουρόμενοι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν σας δι' αὐτήν, ἔκανα αὐτό. Κύτταξε, ὅτι μὲ τὰ ὀλίγα αὐτὰ λόγια, ἀφ' ἐνός μὲν ἠλεγξεν αὐτοὺς, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοὺς ἐδίδαξεν ὅτι πρέπει ὁ καθένας, σκεπτόμενος τὸν Θεὸν τοῦ παντός, νὰ μὴ πράττῃ τίποτε τὸ παράνομον, ἀλλὰ νὰ φοβῆται τὸν ἀκοίμητον ἐκείνου ὀφθαλμὸν καὶ διὰ τὴν τιμωρίαν πού ἐπικρέματα ἀπὸ αὐτὸν νὰ φροντίξῃ πολὺ διὰ τὴν ἐπαρμογήν τῆς δικαιοσύνης. Ἐν συνεχείᾳ, θέλων νὰ ἀπολογηθῆ διὰ τὴν κατηγορίαν πού τοῦ ἀπέδιδαν, λέγει Μὴ νομίσατε, ὅμως, ὅτι καὶ ἔτσι σᾶς εἶπα ψέματα. Πραγματικά, εἶναι ἀδελφῆ μου, ἦτοι ἀνεψία μου ἐκ πατρὸς καὶ ἐκ μητρὸς. Διὰ τοῦτο ἔγινε καὶ σύζυγός μου».³⁰ Πρόέρχεται, λέγει, ἀπὸ τὴν ἴδιαν οἰκγένειαν, Ἐ δι' αὐτὰ καὶ ἀπακάλε-

28. *Ε. 2. στ. 9-10.

29. *Ε. 2. στ. 11.

30. *Ε. 2. στ. 12.

σα αυτήν ἀδελφὴν μου. Συνεπῶς, νὰ μὴ με καταδικάσετε. Διότι ἐὰν ὁ φόβος τοῦ θανάτου μὲ ὠδήγησεν εἰς αὐτὴν τὴν δυσκαλίαν καὶ ὁ φόβος μήπως ἐξ αἰτίας αὐτῆς φωνεῖσατε ἐμένα καὶ περιποιηθῆτε αὐτὴν μὲ ἕκατε νὰ τὴν παρουσιάσω ὡς ἀδελφὴν μου, καὶ πάλιν δὲν εἶναι ψέμμα δ,τι σὰς εἶπα. Κύτταξε πόσον ἐνδιαφέρεται ὁ δίκαιος νὰ ἀποδείξη εἰς αὐτούς, ὅτι δὲν τοὺς εἶπε ψέμματα ἐν πορκειμένῳ.

Μὰ διὰ νὰ τὰ μάθετε διὰ μὲ λεπτομέρειαν, λέγει, ἀπὸ ἐμένα, ⁴⁶³ Ἄ ἀκούσατε καὶ τὴν συμφωνίαν, τὴν ὅποιαν ἔχομεν κάνει ἐγὼ καὶ ἡ Σάρρα, ὡταν ὁ Θεὸς μὲ διέταξε νὰ ἐξέλθω καὶ ἐξῆλθα ἀπὸ τὸν πατρικὸν μου οἶκον.³¹ Πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὴν μεγάλην σοφίαν τοῦ δικαίου, κατὰ ποῖον τρόπον διὰ τῆς διηγήσεως του διδάσκει αὐτούς, ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπὸ τὸ προσομιῶν ἀνῆκει εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ὁ Ἰδιὸς ὁ Θεὸς τὸν ἔπηρε ἀπὸ τὴν πατρίδα του καὶ τὸν ὠδήγησεν ἐκεῖ, διὰ νὰ καταλάβῃ ὁ βασιλεὺς, ὅτι εἶναι κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν μεγάλην παρρησίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. «Ὅταν ὁ Θεός», λέγει, «μὲ διέταξε νὰ ἐξέλθω καὶ ἐξῆλθα ἀπὸ τὸν πατρικὸν μου οἶκον, εἶπα εἰς αὐτὴν. Αὐτὴν τὴν ἀπαίτησιν ἔχω ἀπὸ σέ. Εἰς κάθε τόπον, ὅπου θὰ εἰσερχώμεθα, λέγε δι' ἐμέ, ὅτι «εἶναι ἀδελφός μου. Αὐτὸ ἔκανε».³² Ἐπειδὴ, ὅμως, εἶπε παραπάνω, ὅτι «εἶπα, μήπως δὲν ὑπάρχη εὐσέβεια εἰς τὸν τόπον αὐτόν», καὶ ἐνόμιζεν ὅτι τοὺς ἔβλεπε πολὺ, **Β** δι' αὐτὸ ἐπιθυμῶν νὰ μαλακῶσιν τὴν σκληρότητα τῶν λόγων του αὐτῶν, λέγει ἐδῶ, νὰ μὴ νομίσετε ὅτι ἐξ αἰτίας σας μόνον ἀπεφασίσαμεν νὰ πράξωμεν αὐτό. «Διότι ἀμέσως, ὅταν ὁ Θεὸς μὲ διέταξε νὰ ἐξέλθω καὶ ἐξῆλθα ἀπὸ τὸν πατρικὸν μου οἶκον, εἶπα πρὸς αὐτὴν. Αὐτὴν τὴν ἀπαίτησιν ἔχω ἀπὸ σέ, εἰς κάθε τόπον ποὺ θὰ εἰσερχώμεθα». Συνεπῶς, ἔδωσα τὴν παραγγελίαν αὐτὴν, λέγει, δι' ἄλλους τοὺς κατοικοὺς τῆς γῆς. Ἔτσι, ἀπέδειξεν ὅτι κάτω ἀπὸ τὰς προῖποθέσεις αὐτὰς ἢ προσποιήσις των αὐτῆ ἦτο ἀπηλλαγμένη τοῦ ψεύδους. Διότι ὁ φόβος τοῦ θανάτου μᾶς ἠνάγκασε νὰ καταφύγωμεν εἰς τὸ τέχνασμα αὐτό.

Μὲ τοὺς λόγους του αὐτοὺς ὁ δίκαιος κατεπράννε τὸν θυμὸν αὐτῶν, **Γ** ἀπεκάλυψε τὴν ἰσχυρὴν του ἀρετὴν καὶ

31. *E. ἄ. στ. 18.
32. *E. ἄ.

ἱκανοποιητικὴν διδασκαλίαν περὶ εὐσεβείας προσέφερον εἰς αὐτούς. Σαδασθεῖς, λοιπόν, ὁ βασιλεὺς τὴν μεγάλην ἀρετὴν τοῦ δικαίου, ἀμείδει μὲ τὴν ἰσχυρὴν του μεγαλοδωρίαν τὸν πατριάρχη. Πραγματικῶς, «ὁ Ἀδριμέλεχ ἔλαθε χίλια δίδραχμα, πρόβατα, μούσχους, ὑπηρέτας, ὑπηρετρίαις (καὶ ἔδωκεν ὡς δῶρον εἰς τὸν Ἀβραάμ, διὰ νὰ ἐξυλευθῇ ἀπέναντί του) καὶ τοῦ ἐπέστρεψεν ἐπίσης τὴν γυναῖκα του Σάρραν».³³ Εἶδες, ἀγαπητέ μου, τὴν εὐμήχανον σοφίαν τοῦ Θεοῦ; Αὐτόν, λοιπόν, ὁ ὁποῖος ἐφοδεῖτο τὸν θάνατον καὶ ἔκανε τὰ πάντα διὰ νὰ τὸν ἀποφύγῃ, ὄχι μόνον τὸν θάνατον διέφυγεν, ἀλλ' ἀποκτᾷ μεγάλην παρρησίαν καὶ αὐτομάτως καθίσταται ἐνδοξος. Διότι ἔτσι συνηθίζει ὁ Θεός. **Δ** Δηλαδή, ὄχι μόνον ἀπολλάσσει ἀπὸ τὰς λύπας αὐτοῦ ποὺ φροντίζουν μὲ γενναιοσύνην νὰ ἀντιμετωπίζουσι τοὺς ἐπερχομένους πειρασμούς, ἀλλὰ καὶ μέσα εἰς τὰς λύπας μᾶς προσφέρει τάσιν εὐφροσύνην, ὥστε νὰ λημονῶμεν τελείως τὰ δάσακα καὶ νὰ ἔχωμεν μεγάλην ἀφθονίαν αγαθῶν. Καὶ κύτταξε, λοιπόν, τὴν μεγάλην περιποίησιν ποὺ κάνει ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν δικαίον. Δηλαδή, δὲν τὸν τιμᾷ μόνον μὲ τόσα πολλὰ δῶρα, ἀλλὰ τοῦ δίδει καὶ τὴν ἄδειαν νὰ κατοικήσῃ εἰς τὴν χώραν του. «Νά», λέγει, «ἡ χώρα μου εἶναι ἐνώπιόν σου εἰς τὴν θιάθεσίν σου» ὅπου σοῦ ἀρέσει, νὰ κατοικήσῃς.³⁴ Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἔμαθον ὅτι διὰ μέσου ἐκείνου **Ε** καὶ διὰ μέσου τῶν προσευχῶν ἐκείνου τοῦ ἐχαρίστη ἡ ζωὴ, ὡς εὐεργέτην πλέον καὶ προστάτην του, ἔτσι ἐπιθυμῶν νὰ περιποιηθῇ τὸν ξένον, τὸν περιπλανώμενον, τὸν τελείως ἀγνωστὸν του.

«Εἰς δὲ τὴν Σάρραν εἶπεν», λέγει ἡ Γραφή. «Νά, ἔδωσα χίλια δίδραχμα εἰς τὸν ἀδελφόν σου» καὶ σύζυγόν σου».³⁵ Κύτταξε, ὅτι ἐδέχθη τὴν διδασκαλίαν τοῦ δικαίου καὶ ἐπίστευσεν εἰς τὰ λόγια του καὶ ἔτσι καὶ αὐτὸς ὀνομάζει τὸν πατριάρχη ἀδελφόν της. Ὅσα ἔδωσα εἰς τὸν ἀδελφόν σου «νά εἶναι», λέγει, «ἀντίτιμον τοῦ θιγέντος προσώπου σου. Εἰς τὸ ἐξῆς λέγε ὀλόκληρον τὴν ἀλήθειαν».³⁶ **Α** Τί σημαίνει, «ἀντίτιμον τοῦ θιγέντος προσώπου σου καὶ εἰς τὸ ἐξῆς λέγε ὀλόκληρον τὴν ἀλήθειαν»; Εἰς ἀνοπλήρωσιν τοῦ γεγονότος ὅτι ἐξ ἀγνοίας ἐπεχείρη-

33. *E. ἄ. στ. 14.
34. *E. ἄ. στ. 15.
35. *E. ἄ. στ. 16.
36. *E. ἄ.

σα να σὲ φέρω εἰς τὸ σπίτι μου ὡς σύζυγον, ἐπεὶ δὲν ἐγγνώριζα ὅτι εἶσαι σύζυγος τοῦ δικαίου αὐτοῦ, μόνον διὰ τὴν ἀπόπειραν αὐτὴν, ἐπεὶ δὲν ἔγινε αἰτία προσβολῆς σου, ἔδωσα τὰ χίλια δίδραχμα, ἀποκαθιστῶν τὰ ὅσα ἀπέπειράθην νὰ πράξω εἰς ὄφρος σου. Ἀλλὰ «εἰς τὸ ἐξῆς λέγε ὀλόκληρον τὴν ἀλήθειαν». Τί σημαίνει, ὅμως, «εἰς τὸ ἐξῆς λέγε ὀλόκληρον τὴν ἀλήθειαν»; Ἄς πληροφοροῦνται ὅλοι, λέγει, ἀπὸ ἐσένα, ὅτι δὲν ἔπραξα τίποτε τὸ παράνομον, ὅτι ἐβγήκεις ἀνεπίφορος ἀπὸ τὸ σπίτι μου. Διαφώτισε, λέγει, τὸν ἄνδρα σου, ὅτι εἶμαι ἄθως ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ἄς πληροφορηθῆ ἀπὸ ἐσένα ὅτι δὲν ἔκανα τίποτε τὸ κακόν.

Β Μά, διὰ ποῖον σκοπὸν τὰ λέγει αὐτά; Ἀσφαλῶς, διὰ νὰ προσευχηθῆ ὑπὲρ αὐτοῦ εἰς τὸν Κύριον ὁ δίκαιος, ἀφοῦ μάθῃ καὶ πληροφορηθῆ τὰ διατρέξαντα ἀπὸ τὴν Ἰδιαν τὴν Σάρρα. Ἀφοῦ, λοιπόν, εἶπεν ἐκεῖνος ὅτι «εἰς τὸ ἐξῆς λέγε ὀλόκληρον τὴν ἀλήθειαν» ἄντι νὰ εἴπῃ, διαφώτισε τὸν ἄνδρα σου διὰ τὰ γεγονότα τοῦ ἔλασον χώρον, ἀμέσως προσέβηεν ἡ Γραφή· «Ὁ Ἀβραάμ προσηυχῆθη εἰς τὸν Θεόν. Ὁ Θεὸς ἐθεράπευσε τὸν Ἀδμήλεχ ἐκ τῆς νόσου του καὶ τὴν γυναῖκα του καὶ τὰς δούλας του ἐκ τῆς δυστοκίας καὶ ἐγέννησαν. Διότι ὁ Κύριος εἶχεν ἀπολύτως κλείσει κάθε μήτρον πρὸς τοκετὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀδμήλεχ, λόγω τῆς γυναίκας τοῦ Ἀβραάμ, τῆς Σάρρας, τὴν ὅποιαν ἔλαβεν ὡς σύζυγόν του».³⁷ Κύτταξε ὅτι, ἐπεὶ δὲ ὁ Θεὸς ἐπιθυμῆ νὰ καταστήσῃ διὰ μέσου ὄλων ἐνδοξότερον τὸν δίκαιον, Ἐ χαρίζει μὲ τὰς προσευχὰς τοῦ πατριάρχου τὴν σωτηρίαν εἰς τὸν βασιλεῖα καὶ εἰς ὀλόκληρον τὴν οἰκογενεὶάν του. Πραγματικὰ, «Ὁ Ἀβραάμ προσηυχῆθη», λέγει ἡ Γραφή, «εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ Θεὸς ἐθεράπευσε τὸν Ἀδμήλεχ ἐκ τῆς νόσου αὐτοῦ καὶ τὴν γυναῖκα του καὶ τὰς δούλας του ἐκ τῆς δυστοκίας καὶ ἐγέννησαν. Διότι ὁ Κύριος εἶχεν ἀπολύτως κλείσει κάθε μήτρον πρὸς τοκετὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀδμήλεχ». Δι' αὐτὸ, μολονότι ὁ βασιλεὺς δὲν διέπραξε τὴν ἁμαρτίαν, ἐν τούτοις τὸν ἐτιμώρησεν ὁ ἀγαθὸς Κύριος, ὥστε, ἀφοῦ ἐπακούσῃ εἰς τὰς προσευχὰς τοῦ δικαίου, νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν βασιλεῖα ἀπὸ τὴν τιμωρίαν καὶ ἔτσι νὰ καταστήσῃ τὸν δίκαιον ἐνδοξότερον καὶ λαμπρότερον. Διότι ὁ Θεὸς κάνει τὰ πάντα καὶ χρησιμοποιοῖ κάθε εὐκαιρίαν καὶ ἐξοικονο-

37. Ἔ. 2. στ. 17-18.

μεῖ τὸ κάθε τι κατὰ τοιοῦτον τρόπον, Ἄ ὥστε οἱ ὑπηρετοῦντες τὸ θέλημά του νὰ λάμπουν ὡς ἀστέραι καὶ ἡ ἀρετὴ αὐτῶν νὰ ἀστράπτῃ πρὸς πᾶσαν κατεῦθουναι.

Ἀλλὰ πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, ἀγαπητέ μου, ὅτι ὁ δίκαιος, μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰς λύπας αὐτάς, δὴ γέγινε πλέον πρὸς τὴν κορυφὴν τῶν ἀγαθῶν, δηλαδὴ εἰς τὴν θεοσύν τῆς ὑποσχέσεως, καὶ πραγματοποιοῦνται αἱ ἐπαγγελίαι τοῦ ὁ Θεοῦ τοῦ εἶχε δώσει παλαιότερα. «Καὶ ὁ Κύριος», λέγει ἡ Γραφή, «ἐπεσκέψθη τὴν Σάρρα, ὅπως εἶπε καὶ ἔκαμιν εἰς αὐτὴν, ὅπως ὑποσχέθη. Ἡ δὲ Σάρρα καταστάσα ἔγκυος, ἐγέννησεν εἰς τὸν Ἀβραάμ υἱὸν εἰς γερωνικήν ἡλικίαν καὶ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ὑποσχέθη εἰς αὐτὸν ὁ Κύριος, ὅτι θὰ ἀποκτήσῃ υἱόν».³⁸ Ἐ Τί σημαίνει, ὅμως, ὅπως εἶπε καὶ ὅπως ὑποσχέθη;³⁹ Ὅπως ἀκριβῶς, λέγει, ὑποσχέθη εἰς τὸν Ἀβραάμ ὁ Θεός, ὅταν τὸν ἐφιλοξένησε μαζί με τοὺς ἀγγέλους ὑπὸ τὴν δρῦν Μομβρῆ, ὅταν τοῦ εἶπεν, ὅτι «θὰ ἔλθω πρὸς σὲ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος καὶ θὰ ἔχη ἡ γυναῖκά σου Σάρρα υἱόν».⁴⁰ Αὐτά, λοιπόν, ἐπραγματοποιήθησαν καὶ ὅσα, σύμφωνα με τὴν φυσικὴν τάξιν ἦσαν ἀδύνατα νὰ γίνον, αὐτὰ ἐδέξαν νὰ γίνωνται πραγματικότης, ὅχι, βέβαια, κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην θέλησιν, ἀλλὰ διὰ τῆς θείας χάριτος.

«Ὁ Ἀβραάμ τὸν γεννηθέντα υἱὸν του, τὸν ὁποῖον ἐγέννησεν ἡ Σάρρα εἰς αὐτόν, ὠνόμασεν Ἰσαάκ».⁴¹ Δὲν ἐτόνκων ἀσκοπα ἡ θεία Γραφή τὸν υἱόν, «τὸν ὁποῖον ἐγέννησεν ἡ Σάρρα εἰς αὐτόν».⁴² Ἄ Δὲν εἶπε, δηλαδὴ, ἀπλῶς ὅτι «ὠνόμασε τὸν υἱὸν αὐτοῦ», ἀλλὰ προσέθεσε ὅτι ἐκεῖνον τὸν υἱὸν ὠνόμασε, «τὸν ὁποῖον ἐγέννησεν εἰς αὐτόν ἡ Σάρρα», δηλαδὴ ἡ στείρα, ἡ ἄγονος, ἡ γηρασμένη. «Καὶ ὁ Ἀβραάμ περιέταμε τὸν Ἰσαάκ, ὅπως διέταξεν αὐτὸν ὁ Θεός, τὴν ὀγδόην ἡμέραν», διότι αὐτὴν τὴν ἑντολὴν εἶχε δώσει ὁ Θεός, ὥστε κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἀπὸ τῆς γεννήσεως νὰ περιτέμνῃται ὅλα τὰ γεννώμενα ἄρρενα τέκνα εἰς τὸ ἐξῆς.

Ἐν συνεχείᾳ, διὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν τὴν ἀπερίγραπτον δύναμιν τοῦ Θεοῦ, ὅτι, δηλαδὴ, καί, ὅσα θεωροῦνται ἀδύ-

38. Ἔ. 2. 21, 1-2. Εἰς τοὺς δύο αὐτοὺς στίχους παρέχεται κατὰ τὸν τρόπον ἀνάγλυφον ἡ ἀφαρμογὴ τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Θεοῦ.

39. «Ὡς εἶπε... κατὰ ἐλλήνην», τοῦ κοιμένου.

40. Γεν. 18, 10.

41. Ἔ. 2. 21, 3.

42. Πρὸς, Γεν. 17, 10-14.

νατα εις τούς ανθρώπους είναι δυνατά εις αυτόν, δι' αυτό μᾶς σημειώνει και τὴν ἡλικίαν των ἢ θεία Γραφή και μετὰ τὴν γέννησιν μᾶς διδάσκει λέγουσα: «Ὁ Ἄβραάμ ἦτο 100 ἐτῶν, ὅταν ἐγενήθη εἰς αὐτὸν ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσαάκ. Ἡ δὲ Σάρρα εἶπε: Χαρὰν μοῦ ἐπροξένησεν ὁ Κύριος, διότι ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἀκούσῃ τοῦτο θὰ χαρῆ μαζί μου». ⁴³ Β Τί σημαίνει ὁμοίως ἡ φράσις «χαρὰν μοῦ ἐπροξένησεν ὁ Κύριος»; ⁴⁴ Μά, ὅτι ἡ γέννησις τοῦ τέκνου ἐγίνε δι' ἐμὲ ἀφορμὴ νὰ χαρῶν; Ἄλλὰ διότι εἶναι θαυμαστόν, ἐὰν εἰς ἐμένα ἔδωκε χαρὰν; Θὰ χαίρωνται, ὁμοίως, ἐπὶ πλέον μαζί μου και ὅλοι ὅσοι θὰ τὸ ἀκούσουν αὐτό, ὅχι, θέβαια, ἐπειδὴ ἀπλῶς ἐγέννησα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγέννησα κάτω ἀπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς. Τὰ παράδοξον τοῦ γεγονότος θὰ προκαλέσῃ εἰς ὄλους τὸν θαυμασμόν και θὰ προκαλέσῃ εἰς ὄλους μεγαλυτέραν χαρὰν, ὅταν μάθουν, ὅτι ἐγώ, ποῦ καθόλου δὲν ἤμουν καλυτέρα ἀπὸ τοὺς νεκρούς, ὡς πρὸς τὴν ἰκανότητα τοῦ τίκτειν, ἐγίνα ἀποτόμως μητέρα, και ἀπὸ νεκρωμένην μήτραν ἐγέννησα παιδί και ἤμπορῶ νὰ τὸ θηλάζω και νὰ προσφέρω γάλα ἀπὸ τὸ στήθος μου ἐγὼ ποῦ δὲν εἶχα πλέον καμμίαν ἐλπίδα τεκνοποιίας.

«Ἡ Σάρρα γεμάτη χαρὰ προσέθεσε. Ποῖος θὰ ἀναγγείλῃ εἰς τὸν Ἄβραάμ, ὅτι ἡ Σάρρα θηλάζει παιδί;». ⁴⁵ Δι' αὐτό, θέβαια, ἀκριδῶς προσεφέρθη και ἡ ἀφθονία τοῦ γάλακτος, διὰ νὰ γίνῃ πιστευτὴ ἡ γέννησις και νὰ μὴ νομισθῇ κανεὶς ὅτι τὸ παιδί εἶναι νόθον. Πραγματικὰ, ἡ παρουσία τοῦ γάλακτος εἰς τὸ στήθος τῆς Σάρρας διεκήρυσσε πρὸς ὄλους ὅτι τὸ γεγονός αὐτό ὑπερέβαινε κάθε ἀνθρωπίνην προσδοκίαν. «Ποῖος θὰ ἀναγγείλῃ ὅτι ἡ Σάρρα θηλάζει παιδί; ὅτι ἀπέκτησα παιδί εἰς τὰ γεράματα μου;». ⁴⁶ Ὅτι ἐγώ, ποῦ ἔχω γηράσει πλέον, ἤμπορεσα νὰ γεννήσω και εἰς τὸσον προχωρημένην ἡλικίαν δύναμαι νὰ τρέφω μετὰ τὸ γάλα μου παιδί; «Τὸ παιδί», λέγει ἡ Γραφή, «μεγάλωσε και ἀπεγαλακτίσθη. Ἰ Ὁ Ἄβραάμ κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔκοιμε μεγάλον οὐμπόσιον τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεγαλακτίσθη ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσαάκ». ⁴⁷

Εἶδες ὅτι ἡ ἀνέκφραστος σοφία τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ με δ-

43. Ἔ. α. 21, 5-8.

44. «Ἐλέστέ μοι ἐποίησεν ὁ Κύριος», εἶναι αἱ λέξεις τοῦ κειμένου.

45. Γεν. 21, 7.

46. Ἔ. α.

47. Ἔ. α. στ. 8.

λα ἐδοκίμασε τὴν ὑπομονὴν τοῦ δικαίου, ὅταν πλέον ἐφάνη ὅτι κατελήφθησαν ἀπὸ ἀπελπισίαν και ὁ ἴδιος και ὅλοι οἱ ἄνθρωποι του, τότε πραγματοποιεῖ τὴν ὑπόσχασίν του; Συνεπῶς, και ἡμεῖς, ἀγαπητοί μου, ὅς ἔχουμε τὴν ἴδιαν ὑπομονὴν μετὰ τὸν δικαίον και ὅς μὴ καταλαμβανόμεθα ἀπὸ ἀδιαφορίαν, ἀλλὰ νὰ τρέφουμε μετὰ τὰς χρηστάς ἐλπίδας, γνωρίζοντες ὅτι οὔτε τὰ δύσκολα γεγονότα οὔτε κανένα ἄλλο ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα θὰ σταθῇ ἀποφασιστικὸν ἐμπόδιον εἰς τὴν ζωὴν μας, Ἐ ὅταν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ βελήσῃ νὰ δεῖξῃ τὴν μεγαλοδωρίαν της, Πραγματικὰ, ὅταν ὁ Θεὸς βελήσῃ, ὅλα ὑποχωροῦν και ἐξοφανίζονται, και τὰ δύσκολα γίνονται εὐκόλα και τὰ ἀδύνατα δυνατά, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔχουμε σταθερὰν πίστιν εἰς αὐτὸν και, βασίζομενοι εἰς τὴν παντοδυναμίαν αὐτοῦ, νὰ αἰρώμεθα πάνω ἀπὸ ὅλας τὰς ἀνθρωπίνους ἀδυναμίαις. Διότι αὐτὸς ποῦ ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ εἰς ὅλους θὰ ζήσουν ἐνδρέτα τὴν παρούσαν ζωὴν τὰ μελλοντικά και ἀνέκφραστα ἐκεῖνα ἀγαθὰ, δὲν θὰ μᾶς δώσῃ πολὺ περισσότερον τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ, ὅταν μάλιστα ἡμεῖς, ἐπιθυμοῦντες τὰ οὐράνια, περιφρονῶμεν τὰ παρόντα; Διότι τότε κυρίως θὰ ἀπολαύσωμεν μετὰ ἀφθονίαν τὰ ἐπουράνια ἀγαθὰ, ὅταν ἤμπορέσωμεν νὰ περὶφρονήσωμεν τὰ ἐπίγεια.

⁴⁶⁶ Ἄ Γνωρίζοντες, λοιπόν, αὐτά, ὅς ποθῶμεν ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα εἶναι σταθερὰ και ἀμετακίνητα, ποῦ δὲν γνωρίζουν τέλος, ὅστε και τὴν παρούσαν ζωὴν νὰ περῶσωμεν χωρὶς λύπην και ἐκεῖνα τὰ οὐράνια νὰ κατορθώσωμεν νὰ ἐπιτύχωμεν, τὰ ὁποῖα; μακάρι, ὅλοι μᾶς νὰ ἀπολαύσωμεν, μετὰ τὴν χάριν και τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί μετὰ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα και εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως ἀνήκει ἡ δόξα, τώρα και πάντοτε και εἰς τὰς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ ΕΚΤΗ

«ΚΑΙ Η ΣΑΡΡΑ ΓΕΜΑΤΗ ΧΑΡΑ ΕΙΠΗ· ΠΟΙΟΣ ΘΑ ΑΝΑΥΤΕΛΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΒΡΑΑΜ, ΟΤΙ Η ΣΑΡΡΑ ΘΗΛΑΖΕΙ ΠΑΙΔΙ; **466** **B** ΟΤΙ ΑΠΕΚΤΗΣΑ ΤΟΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΕΡΜΑΤΑ ΜΟΥ;»¹

Ἐλάτε καὶ σήμερα, ἀγαπητοί μου, ἀφοῦ σὰς ὑπεθυμίσω τὰ ὅσα σὰς εἶπα χθές, νὰ συνεχίσω καὶ νὰ σὰς παραθέσω ἔτσι τὸ πνευματικὸν αὐτὸ συμπόσιον, διὰ νὰ πληροφορηθῶμεν πάλιν, ὅπως ἤκουσατε χθές, καὶ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ τὴν ἀνέκφραστον κηδεμονίαν καὶ συγκατάθεσιν καὶ τοῦ πατριάρχου τὴν μεγάλην ὑπακοήν καὶ ἐγνωμοσύνην. Εἶδατε, ὅτι ἡ γέννησις τοῦ Ἰσαὰκ ἐγένισεν ἀπὸ χαρᾶν τὴν Σάρραν; Πραγματικὰ, «εἶπε· Χαρὰν μοῦ ἐπροξένησεν ὁ Κύριος, διότι ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἀκούσῃ τοῦτο θὰ χαρῆ μαζί μου»². Καθένα, λέγει, **C** ποῦ θὰ πληροφορηθῆται τὸ γεγονός αὐτό, θὰ τὸν κάνω μέτοχον εἰς τὴν χαρὰν μου. Διότι εἶναι μεγάλη ἡ δωρεὰ ποῦ μοῦ ἔδωσεν ὁ Θεὸς καὶ ὑπερникὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν. Πραγματικὰ, ποῖος, λέγει, δὲν θὰ ἐκπλογῆ, ὅταν ἴδῃ ἑμένα νὰ γαλακτοτροφῶ καὶ νὰ θηλάζω, ἢ ὅποια ἔχω φθάσει εἰς βαθὺ γῆρας καὶ μέχρι τώρα δὲν εἶχα ἀποκτήσει παιδιά; Καὶ κατὰ κάποιον τρόπον, κατεχομένη ἀπὸ θαυμασμὸν καὶ ἐκπλήξιν διὰ τὸ γεγονός, προσέθεσε· «Ποῖος θὰ ἀναγγεῖλῃ εἰς τὸν Ἀβραάμ, ὅτι ἡ Σάρρα θηλάζει παιδί; Ὅτι ἀπέκτησα υἱὸν εἰς τὰ γερμάματά μου;». Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, τὸ γεγονός αὐτὸ ὑπερβαίνει τὴν φυσικὴν τάξιν, δι' αὐτὸ λέγει· «Ποῖος θὰ τὸ ἀναγγεῖλῃ;», ἀντὶ νὰ εἴπῃ· Ποῖος θὰ τὸ ἀναλογισθῆ; **D** Ποῖος θὰ ἠμπορέσῃ νὰ τὸ σκεφθῆ; Ποῖον μυαλὸ θὰ δυνηθῆ νὰ τὸ καταλάβῃ; Ποία σκεψίς εἶναι ἰκανὴ νὰ ἐξηγήσῃ τὰς λεπτομερείας τοῦ γεγονότος; Δὲν ἴπο τόσοσ ἀξιὸν θαυμασμοῦ τὸ γεγονός ὅτι ἀνέδλωσε νερὸ ἀπὸ τὴν πέτραν εἰς τὴν ἔρημον, ὅταν ἐκτύπησεν αὐτὴν μετὰ τὴν ῥάβδον τοῦ ὁ Μωϋσῆς,³ ὅσον ἴπο αὐτό, τὸ νὰ γεννηθῆ, δη-

1. Γεν. 21, 7.

2. ῥ. ἀ. στ. 8.

3. Πράξ. ῥεζββ. 17 εἰ. καὶ ῥαριθμ. 20 εἰ.

λαδὴ, παιδί ἀπὸ μήτραν νεκρωμένην πλέον καὶ νὰ ἀναβλύσῃ γάλα ἀπὸ τὸ στήθος τῆς Σάρρας. Διὰ νὰ καταστήθω, γνωστὴ ἡ γέννησις εἰς ἄλους καὶ νὰ ἀδηγήσῃ ἄλους, καὶ τοὺς συγχρόνους καὶ τοὺς μεταγενεστέρους, οἱ ὅποιοι θὰ τὴν ἐπληροφοροῦντο, εἰς τὸ νὰ πιστεύσουν τὸ θαῦμα, δι' αὐτὸ ἡ Ἰβία τρέφει τὸ παιδί καὶ ὑπομένει τὸν κόπον τῆς γαλακτοτροφίας. Καὶ λέγει· «Ποῖος θὰ ἀναγγεῖλῃ εἰς τὸν Ἀβραάμ, Ἐ ὅτι θηλάζει παιδί ἡ Σάρρα;» Αὐτὸ τὸ νέον, τὸ παραδόξον, ποῦ μοῦ ἔδωθῃ χωρὶς νὰ τὸ ἐλπίζω, «ὅτι, δηλαδὴ, ἀπέκτησα παιδί εἰς τὰ γερμάματά μου;». Τί σημαίνει ἡ φράσις «ὅτι ἀπέκτησα παιδί εἰς τὰ γερμάματά μου;». Ὅτι, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἡ στειρώσις, εἶναι ἰκανὴ, λέγει, ἡ ἡλικία μου νὰ ἀποκλείσῃ τὴν γέννησιν. Μά, ὁ Κύριος ἐξηφάνισεν ὅλα τὰ ἐμπόδια αὐτὰ καὶ μοῦ ἔχάρισε καὶ τὸ παιδί καὶ τὰς πηγὰς τοῦ γάλακτος.

Ἄλλ' ἄς γνωρίσωμεν τὴν συνέχισιν τῶν γεγονότων. Ὅταν, λοιπόν, ἐτελείωσεν ἡ γαλακτοτροφία, **467** **A** «Ἡ Σάρρα», λέγει, «εἶδε νὰ παίζῃ ὁ υἱὸς τῆς Αἰγυπτίας Ἀγαρ, ὁ γεννηθεὶς διὰ τοῦ Ἀβραάμ, μετὰ τὸν υἱὸν τῆς Ἰσαὰκ καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ἀβραάμ· ἀπομάκρυνε τὴν δούλην αὐτὴν καὶ τὸν υἱὸν τῆς, διότι δὲν θὰ μᾶς κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς δούλης αὐτῆς μαζί μετὰ τὸν υἱὸν μου Ἰσαὰκ. Ὁ λόγος αὐτὸς ἐφάνη πολὺ σκληρὸς ἐνώπιον τοῦ Ἀβραάμ διὰ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰσμαήλ»⁴. Πρόσεξε ἐδῶ, ἀγαπητέ μου, ὅτι ἡ Σάρρα δὲν ὑποφέρει τὴν μεγάλην τὸλμην τοῦ Ἰσμαήλ, **B** οὔτε ἠμποροῦσε νὰ ἀνεσχθῆ νὰ ἀνατρέφεται ὁ υἱὸς τῆς δούλης μαζί μετὰ τὸν Ἰσαὰκ. Ὅπως, δηλαδὴ, παλαιότερα, ἐπειδὴ ἠθέλε νὰ ταπεινώσῃ τὸν ἐγωῖσμον τῆς Ἀγαρ, τὴν ἔκανε νὰ τραπῆ εἰς φυγὴν, φοθηθῆσιν τὴν μεγάλην τῆς ἀργίην, εἶται καὶ τώρα, ἐπιθυμοῦσα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν νὰ συγκρατήσῃ τὴν αὐθάδειαν τοῦ Ἰσμαήλ καὶ μὴ ἀνεχομένη νὰ δλέπῃ τὸν υἱὸν τῆς, ποῦ ἐγεννήθη κατὰ χάριν καὶ ἀπετέλει δωρεάν τοῦ Θεοῦ, νὰ συνανοστρέφεται μετὰ τὸν υἱὸν τῆς δούλης, λέγει πρὸς τὸν Ἀβραάμ· ἀπομάκρυνε τὴν δούλην αὐτὴν καὶ τὸν υἱὸν τῆς, διότι δὲν θὰ μᾶς κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς δούλης αὐτῆς μετὰ τὸν υἱὸν μου Ἰσαὰκ». **C** Ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι καὶ ἡ Ἰβία εὐρίσκειτο εἰς βαθὺ γῆρας καὶ ἔδλεπε καὶ τὸν πατριάρχην νὰ ἔχῃ γηράσει, (διότι καὶ οἱ δύο ἦσαν προχωρημένης ἡλικίας), ὁπορευομένη μὴπως ὁ Ἰσμαήλ, εἰς περίπτωσιν ποῦ αὐτοὶ θὰ ἀ-

4. Γεν. 21, 9-11.

πέθνηκαν ἐκτάκτως, ἐπειδὴ ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν ἔνωσιν τοῦ πατριάρχου μετὰ τὴν δούλην, ἀποπειραθῆ νὰ μετὰσχη εἰς τὴν κληρονομίαν τοῦ πατρὸς του καὶ νὰ τὴν διαμοιράσῃ μαζί μετὰ τὸν Ἰσαάκ, δι' αὐτὸ λέγει· «ἀπομάκρυνε τὴν δούλην αὐτὴν ἀπὸ ἐδῶ καὶ τὸν υἱὸν τῆς». Ἐὰς μᾶλλον πλέον, λέγει, ὅτι δὲν θὰ ἔχη τίποτε τὸ κοινὸν ὁ υἱὸς τῆς δούλης μετὰ τὸν υἱὸν μου Ἰσαάκ. Ὄντε, πάλιν, εἶναι λογικὸν νὰ συναναστρέφεται ὁ υἱὸς τῆς δούλης μετὰ τὸν υἱὸν τὸν ἰδικόν μου, πού εἰμαι κυρία τοῦ σπιτιοῦ.

Ἄλλὰ ἡ Σάρρα ὄχι χωρὶς αἰτίαν διετόπισεν αὐτὴν τὴν ἀξίωσιν, μὰ ἦτο πολὺ φυσικὸν αὐτὸ, **Δ** ὥστε καὶ ὁ Θεὸς νὰ συμφωνήσῃ μετὰ τὰ λεγόμενά της. Ὁ πατριάρχης, ὅμως, ἐπειδὴ ἦτο φιλόστοργος καὶ ἠγάπα τὸν Ἰσμαὴλ, μετὰ στενοχωρίαν ἤκουσε τὰ λόγια τῆς Σάρρας. «Ὁ λόγος αὐτὸς», λέγει, «ἐφάνη πολὺ σκληρὸς ἐνώπιον τοῦ Ἀβραάμ διὰ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰσμαὴλ. Δὲν ἐνδιεφέρθη διὰ τὴν Ἄγαρ, ἀλλὰ συνεπάθει πολὺ τὸ παιδί, πού εἶχεν ἤδη μεγαλώσει. Ἄλλὰ πρόσθε ἐδῶ τὴν ὑπερβολικὴν συγκοπήσασιν τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ. Ὅταν δηλαδὴ, εἶδε, ἄρ' ἐνός μὲν καὶ τὴν Σάρραν νὰ ὑψίσταται, ὅπως ἦτο φυσικόν, κάποιον ἀνθρώπινον πάθος **Ε** καὶ νὰ στενοχωρῆται διὰ τὴν ἰσοτιμίαν τῶν παιδιῶν, ἄρ' ἐτέρου δὲ τὸν Ἀβραάμ νὰ μὴ ὑποφέρῃ χωρὶς λύπην τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Ἰσμαὴλ καὶ τῆς δούλης, (διότι μολούσι δὲν ἔφερον ἀντίρρησης εἰς τὴν Σάρραν λόγῳ τῆς μεγάλης του πραότητος, ἐν τούτοις τοῦ ἐφάνη πολὺ σκληρὸν αὐτὸ, δηλαδὴ, βαρὺ, λέγει, ἐπαχθὲς καὶ ἐνοχλητικόν), τότε πλέον, διατηρῶν τὴν φιλανθρωπίαν του ὁ Κύριος καὶ συσφιγγων ἀκόμη τὸν σύνδεσμον τῆς ὁμοιοσύνης αὐτῶν, λέγει πρὸς τὸν Ἀβραάμ· «Ἐὰς μὴ εἶναι σκληρὸς ἐνώπιόν σου ὁ λόγος αὐτὸς τῆς Σάρρας διὰ τὸ παιδί καὶ τὴν δούλην σου Ἄγαρ. Ὅ,τι θὰ σοῦ εἴπῃ ἡ Σάρρα ἀκουε τὰ λόγια τῆς». ⁶ Ἄ Ὅλα αὐτὰ, λέγει, τὰ ὁποῖα τώρα σοῦ λέγει διὰ τὸν Ἰσμαὴλ καὶ τὴν Ἄγαρ νὰ τὰ δεχθῆς καὶ νὰ ἀπακούῃς εἰς τὴν φωνὴν αὐτῆς. Νὰ μὴ θελήσῃς νὰ λυπηθῆς αὐτὴν, πού εἰς κάθε περιπτώσιν ἔδειξε τὴν φιλοστοργίαν δι' ἐσέ, πού ὄχι μόνον μίαν φορὰν, ἀλλὰ καὶ δευτέραν, διὰ νὰ σὲ σώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον, ἐξέδωκε τὸν ἑαυτὸν τῆς διὰ τὴν σωτηρίαν σου καὶ

5. Ἐ. ε. στ. 13.

ἐγένεν ἀφορμὴ νὰ ἀπακτῆς τόσοσιν μεγάλῃν δόξαν. Καὶ παλαιότερα σὲ ἔκανε νὰ ἐπιστρέψῃς ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον μετὰ ἀφθονοῦ πλοῦτι, ἐνῷ ἀργότερα σὲ ἔκανε νὰ τιμηθῆς τόσοσιν πολὺ ἀπὸ τὸν Ἀβραμέλῃ.

Συνεπῶς νὰ μὴ ἀνεχθῆς νὰ σκεφθῆς διαφορετικὰ **Β** ἀπὸ ὅ,τι σοῦ λέγει αὐτὴ, διότι δὲν θὰ γίνῃ κατ' ἄλλον τρόπον. Διότι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἰσαάκ θὰ ἀναγνωρισθοῦν ὡς κυρίως ἀπόγονοί σου καὶ αὐτὰς θὰ εἶναι ὁ κληρονόμος σου. «Καὶ τὸν υἱὸν τῆς δούλης αὐτῆς» θὰ τὸν κάνω μεγάλον «καὶ θὰ φροντίσω νὰ καταστῇ γενάρχης μεγάλου λαοῦ, ἐπειδὴ εἶναι σπέρμα ἰδικόν σου». ⁷ Κάνε, λοιπόν, ὅ,τι σοῦ λέγει καὶ συμμορφώσου πρὸς τὴν φωνὴν αὐτῆς. Σκέψου, σὲ παρακαλῶ, πόσῃ ἰσχυρὴν εἶχεν ἡ εἰρήνη καὶ ἡ εὐνομία εἰς τὴν οἰκογένειάν των, ἀφοῦ καὶ ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ συνέσφιγγε τὸν σύνδεσμον αὐτῶν. Πραγματικὰ, «ὁ Ἀβραάμ ἐσηκώθη», λέγει, «τὸ πρῶτ' καὶ ἔλαθεν ἄρτους καὶ ἄσκον πλήρη ὕδατος καὶ τὸ ἔδωκεν εἰς τὴν Ἄγαρ, ἔθεσε δὲ εἰς τὸν ὄμιόν της τὸ παιδί καὶ τὴν ἀπεμάκρυνεν». ⁸ Πρόσθε, πάλιν, τὴν μεγάλῃν εὐσέβειαν τοῦ δικαίου καὶ πῶς μετὰ ὅλας τὰς ἐνεργείας του ἀποδεικνύει τὸν φιλόθεον σκοπὸν του. Ὅταν, λοιπόν, ἤκουσε τὴν Σάρραν νὰ λέγῃ «ἀπομάκρυνε τὴν δούλην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς, τοῦ ἐφάνη κακόν αὐτὸ, ἐπειδὴ ἠγάπα τὸν Ἰσμαὴλ. Ὅταν, ὅμως, τὸν διέταξεν ὁ Θεός, ἀμέσως συμμορφώθη πρὸς τὴν ἐντολήν καὶ ἐλησμόνησε τὴν φυσικὴν σπαργὴν τοῦ πατρὸς πρὸς τὸ τέκνον του. **Δ** Διότι ὅταν, λέγει, διατάσῃ ὁ Θεός, ἄς σιωποῦν ὅλα τὰ ἔθνη, καθ' ὅσον ὁ Κύριος τῆς φύσεως εἶναι πού διατάσσει.

Ἀφοῦ ἐπῆρε, λέγει, ἡ δούλη τοὺς ἄρτους καὶ τὸν ἄσκον μετὰ τὸ νερό, ἔφυγε μαζί μετὰ τὸ παιδί. Ἄλλὰ κύτταξε πάλιν καὶ ἐδῶ ὅτι καὶ αὐτὴ, ἐξ αἰτίας τῆς εὐνοίας τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν δικαίον, καθίσταται ἀξία νὰ λάβῃ τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ βοήθειαν. Ἀφοῦ ἔφυγε, λοιπόν, ἐπλανᾶτο εἰς τὴν ἔρημον καὶ ὅταν ἐσώθη τὸ νερό καὶ δὲν εὐρίσκειν ἀπὸ πουθενὰ βοήθειαν, «ἐρρίψε τὸ παιδί τῆς κάτω ἀπὸ ἓνα ἔλαστον διὰ νὰ ἀποθάνῃ». ⁹ Καὶ κλαίουσα ὑπερβολικὰ καὶ κατεχο-

6. Ἐ. ε. στ. 13.

7. Ἐ. ε. στ. 14. Ἡ ἀπομάκρυνσις τῆς Ἄγαρ εἶναι ἡ ἀποστομὴ, ἀλλὰ ἀπελευθέρωσις. Συμφωνοῦν μετὰ τὸν κώδικα τοῦ Χαμιτοραμὶ ὁ υἱὸς τῆς δούλης ἦτο κληρονόμος, εἰς ὑποθέσει τοῦ τοῦ κυρίου, διαφορετικὰ ἦτο ἐλεύθερος.

8. Ἐ. ε. στ. 15.

μένη από την λύπην και την αγάπην διὰ τὸ παιδί της ἀκάθαρτος μακρὰν αὐτοῦ εἰς ἀπόστασιν ρίψεως ἐνὸς βέλους ὅπου τόξου, διότι εἶπε· Ἐ Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἴδω τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ μου. Ἐκόθισεν ἀπέναντι αὐτοῦ. Τὸ παιδί, ὅμως, ἐρώναζε καὶ ἔκλαυσεν.⁹ Μὰ, ὁ ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος Θεός, ὑπερνεκῶν καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς τὴν φιλοστοργίαν εἰς τὸ ἐνδιαφέρον του πρὸς ἡμᾶς, ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ παιδιοῦ ἐκεῖ ὅπου ἦτο.¹⁰ Ἐλυπήθη τὸ παιδί, ἐλέησε τὴν συμφορὰν τῆς Ἄγαρ. Παρεχώρησε πρῶτα νὰ νοσηρῇ τὴν φρικτὴν τῆς ἐρημίας καὶ ἀμέσως τῆς ἐχώρησε τὴν βοήθειάν του. «Καὶ ἄγγελος, λέγει, ἐξ οὐρανοῦ προσεκάλεσε τὴν Ἄγαρ καὶ εἶπεν εἰς αὐτήν. Ἄγαρ, τί συμβαίνει; 469 Ἄ Μὴ φοβῆσαι, διότι ὁ Θεός ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ παιδιοῦ ἐκεῖ, ὅπου εὐρίσκειται. Σίγκω, πάρε τὸ παιδί σου καὶ κράτησε αὐτὸ ἀπὸ τὸ χέρι του, διότι θὰ τὸ κάνω γενάρχην μεγάλου ἔθνους.»¹¹

Ἡ φιλοανθρωπία τοῦ Κυρίου. Δὲν τὴν περιεφρόνησεν, ἐπειδὴ ἦτο δούλη, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχε δώσει ὑπόσχεσιν εἰς τὸν πατριάρχην καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰσααὴλ ἦτο σπέρμα ἐκείνου, κρίνει καὶ αὐτὴν ἀξίαν τῆς φροντίδος καὶ λέγει· «Τί συμβαίνει, Ἄγαρ; Μὴ φοβῆσαι, διότι ὁ Θεός ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ παιδιοῦ. Σίγκω, πάρε τὸ παιδί σου καὶ κράτησε αὐτὸ ἀπὸ τὸ χέρι του, διότι θὰ τὸ κάνω γενάρχην μεγάλου ἔθνους.» Β Μὴ λυπηθῆαι, λέγει, ἐπειδὴ ἐξεδιώχθης ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Ἀβραάμ. Διότι θὰ φροντίσω τὸσον πολὺ διὰ τὸ παιδί σου, ὥστε καὶ αὐτὸ νὰ καταστῇ γενάρχης μεγάλου ἔθνους. «Καὶ ἤνοιξε, λέγει, τὰ μάτια της.»¹² Ὁμοίως εἶπε, ὅτι δὲν ἐβλεπε προηγουμένως, ἀλλ' ἐπειδὴ, μολοντί εἶχε τὰ μάτια της ἀνοικτά, δὲν εἶχε καμμίαν ὠφέλειαν, προτοῦ νὰ λάθῃ τὴν ἐξ οὐρανοῦ βοήθειαν. Δι' αὐτὰ, ὅταν ἠθέλησε νὰ δεῖξῃ τὴν βοήθειαν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του δι' αὐτήν, λέγει· «Ἦνοιξε τὰ μάτια της ὁ Θεός, ἀντὶ νὰ εἶπῃ, ὅπως εἶπεν εἰς τὴν ἀγνωσοῦσαν, τῆς ἐφώτισε τὸ μυαλὸ καὶ τὴν ὠδήγησε, ὥστε νὰ διακρίνῃ τὸν τόπον, ἀπὸ τὸν ὅποιον ἀνέβλυζαν αἱ πηγαὶ τοῦ ὕδατος. Γ «Καὶ εἶδε πηροῖον της», λέγει, «πηγὴν ῥεόντος ὕδατος. Μετέβη ἐκεῖ,¹³ ἐγένεσε τὸν ἄσκὸν της ὕδωρ καὶ ἐπότισε τὸ παι-

9. *E. ἀ. στ. 16.

10. *E. ἀ. στ. 17.

11. *E. ἀ. στ. 17-18.

12. *E. ἀ. στ. 19.

13. *E. ἀ.

δί της». Μέσω εἰς τὴν ἀπορίαν τῆς ἐχάρισε διέβωδον ὁ Κύριος καὶ, ἐνῶ εὐρίσκετο εἰς τὸσον μεγάλην ἀμηχανίαν καὶ δὲν εἶχε καμμίαν ἐλπίδα σωτηρίας, εἶδεν τὴν μεγαλοδοξίαν του καὶ συγχρόνως ἐπαρηγόρησεν αὐτήν καὶ διὰ τὸ παιδί ἐμερίμνησεν. Ἔτσι, ὅταν θέλῃ ὁ Θεός, εἴτε εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ἐρημον εἴτε ἀντιμετωπίζομεν τὰ μεγαλύτερα κακά, εἴτε δὲν ἔχομεν καμμίαν ἐλπίδα σωτηρίας, δὲν θὰ χρειασθῶμεν κανένα ἄλλον, ἀφοῦ ἡ βεβαία βοήθεια εἶναι ἀρκετὴ δι' ἅλα. Δ Πραγματικά, ἐάν προσελθῶμεν τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ, κανένας δὲν θὰ μᾶς καταβάλλῃ, ἀλλὰ θὰ εἴμεθα ἀνώτεροι ὅλων.

Καὶ ὁ Θεός ἦτο μετὰ τοῦ παιδιοῦ, καὶ βοηθῶν αὐτὸ ἐμεγάλωσε, κατόκησε δὲ εἰς τὴν ἐρημον.¹⁴ Βέβαια, ὅταν ἔχωμεν τὸν Θεὸν μαζί μας, καὶ ἂν ἀκόμη εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ἐρημον, θὰ ζήσομεν καλύτερα ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὰς πόλεις μέσα. Διότι εἶναι· μεγίστη ἀσφάλεια καὶ τάχος ἀκαταγώνιστον ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς κατὰ ποῖον τρόπον ὁ ζῶν εἰς τὴν ἐρημον ἀπεδείχθη ἀσφαλέστερος καὶ δυνατώτερος ἀπὸ τὸν ζῶντα εἰς τὰς πόλεις καὶ ἔχοντα μεγάλην βοήθειαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, Ἐ ἄς ἴδωμεν πᾶς ὁ Δαυὶδ, μολοντί ἐπήγαγεν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ ἐξῆ σάν περιπλανώμενος ἐν τούτοις ἐπροστατεύετο ἀπὸ τὸ οὐράνιον χεῖρ. Ἐνῶ ὁ Σαούλ, ἂν καὶ ἐξῆ μέσα εἰς τὰς πόλεις, ἠκολούθειτο ἀπὸ στρατεύματα, ἐρρουεῖτο ἀπὸ σιμασοφάκας καὶ ὑπασπιστάς, ἐν τούτοις καθημερινὰ ἐφοβείτο καὶ ἔπρησε τὴν ἐπίθεσιν τῶν ἐχθρῶν του.¹⁵ Καὶ ὁ μὲν Δαυὶδ, μολοντί ἦτο μόνος καὶ δὲν εἶχε κανένα ἄλλον μαζί του, δὲν εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ ὁ φέρων τὸ στέμμα καὶ τὴν βασιλικὴν στολὴν, ἐχρηιάζετο τὴν βοήθειαν τοῦ Δαυὶδ. Ὁ βασιλεὺς εἶχε τὴν ἀνάγκην τοῦ δοσκού, ὁ φορῶν τὸ στέμμα ἐχρηιάζετο τὸν ἀσχημον πολίτην.

Μὰ, ἂν θέλετε, ἄς στρέψωμεν τὸν λόγον πρὸς τὰ ὀπίσω, ὥστε, ἀφοῦ σὰς ἐκόβω δόκληρον τὴν ἱστορίαν του, 470 Ἄ νὰ ἀντιληφθῶμεν ὅτι ἀφ' ἐνὸς μὲν δὲν ὑπάρχει τίποτε πρὸ ἰσχυρὸν ἀπὸ τὸν θυρωρῶνον, ποῦ τὸν προστατεύει ἡ συμμαχία τοῦ Θεοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τίποτε πρὸ ἀνίσχυρον δὲν εἶναι ἀπὸ ἐκείνον ποὺ στερεῖται αὐτῆς τῆς

14. *H. ἀ. στ. 20.

15. Πρὸς Α' Βικαί. 17 ἐξ.

συνμαχίας, ἔστω καὶ ἂν προστατεύεται ἀπὸ ἀμέτρητα στρατεύματα. Αὐτός, λοιπόν, ὁ Δαυὶδ, ἐνῶ ἦτο πολὺ νέος καὶ λόγῳ τῆς νεαρᾶς ἡλικίας παρήμενος εἰς τὸ πατρικόν του σπίτι, ὅταν κάποτε τὸ ἀπείτει ἢ περίπτωσις νὰ ἀποκαλυφθῆ ἡ ἀρετὴ του, προτραπεῖς ἀπὸ τὸν πατέρα του νὰ ἐπισκεφθῆ τοὺς ἀδελφούς του, ὑπῆκουσε καὶ ἀπειστάλη πρὸς αὐτούς. Ἀφοῦ ἔφθασε, λοιπόν, εἰς τὸν τόπον πού ἦσαν αὐτοί, ὅταν εἶδεν ὅτι ὁ πόλεμος ἐξηρτάτο ἀπὸ τὸν ἀλλόφυλον Γολιάθ καὶ ὅλον τὸ στράτευμα τοῦ Σαούλ εἶχε καταληφθῆ ἀπὸ φόβον, **Β** καὶ ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺς νὰ ἔχη περιέλθῃ εἰς τὸν ἑσχατον κίνδυνον, κατ' ἀρχὰς ἠθέλησε νὰ παρακολουθήσῃ τὸν πόλεμον καὶ ἐπροχώρησε διὰ νὰ ἴδῃ καὶ πρωτοφανέας καὶ παράδοξον φαινόμενον, ἕνας ἄνθρωπος νὰ κομπάζῃ ἐνώπιον πολλῶν χιλιῶδων ἀνθρώπων. Ἀλλὰ τὰ ἀδέλφια του, ἐπειδὴ δὲν ἠνείχοντο τὴν ἀνδρείαν του, τὸν ἐβάδυνσαν καὶ λέγουσιν πρὸς αὐτόν: «Δὲν ἦλθες διὰ κανένα ἄλλον σκοπόν, παρὰ διὰ νὰ ἴδῃς τὸν πόλεμον;»¹⁶ Οὕτε, δέδοικα, ἦλθες διὰ νὰ μᾶς ἐπισκεφθῆς. Ἀλλὰ πρόσεξε τὴν σύνεσιν αὐτοῦ καὶ τὴν μεγάλην του ἐπιεικειαν. Δὲν λέγει τίποτε τὸ ἀπερίσκεπτον, οὔτε τὸ σκληρόν, ἀλλὰ καταπραΰνων τὴν ὀργὴν των καὶ μαλάσων τὸν φθόνον των, λέγει: «Ἔνα ἀπλοῦν λόγον δὲν εἶπα;»¹⁷ Ὁ Μήπως μὲ εἶδαστε νὰ χρησιμοποιοῦ ὄπλα, μήπως μὲ εἶδαστε νὰ παρατάσσωμαι εἰς τὴν μάχην; Ἀπλῶς ἠθέλησα νὰ ἴδω καὶ νὰ πληροφορηθῶ ἀπὸ τοῦ προέρχεται ἡ υπερβολικὴ μανία αὐτοῦ. «Διότι ποῖος εἶναι ὁ ἀλλόφυλος αὐτός, ὁ ὁποῖος οὐνεβίζει καὶ ταπεινώνει τὴν παράταξιν τοῦ ζῶντος Θεοῦ;»¹⁸ Ἐπειτα, ἀκούων τὴν κομησιολογίαν ἐκείνου καὶ βλέπων τὴν ἀπερίγραπτον δειλίαν πού εἶχε καταλάβει τοὺς στρατιώτας τοῦ Σαούλ, λέγει: Ἦ θὰ γίνῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐκεῖνος, πού θὰ κόψῃ τὸ κεφάλι αὐτοῦ; Μὲ τὰ λόγια του αὐτὰ ἐρανέρωσε μεγάλην ἀνδρείαν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλους ἐπρακάλεσε κατὰπληξιν.

Ἐπὶ τὴν ἐπιρροήν αὐτὰ ὁ Σαούλ, ἔστειλε καὶ ἐκάλεσε τὸν νέον, ὁ ὁποῖος δὲν ἐγνώριζε τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὸ νὰ βόσκη τὰ κοπάδιά του. **Δ** Μά, ὅταν εἶδε τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας του, τὸν ἐθεώρησεν ἀσήμαντον. Κατόπιν, ὁμοῦ, ὅταν ἔμαθε ἀπὸ τὸν ἴδιον μὲ ποῖον τρό-

16. *Ε. ἀ. στ. 28.

17. *Ε. ἀ. στ. 29.

18. *Ε. ἀ. στ. 28.

πον ἐφόνευε τὰς ἀρκτοὺς, δοάκις ἐπετίθεντο ἐναντίον τῶν ποιμνίων του, ὑπεχρέωθη, δέδοικα, νὰ τὰ διηγῆθῃ αὐτὰ ὁ θαυμασιὸς αὐτὸς νέος, ὅχι ἐπειδὴ ἠθελε νὰ κενοδοξήσῃ, ἀλλ' ἐπειδὴ εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην, διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ ἐκείνον καὶ νὰ τὸν κόνη νὰ μὴ βλέπῃ μόνον τὴν ταπεινὴν του ἐμφάνισιν, ἀλλὰ νὰ διακρίνῃ τὴν πίστιν πού ἐκρύπτετο μέσα του καὶ τὴν θαρσύνειαν πού εἶχεν βιώσῃ, ἕνεκα τῆς ὁποίας ὁ νέος ἦτο πῶς δυνατός ἀπὸ τοὺς ὀφρῖμους ἀνδρας, ὁ ἀσπλος ἀπὸ τοὺς ὀπλισμένους καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοὺς στρατιώτας. **Ε** Καὶ ὅταν κατάλαθεν ὁ βασιλεὺς τὴν γενναϊότητα τῆς ψυχῆς, ἠθελε νὰ τὸν ἐνδύσῃ μὲ τὰ ἴδικά του ὄπλα, μά, αὐτός, ὅταν τὰ ἐφόρεσε, δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὰ σκώσῃ. Αὐτὸ ἔγινε, διὰ νὰ μελετῇ μὴ ἡ θεία δύναμις, ἡ ὁποία ἐνήργει διὰ μέσου τοῦ Δαυὶδ, καὶ νὰ μὴ ἀποδοθῇ ἡ νίκη εἰς τὰ ὄπλα. Ἐπειδὴ, λοιπόν, ὅταν ἐνεδύθη τὰ ὄπλα τοῦ βασιλέως, δὲν ἠμποροῦσε νὰ βαδίξῃ ἐλεύθερα, ἀλλὰ ἐχώλαινε, δι' αὐτὸ ἀφῆσεν αὐτὰ, ἐπῆρε τὸ ποιμενικὸν του σακκούλι μὲ τὰ χαλκία¹⁹ καὶ ἔσται ὀπλισμένος ἐβάδισε πρὸς τὸν σάρκινον ἐκείνον πύργον.

Ἀλλὰ πρόσεξε, πάλιν, ὅτι καὶ ὁ ἀλλόφυλος, παρατηρῶν τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας τοῦ Δαυὶδ, 471 **Α** περιφρονεῖ ἐξ αἰτίας αὐτῆς τὸν δίκαιον καὶ τοῦ ὀμιλεῖ σὺν νὰ ἀπευθύνετο εἰς κάποιον ἀσήμαντον παιδί. Πραγματικά, ὅταν τὸν εἶδε νὰ ἔρχεται ἐναντίον του κρατοῦντα τὸ ποιμενικὸν του σακκούλι καὶ τὰ χροῦδρά γοιτῖκια μόνον, τοῦ ἔλεγε τὰ ἐξῆς περίπου: Ἐνόμισες ὅτι πάλιν φυλάσσεις τὰ πρόβατά σου καὶ ἐκδιώκεις τίποτε σκυλιὰ καὶ δι' αὐτὸ, σὺν νὰ ἀπομακρύνῃς κάποιον σκυλί, ἔτσι μὲ τὰ ὄπλα αὐτὰ ἦλθες νὰ πολεμήσῃς μαζί μου; Γρήγορα θὰ σὲ διδάξῃ ἡ πείρα, ὅτι ἡ μάχη σου δὲν εἶναι πρὸς κάποιον τυχαῖον ἄνθρωπον. Καὶ ἀφοῦ ἐξεστόμισεν αὐθόνα λόγια ὑπερηφάνους, ἔταρχε καὶ ἐβάδιζε, ἐκίνει τὴν πανοπλίαν καὶ ἐτέντωνε τὰ ὄπλα του. **Β** Ἀλλ' αὐτὸς ἤρχιζε τὴν μάχην βασιζόμενος εἰς τὴν θύναμιν τῶν ὄπλων του, ἐνῶ ὁ Δαυὶδ ἐθωράκιζε τὸν ἑαυτὸν του μὲ τὴν πίστιν καὶ τὴν οὐράνιον συνμαχίαν. Καὶ κατὰ πρῶτον ἐταπεινώσε τὴν ἔπαρσιν τοῦ ἀλλοφύλου καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν: Σὺ μὲν ἐπιτίθασαι ἐναντίον μου βασιζόμενος εἰς τὰ ὄπλα, τὸ ὄδρον καὶ τὴν θύναμιν σου καὶ πιστεύεις ὅτι θὰ νικήσῃς. Ἐγὼ, ὁμοῦ, ἔρχομαι ἐν ὀνόματι

19. Αἱ τοὶ σάργγυλοι, κατὰλληλοι νὰ ἐκρενονδουζονται.

του Θεού. Ἄφου εἶπεν αὐτὰ τὰ λόγια, ἐπῆρεν ἀπὸ τὸ ποιμενικὸν του σακκούλι μίαν πέτραν, ὅταν νὰ ἐπρόκειτο, πραγματικά, νὰ ἐκδιώξῃ κάποιο σκυλί, πού ἐπιτίθετο κατὰ τοῦ κοιταδίου του, ἔτσι τὴν ἔρριξε μὲ τὴν σφενδύνην του, ἀμέσως ἔρριψε κάτω τὸν ἀλλοφυλον, ἀφου τὸν ἐκτύπησεν εἰς τὸ μέτωπον μὲ αὐτήν, C ἔπειτα ἔτρεξε τοῦ ἐπῆρε τὸ ξίφος, τοῦ ἔκοψε μὲ αὐτὸ τὸ κεφάλι, τὸ ἔφερεν εἰς τὸν βασιλέα καὶ ἔτσι ἔβωσε τέλος εἰς τὸν πόλεμον αὐτόν.

Ἔτσι, διὰ μέσου τοῦ Δαυὶδ, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπέτυχεν νὰ σωθῇ καὶ ὁ δλος ὁ στρατὸς ἀνέπνευσεν. Καὶ ἠμποροῦσας νὰ ἴδῃς θαυμαστά καὶ περίεργα πράγματα, ὁ ὠπλισμένος νὰ νικᾷται ἀπὸ τὸν ἀοπλον, καὶ τὸν ἐμπειρον τοῦ πολέμου νὰ φονεύεται ἀπὸ ἐκεῖνον πού δὲν ἐγνώριζε τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὴν ποιμενικὴν ράβδον. Ἄπο ποῖαν αἰτίαν καὶ διατί; Διότι ὁ Δαυὶδ εἶχε δοθῶν του τὴν συμμαχίαν τοῦ οὐρανοῦ, ἐνῶ ὁ Γολιάθ ἦτο ἐρῆμος αὐτῆς καὶ ἔτσι ὑπετάγη εἰς τὰ χεῖρα τοῦ Δαυὶδ.

Μά, κύτταξε, εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ποῖαν μεγάλην παρουσίαν προκάλεσε τὸ πάθος τοῦ φθόνου. D Ὄταν, λοιπόν, εἶδεν ὁ βασιλεὺς, ὅτι ὁ δίκαιος ἀπέκτησε μεγάλην φήμην καὶ ἤκουσε τὰς γυναῖκας, πού ἐχώρευον καὶ ὑπεδέχοντο τὸν Δαυὶδ, νὰ λέγουν ὅτι «ὁ Σαούλ ἐνίκησε χιλιάδας ἀντιπάλων, ἐνῶ ὁ Δαυὶδ ἐνίκησε ἀμέτρητους ἐχθρούς»,²⁰ δὲν ὑπέφερε μὲ πραότητα τοὺς λόγους αὐτοῦς, (ὅν καὶ διὰ νὰ εἴπω τὸ δίκαιον αὐτὸν περισσότερον ἐπευφήμησαν παρὰ τὸν Δαυὶδ), ἀλλὰ, νικηθεὶς ἀπὸ τὸν φθόνον εἶδε τὴν κακίαν ὡς ἀμοιβὴν εἰς τὸν εὐεργέτην καὶ αὐτόν, πού ἔπρεπε νὰ ὀνομάσῃ σωτήρα του καὶ εὐεργέτην του, ἐπεχείρει νὰ τὸν φονεύσῃ. Ἦ ὑπερβολικὴ μαῖα, ὡ μόνος τῆς τρέλλας. Αὐτόν, πού τοῦ ἐχάρισεν τὴν ζωὴν καὶ ἠλευθέρωσεν ὅλον τὸν στρατὸν ἀπὸ τὴν μαῖαν τοῦ ἀλλοφυλου, E αὐτὸν πλέον ὑποπτεύεται ὡς ἐχθρόν καὶ, ἐνῶ ἡ εὐεργεσία εἶναι νωπὴ ἀκόμη, δὲν ἠμπορεῖ νὰ κατασιγήσῃ τὸ πάθος, ἀλλὰ, ὅταν νὰ ἦτο μεθυμένος, ἔτσι τοῦ ἐκόκτισεν τὴν σκέψιν ὁ φθόνος καὶ ἔβλεπε τὸν εὐεργέτην ὡς ἐχθρόν.

Πραγματικά, αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι ἡ κακία τοῦ πάθους αὐτοῦ, δηλαδὴ, καταστρέφει κατὰ πρῶτον αὐτὸν πού τὸ ἐγέννησεν. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς τὸ σκυλίκι, πού

20. Α' Βασίλ. 18, 7.

δημιουργεῖται ἀπὸ τὸ ξύλον, αὐτὸ τὸ ξύλον κατατρώγει πρῶτον, ἔτσι καὶ ὁ φθόνος καταστρέφει πρῶτην ἐκείνην τὴν ψυχὴν, πού τὸν ἐγέννησε καὶ διαβέται τὸν φθονούμενον ἀντίθετα ἀπὸ ὅ,τι ὁ φθόνος ἐπιδιώκει. 472 A Διότι μὴ δλέπῃς τὰς περιπετείας, πού ἀντιμετωπίζει κατ' ἄρχάς ὁ φθονούμενος, ἀλλὰ νὰ κυττάξῃς εἰς τὸ τέλος καὶ σκέψου ὅτι αὐτὴ ἡ ἴδία ἢ κακία τῶν φθονούντων ὁδηγεῖ εἰς μαγαλύτεραν δόξαν τοὺς φθονομένους, θέβαια, διότι οἱ φθονοῦμενοι προσελκύουν τὴν συμμαχίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπολαύθουν τὴν ἐξ οὐρανοῦ βοήθειαν, ἐνῶ ὁ φθόνος εἶναι ἐρῆμος αὐτῆς καὶ ἔτσι ὑποτάσσεται εὐκόλως εἰς ὄλους καὶ ἐκτὸς τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν φθεῖρεται σχεδόν πολιορκούμενος ἀπὸ τὸ ἴδικόν του πάθος καὶ, ὅταν νὰ κατατρώγεται ἀπὸ ἀοράτους σιαγόνας, ἔτσι ἀδυνατίζει καὶ κατὰ κάποιον τρόπον ἐξαφανίζεται.

Ἔχοντες αὐτὸ ὑπ' ὄψει μας, ὡς ἀποφεύγωμεν, ὡς παρακαλῶ, τὴν φθορὰν τοῦ πάθους αὐτοῦ καὶ ὡς προσπαθήσωμεν μὲ δλας μας τὰς δυνάμεις B νὰ ξεριζώσωμεν αὐτὸ ἀπὸ τὰς ψυχὰς μας. Διότι αὐτὸ εἶναι πῶς καταστρεπτικὸν ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη καὶ προσβάλλει αὐτὴν τὴν ἴδιαν τὴν σωτηρίαν μας, ἀφου εἶναι ἐφευρεσις τοῦ πονηροῦ διαβόλου. Δι' αὐτὸ καὶ κάποιος σφοδρὸς ἔλεγε: «Ἄπο τὸν φθόνον τοῦ διαβόλου εἰσῆλθεν ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον».²¹ Τί σημαίνει, ὁμῶς, ἡ φράσις «ἀπὸ τὸν φθόνον τοῦ διαβόλου εἰσῆλθεν ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον»; Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, τὸ πονηρὸν αὐτὸ θηρίον εἶδε τὸν πρωτόπλαστον νὰ γίνεταί ἀθάνατος, τὸν ὡδήγησεν εἰς τὴν παρακοὴν μὲ τὴν πονηρίαν του καὶ μὲ αὐτὴν τὸν προετοίμασε νὰ προκαλέσῃ ὡς τιμωρίαν τὸν θάνατον. Συνεπῶς, ὁ φθόνος ἔφερε τὴν ἀπάτην, ἢ ἀπάτη τὴν παρακοὴν καὶ ἡ παρακοὴ τὸν θάνατον. C Δι' αὐτὸ λέγει: «Ἄπο τὸν φθόνον τοῦ διαβόλου εἰσῆλθεν ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον». Εἶδες πῶς κατὰ τὴν ἀποστολὴν προκαλεῖ τὸ πάθος αὐτὸ; Ἐκεῖνον πού εἶχε τιμηθῇ μὲ τὴν ἀθανασίαν τὸν ἔκανε νὰ γίνῃ θνητός.

Βέβαια, ὁ ἐχθρὸς τῆς σωτηρίας μας, θέσας εἰς ἐνεργεσίαν τὸν φθόνον του ἔκανε τὸν πρωτόπλαστον νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον, ὅν καὶ ἦτο ἀθάνατος, ἀλλ' ὁ κηδεμὸν καὶ φιλόνηρωπος Κύριος μὲ τὸν θάνατόν του μᾶς ἐχάρισεν καὶ πάλιν τὴν ἀθανασίαν καὶ ἀπεκτήσωμεν μεγαλύτερα ἀπὸ ὅ,τι ἐχάσαμεν. Ἐκεῖνος μᾶς ἐξεδίωξεν ἀπὸ

21. Σαρ. Σολομ. 9, 24.

τόν παράδεισον, εἰς τὸν οὐρανὸν μᾶς ἀνέβασεν ὁ Κύριος. Ἐκεῖνος μᾶς ἔκανε νὰ καταδικασθῶμεν εἰς θάνατον, ἐνῶ ὁ Κύριος μᾶς ἐχάρισε τὴν ἀθανασίαν. Μᾶς ἐστέρησεν ἐκεῖνος τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ παραδείσου, Ἐνῶ ὁ Κύριος μᾶς ἠτοίμασε τῶν οὐρανῶν τὴν βασιλείαν. Εἶδες τοῦ Κυρίου σου τὴν ἀφαιρετικὴν ἡ ὁποία τὰ ὄπλα, ποῦ ἐδημιούργησεν ἡ βασκανία τοῦ διαβόλου καὶ τὰ ἐστρέψε κατὰ τῆς σωτηρίας μας, αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ ἐστρέφεν ἐναντίον τῆς κεφαλῆς τοῦ διαβόλου; Διότι ὄχι μόνον μᾶς ἐχάρισε μεγαλύτερα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιον τὸν διάβολον μᾶς παρέδωκεν αἰχμάλωτον, ὅταν εἶπεν: «Σὺς δίδω τὴν ἐξουσίαν νὰ νικᾷτε καὶ νὰ ποδοπατῆτε ὅλα τὰ ὄργανα τοῦ σατανᾶ ποῦ σὰν φείδια καὶ σκορπιοὶ ἐπιβουλεύονται τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων».²²

Αὐτὰ σκεπτόμενοι, λοιπόν, ἅς ξεριζώσωμεν τὸν φθόνον ἀπὸ τὰς ψυχὰς μας καὶ ἅς προσπαθῶμεν νὰ προσελκώσωμεν τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ, διότι αὐτὴ εἶναι τὸ ἀνίκητον ὄπλον μας, αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη μας περιουσία. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰσααὴλ, μολοντί ἦτο μικρός, εὕρισκετο εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἀντεμετώπιζε μεγάλας δυσκολίας, Ἐν τούτοις γρήγορα ἐμεγάλωσε καὶ κατέστη γενάρχης μεγάλου ἔθνους, ἐπειδὴ «ἦτο», λέγει ἡ Γραφή, «ὁ Θεὸς βοηθὸς τοῦ παιδίου».²³ Ἀπὸ τὸ σημεῖον αὐτὸ τῆς σειράς τῶν ὁμιλιῶν μας ἔκανα τὴν παρέμβασιν καὶ ὠμίλησα περὶ τοῦ Δαυὶδ.

Συνεπῶς, ἅς περιφρονῶμεν σὰς παρακαλῶ τὰ παρόντα καὶ ἅς ποθῶμεν τὰ μέλλοντα, ἅς προτιμῶμεν τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο πρᾶγμα, ἅς ἀποκτήσωμεν ἐκ τῶν προτέρων μεγάλην παρησῖαν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου μὲ τὴν ἐνάρετον ζωὴν μας, ὥστε καὶ τὸν παρόντα βίον νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ περάσωμεν χωρὶς λύπας καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ νὰ ἀποκτήσωμεν.²⁴ Ἀ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως ἀντίκει ἡ δόξα, τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

²² Δουκ. 10, 19.
²³ Γεν. 21, 20.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ ΕΒΔΟΜΗ

«ΕΠΕΙΤΑ ΑΠΟ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΑΥΤΑ, Ο ΘΕΟΣ
ΕΔΟΚΙΜΑΖΕ ΤΟΝ ΑΒΡΑΑΜ.»

Μεγάλο εἶναι τὸ κέρδος ἀπ' ὅσα ἀνεγνώσαμεν σήμερον καὶ ἀπεργραπτὸς ὁ θησαυρός, ποῦ εἶναι κρυμμένος εἰς αὐτοὺς τοὺς συντόμους λόγους. Διότι τέτοια εἶναι τὰ θεῖα λόγια: Ὁ πλοῦτος δὲν εὕρισκεται εἰς τὸ πλῆθος τῶν λόγων, ἀλλὰ εἰς τὴν συντομίαν αὐτῶν. Β Ἄς ἀναπτύξωμεν λοιπόν, ὅσα ἔχουν λεχθῆ καὶ ἅς γνωρίσωμεν ἀκριβῶς τὴν δύναμιν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἀνεγνώσθησαν σήμερον. Διότι ἔτσι πάλιν θὰ γνωρίσωμεν καὶ τὴν μεγάλην ἀρετὴν τοῦ πατριάρχου καὶ τὴν υπερβολικὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ.

«Ἐπειτα ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτὰ ὁ Θεὸς ἐδοκίμαζε τὸν Ἀβραάμ.»¹ Τί θέλουσιν νὰ εἰπουν τὰ λόγια «ἐπειτα ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτὰ ὁ Θεὸς ἐδοκίμαζε τὸν Ἀβραάμ»; Ἐξέτασε σὲ παρακαλῶ τὴν θεῖαν Γραφήν, τὸ ὅτι δηλαδὴ θέλει ἤδη ἀπὸ ἐδῶ νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου. Καὶ ἐπειδὴ πρόκειται νὰ διηγηθῇ τὴν δοκιμασίαν, τὴν ὅποιαν ἐστειλεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀβραάμ, Ἐ προηγουμένως ἐπιθυμῶ νὰ μᾶς γνωρίσῃ τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον διετάσσεται ὁ πατριάρχης καὶ πότε τοῦ παρηγγείλε νὰ προσφέρῃ τὸν Ἰσαάκ, διὰ νὰ γνωρίσῃ τὴν μεγάλην ὑπακοὴν τοῦ πατριάρχου καὶ ὅτι δὲν ἠνέχθη νὰ προτιμῆσῃ ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐφαίνοντο καλὰ εἰς τὸν Θεόν.

Τί σημαίνει λοιπὸν τὸ «ἐπειτα ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτὰ»; Μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἰσαάκ, ἐπειδὴ ἐστενοχωρήθη ἡ Σάρρα, ὅταν εἶδε τὸν Ἰσααὴλ νὰ συνναστρέφεται τὸν Ἰσαάκ, ὅπως ἀκριβῶς σὰς εἶπομεν χθές, ἔλεγεν εἰς τὸν Ἀβραάμ: «ἀπομάκρυνον αὐτὴν τὴν δούλην καὶ τὸν υἱὸν τῆς,² διότι δὲν θὰ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς δούλης μετὰ τοῦ υἱοῦ μου Ἰσαάκ».³ Ἐ Ὁ λόγος αὐτὸς ἐφάνη σκληρὸς

¹ Γεν. 22, 1. Μετὰ τὴν εὐτυχίαν ἀκολουθεῖ ἡ δοκιμασία.

² Πρόκειται διὰ τὴν δούλην τῆς Ἀβραάμ Ἀγάρ καὶ τὸν υἱὸν τῆς Ἰσμαήλ.

³ Γεν. 21, 10. Βλ. καὶ τὸ Γαλ. 4, 30 - 31.

εις τον πατριάρχη, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ τὸν παρηγορήσῃ τοῦ λέγει: Ὑπάκουε εἰς τὴν Σάρρα, τὴν γυναῖκά σου, κἀνε ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἶπε καὶ νὰ μὴ σοῦ φαίνεται σκληρὸν ἐκεῖνο, ποῦ ἐλέχθη διὰ τὴν δουλὴν καὶ τὸν υἱὸν τῆς «διότι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἰσαὰκ θὰ ἀναγνωρισθοῦν κυρίως ὡς ἀπόγονοί σου»,⁴ ἀλλὰ καὶ αὐτὸν⁵ «θὰ ἀναδείξω εἰς γενάρχην μεγάλου λαοῦ»,⁶ διότι εἶναι ἰδικὸν σου τέκνον.⁷ Καὶ κάθε ὑπόσχασις εἰς αὐτὸν καὶ ἡ ἕκ μέρους τοῦ Θεοῦ ἐπαγγελία αὐτῆ ἦτο, νὰ αὐξηθοῦν πάρα πολὺ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἰσαὰκ. Ἐπειδὴ μὲ αὐτὰς τὰς ἐλπίδας ἐτρέφετο ὁ Ἀβραάμ καὶ ἀφοῦ ἔλαβε τὴν ἀμοιβὴν Ἐ τὸσων ἀλεπαλλήλων θλίψεων καὶ πειρασμῶν καὶ εἶδε μὲ τὰ μάτια του ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος ἐπρόκειτο νὰ διαδεχθῆ τὴν κληρονομίαν του, ἔτσι ἔμενεν εἰς κατὰστασιν ἀναπαύσεως καὶ ἀπελάμβανεν ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ πολὺ μεγάλην παρηγορίαν.

Ἄλλὰ ὁ Θεός, ὁ ὅποιος γνωρίζει καλῶς τὰ ἀπόκρυφα τοῦ νοῦ, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἀβραάμ καὶ τὴν μεγάλην ἀγάπην, τὴν ὅποιαν εἶχε πρὸς αὐτὸν, μετὰ ἀπὸ τὰς τὸσων μεγάλας ὑποσχέσεις καὶ τὴν τελευταίαν ποῦ εἶχε δώσει καὶ τῆς ὁποίας τὴν ἀνάμνησιν εἶχε νωπὴν εἰς τὰ αὐτὰ του,⁸ ἄ σταν λοιπὸν ἐνηλικιώθη ὁ Ἰσαὰκ καὶ εὐρίσκετο εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας του καὶ ἤμποροῦσε νὰ ἴδῃ τὴν ἀγάπην τοῦ πατρὸς του νὰ αὐξάνῃ, τότε μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὑπόσχεσιν καὶ ἀφοῦ εἶπεν, ὅτι καὶ ἀπόγονοι τοῦ Ἰσαὰκ θὰ ἀναγνωρισθοῦν ὡς ἀπόγονοί σου καὶ αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ διάδοχος σου, μετὰ τὰ γεγονότα αὐτὰ ὁ Θεὸς ἐδοκίμασε τὸν Ἀβραάμ.

Τί σημαίνει τὸ «δοκίμασε»; Τοῦ ἔστειλε τὴν δοκιμασίαν, ὅχι ἐπειδὴ τὴν ἀγνοοῦσε, ἀλλὰ διὰ νὰ διδάσκωνται νὰ ἔχουν τὴν ἰδίαν Ἐ ἐπιθυμίαν μὲ τὸν πατριάρχη καὶ νὰ δείχνουν ὑπακοὴν εἰς τὰ προστάγματα τοῦ Κυρίου καὶ ἐκεῖνοι, ποῦ ἦσαν τότε παρόντες καὶ οἱ μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνον μέχρι σήμερον.

«Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός: «Ἀβραάμ, Ἀβραάμ! Ἐκεῖνος ἀπήντησεν: Εἰμαι παρών».⁹ Τί σημαίνει ὁ διπλασιασμός τοῦ ὀνόματος; Εἶναι ἀπόδειξις τῆς μεγάλης ἀγά-

4. Γεν. 21, 12. Βλ. Πρω. 9, 7-8 καὶ Ἐβρ. 11, 19.

5. Ἐνοεῖ τὸν Ἰσραὴλ, τὸν υἱὸν τῆς Ἄγγαρ.

6. Ὁ Θεὸς προλέγει τὸ μέλλον τοῦ Ἰσραὴλ.

7. Γεν. 21, 13.

8. Γεν. 22, 1.

πης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν πατριάρχη καὶ διὰ τῆς κλήσεως ἐφανερώσεν εἰς αὐτὸν, ὅτι πρόκειται νὰ τὸν διατάξῃ διὰ κάτι σπουδαῖον. Μόλις λοιπὸν προητοιμάσεν τὸν Ἀβραάμ νὰ συγκεντρωθῆ εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ μὲ προσοχὴν νὰ ἀκούσῃ ὅσα θὰ τοῦ ἔλεγεν, ἐχρησιμοποίησε τὸν διπλασιασμόν τῆς κλήσεως καὶ λέγει: «Ἀβραάμ, Ἀβραάμ! Ἐκεῖνος ἀπήντησεν: Εἰμαι παρών. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός: Πᾶρε τὸν ἀγαπημένον σου υἱόν, τὸν Ἰσαὰκ, τὸν ὅποιον τόσον πολὺ ἔχεις ἀγαπήσει, Ἐ πήγαινε εἰς τὴν ὄψηλὴν περιοχὴν¹⁰ καὶ πρόσφερε αὐτὸν θυσίαν ἐπάνω εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ ὄρη, ποῦ θὰ σοῦ ὀρίσω».⁹

Εἶναι μεγάλο τὸ δόρος τῆς διαταγῆς καὶ ὑπερβαίνει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. «Πᾶρε τὸν ἀγαπημένον σου υἱόν, τὸν Ἰσαὰκ, τὸν ὅποιον τόσον πολὺ ἔχεις ἀγαπήσει». Παρατήρησε πῶς ἀνάπτει μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους μεγαλύτεραν τὴν φωτιάν καὶ διεγείρει μὲ περισσότεράν ἔντασιν τὸ καμῖνι τῆς πατρικῆς ἀγάπης, ποῦ εἶχε διὰ τὸν Ἰσαὰκ. «Πᾶρε τὸν ἀγαπημένον σου υἱόν, τὸν Ἰσαὰκ, τὸν ὅποιον τόσον πολὺ ἔχεις ἀγαπήσει». Κάθε λόγος μόνος του εἶναι ἀρκετὸς νὰ καταβάλλῃ τὴν ψυχὴν τοῦ Ἀβραάμ. Διότι θέν εἶπεν ἀπλῶς «τὸν Ἰσαὰκ, ἀλλὰ προσέθεσε «τὸν υἱόν σου», τὸν ὅποιον ἀπέκτησες χωρὶς νὰ εἶναι ἀνθρωπίνως δυνατόν καὶ ἠμποροῦσε νὰ ἔχη εἰς αὐτὰ τὰ γρηστεῖά: «Τὸν ἀγαπητόν, τὸν λατρευτόν σου, Ἐ τὸν ὅποιον ὑπερβολικὰ ἀγαπᾷς, τὸν Ἰσαὰκ, ἀπὸ τὸν ὅποιον περιμένεις διάδοχον καὶ ἀπὸ τὸν ὅποιον ὑπεσχέθη, ὅτι θὰ αὐξηθοῦν οἱ ἀπόγονοί σου. Καὶ τόσον πολὺ θὰ αὐξηθοῦν, ὥστε νὰ φθάσουν τὸ πλῆθος τῶν ἀστρῶν καὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης. Αὐτὸν λοιπὸν τὸν ἴσιον «πᾶρε καὶ πήγαινε εἰς τὴν ὄψηλὴν περιοχὴν καὶ ἐκεῖ πρόσφερε αὐτὸν ὀλοκαύτωμα ἐπάνω εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ ὄρη, ποῦ θὰ σοῦ ὀρίσω».

Σκέπτομαι ὅτι εἶναι νὰ θαυμάσῃ κανεὶς τὸ πῶς ἠμποροῦσε νὰ τὸ ἀκούσῃ. Αὐτὸν τὸν ἴσιον λοιπὸν, λέγει ὁ Θεός, τὸν τόσον λατρευτόν σου, Ἐ νὰ μοῦ προσφέρῃς θυσίαν ἐπάνω εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ ὄρη. Τί ἔκανε λοιπὸν ὁ δίκαιος Ἀβραάμ; Δέν ἐταράχθη εἰς τὴν ψυχὴν, οὔτε ἔπαθε οὐχυσιν εἰς τὸν νοῦν, οὔτε ἐξεπλάγη διὰ τὴν παράδοξον διαταγὴν, δέν ἐσκέφθη, οὔτε συνεζήτησε μὲ τὸν ἑαυτὸν του. Τί σημαί-

9. Κατὰ τὸν Ἰσάκων πρόκειται διὰ τὸν λόγον Μωσῆ, πλησίον τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐπάρχει ἡ γνώμη, ὅτι ἐπ' αὐτὸ τοῦ λόγου ἐκτίσθη ἑραβό-
τερρον ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶνος.

10. Γεν. 22, 1-2.

νει αυτό; Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐχάρισεν υἱὸν χωρὶς νὰ εἶναι ἀνθρωπίνως δυνατὸν καὶ ἀπὸ ἰδικήν του φιλανθρωπίαν ἔδωκε ζωὴν εἰς τὴν νεκρὴν μήτραν τῆς Σάρκα, ἀφοῦ ἀνετράφη καὶ ἀνεπτύχθη καὶ ἐφθάσεν εἰς τὴν ἀσκήν τῆς ἡλικίας του, διατάσσει τώρα νὰ σφραγῆ τὸ τέκνον του καὶ νὰ προσφερθῆ ὡς θυσία. Αὐτός, ὁ ὁποῖος πρὸ ὀλίγου εἶπεν, ὅτι «οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἰσαὰκ θὰ ἀναγνωρισθοῦν ὡς ἀπόγονοί σου», τώρα διατάσσει τὰ ἀντίθετα; Καὶ πῶς θὰ ἐκτελεσθοῦν ποτὲ αἱ διαταγαὶ του; 473 Α Διότι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ συμῆθῃ, ὥστε οἱ κλάδοι νὰ ἀνθίζουν, ὅταν ἡ ρίζα κοπῆ, ἢ νὰ παράγεται καρπός, ὅταν ξεριζωθῆ τὸ δένδρον, ἢ νὰ ρέουν οἱ ποταμοὶ, ὅταν ξηραθῆ ἡ πηγὴ; Αὐτὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνουσι κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην λογικὴν. Ὅταν ἄνωγος βέλη ὁ Θεός, τὰ πάντα εἶναι δυνατόν νὰ γίνουσι.

Ἀπὸ αὐτὰ τίποτε δὲν ὑπελόγησεν ὁ Ἀβραάμ, ἀλλὰ ὡς δούλος εὐγνώμων, ἀφοῦ ἔδωξε καθὲ ἀνθρώπινον λογισμὸν, εἶναι μόνον ἐσκέπτετο, τὸ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν. Καὶ ὡς νὰ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν του καὶ ἀφοῦ ἔβασε καθὲ συμπίθεσιν καὶ πατρικὴν ἀγάπην εἰς δευτέραν θέσιν ἀπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Θεοῦ, ἔσπευσε νὰ τὰς ἐκτελέσῃ. Β Καὶ λέγει ἡ θεία Γραφή: «σηκώθη ἀμέσως ὁ Ἀβραάμ τὸ πρωί,¹¹ ἐσαμάρωσε τὸ θύον του, παρέλασε μαζί του δύο δούλους καὶ τὸν υἱὸν του Ἰσαὰκ. Ἀφοῦ ἔσχισε καὶ ἐφόρτωσε ξύλα διὰ τὴν θυσίαν, ἐξεκίνησε καὶ ἐφθάσε τὴν τρίτην ἡμέραν εἰς τὸν τόπον, πού τοῦ εἶχεν ὀρίσει ὁ Θεός.»¹²

Παρατήρησε πῶς δοκιμάζει ὁ φιλανθρωπος Κύριος τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου Ἀβραάμ καὶ εἰς τὸ διάστημα.¹³ Σκέψου δὲ καὶ τί ἦτο φυσικὸν νὰ ὑπομένῃ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, μὲ τὸ νὰ συλλογίζεσθαι τὴν διαταγὴν καὶ νὰ ἐνθυμῆται ὅτι ὁ ἴδιος πρόκειται μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια νὰ σφάξῃ τὸν τόσον λατρευτὸν υἱὸν του, ἀλλὰ νὰ μὴ πρέπει εἰς κανένα νὰ τὸ ἀπακαλύψῃ. Καὶ νὰ ἐκπλαγῆς διὰ τὴν εὐσεβῆ γνώμην καὶ τὴν σύνεσιν του. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐγνωρίζετο τὸ μέγεθος τῆς διαταγῆς, δὲν ἀνακοινῶναι αὐτὸ εἰς κανένα ἀπολύτως, ὥστε εἰς τοὺς δούλους, ὅτε εἰς τὸν ἴδιον τὸν Ἰσαὰκ, ἀλλὰ μόνος μὲ τὸν ἑαυτὸν του ἠγωνίζετο αὐτὸν τὸν ἀγῶνα. Καὶ

11. Χωρὶς καμμίαν διαμαρτυρίαν ἢ ἀντίρρησην ὁ Ἀβραάμ ὑπακούει εἰς τὸν Θεόν.

12. Γεν. 22, 3.

13. Ἐννοεῖται ὁ χρονικὸν διάστημα τῶν τριῶν ἡμερῶν, τὸ ἕκαστον ἀποκατεῖναι νὰ διακρίσῃ, ἄσπου νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἄρος, πού εἶχεν ὀρίσει ὁ Θεός.

ὅπως ἀκριβῶς κάποιο διαμάντι, εἶται ἐμμεν ἀνίκητος, ὅταν ἐδείχνη τὴν γενναιότητα τῶν ἀποφασῶν του. Ὅτε ἐξήταξε λεπτομερῶς, ἀλλ' ὑπετάσσετο μὲ ἀφοσίωσιν εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν δὲ ἐφθάσε πλησίον τοῦ τόπου κείσθωσεν ὁ Ἀβραάμ τὰ μάτια του καὶ εἶδεν ἀπὸ μακριὰ τὸν τόπον καὶ εἶπεν εἰς τοὺς δούλους του: «Καθῆστε ἐδῶ μὲ τὸν θύον.»¹⁴ Ὁ Παρατήρησε καὶ ἐδῶ τὴν μεγάλην σύνεσιν του. Ἦθελε νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τῶν δούλων, μὲ τὸ νὰ δείχνῃ μὲ ὅλα αὐτὰ, ὅτι ἤθελε μὲ ὑπερβολικὴν προθυμίαν καὶ ἐντονον ἐπιθυμίον νὰ ἐκπληρῶσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἤρσεν εἰς τὸν Θεόν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐγνωρίζεν, ὅτι κείνο πού ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἦτο πρωτοφανές καὶ παράδοξον καὶ δὲν εἶχε γίνῃ προηγουμένως ἀπὸ ἄλλων, κρύπτει τὸ πρῶγμα ἀπὸ τοὺς δούλους καὶ ἀφοῦ τοὺς ἄφησε μὲ τὸν θύον, τοὺς λέγει: «Ἐπιμένετε ἐδῶ. Ἐγὼ δὲ καὶ τὸ παιδί μου θὰ μεταδῶμεν ἕως ἐκεῖ καὶ ἀφοῦ προσκυνήσωμεν θὰ ἐπιστρέψωμεν.»¹⁵ Ἐλεγε τοῦτο, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ, ὅτι θὰ συμῆθῃ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔλεγε: τὸ προσκυνήσειεν ἄνωγος, ἂν καὶ τὸ ἀγνοοῦσε. Ε Ἐλεγε δὲ τοῦτο εἰς τοὺς δούλους, δὴν καὶ διὰ τὸν παραπλάνησιν καὶ νὰ τοὺς προετοιμάσῃ νὰ μείνουσι ἐκεῖ.

Ἐπειτα ὁ πατριάρχης αὐρίοκετο μὲ τὸ παιδί. «Τότε ἔλασεν ὁ Ἀβραάμ τὰ ξύλα διὰ τὴν θυσίαν καὶ τὰ ἐφόρτωσεν εἰς τὸν υἱὸν του Ἰσαὰκ.¹⁶ Αὐτὸς δὲ ἔπῃρεν εἰς τὰ χέρια του τὴν φωτιάν καὶ τὴν μάχαιραν καὶ ἐδάδαξεν μαζί καὶ οἱ δύο.»¹⁷ Ὁ γενναϊότης τῆς ψυχῆς, ὡ σταθερότης τοῦ φρονήματος, ἠφόρτωσε, λέγει, εἰς τὸν Ἰσαὰκ τὰ ξύλα διὰ τὴν θυσίαν, ὁ ἴδιος δὲ ἔπῃρε τὴν μάχαιραν καὶ τὴν φωτιάν καὶ ἐδάδαξεν μαζί καὶ οἱ δύο.⁴⁷⁸ Α Μὲ τί μάτια ἔδελετε τὸ παιδί νὰ μεταφέρῃ τὰ ξύλα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπρόκειτο μετὰ ἀπὸ ὀλίγον νὰ τὸ θυσιάσῃ; Πῶς ἠμποροῦσε τὸ χεῖρ νὰ μεταφέρῃ τὴν φωτιάν καὶ τὴν μάχαιραν; Καὶ τὸ μὲν χεῖρ μετέφερε τὴν φωτιάν τὴν ὀρατὴν, ἡ φωτιὰ δὲ μὲς, ὅπῃρξε μὲσα του, κατέκαψε τὸν νοῦν του καὶ διέλυε τὴν σκέψιν του καὶ τοῦ ἐνέπνευε τὴν πεποθήσιν, ὅτι κινῆ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν. Τὸν προετοιμάζει δὲ νὰ σκέπτεται, ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἦδη ἔδωκε τὴν δυνατότητα καὶ κατάρθωσε νὰ τὸν κἀνῃ πα-

14. Γεν. 22, 4-5.

15. Γεν. 22, 5.

16. Ὁ Ἰσαὰκ μεταφέρει τὰ ξύλα διὰ τὴν θυσίαν προσκυνῶντας τὸν Χριστὸν ἐκείνον τὸν σταυρὸν. Ελ. Ἰωάν. 19, 17.

17. Γεν. 2, 6. Ἐπορεύθησαν εἰς τὸν τόπον, ὅπου θὰ ἐγίνετο ἡ θυσία.

τέρα, παρά την ανθρωπίνην φύσιν, δὴ μπορέση καὶ τώρα νὰ ἐκπληρώσῃ ἐκεῖνα, πού ὑπερβαίνουν τὴν λογικὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀλλὰ πρὶν ἀπὸ τὴν ὁρατὴν φωτιὰν παρατήρησε ἔπειτα σὲ παρακαλῶ τὸ καμίνι, τὸ ὅποιον μέσα του σιγὰ-σιγὰ ἀνάδει καὶ καίει τὴν ψυχὴν του· B «εἶπε τότε ὁ Ἰσαὰκ πρὸς τὸν Ἀβραάμ, τὸν πατέρα του· Πάτερ»,¹⁸ Ἦτο ἀρετὴ ἡ λέξις αὐτῆ, διὰ τὴν βίβη τὰ ἴδια τὰ σπλάγγνα τοῦ Ἀβραάμ. «Ὁ Ἀβραάμ ἀπήντησε· Τί εἶναι παιδί μου;». Πατέρα ὀνομάζεις ἐκεῖνον, πού μετὰ ἀπὸ ὀλίγον θὰ εἶναι χωρὶς παιδί καὶ ἐγὼ ὀνομάζω παιδί μου ἐκεῖνον, πού μετὰ ἀπὸ ὀλίγον πρόκειται νὰ ἀνεθῆ εἰς τὸν θωμόν καὶ νὰ σφάξω μὲ τὰ ἴδια μου τὰ χέρια.

Ἐπειτα τὸ παιδί λέγει· Ἰδοὺ σὺ μεταφέρεις τὴν φωτιὰν καὶ ἐγὼ τὰ ξύλα.¹⁹ Πού εἶναι τὸ ζῶον, τὸ ὅποιον πρόκειται νὰ θυσιασθῆ; «πού εἶναι τὸ πρόβατον διὰ τὴν θυσίαν;». Σκέψου, παρακαλῶ τὴν δοκιμασίαν τοῦ δικαίου. Πῶς ἤκουσε, πῶς ἠμπόρεσε νὰ ἀποκριθῆ εἰς τὸ παιδί, πῶς δὲν τὰ ἔχασε. C πῶς ἠμπόρεσε νὰ τὸ ἀπακρύψῃ καὶ νὰ μὴ φανερώσῃ εἰς τὸ παιδί ἐκεῖνον, πού ἐπρόκειτο νὰ συμθῆ. Ἀλλὰ ἀπαντᾷ μὲ γενναίον φρόνημα καὶ ἀνδρείαν ψυχὴν «παιδί μου, ὁ Θεὸς δὴ φροντίσῃ μόνος του διὰ τὸ πρόβατον τῆς θυσίας».²⁰ Παρατήρησε καὶ ἐδῶ, ὅτι πάλιν θηλῶνει, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πρόκειται νὰ συμθῆ, ἂν καὶ τὸ ἀγνοῦσε. Διότι τοῦ ἐφαίνεται, ὅτι ἐξαιπατᾷ τὸν Ἰσαὰκ μὲ τὴν ἀπάντησιν πρὸς τὸ παρὸν μὲν ἐπεισε αὐτὸν μὲ αὐτοῦς τοὺς λόγους, ὁ ἴδιος ὅμως ὑπέφερε μεγαλύτερον καὶ ἐντονώτερον πόνον, μὲ τὸ νὰ κέπτεται αὐτοῦς τοὺς λόγους καὶ νὰ ἀναλογίζεται τὴν ἐξωτερικὴν ἁμαρτίαν τοῦ παιδιοῦ, τὴν ὠραιοτήτα τῆς ψυχῆς, τὴν ὑπακοήν, αὐτὸ τὸ πολὺ ἀγαπητὸν ἄθος τῆς ἡλικίας, D «βαδίζοντες δὲ καὶ οἱ δύο μαζί ἐφθασαν εἰς τὸν τόπον, τὸν ὅποιον ὤρισεν ὁ Θεός». Ἐφθασαν, λέγει, εἰς τὸ ὑψηλὸν ὄρος, τὸ ὅποιον ἔδειξεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεός. «Καὶ κατασκευάσεν ἐκεῖ ὁ Ἀβραάμ θυσιαστήριον». Πάλιν ἐκπλήσσομαι διὰ τὴν γενναϊότητα τοῦ δικαίου, πῶς ἠμπόρεσε νὰ οἰκοδομήσῃ, νὰ κατασκευάσῃ τὸ θυσιαστήριον, πῶς εἶχε τὴν δύναμιν, πῶς δὲν διελύθη ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν. Ἀλλὰ καὶ τὸ θυσιαστήριον κατασκευάσει καὶ τὰ ξύλα

18. Γεν. 22, 7.

19. Παραλείπει τὴν μάχαιραν.

20. Γεν. 22, 8.

ἐτοποθέτησεν ἐπάνω. «Καὶ ἀφοῦ ἔβλεπε τὰ πόδια τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰσαὰκ,²¹ ἐτοποθέτησεν αὐτὸν ἐπάνω εἰς τὸ θυσιαστήριον» καὶ ἀπλῶσεν ὁ Ἀβραάμ τὸ χερί του νὰ λάβῃ τὴν μάχαιραν, διὰ νὰ σφάξῃ τὸν υἱόν του».²²

Ε Ἄς μὴ παρατρέξωμεν, ἀγοπητοί, ὅσα ἔχουν λεχθῆ, ἀλλὰ νὰ σκεφθῶμεν, πῶς δὲν ἔφυγεν ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα, πῶς ἠμπόρεσε νὰ βῆσῃ μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια καὶ νὰ τοποθετησῇ εἰς τὰ ξύλα τὸν ἀγαπητόν, τὸν λατρευτόν, τὸν μονογενῆ υἱόν του. «Καὶ ἀπλῶσεν ὁ Ἀβραάμ τὸ χερί του, λέγει ἡ Ἁγία Γραφή, νὰ πάρῃ τὴν μάχαιραν, διὰ νὰ σφάξῃ τὸν υἱόν του». Ἦ ψυχὴ τοῦ ἀγαπᾶ τὸν Θεόν, ὃ γενναῖα θέλησις, ὃ ὑπερβολικὸς πόθος, ὃ λογισμὸς πού νικᾷ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. ⁴⁷⁷ A «Ἐλάβε, λέγει, τὴν μάχαιραν, διὰ νὰ σφάξῃ τὸν υἱόν σου». Ποῖον νὰ θυμασῶ καὶ διὰ ποῖον νὰ ἐκπλαγῶ; Διὰ τὸ γενναίον φρόνημα τοῦ πατριάρχου ἢ διὰ τὴν ὑπακοήν τοῦ Ἰσαὰκ; Οὔτε ἔφυγεν, οὔτε ἐδῆσανασχέτησε εἰς ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐγίνετο, ἀλλ' ὑπήκουσε καὶ ὑποχωροῦσεν εἰς ὅσα ὁ πατέρας του ἔκανε καὶ ὡς ἀνὴρ χωρὶς φωνὴν ἐπληρώσεν τὸν θωμόν καὶ ἐπερίμενε τὴν δεξιάν τοῦ πατέρα του.

Ἀλλ' ὅταν ἐξεπληρώθησαν ὅλα τὰ προστάγματα τῆς θείας θελήσεως καὶ κανένα πλέον δὲν ὑπελείπετο, ἀφοῦ ἔδειξεν ὁ ἀγαθὸς Θεὸς ὅτι διέταξεν αὐτὰ ὄχι ἐπειδὴ ἤθελε νὰ σφαγῆ τὸ παιδί, ἀλλὰ διότι ἤθελε νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ, ἀφοῦ διὰ τὴν θέλησίν του ἐστεφάνωσε τὸν δικαίον B καὶ διὰ τὴν καλὴν διάθεσιν τοῦ πατριάρχου ἐδέχθη τὴν ὀλοκληρωμένην θυσίαν, ἂν συνεχῆ φανερώει τὴν ἰδικὴν του φιλανθρωπίαν. «Ἄγγελος Κυρίου τὸν ἐκάλεσεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ τοῦ εἶπεν· Ἀβραάμ, Ἀβραάμ».²³ Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Θεὸς ἔβλεπε τὸν Ἀβραάμ εἰς κατάστασιν ἐντάσεως, νὰ εἶναι ἔτοιμος διὰ τὴν σφαγὴν καὶ νὰ θέλῃ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν, διὰ τοῦτο καλεῖ αὐτὸν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ λέγει· Ἀβραάμ, Ἀβραάμ. Καλῶς καὶ ἐδῶ ἐχρησιμοποίησε τὸν διπλασιασμὸν τοῦ ὀνόματος, διὰ νὰ σταματήσῃ τὴν ὁρμὴν του καὶ μὲ τὴν φωνὴν νὰ συγκρατήσῃ τὴν δεξιάν τοῦ πατριάρχου, ἢ ὅποια ἦτο ἔτοιμος διὰ τὴν σφαγὴν τοῦ παιδιοῦ. «Καὶ ἀπήν-

21. Χωρὶς αἰσὸς νὰ προβάλλῃ οὐδεμίαν ἀντίστασιν.

22. Προφανῶς τοῦτο κατασκευάσθη ἀπὸ λίθους ὃ, ἔγινεν ἀπὸ αὐρὸν χωματινόν.

23. Γεν. 22, 9-10. Ἠρβλ. Ἐβρ. 11, 17 καὶ ἰακ. 2, 21.

24. Γεν. 22, 11.

τησαν ὁ Ἀβραάμ· Ἐδῶ εἶμαι. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος· Μὴ ἀπλώσῃς τὸ χεῖρ σου ἐπάνω εἰς τὸ παιδί καὶ μὴ κόνῃς εἰς αὐτὸ κανένα κακόν. Ὁ Τώρα ἐκατάλασα καλά·²⁶ ὅτι σὺ σέβασαι τὸν Θεὸν καὶ πρὸς χάριν μου δὲν ἐλυπήθῃς τὸν ἀγαπητὸν σου υἱόν·²⁷ «Μὴ ἀπλώσῃς, λέγει, τὸ χεῖρ σου ἐπάνω εἰς τὸ παιδί. Δὲν διέταξα αὐτὸ τὸ ἔργον, διότι ἤθελα νὰ γίνῃ, ὅτε διότι ἐπιθυμοῦσα νὰ σφαγῆ ὁ υἱός σου, ἀλλὰ διὰ νὰ φανερώσω εἰς ὄλους τὴν ἰσικὴν σου ὑπακοήν. Μὴ κόνῃς λοιπὸν τίποτε εἰς αὐτόν. Μαὶ εἶναι ἀρκετὴ ἡ ἰδική σου θέλησις καὶ δι' αὐτὴν σὲ στεφανώσω καὶ σὲ ἀνακηρύσω. Τώρα λοιπὸν ἐκατάλασα ὅτι σὺ σέβασαι τὸν Θεόν.

Παρατήρησε τὴν συγκατάθεσιν ποὺ ἀκροῶται ἡ λέξις. Τῆ λοιπὸν· Πρὶν ἀπὸ αὐτὸ ἀγνοοῦσε ὁ Κύριος τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἀβραάμ καὶ τώρα τὴν ἐγνώρισεν· Δὲν λέγει αὐτὸ, ὅτι δηλαδὴ τώρα τὸν ἐγνώρισεν. Ἰ· Ἀλλὰ τί θέλει νὰ εἴπῃ; Τώρα, λέγει, ἔκανες γνωστὸν εἰς ὄλους, ὅτι σέβασαι εὐλαβικῶς τὸν Θεόν. Διότι ἐγὼ μὲν ἐγνώριζα τὸν ἰσικὸν μου βούλον, ὅσα ὅμως τώρα ἀπὸ ἐσὲ ἔγινον, θὰ χρημεύσουν ὡς ὅλη διδασκαλία καὶ εἰς τοὺς συγχρόνους καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Διότι τώρα ἔβειξες εἰς ὄλους, ὅτι σέβασαι τὸν Θεόν καὶ σπεύδεις νὰ ἐκτελέσῃς τὰς διαταγὰς του. «Καὶ δὲν ἐλυπήθῃς τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητὸν πρὸς χάριν μου. Τὸν υἱόν σου, τὸν ὁποῖον πάρα πολὺ καὶ ἀληθινὰ ἀγαπᾷς δὲν τὸν ἐλυπήθῃς πρὸς χάριν μου, Ἐ διὰ τὸ ἰσικὸν μου πρόσταγμα, διὰ τὴν διαταγὴν μου. Ἀλλὰ προετίμησες τὴν διαταγὴν μου ἀπὸ τὸ παιδί σου. Διὰ τοῦτο δέξου καὶ τὸ παιδί σου. Διότι διὰ τοῦτο σοὺ ὑπεσχέθη, ὅτι θὰ αὐξηθῶν αἱ ἀπόγονοί σου. Καὶ ἀφοῦ ἔλαβες τὸν στέφανον διὰ τὴν ὑπακοήν σου, πήγαίνε. Ἐγὼ γνωρίζω νὰ στεφανώω τὴν καλὴν διάθεσιν καὶ νὰ βραβεύω τὴν θέλησιν. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐκπληρωθῶν, ὅσα εἶπες καὶ εἰς τοὺς δούλους σου καὶ εἰς τὸν Ἰσαάκ. Διότι εἰς ἐκείνους ὑπεσχέθῃς, ὅτι «ἀφοῦ προσκυνήσωμεν, θὰ ἐπιστρέψωμεν. Καὶ αὐτὸ θὰ γίνῃ. Καὶ ὅταν τὸ παιδί ἠρώτησεν «ποῦ εἶναι τὸ πρόβατον διὰ τὴν θυσίαν τοῦ ὀλοκαυτώματος» εἶπες ὅτι «ἂ

26. Ὁμοίωμα ἱερωνυμικὸν λέγονται, ὅτι τὸ «ὄν γὰρ ἔργον...» εἶναι λόγος τοῦ ἀγγέλου, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν ὁ Θεὸς νὰ ἔμολογῃ ἔργον. Ὁ ἱερός Χριστολόγος ἀναπτύσσει εἰς τὴν συνέχειαν τὴν φράσιν, δίδων εἰς αὐτὴν τὴν ἰσικὴν τοῦ κομηναίου.

27. Γεν. 22, 11-12. Ἠβρ. τὸ Ρωμ. 8, 32· «ὅς γε (ὁ Θεός) τοῦ ἰσίου υἱοῦ οὐκ ἐρέσται, ἀλλ' ὅπερ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν».

Θεός θὰ φροντίσῃ μόνος του διὰ τὸ πρόβατον τῆς θυσίας». Ἰδοὺ λοιπὸν, ἀφοῦ κοιτάξῃς πρὸς τὰ ἑπάνω, ἴδεις τὸ πρόβατον, διὰ τὸ ὁποῖον ὁμίλησες προηγουμένως καὶ τὸ ὁποῖον θὰ θυσιάσῃς ἀντὶ τοῦ Ἰσαάκ.²⁸ Ἄ· «Ἐσῆκωσαν ὁ Ἀβραάμ τὰ δάκρυμά του καὶ εἶδεν ἕνα κριόν, τοῦ ὁποῖου τὰ κέρατα εἶχον περιπλακῆ εἰς ἕνα φυτὸν ὀνομαζόμενον Σαδάκ. Καὶ ἐπήγγεν ὁ Ἀβραάμ ἐκεῖ, ἐπήγγεν τὸν κριόν καὶ προσέφερεν αὐτόν ὡς θυσίαν ἀντὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰσαάκ».²⁹ Εἶδα, λέγει ὁ Θεός, τὴν εὐσεβειάν σου, ἰδοὺ ἐκεῖνο, ποὺ εἶπες προηγουμένως εἰς τὸ παιδί, αὐτὸ ἔτοίμασα διὰ σέ. «Καὶ ἔλαβε τὸν κριόν καὶ προσέφερεν αὐτόν ὡς θυσίαν ἀντὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰσαάκ».

Εἶδες τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ; Καὶ ἡ ἡσία ἔγινε καὶ ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ ἀπέδειξε τὴν εὐσεβειάν του καὶ ἐβραβεύθη διὰ τὴν ἀγαθὴν του διάθεσιν. Καὶ ἀφοῦ ἐπήγγε μαζὶ τοῦ τὸν Ἰσαάκ, ἐπέστρεψε βραβευμένος. Β· Ὅλα δὲ αὐτὰ ἀπεδείχθησαν σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους· «Ὁ Ἀβραάμ, ὁ πατέρας σας, ἠσθάνθη ἀγαλλίασιν, διότι ἔμελλε νὰ ἴδῃ τὴν ἡμέραν μου καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη».³⁰ Πῶς εἶδεν αὐτὰς, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη πρὶν ἀπὸ τόσους χρόνους; Διὰ τοῦ τύπου, διὰ τῆς σκιάς, διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἐδῶ ἐστάλη τὸ πρόβατον ἀντὶ τοῦ Ἰσαάκ, ἔτσι ὁ λογικὸς ἄμνος, ὁ Χριστὸς, προσεφέρθη ὡς τῆς οἰκουμένης. Ἐπρεπε ἡ ἀλήθεια νὰ διατυπωθῆ προηγουμένως μὲ σκιάδην μορφήν. Πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, ἀγαπητέ μου, πῶς ὅλα ἀνεξαρτήτως διατυπώθησαν πρὶν νὰ συμβοῦν μὲ σκιάδην μορφήν. Μονογενὴς ἐκεῖ, μονογενὴς καὶ ἐδῶ. Ὁ Ἀγαπητὸς καὶ ἀληθινὸς ἐκεῖ, ἀγαπητὸς καὶ ἀληθινὸς καὶ ἐδῶ. «Αὐτός εἶναι ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, εἰς τὸν ὁποῖον ἐαρξαστοῦμαι».³¹ Λέγει ὁ Θεός. Ἐκεῖνος, δηλ. ὁ Ἰσαάκ, προσεφέρθη εἰς θυσίαν ἀπὸ τὸν πατέρα του καὶ αὐτόν, δηλ. τὸν Χριστόν, παρέδωκεν ὁ Θεὸς Πατήρ· καὶ ἀναφωνεῖ ὁ Παῦλος καὶ λέγει· «Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπέστη τὸν ἰσικὸν τοῦ Υἱοῦ, ἀλλὰ τὸν παρέδωκεν εἰς θάνατον πρὸς χάριν ὄλων μας, πῶς μαζὶ μ' αὐτόν ἔθεν θὰ μᾶς χάρισῃ τὰ πάντα;»³² Μέχρι αὐτοῦ τοῦ σημείου εἶναι ἡ σκιά. Ἐπειτα ὅμως ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων ἀποδεικνύεται κατὰ πολὺ ἀνωτέρα. Διότι ὁ ἄμνος αὐτός, ὁ λογι-

27. Γεν. 22, 13.

28. Ἰωάν. 8, 26.

29. Μαρτ. 8, 17.

30. Ρωμ. 8, 22.

κός, εθουσιάζετο δι' ἄλην τὴν οἰκουμένην, αὐτὸς ἄλην τὴν οἰκουμένην καθαρίσεν ἀπὸ τῆν ἁμαρτίαν. Αὐτὸς ἠλευθέρωσε τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆν πλάνην D καὶ τοὺς ἐπανέφερεν εἰς τὴν ἀλήθειαν. Αὐτὸς ἔκανε τὴν γῆν οὐρανόν, χωρὶς νὰ ἀλλάξῃ τὴν φύσιν τῶν στοιχείων, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ μεταφέρῃ τὴν πολιτείαν τῶν οὐρανῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς γῆς. Διὰ τοῦ Χριστοῦ διελύθη κάθε λατρεία τῶν δαιμόνων. Δι' αὐτοῦ οἱ θνητοὶ δὲν προσκυνοῦν πλέον τοὺς λίθους καὶ τὰ ξύλα, οὔτε ὑπακούτουν εἰς νεκρὰ πράγματα αὐτοῖ, οἱ ὅποιοι ἔχουν προκιοθῆ μὲ λογικὴν, ἀλλὰ κάθε πλάνη ἔχει διαλυθῆ καὶ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας ἐφώτισε τὴν οἰκουμένην.

Εἶδες τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀληθείας; Εἶδες τί εἶναι ἡ σκιά καὶ τί ἡ ἀλήθεια; «Καὶ ἠνόμασεν ὁ Ἀβραάμ τὸν τόπον ἐκεῖνον E ὡς Κύριος εἶδε» ὥστε μέχρι σήμερον ὀνομάζουν αὐτὸν «εἰς τοῦτο τὸ ὄρος ἐφανερῶθη ὁ Κύριος». Παρατήρησε τὴν εὐσέθειαν τοῦ Ἀβραάμ ἀπὸ τοῦ ὅτι κάθε φοράν ὀνομάζει τοὺς τόπους ἀπὸ τὰ γεγονότα πού συμβαίνουν εἰς αὐτούς. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἤθελε νὰ ἐναπαθεύσῃ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν τόπον μὲ τὴν ὀνομασίαν, ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν χαλκίην στήλην, λέγει «καὶ ἠνόμασεν ὁ Ἀβραάμ τὸν τόπον ἐκεῖνον ὡς Κύριος εἶδε». Ἦτο λοιπὸν μεγάλη ἀμοιβὴ διὰ τὸν Ἀβραάμ τὸ γεγονός ὅτι καὶ ὁ Ἰσοῦς ἀπέστρεψε ζωντανὸς καὶ ἡγιώθη τοῦ μεγάλου ἐπαύου μὲ τὸν λόγον 479 A «τώρα ἐκατάλαβα ὅτι σὺ σέβασαι τὸν Θεόν».

Ἄλλ' ὁ φιλόνητος Κύριος, ἀφοῦ νῆξ πάντοτε μὲ τὰς δωρεὰς καὶ τὰς εὐεργεσίας τὴν ἰδικὴν μας λογικὴν, τώρα δραβεῖ πλουσίως τὸν δικαίον Ἀβραάμ καὶ μὲ τὴν σερίαν του λέγει πάλιν εἰς αὐτόν «διὰ θεύτερον φοράν ἀγγελὸς Κυρίου ἐκάλεσεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν τὸν Ἀβραάμ καὶ εἶπεν· Εἰς τὸν ἑαυτὸν μου ὠρκίσθη», λέγει ὁ Κύριος· ἐπειδὴ ἐξεπλήρωσες τὴν ἐντολήν μου αὐτὴν καὶ δὲν ἐλυπήθης πρὸς χάριν μου τὸν ἀγαπητόν σου υἱόν, σοῦ ὑπόσχομαι 480 B «ὅτι πλουσίως θὰ σὲ εὐλογῶ καὶ θὰ πληθύνω πολὺ τοὺς ἀπογόνους σου, ὡς τὰ ἄστρον τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὡς τὴν ἄμμου εἰς τὴν παραλίαν τῆς θαλάσσης. Οἱ ἀπόγονοί σου θὰ

31. Γεν. 29, 14.

32. Βλ. Λουκ. 1, 75: «Ὅρκον ἔν ἤμωσεν πρὸς Ἀβραάμ τὸν πατέρα ἡμῶν». Πρβλ. καὶ Ἐβρ. 8, 13-14.

33. «Ἦ μὴ...» = σοῦ ὑπόσχομαι, σὲ δεσβαῖ. Πρῶτονται: δι' ἕνα εἶδος ὄρκου.

κυριεύσουν τὰς πόλεις τῶν ἐχθρῶν. Ἐπὶ πλέον, ἐπειδὴ ὠρκίσθης εἰς τὴν ἐντολήν μου, σοῦ ὑπόσχομαι ὅτι μὲ ἕνα ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους σου, τὸν Χριστόν, B θὰ εὐλογηθῶν δ-λα τὰ ἔθνη τῆς γῆς». Ἐπειδὴ, λέγει ὁ Κύριος, ἐξεπλήρωσες τὴν διαταγὴν μου, θὰ φανερώσω τὴν ὑπακοὴν σου μὲ κάθε τρόπον. Διὰ τοῦτο ἔκουσε, ὅτι «εἰς τὸν ἑαυτὸν μου ὠρκίσθη» λέγει ὁ Κύριος.

Παρατήρησε τὴν συγκολλητικὴν τοῦ Θεοῦ «Εἰς τὸν ἑαυτὸν μου ὠρκίσθη», λέγει, διὰ νὰ ἔχη τὴν πεποιθήσιν, ὅτι ὅπωςδήποτε θὰ γίνουν ὅσα ἔχω εἶπει. Ἐπειδὴ λοιπὸν οἱ θνητοὶ τότε δέχονται ὡς δεσβαίς τὰς ὑποσχέσεις, δ-ταν δώσουν ὄρκον δι' ὅσα ὑποσχέθησιν, ἔτσι κάνουν ἐκεῖ-νοι πού δίδου ὑποσχέσεις. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος, ἀφοῦ ἐχρησιμοποίησε τὴν ἀνθρωπίνην συνήθειαν, λέγει· «Εἰς τὸν ἑαυτὸν μου ὠρκίσθη», ἐπειδὴ ἐξεπλήρωσες τὴν ἐντολήν μου C αὐτὴν καὶ δὲν ἐλυπήθης πρὸς χάριν μου τὸν ἀγα-πητόν σου υἱόν». Σκέψου· σὲ παρακαλῶ φιλοφροσύναν δε-σπότη. «Δὲν ἐλυπήθης πρὸς χάριν μου τὸν ἀγαπητόν σου υἱόν». Καὶ ὅμως ἐπαναφέρει αὐτὸν ζῶντα.

Μὴ ἴδης τὸ τέλος, ἀγαπητέ, ἀλλὰ γνώρισε τὴν θέλη-σιν μὲ τὴν ὅποιαν ἀσυλλόγητα ἐξεπλήρωσε τὰς διαταγὰς. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὴν καλὴν διάθεσιν, ἐμάτωσε τὴν δεξιάν του ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ καὶ ἔμπηξε τὸ ξίφος εἰς τὸ δέ-μα τοῦ παιδιοῦ καὶ ἔβρεν εἰς πέρας τὴν θυσίαν. Διὰ τοῦ-το ὁ Κύριος, ὡς νὰ εἶχε πραγματοποιηθῆ ἡ θυσία, τὸν ἐ-παινεῖ καὶ λέγει ὅτι «δὲν ἐλυπήθης πρὸς χάριν μου τὸν ἀ-γαπητόν σου υἱόν». D Σὺ μὲν δὲν τὸν ἐλυπήθης, ἐπειδὴ τὸ δέταξαι ἐγὼ· ὅμως ἐγὼ τὸν ἐλυπήθην διὰ τὴν ὑπακοὴν σου. Ἐπειδὴ λοιπὸν σὲ ἀμείβω δι' αὐτὴν τὴν ὑπακοὴν «θὰ σὲ εὐλογῶ καὶ θὰ πληθύνω πολὺ τοὺς ἀπογόνους σου». Πρόσεξε τὸ μέγεθος τῆς εὐλογίας ἀντὶ νὰ εἶπῃ «περισσό-τερον θὰ πολλαπλασιάσω πρὸς ἀπογόνους σου». Διότι αὐ-τὸς ὁ ὁποῖος ἐσφαγῆ διὰ τὴν ἰδικὴν σου θέλησιν, τόσο θὰ αὐξήσῃ τοὺς ἀπογόνους σου, ὥστε νὰ ἐξισωθῶν μὲ τὰ ἄστρον καὶ τὴν ἄμμου καὶ ὅλα τὰ ἔθνη νὰ εὐλογηθῶν μὲ ἕνα ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους σου, ἐπειδὴ ὑπῆκουσες εἰς τὴν ἐτολήν μου». Ὅλα δὲ αὐτὰ, λέγει ὁ Κύριος, E θὰ γίνουν εἰς ἑσὲ διὰ τὴν μεγάλην σου ὑπακοὴν.

Ἄρα αἰτία τῶν ἀναριθμητῶν ἀγαθῶν μας εἶναι ἡ ὑπα-κοὴ εἰς τὸν Θεόν καὶ ἡ ὑποταγὴ εἰς τὰ προστάγματα τοῦ.

34. Γεν. 22, 15-18. Πρβλ. Πρβλ. 8, 26.

Και όπως συνέθη με τὸν πατριάρχην Ἀβραάμ, νὰ μὴ ἐξετάζωμεν τὰς προσαγὰς Του, ἀλλὰ νὰ τὰς ἐκτελέωμεν, ὅπως ἐκρινῶς οἱ εὐγκόμιονες ὑπέρβηται, καὶ νὰ ἀφίνομεν τὴν αἰτίαν των εἰς τὸν Κύριον. Ἐάν λοιπὸν ἔτσι διδάξωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, θὰ μπορέσωμεν νὰ δεῖξωμεν εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἴδιον ὑποκοήν καὶ νὰ κερδίσωμεν τοὺς ἴδιους στεφάνους. Πῶς ὁμως θὰ ὑπακούσωμεν; 480 Α Ἐάν ἐκτελέσωμεν διὰ τῶν ἔργων τὰς ἐπιτολάς του. Λέγει ὁ Ἅπ. Παῦλος: «Δὲν θὰ δικαιωθοῦν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἀκούουν τὸν νόμον, ἀλλὰ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι τὸν ἐφαρμόζουν»* Διότι ποῖον εἶναι τὸ κέρβος, ἐάν μὲν ἀκούωμεν καθημερινῶς, ἀμελοῦμεν ὁμως τὰ ἔργα; Διὰ τοῦτο παρακαλῶ, ὡς σπεύσωμεν πρὸς ἐφαρμογὴν αὐτῶν τῶν ἔργων, διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σωθῶμεν διαφορετικῶς. Ἔτσι καὶ τὰς ἁμαρτίας θὰ ἐξαλείψωμεν καὶ θὰ γίνωμεν ἄξιοι τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον καὶ ζωοποιὸν Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 48

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ ΟΜΙΛΙΑΙ ΜΒ'—ΜΖ'

Καίρον: E. de Montfaucon,
Sancti J. Chrysostomi opera omnia,
IV, Parisiis 1635, σελ. 489 - 554 (PG 54, 385 - 434)